

Makine İmalat Sektörü Türkiye ve Dünya Değerlendirme Raporu 2017

Temmuz 2017

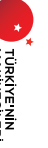

Makine sektörüne yakından bakış

Türkiye'nin Makinecileri ve **MAKFED**'in, sektörün, ülkenin gelişmiş ve sanayileşmiş ülke olma hedefi çerçevesinde ayrıcalıklı bir konuma sahip olduğunun bilinci ve sorumluluğu içerisinde, **bilgi üretme, mevcutları analiz etme, bunları kolay anlaşılır ve kullanılabilir hale getirme, doğru politikalar geliştirilebilmesi için paydaşlarının istifadesine doğrudan sunma** gayretleri yoğun biçimde sürüyor.

Sene başında yayınladığımız “**Makine Sektörü Envanter Araştırması**” ve “**Makine Sektörü Makro Pazar Analizi, Mevcut Durum Değerlendirmesi ve Stratejik Öneriler Raporu**”na, şimdi de, “**Makine İmalat Sektörü Türkiye ve Dünya Değerlendirme Raporu 2017**” ile “**Verimlilik Temelli Kamu Destek Modeli Tasarımı, Makine Sektörü Pilot Uygulaması**” raporunu ekledik.

SPONSORLAR

Her hakkı saklıdır.

İzinsiz kullanılamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz.
Copyright © Orta Anadolu Makine ve Aksamları İhracatçıları Birliği
Makine İmalat Sanayii Dernekleri Federasyonu

ÖNSÖZ

Makine imalat sanayii, ülkelerin kendi üretim ve ürün teknolojilerine sahip olmaları ve böylece sanayileşmiş ülke vasfına ulaşmaları için belirleyici sanayii konumundadır. Bu nedenle ülkeler, makine sanayilerinin geliştirilmesi ve rekabet gücünün artırılmasına ayrı bir önem ve öncelik vermektedirler. Gelişmiş ve sanayileşmiş ülkelerin hemen tamamı makine sanayilerinde kendi üretim ve ürün teknolojilerine sahiptirler.

Küresel makine ticareti incelendiğinde, özellikle son yıllarda toplam ticaret içerisinde gelişmiş ekonomilerin payının azaldığı, yükselen ülkelerin teknoloji yatırımları ile ithalata bağımlılıklarını sınırladıkları ve bu yarışta giderek söz sahibi olmaya başladıkları görülüyor. Sabit sermaye yatırımı niteliğinde mallar üreten makine sektörleri, yayılma ve çarpan etkisi ile diğer iktisadi sektörleri de geliştirerek ülkelerini refaha taşıyor.

Büyüme, makine yani teknoloji üretiminde potansiyelini doğru kullanan ülkeler için sürdürülebilir bir parametre. Özellikle potansiyel üretim kapasitesinin çok altında faaliyet gösteren ekonomiler ve sektörler diğerlerine göre daha hızlı bir verimlilik artışı sergiliyorlar. Bu potansiyelin hızla değerlendirilmesini sağlayacak en önemli etken ise kaynak verimliliği, yani kaynakların etkin dağılımı. Araştırmalar, sadece kaynak dağılımının yeniden düzenlenmesi ile Türk makine sektöründe elde edilebilecek verimlilik artışının %47 olacağını gösteriyor. Bu, aynı donanım ve personel ile %47 daha fazla üretim anlamına geliyor. Ülkenin küresel rekabetteki konumu üzerinde ciddi etki yaratacak bu neticenin verimlilik odaklı yeni bir destek mekanizmasıyla alınabileceği düşünülüyor. Bütün üretim alanlarında elde edilebilecek benzer başarıların alt yapısının, pilot olarak makine imalat sektörü üzerinden tasarlanması mümkün görünüyor.

Türkiye'nin Makinecileri ve MAKFED'in, sektörün, ülkenin gelişmiş ve sanayileşmiş ülke olma hedefi çerçevesinde ayrıcalıklı bir konuma sahip olduğunun bilinci ve sorumluluğu içerisinde, bilgi üretme, mevcutları analiz etme, bunları kolay anlaşılır ve kullanılır hale getirme, doğru politikalar geliştirilebilmesi için paydaşlarının istifadesine doğrudan sunma gayretleri yoğun biçimde sürüyor.

Sene başında yayınladığımız, ESTIMA tarafından hazırlanan "Makine Sektörü Envanter Araştırması" ve DELOITTE tarafından hazırlanan "Makine Sektörü Makro Pazar Analizi, Mevcut Durum Değerlendirmesi ve Stratejik Öneriler Raporu"na, şimdi, Dr. Can Fuat Gürlesel tarafından hazırlanan "Makine İmalat Sektörü Türkiye ve Dünya Değerlendirme Raporu 2017" ile Dr. Bülent Gökdemir tarafından hazırlanan "Verimlilik Temelli Kamu Destek Modeli Tasarımı, Makine Sektörü Pilot Uygulaması" raporunu ekliyoruz.

Çalışmalarımızın kamu otoritelerinin makine imalat sanayii politikalarına, makine imalat sanayii sektörüne ve paydaşlarına faydalı olmasını temenni ediyor, katkı veren herkese ve sponsorlarımıza şükranlarımızı sunuyoruz.

Saygılarımızla,

Kutlu Karavelioğlu
MAKFED ve Türkiye'nin Makinecileri
Yönetim Kurulları Başkan Yardımcısı

MAKİNE İMALAT SEKTÖRÜ

I. BÖLÜM TÜRK MAKİNE SEKTÖRÜ TEMEL GÖSTERGELERİ **6**

I.1 MAKİNE SANAYİİ GİRİŞİM SAYISI.....	7
I.2 MAKİNE SANAYİİ CİROSU	7
I.3 MAKİNE SANAYİİ İSTİHDAMI.....	7
I.4 MAKİNE SANAYİİNDE ÜRETİM DEĞERİ.....	8
I.5 MAKİNE SANAYİİ KATMA DEĞERİ.....	9
I.6 İMALAT SANAYİİNDE SEKTÖRLERİN KATMA DEĞER SIRALAMASI VE PAYLARI.....	9
I.7 MAKİNE SANAYİİNDE ÜRETİM GELİŞİMİ.....	12
I.8 MAKİNE SANAYİİNDE İŞ GÜCÜ VERİMLİLİĞİ	12
Özel Bölüm; Makine Sanayiinde İşgücü Eğitim ve Kalifiye Seviyesi.....	13
I.9 MAKİNE SANAYİİNDE YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI	14
I.10 MAKİNE SANAYİİNDE FİRMA ÖLÇEKLERİ.....	15
I.11 MAKİNE SANAYİİNDE YATIRIMLAR	17
I.12 TÜRKİYE'DE MAKİNE VE TEÇHİZAT YATIRIMLARI	18
I.12.1 MİLLİ GELİR HESAPLAMALARI İÇİNDE MAKİNE VE TEÇHİZAT YATIRIMLARI	19
I.12.2. SANAYİİ VE HİZMET İSTATİSTİKLERİNDE MAKİNE VE TEÇHİZAT YATIRIMLARI.....	19

II. BÖLÜM MAKİNE SANAYİİNDE FAALİYET GÖSTEREN ŞİRKETLERİN MALİ YAPILARI **22**

II.1 ÖLÇEKLERE GÖRE SATIŞLAR, AKTİFLER VE ÖZKAYNAKLAR.....	23
II.2 ÖLÇEKLERE GÖRE GELİR MALİYET VE KARLILIK YAPISI	24
II.3 ÖLÇEKLERE GÖRE KAR BÜYÜKLÜKLERİ.....	26
II.4 MAKİNE SANAYİİ FİRMALARINDA KAYNAK YAPISI VE FİNANSMAN	28

III. BÖLÜM MAKİNE SANAYİİNDE TEKNOLOJİ FAALİYETLERİ **29**

III.1 MAKİNE SANAYİİ AR-GE BÜYÜKLÜKLERİ.....	30
III.2 MAKİNE SANAYİİNDE ALINAN PATENT, MARKA VE ENDÜSTRİYEL TASARIM SAYILARI.....	34
III.3 KAMU TEKNOLOJİ DESTEKLERİ VE MAKİNE SANAYİİ	35
III.3.1 AR-GE MERKEZLERİ.....	35
III.3.2 TEKNOLOJİK ÜRÜN DENEYİM BELGESİ.....	36
III.3.3 TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİ.....	37
III.3.4 TEKNOLOJİK ÜRÜN YATIRIM DESTEK PROGRAMI.....	38
III.3.5 TEKNOLOJİ VE YENİLİK DESTEK PROGRAMI	38
Özel Bölüm; Makine Sanayiinde Firmaların Teknoloji Faaliyetleri Eğilimi.....	39

TÜRKİYE VE DÜNYA DEĞERLENDİRME RAPORU 2017

IV. BÖLÜM MAKİNE SANAYİİ DIŞ TİCARETİ 42

IV.1 ANA VE ALT SEKTÖRLER İTİBARIYLA DIŞ TİCARET	43
IV.2 DÜNYA TİCARETİ İÇİNDE PAY VE İHRACAT PAZARLARI.....	51
IV.3 AKSAM VE PARÇALARI DIŞ TİCARETİ	91

V. BÖLÜM MAKİNE SANAYİİ ALT SEKTÖRLERİ 98

V.1 MAKİNE ALT SEKTÖRLERİ SAYISAL GÖSTERGELERİ	99
V.1.1 GİRİŞİM SAYISI	99
V.1.2 İSTİHDAM	100
V.1.3 ÜRETİM DEĞERİ	102
V.1.4 YARATILAN KATMA DEĞER	104
V.1.5 DIŞ TİCARET	106
V.1.6 SANAYİİ ÜRETİMİ	108
V.1.7 ÜRETİM VERİMLİLİĞİ	109
V.1.8 TEKNOLOJİ FAALİYETLERİ	110
V.2 MAKİNE SEKTÖRÜNDE İÇ PAZAR	110
V.3 MAKİNE SANAYİİ ALT SEKTÖRLERİNDE BÖLGESEL TOPLULAŞMA VE KÜMELENMELER	111

VI. BÖLÜM DÜNYA MAKİNE SANAYİİ VE GENEL EĞİLİMLER 116

VI.1 DÜNYA SABİT SERMAYE VE MAKİNE TEÇHİZAT YATIRIMLARI	117
VI.2 DÜNYA MAKİNE SANAYİİ GÖSTERGELERİ	118
VI.2.1 MAKİNE SANAYİİNİN DÜNYA İMALAT SANAYİİ İÇİNDE KONUMU	118
VI.2.2 MAKİNE VE TEÇHİZAT DIŞ TİCARETİ.....	121
VI.2.3 MAKİNE SANAYİİNDE YABANCI SERMAYE	123
VI.2.4 MAKİNE SANAYİİNDE TEKNOLOJİ FAALİYETLERİ.....	124
Özel Bölüm; Makine Sanayiinde Önemli Ülkeler, Rekabet Güçleri Ve Rekabet Koşulları	125
Özel Bölüm; Türk Makine Sanayiinde Rekabet Koşulları	129
VI.3 DÜNYA MAKİNE SANAYİİNDE EĞİLİMLER 2016.....	131

VII. GENEL DEĞERLENDİRME 2016 132

EK.1 SINIFLANDIRMALAR 136

I. BÖLÜM

TÜRK MAKİNE SEKTÖRÜ TEMEL GÖSTERGELERİ

MAKFED
Makine İmalat Sanayii
Dernekleri Federasyonu

TÜRKİYE'NİN
MAKİNECİLERİ

GİRİŞ

Türk makine sektörünün temel göstergeleri çeşitli başlıklar altında sunulmakta ve değerlendirilmektedir. Türkiye’de makine sektörü ile sanayiinin geneli ve diğer sektörlerle ait temel göstergeler Türkiye İstatistik Kurumu ile diğer resmi kurumlar tarafından açıklanmaktadır.

Son yıllarda açıklanan veriler giderek çeşitlenmekte ve zenginleşmektedir. Bu nedenle makine sektörüne ilişkin daha ayrıntılı değerlendirme yapabilme olanakları da artmıştır. Kullanılan verilerde çoğunlukla serilerin başlangıçları 2009 ve 2010 yıllarına çekilmiştir. Bu nedenle 2009 ve 2010 yılları temel alınarak 2016 yıl sonuna kadar olan döneme ilişkin değerlendirmeler yapılmaktadır.

I.1 MAKİNE SANAYİİ GİRİŞİM SAYISI

Makine imalat sanayiinde 2009 yılı itibari ile 12.780 üretici firma bulunmaktadır. Üretici sayısı izleyen yıllarda azalmış, 2015 ve 2016 yıllarında ise artmıştır. NACE-2 sınıflandırmasına dayalı olarak kullanılan bilgilerde makine imalat sanayiinde üretici firma sayısı 2016 yılında 13.212 adet olmuştur.

TABLO.1 MAKİNE SANAYİİ GİRİŞİM SAYISI

YILLAR	MAKİNE SANAYİİ	İMALAT SANAYİİ	MAKİNE SANAYİİ PAYI %
2009	12.780	320.815	3,98
2010	12.335	319.928	3,85
2011	12.148	333.288	3,64
2012	11.681	336.893	3,47
2013	12.470	340.438	3,66
2014	12.316	332.834	3,70
2015	13.074	335.311	3,90
2016	13.212	336.025	3,93

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU, İŞ İSTATİSTİKLERİ

I.2 MAKİNE SANAYİİ CİROSU

Makine sanayiinin toplam cirosu 2009 yılı itibariyle 16,47 milyar Türk Lirası olarak hesaplanmıştır. İmalat sanayii toplam cirosu içindeki payı ise 2009 yılında yüzde 3,66 olmuştur. Makine sanayiinin cirosu izleyen yıllarda sürekli artmış ve 2016 yılında 60,4 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Makine sanayiinin cirosu imalat sanayii toplam cirosundan daha hızlı büyümüştür. Buna bağlı olarak makine sanayiinin cirosunun toplam imalat sanayii cirosu içindeki payı 2016 yılında yüzde 5,01’e yükselmiştir.

TABLO.2 MAKİNE SANAYİİ CİROSU MİLYAR TÜRK LİRASI

YILLAR	MAKİNE SANAYİİ	İMALAT SANAYİİ	MAKİNE SANAYİİ PAYI %
2009	16.468	449.457	3,66
2010	22.039	552.772	3,99
2011	32.157	732.943	4,39
2012	35.814	796.968	4,49
2013	41.190	898.091	4,59
2014	47.908	1.013.257	4,73
2015	54.758	1.125.343	4,87
2016	60.398	1.205.242	5,01

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU, İŞ İSTATİSTİKLERİ

I.3 MAKİNE SANAYİİ İSTİHDAMI

Makine sanayiinde 2009 yılı itibariyle istihdam 132.844 kişidir. Makine sanayiinde istihdam izleyen yıllarda kademeli ve düzenli olarak artmıştır. Makine sanayiinde istihdam 2016 yılında 215.382 olarak gerçekleşmiştir. Makine sanayii istihdamının toplam imalat sanayii istihdamı içindeki payı da 2009 yılında yüzde 5,14 iken, 2016 yılında yüzde 5,9’e yükselmiştir.

TABLO.3 MAKİNE SANAYİİ İSTİHDAMI

YILLAR	MAKİNE SANAYİİ	İMALAT SANAYİİ	MAKİNE SANAYİİ PAYI %
2009	132.844	2.584.773	5,14
2010	153.878	2.852.352	5,39
2011	173.452	3.151.019	5,50
2012	186.980	3.423.468	5,46
2013	196.887	3.530.977	5,57
2014	203.724	3.628.324	5,61
2015	211.726	3.679.421	5,75
2016	215.382	3.642.627	5,91

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU, İŞ İSTATİSTİKLERİ

Makine sektöründe istihdamın gelişimine ilişkin bir diğer gösterge Türkiye İstatistik Kurumu'nun sanayii istihdam endeksi verisidir. 2010 yılı 100 baz alınarak yapılan hesaplamalarda makine sanayiinde istihdamı 2016 yılında 141,4 puan olmuştur. Bu dönem içinde makine sanayii istihdamı yüzde 41,4 artmıştır. İmalat sanayiindeki istihdam artışı ise aynı dönemde yüzde 19,5 olmuştur. Makine sanayiinde istihdam bazı yılı alınan 2010 yılından 2016 sonun kadar imalat sanayii ortalama istihdam artışının oldukça üzerinde büyümüştür.

TABLO.4 MAKİNE SANAYİİNDE İSTİHDAM

YILLAR	MAKİNE	GENEL İMALAT
2010	100,0	100,0
2011	113,8	106,9
2012	123,0	112,2
2013	127,7	116,6
2014	134,4	120,2
2015	139,0	120,7
2016	141,4	119,5

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU, SANAYİİ İSTİHDAM ENDEKSİ II.4 MAKİNE SANAYİİNDE ÜRETİM DEĞERİ

I.4 MAKİNE SANAYİİNDE ÜRETİM DEĞERİ

Makine sanayiinin toplam üretim değeri 2009 yılı itibariyle 15,18 milyar Türk Lirası olarak hesaplanmıştır. İmalat sanayii toplam üretim değeri içindeki payı ise 2009 yılında yüzde 3,61 olmuştur. Makine sanayiinin üretim değeri izleyen yıllarda sürekli artmış ve 2016 yılında 56,4 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Makine sanayiinin üretim değerinin toplam imalat sanayii üretim değeri içindeki payı da 2016 yılında yüzde 4,95'e yükselmiştir.

TABLO.5 MAKİNE SANAYİİ ÜRETİM DEĞERİ MİLYON TL

YILLAR	MAKİNE SANAYİİ	İMALAT SANAYİİ	MAKİNE SANAYİİ PAYI %
2009	15.178	420.381	3,61
2010	20.827	524.469	3,97
2011	30.346	696.364	4,36
2012	33.305	750.398	4,43
2013	38.576	854.138	4,52
2014	44.944	956.836	4,70
2015	51.125	1.062.783	4,81
2016	56.394	1.138.309	4,95

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU, İŞ İSTATİSTİKLERİ

I.5 MAKİNE SANAYİİ KATMA DEĞERİ

Makine sanayiinin yarattığı katma değer 2009 yılında 4,21 milyar Türk Lirası olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında ise yaratılan katma değer 14,98 milyar TL'ye yükselmiştir. İmalat sanayii toplam katma değeri içinde alınan pay ise yüzde 4,97'den yüzde 6,16'ya yükselmiştir.

TABLO.6 MAKİNE SANAYİİ KATMA DEĞERİ (MİLYON TL)

YILLAR	MAKİNE SANAYİİ	İMALAT SANAYİİ	MAKİNE SANAYİİ PAYI %
2009	4.209	84.735	4,97
2010	5.157	99.229	5,21
2011	7.409	128.950	5,75
2012	8.155	132.598	6,15
2013	10.209	162.584	6,28
2014	11.540	184.946	6,24
2015	13.853	227.494	6,09
2016	14.983	243.661	6,16

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU, İŞ İSTATİSTİKLERİ

I.6 İMALAT SANAYİİNDE SEKTÖRLERİN KATMA DEĞER SIRALAMASI VE PAYLARI

Türkiye'de imalat sanayii içinde yer alan sektörler içinde en yüksek katma değeri yaratan sektör yüzde 11,00 payı ile gıda sanayiidir. İkinci sırada yüzde 9,85 payı ile tekstil sanayii, üçüncü sırada ise yüzde 8,27 payı ile motorlu kara taşıtları sanayii yer almaktadır. Makine sanayii imalat sanayii içinde aldığı yüzde 6,09 pay ile yaratılan katma değer sıralaması içinde 8. sırada bulunmaktadır.

Makine sanayii 2010-2015 yılları arasında 24 alt sanayii içinde katma değer payını artıran 11 sanayiden biridir. Makine sanayii 0,88 puan ile 11 sanayii içinde payını en çok artıran ikinci sanayii kolu olmuştur.

Makine sanayiinin katma değer payındaki artışı bu dönem içinde giderek daha yüksek katma değerli üretim ve işler yaptığını göstermektedir. Bu makine sanayii için oldukça önemli bir gelişmedir.

Makine sanayii üretim değerinin toplam imalat sanayii üretim değeri içindeki payı da yüzde 0,84 puan artarak yüzde 3,97'den yüzde 4,81'e yükselmiştir. Makine sanayii bu dönemde motorlu kara taşıtları sanayiinden sonra üretim değeri payını en çok artıran ikinci sanayii olmuştur.

TABLO.7 İMALAT SANAYİİNDE SEKTÖRLERİN KATMA DEĞER SIRALAMASI VE PAYLARI (2010/2015)

SIRA 2015	SIRA 2010	SANAYİ	KATMA DEĞER PAYI % 2010	KATMA DEĞER PAYI % 2015	DEĞİŞİM +/- PUAN
1	1	10 GIDA SANAYİİ	11,72	11,00	-0,72
2	2	13 TEKSTİL SANAYİİ	8,92	9,85	+0,93
3	4	29 MOTORLU KARA TAŞITLARI	8,14	8,27	+0,13
4	5	23 MİNERAL ÜRÜNLER SANAYİİ	7,97	8,07	+0,10
5	3	24 ANA METAL SANAYİİ	8,20	8,04	-0,16
6	7	25 METAL ÜRÜNLERİ SANAYİİ	6,13	6,98	+0,85
7	6	14 HAZIR GİYİM SANAYİİ	6,59	6,40	-0,19
8	10	28 MAKİNE SANAYİİ	5,21	6,09	+0,88
9	9	22 KAUÇUK VE PLASTİK SANAYİİ	5,76	5,85	+0,09
10	8	27 ELEKTİRİKLİ TEÇHİZAT ÜRETİMİ SAN	5,79	5,44	-0,35
11	11	20 KİMYASALLAR VE KİMYA SANAYİİ	4,76	4,82	+0,06
12	13	31 MOBİLYA SANAYİİ	2,38	2,33	-0,05
13	14	17 KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ SANAYİİ	2,06	2,33	+0,27
14	15	19 KOK KÖMÜR. VE RAFİNE EDİL PET ÜR.	1,77	1,91	+0,14
15	12	21 TEMEL ECZACILIK ÜRÜNLERİ VE İLAÇ	3,06	1,89	-1,21

SIRA 2015	SIRA 2010	SANAYİ	KATMA DEĞER PAYI % 2010	KATMA DEĞER PAYI % 2015	DEĞİŞİM +/- PUAN
16	16	30 DİĞER ULAŞIM ARAÇLARI	1,77	1,77	0,00
17	18	26 BİLGİSAYAR, ELEKTRONİK SANAYİİ	1,47	1,66	+0,19
18	22	33 MAKİNE VE EKİPM. KURULUMU	1,10	1,51	+0,41
19	17	16 AĞAÇ VE AĞAÇ ÜRÜNLERİ	1,52	1,44	-0,08
20	21	32 DİĞER İMALAT SANAYİİ	1,19	1,06	-0,13
21	20	18 BASIM YAYIM SANAYİİ	1,20	0,90	-0,30
22	19	11 İÇECEK SANAYİİ	1,42	0,88	-0,54
23	24	15 DERİ VE ÜRÜNLERİ SANAYİİ	0,90	0,85	-0,05
24	23	12 TÜTÜN SANAYİİ	0,97	0,66	-0,31

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU, İŞ İSTATİSTİKLERİ

TABLO.8 İMALAT SANAYİİNDE SEKTÖRLERİN ÜRETİM DEĞERİ PAYLARI İTİBARIYLA 2010-2015

SIRA 2015	SIRA 2010	SANAYİ	ÜRETİM DEĞERİ PAYI% 2010	ÜRETİM DEĞERİ PAYI% 2015	ÜRETİM PAYI DEĞİŞİM +/- PUAN
1	1	10 GIDA SANAYİİ	15,15	15,27	+0,12
2	2	24 ANA METAL SANAYİİ	11,34	10,52	-0,82
3	4	29 MOTORLU KARA TAŞITLARI	8,28	9,13	+0,85
4	3	13 TEKSTİL SANAYİİ	8,52	8,42	-0,10
5	6	23 MİNERAL ÜRÜNLER SANAYİİ	5,89	6,15	+0,26
6	5	14 HAZIR GİYİM SANAYİİ	6,40	5,94	-0,46
7	8	25 METAL ÜRÜNLERİ SANAYİİ	5,24	5,84	+0,60
8	9	22 KAUÇUK VE PLASTİK SANAYİİ	5,22	5,55	+0,33
9	7	27 ELEKTİRİKLİ TEÇHİZAT ÜRETİMİ SAN	5,41	5,35	-0,06
10	12	28 MAKİNE SANAYİİ	3,97	4,81	+0,84
11	10	20 KİMYASALLAR VE KİMYA SANAYİİ	5,11	4,71	-0,40
12	11	19 KOK KÖMÜR. VE RAFİNE EDİL PET ÜR.	4,17	3,56	-0,61
13	13	17 KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ SANAYİİ	2,07	2,48	+0,41
1	14	31 MOBİLYA SANAYİİ	2,00	2,05	+0,05
15	18	26 BİLGİSAYAR, ELEKTRONİK SANAYİİ	1,29	1,44	+0,15
16	17	16 AĞAÇ VE AĞAÇ ÜRÜNLERİ	1,40	1,34	-0,06
17	15	21 ECZACILIK ÜRÜNLERİ VE İLAÇ	1,75	1,17	-0,58
18	16	32 DİĞER İMALAT SANAYİİ	1,48	1,08	-0,40
19	20	30 DİĞER ULAŞIM ARAÇLARI	1,02	1,04	+0,02
20	24	33 MAKİNE VE EKİPM. KURULUMU	0,63	0,93	+0,30
21	21	18 BASIM YAYIM SANAYİİ	1,01	0,90	-0,11
22	19	11 İÇECEK SANAYİİ	1,05	0,86	-0,19
23	22	15 DERİ VE ÜRÜNLERİ SANAYİİ	0,89	0,84	-0,05
24	23	12 TÜTÜN SANAYİİ	0,71	0,62	-0,09

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU, İŞ İSTATİSTİKLERİ

Makine sanayii katma değer yaratma katsayısı itibari ile ise (katma değer payı/ üretim değer payı) diğer ulaşım araçları sanayii (1,70), temel eczacılık ve ilaç sanayii (1,62) ve makine ve ekipman kurulumu sanayii (1,62) ile mineral ürünler sanayii (1,31) ardından 1,27 katsayısı ile beşinci sırada yer almaktadır. Makine sanayii üretim değerine göre en yüksek katma değer yaratan beşinci sektör konumundadır. 2010 yılına göre katma değer yaratma katsayısı gerilemiş olmakla birlikte sıralaması yükselmiştir.

TABLO.9 İMALAT SANAYİİNDE SEKTÖRLERİN KATMA DEĞER KAT SAYI SIRALAMASI 2010

SIRA	SANAYİ	KATMA DEĞER PAYI %	ÜRETİM DEĞERİ PAYI %	KATMA DEĞER KAT SAYISI
1	33 MAKİNE VE EKİPMAN KURULUMU	1,1	0,63	1,75
2	30 DİĞER ULAŞIM ARAÇLARI	1,77	1,02	1,74
3	12 TÜTÜN SANAYİİ	0,97	0,71	1,37
4	23 MİNERAL ÜRÜNLER SANAYİİ	7,97	5,89	1,35
5	11 İÇECEK SANAYİİ	1,42	1,05	1,35
6	28 MAKİNE SANAYİİ	5,21	3,97	1,31
7	31 MOBİLYA SANAYİİ	2,38	2	1,19
8	18 BASIM YAYIM SANAYİİ	1,2	1,01	1,19
9	25 METAL ÜRÜNLERİ SANAYİİ	6,13	5,24	1,17
10	26 BİLGİSAYAR, ELEKTRONİK SANAYİİ	1,47	1,29	1,14
11	22 KAUÇUK VE PLASTİK SANAYİİ	5,76	5,22	1,1
12	16 AĞAÇ VE AĞAÇ ÜRÜNLERİ	1,52	1,4	1,09
13	27 ELEKTİRİKLİ TECHİZAT ÜRETİMİ SANAYİİ	5,79	5,41	1,07
14	13 TEKSTİL SANAYİİ	8,92	8,52	1,05
15	14 HAZIR GİYİM SANAYİİ	6,59	6,4	1,03
16	15 DERİ VE ÜRÜNLERİ SANAYİİ	0,9	0,89	1,01
17	17 KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ SANAYİİ	2,06	2,07	0,99
18	29 MOTORLU KARA TAŞITLARI	8,14	8,28	0,98
19	20 KİMYASALLAR VE KİMYA SANAYİİ	4,76	5,11	0,93
20	32 DİĞER İMALAT SANAYİİ	1,19	1,48	0,80
21	10 GIDA SANAYİİ	11,72	15,15	0,77
22	24 ANA METAL SANAYİİ	8,2	11,34	0,72
23	19 KOK KÖMÜR. VE RAFİNE EDİL PET ÜR.	1,77	4,17	0,42

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU, İŞ İSTATİSTİKLERİ

TABLO.10 İMALAT SANAYİİNDE SEKTÖRLERİN KATMA DEĞER KAT SAYI SIRALAMASI 2015

SIRA 2015	SANAYİ	KATMA DEĞER PAYI % 2015	ÜRETİM DEĞERİ PAY % 2015	KATMA DEĞER KAT SAYISI
1	30 DİĞER ULAŞIM ARAÇLARI	1,77	1,04	1,70
2	21 TEMEL ECZACILIK ÜRÜNLERİ VE İLAÇ	1,89	1,17	1,62
3	33 MAKİNE VE EKİPMAN KURULUMU	1,51	0,93	1,62
4	23 MİNERAL ÜRÜNLER SANAYİİ	8,07	6,15	1,31
5	28 MAKİNE SANAYİİ	6,09	4,81	1,27
6	25 METAL ÜRÜNLERİ SANAYİİ	6,98	5,84	1,20
7	13 TEKSTİL SANAYİİ	9,85	8,42	1,17
8	26 BİLGİSAYAR, ELEKTRONİK SANAYİİ	1,66	1,44	1,15
9	31 MOBİLYA SANAYİİ	2,33	2,05	1,14
10	14 HAZIR GİYİM SANAYİİ	6,4	5,94	1,08
11	16 AĞAÇ VE AĞAÇ ÜRÜNLERİ	1,44	1,34	1,07
12	12 TÜTÜN SANAYİİ	0,66	0,62	1,06
13	22 KAUÇUK VE PLASTİK SANAYİİ	5,85	5,55	1,05
14	27 ELEKTİRİKLİ TECHİZAT ÜRETİMİ SANAYİİ	5,44	5,35	1,02
15	20 KİMYASALLAR VE KİMYA SANAYİİ	4,82	4,71	1,02

SIRA 2015	SANAYİ	KATMA DEĞER PAYI % 2015	ÜRETİM DEĞERİ PAY % 2015	KATMA DEĞER KAT SAYISI
16	11 İÇECEK SANAYİİ	0,88	0,86	1,02
17	15 DERİ VE ÜRÜNLERİ SANAYİİ	0,85	0,84	1,01
18	18 BASIM YAYIM SANAYİİ	0,9	0,9	1,00
19	32 DİĞER İMALAT SANAYİİ	1,06	1,08	0,98
20	17 KAĞIT VE KAĞIT ÜRÜNLERİ SANAYİİ	2,33	2,48	0,94
21	29 MOTORLU KARA TAŞITLARI	8,27	9,13	0,91
22	24 ANA METAL SANAYİİ	8,04	10,52	0,76
23	10 GIDA SANAYİİ	11,00	15,27	0,72
24	19 KOK KÖMÜR. VE RAFİNE EDİL PET ÜR.	1,91	3,56	0,54

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU, İŞ İSTATİSTİKLERİ

1.7 MAKİNE SANAYİİNDE ÜRETİM GELİŞİMİ

Makine sanayii üretimi Türkiye İstatistik Kurumu 2010=100 sanayii üretim endeksi verileri itibarıyla 2016 sonunda 141,6 puana ulaşmıştır. Makine sanayii üretimi 2010 yılından 2016 yılına kadar yüzde 41,6 oranında artmıştır. İmalat sanayii genelinde ise sanayii üretimindeki genişleme aynı dönemde yüzde 27,5 olmuştur. Makine sanayiiinde üretim artışı imalat sanayii üretim artışının üzerinde gerçekleşmiştir.

TABLO.12 MAKİNE SANAYİİ ÜRETİMİ VE KAPASİTE KULLANIMI

YILLAR	SANAYİ ÜRETİMİ ENDEKSİ 2005=100		SANAYİ KKO %	
	MAKİNE	GENEL İMALAT	MAKİNE	GENEL İMALAT
2010	100,0	100,0	68,8	72,6
2011	128,4	110,5	74,9	75,4
2012	129,7	113,0	75,2	74,2
2013	139,2	117,5	76,3	74,6
2014	143,0	121,3	78,6	74,4
2015	140,5	125,7	76,1	74,7
2016	141,6	127,5	77,8	75,6

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU, SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ, TCMB

Makine imalat sanayiiinde kapasite kullanım oranı 2010-2016 döneminde yüzde 68,8 ile yüzde 78,6 arasında değişen oranlarda gerçekleşmiştir. Buna karşın kapasite kullanım oranında kademeli bir artış yaşandığı görülmektedir. Makine imalat sanayiiinde kapasite kullanım oranı 2010 ve 2011 yıllarında imalat sanayii ortalama kapasite kullanımının altında gerçekleşmiştir. İzleyen yıllarda ise kapasite kullanım oranı imalat sanayii ortalama kapasite kullanımının üzerine çıkmıştır.

1.8 MAKİNE SANAYİİNDE İŞ GÜCÜ VERİMLİLİĞİ

Makine sanayiiinde işgücü verimliliği çalışan başına elde edilen üretim miktarı göstergesi ile ölçülmekte olup Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı verimlilik istatistikleri verileri ile sunulmakta ve değerlendirilmektedir.

TABLO.13 MAKİNE SANAYİİ İŞ GÜCÜ VERİMLİLİĞİ 2010=100

YILLAR	MAKİNE SANAYİİ	İMALAT SANAYİİ
2010	100,0	100,0
2011	112,8	103,4
2012	105,4	100,7
2013	109,0	100,8
2014	106,4	100,9
2015	101,1	104,1
2016	100,1	106,7

KAYNAK: BİLİM, SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI, VERİMLİLİK İSTATİSTİKLERİ

Buna göre 2010 yılı 100 baz alınarak yapılan iş gücü verimliliği hesaplamalarında makine sanayiinde iş gücü verimliliği 2016 yılında 100,1 puan olarak gerçekleşmiştir. Makine sanayiinde işgücü verimliliği 2010 yılına göre hemen hiç değişmemiştir. İşgücü verimliliğinde özellikle 2015 ve 2016 yıllarında bir gerileme olduğu görülmektedir. İmalat sanayiinde ise 2010-2016 döneminden işgücü verimliliği artışı yüzde 6,7'dir. Makine sektörü iş gücü verimliliği artışı imalat sanayii ortalamasındaki artışın 6,6 puan altında kalmıştır.

Özel Bölüm

Makine Sanayiinde İşgücü Eğitim ve Kalifiye Seviyesi

Makine sanayiinde işgücü verimliliğini etkileyen önemli konulardan birisi sanayide çalışan insan kaynaklarının eğitim ve kalifiye durumudur. MAİB tarafından yaptırılan güncel sanayii envanter çalışmasının sonuçları aşağıda sunulmaktadır. Buna göre makine sanayiinde işgücünün eğitim ve kalifiye seviyesi gelişme göstermekle birlikte henüz yeterli değildir.

TABLO. MAKİNE SANAYİİNDE İŞGÜCÜNÜN KALİFİYE DURUMU 2016

Göstergeler	Genel	Büyük Ölçekli	Orta Ölçekli	Küçük Ölçekli
Toplam personel sayısı	62,2	268,1	122,3	47,5
Sadece üretimde çalışan personel sayısı	36,4	158,7	59,5	28,5
Toplam mühendis sayısı	6,1	17,8	8,7	5,2
Toplam teknisyen / tekniker sayısı	7,0	21,7	9,9	5,9
Tecrübeli uzman işçi sayısı	14,7	40,0	20,5	12,9
Yönetici olarak çalışan personel sayısı	4,7	16,2	7,4	3,8

KAYNAK: MAİB, ESTİMA MAKİNE SEKTÖRÜ ENVANTER ARAŞTIRMASI 2017

TABLO. MAKİNE SANAYİİNDE İŞGÜCÜNÜN KALİFİYE DURUMU 2016

Çalışanların Eğitim Durumu	Genel	Büyük Ölçekli	Orta Ölçekli	Küçük Ölçekli
Üniversite mezunu sayısı	12,5	50,2	20,9	9,6
Yüksekokul (iki yıllık) mezunu sayısı	8,6	29,8	12,1	7,1
Teknik ve endüstri meslek lisesi mezunu sayısı	11,4	41,3	17,5	9,3
Lise mezunu sayısı	13,4	40,9	20,0	11,0
Çıraklık okulu mezunu sayısı	7,4	18,5	9,3	6,5
İlköğretim mezunu sayısı	15,1	60,5	25,5	11,4
Eğitimsiz / okuryazar değil	7,5	6,9	11,3	6,6

KAYNAK: MAİB, ESTİMA MAKİNE SEKTÖRÜ ENVANTER ARAŞTIRMASI 2017

I.9 MAKİNE SANAYİİNDE YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI

Yabancı sermaye yatırımları imalat sanayiinin rekabet gücünün artırılması açısından önem taşımaktadır. Tüm ülkeler ve sektörler daha çok yabancı sermaye yatırımını teşvik etmektedir. İmalat sanayiinin geneline yönelik yabancı sermaye yatırımları yıllar itibariyle dalgalanma göstermektedir. 2007 ve 2008 yıllarından sonra 2011, 2012 ve 2015 yıllarında da göreceli yüksek yatırımlar gerçekleşmektedir.

Makine sanayiine yönelik yabancı sermaye yatırımları ise göreceli olarak sınırlı ve düşük kalmaktadır. 2008 ve 2009 yıllarındaki yatırımlar dışında son yıllarda makine sektörüne yönelik yabancı sermaye yatırımları önemli ölçüde azalmıştır.

TABLO.14 MAKİNE SANAYİİNDE YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI

YILLAR	MAKİNE MİLYON DOLAR	İMALAT SANAYİİ MİLYON DOLAR	MAKİNE PAY %
2005	13	785	1,66
2006	54	1.866	2,89
2007	48	4.211	1,14
2008	226	3.931	5,75
2009	223	1.713	13,02
2010	64	924	6,90
2011	76	3.599	2,11
2012	32	4.519	0,71
2013	5	2.209	0,23
2014	4	2.731	0,15
2015	34	4.111	0,83
2016	24	1.723	1,40

KAYNAK: EKONOMİ BAKANLIĞI, YABANCI YATIRIM İSTATİSTİKLERİ

Yatırım yapan yabancı sermaye şirketlerinin sayısı açısından ise makine sanayiinin payı göreceli daha yüksektir. En çok 2006 yılında 54 şirket yatırım yapmıştır. Makine sektörüne yapılan ortalama yabancı sermaye yatırımları 2005-2016 döneminde 2,0 milyon dolar iken, imalat sanayiinde ortalama 6,8 milyon dolardır. İmalat sanayiine ve özellikle makine sanayiine yönelik ortalama yatırım büyüklüğü sınırlı kalmaktadır.

Makine sanayii genel itibari ile ve imalat sanayii içinden aldığı pay itibari ile yeterli ölçüde yabancı sermaye yatırımı çekememektedir. 1954 yılından bu yana yatırım yapan yabancı sermayeli şirket sayısı stoku makine sanayiinde 539 ve toplam imalat sanayii içindeki payı yüzde 8,13'dür.

1954 yılından bu yana imalat sanayiine yapılan yabancı sermaye yatırımlarının toplamı 31,25 milyar dolar, makine sanayiine 788 milyon dolar ve toplam imalat sanayii yabancı sermaye yatırımları içindeki payı ise yüzde 2,51'dir. Türkiye'de makine sanayii göreceli olarak düşük yabancı sermaye çekmektedir.

TABLO.15 MAKİNE SANAYİİNDE YATIRIM YAPAN YABANCI SERMAYELİ ŞİRKETLER

YILLAR	MAKİNE	İMALAT SANAYİİ	MAKİNE PAY %
2005	27	400	6,75
2006	54	441	12,24
2007	46	497	9,26
2008	46	471	9,77
2009	24	384	6,25
2010	29	427	6,79
2011	38	459	8,28
2012	28	322	8,70
2013	27	318	8,49

YILLAR	MAKİNE	İMALAT SANAYİİ	MAKİNE PAY %
2014	35	375	9,33
2015	27	452	5,97
2016	23	424	5,42

KAYNAK: EKONOMİ BAKANLIĞI, YABANCI YATIRIM İSTATİSTİKLERİ

TABLO.16 YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI ORTALAMA BÜYÜKLÜĞÜ

YILLAR	MAKİNE MİLYON DOLAR	İMALAT SANAYİİ MİLYON DOLAR
2005	0,48	1,96
2006	1,00	4,23
2007	1,04	8,47
2008	4,91	8,35
2009	9,29	4,46
2010	2,20	2,01
2011	2,00	11,17
2012	1,14	14,03
2013	0,18	6,95
2014	0,12	7,28
2015	1,26	9,10
2016	1,04	4,06

KAYNAK: EKONOMİ BAKANLIĞI, YABANCI YATIRIM İSTATİSTİKLERİ

TABLO.17 İMALAT SANAYİİNDE YABANCI SERMAYE YATIRIMI STOKU

SEKTÖRLER	2012				2016			
	ŞİRKET SAYISI	% PAY	YATIRIM STOKU MİLYON DOLAR	% PAY	ŞİRKET SAYISI	% PAY	YATIRIM STOKU MİLYON DOLAR	% PAY
GIDA ÜRÜNLERİ İÇEÇEK TÜTÜN	520	10.44	5.790	28.46	577	8,70	8.201	26,24
TEKSTİL	483	9.70	1.160	5.70	679	10,24	1.829	5,85
KİMYASAL MADDE VE ÜRÜNLERİ	553	11.10	3.185	15.65	707	10,66	4.561	14,60
MAKİNE VE TECHİZAT	416	8.35	721	3.54	539	8,13	788	2,51
MOTORLU KARA TAŞITLARI	258	5.18	656	3.22	320	4,83	726	2,32
DİĞER İMALAT SANAYİİ	2.750	55.22	8.858	4.34	3.807	57,43	14.488	46,36
İMALAT SANAYİİ	4.980	100.00	20.350	100.00	6.629	100,00	31.249	100,00

KAYNAK: EKONOMİ BAKANLIĞI, YABANCI YATIRIM İSTATİSTİKLERİ

Makine sanayiinde faaliyet gösteren 539 yabancı sermayeli şirketin 325'i İstanbul'da, 45'i Antalya'da, 39'u Ankara'da, 13'ü İzmir'de ve yine 13'ü Mersin'de faaliyet göstermektedir.

I.10 MAKİNE SANAYİİNDE FİRMA ÖLÇEKLERİ

Makine sanayii genellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerin yoğun olduğu bir sanayii sektördür. Bununla birlikte firma başına çalışan sayısı 2010 yılında 12,5 kişi iken, 2016 yılında 16,3 kişiye yükselmiştir.

Ölçeklere göre ayrıntılı veriler ise aşağıda sunulmaktadır. Makine sanayiinde 1 ile 19 kişi arasında çalışana sahip firmaların toplam girişim sayısı içindeki payı 2010 yılında yüzde 90,9 iken 2015 yılında yüzde 82,3'e inmiştir. 1-19

kişi çalıştıran firmaların üretim değeri payı yüzde 24,9'dan yüzde 13,4'e, katma değer payı ise yüzde 19,0'dan yüzde 10,0'a inmiştir. Diğer ölçeklerdeki firmaların istihdam, üretim değeri ve katma değer payları ise artmıştır. Makine sanayii ölçek olarak halen çoğunlukla küçük ölçekli firmalara sahip olmakla birlikte 2010 yılından sonra göreceli daha büyük diğer ölçeklerdeki firmaların sayılarında ve paylarında artışlar yaşanmaktadır.

TABLO.18 MAKİNE SANAYİİNDE FİRMALARIN ÖLÇEKLERİNE GÖRE PAYLARI 2010

ÖLÇEK ÇALIŞAN SAYISI	GİRİŞİM SAYISI PAY %	İSTİHDAM PAY%	ÜRETİM DEĞERİ PAY%	KATMA DEĞER PAY%	YATIRIMLAR PAY%
1-19	90.89	37.03	24.88	19.02	27.73
20-49	6.20	19.38	19.30	17.56	14.87
50-99	1.85	11.26	12.96	12.61	12.12
100-249	0.92	13.32	15.10	15.65	13.65
250-499	0.19	6.59	6.84	8.01	7.17
500-999	0.09	6.16	8.63	10.30	13.26
1000 +	0.03	6.26	12.30	16.84	11.20

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU, İŞ İSTATİSTİKLERİ

TABLO.19 MAKİNE SANAYİİNDE FİRMALARIN ÖLÇEKLERİNE GÖRE PAYLARI 2015

ÖLÇEK ÇALIŞAN SAYISI	GİRİŞİM SAYISI PAY %	İSTİHDAM PAY%	ÜRETİM DEĞERİ PAY%	KATMA DEĞER PAY%	YATIRIMLAR PAY%
1-19	82,3	22,0	13,4	10,0	8,2
20-49	12,1	22,9	19,6	17,8	17,6
50-99	3,0	12,5	13,0	13,0	13,7
100-249	7,9	18,4	17,9	20,3	21,5
250-499	0,4	7,7	9,4	9,2	13,7
500-999	0,2	7,0	10,6	12,1	11,5
1000-4999	0,1	6,7	10,4	11,4	7,3
5.000+	-	2,8	5,7	6,2	6,6

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU, İŞ İSTATİSTİKLERİ

Makine sanayiinde ölçekler itibariyle ihracatın firma grupları arasındaki dağılımı da önemli bilgiler içermektedir. Buna göre 1-249 kişi çalıştıran küçük ve orta ölçekli firmaların makine sanayii ihracatı içindeki payları 2009-2016 arasında yüzde 58,2 ile yüzde 61,4 arasında kalmıştır. Küçük ve orta ölçekli firmalar ihracat içindeki paylarını korumaktadır. 2016 yılında ise en yüksek paylarına ulaşmışlardır. Küçük ve orta ölçekli firmaların kendi içindeki ihracat dağılımında ise 1-9 kişi çalıştıran firmalar toplam ihracatın yüzde 19,0'unu, 10-49 kişi çalıştıran firmalar yüzde 22,5'ini, 50-249 kişi çalıştıran firmalar ise yüzde 19,9'unu yapmaktadır. Her ölçekteki küçük ve orta büyüklükteki firmalar ihracatta önemli rol almaktadır.

TABLO. 20 MAKİNE SANAYİİNDE ÖLÇEKLERE GÖRE İHRACAT PAYLARI

YILLAR	KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ FİRMALAR				250+	TOPLAM MİLYON DOLAR
	1-9 ÇALIŞAN	10-49 ÇALIŞAN	50-249 ÇALIŞAN	1-249 ÇALIŞAN TOPLAM PAY %		
2009	16,9	23,5	19,5	59,9	40,1	5.172
2010	17,0	23,7	19,6	60,3	39,7	5.967
2011	15,9	25,9	18,8	60,6	39,4	7.956
2012	18,2	23,2	19,7	61,1	38,9	8.506

YILLAR	KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ FİRMALAR				250+	TOPLAM MİLYON DOLAR
	1-9 ÇALIŞAN	10-49 ÇALIŞAN	50-249 ÇALIŞAN	1-249 ÇALIŞAN TOPLAM PAY %		
2013	19,0	23,0	17,9	59,9	40,1	9.363
2014	19,2	21,1	17,9	58,2	41,8	9.936
2015	19,1	22,4	19,7	61,2	38,8	8.658
2016	19,0	22,5	19,9	61,4	38,6	8.582

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU

I.11 MAKİNE SANAYİİNDE YATIRIMLAR

Makine sanayiinde yatırımların değerlendirilmesi için alınan yatırım teşvik belgeleri itibariyle yatırım sayıları ve tutarları son on iki yıl için sunulmaktadır. Makine sanayiinde yatırımlar 2012 yılından itibaren artış göstermektedir. Yatırımların çeşitlerine göre gelişimi ve payları değerlendirildiğinde yeni yatırımlar kadar tevsî yatırımlarının da yapıldığı görülmektedir. 2015 yılında toplam yatırımlarda yaşanan sıçramaya ise bir modernizasyon ve yeni ürün yatırımı neden olmuştur.

TABLO.21 MAKİNE SANAYİİNDE ALINAN YATIRIM TEŞVİKLERİ

YILLAR	TOPLAM		YENİ		TEVSİ		DİĞER	
	ADET	MİLYON TL	ADET	MİLYON TL	ADET	MİLYON TL	ADET	MİLYON TL
2005	180	429	74	250	98	163	8	16
2006	102	356	42	186	56	166	4	4
2007	134	294	47	106	76	152	11	37
2008	188	304	61	114	116	159	11	31
2009	115	909	43	255	62	457	10	198
2010	196	1.531	70	342	114	838	12	352
2011	214	885	86	346	122	441	6	98
2012	240	1.301	104	700	125	441	11	160
2013	306	2.347	93	408	191	993	22	946
2014	227	1.579	69	434	140	1.059	18	87
2015	190	3.556	64	1.058	106	653	20	1.845
2016	240	2.692	86	1.024	140	1.433	14	235

KAYNAK: EKONOMİ BAKANLIĞI

Makine sanayii yatırımlarının imalat sanayii toplam yatırımları içindeki payı alınan yatırım teşvik belgesi sayısı itibariyle 2016 yılında yüzde 13,2 ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Değer olarak ise makine sanayii yatırımlarının payı 2015 yılında yüzde 15,13'e kadar yükselmiştir. Son yıllarda sayı ve değer olarak makine sanayiindeki yatırımların payı artış eğilimine girmiştir.

TABLO.22 MAKİNE SANAYİİ YATIRIMLARININ İMALAT SANAYİİ İÇİNDE PAYI

YILLAR	MAKİNE SANAYİİ		İMALAT SANAYİİ		MAKİNE SANAYİİ PAY	
	ADET	MİLYON TL	ADET	MİLYON TL	ADET %	DEĞER %
2005	180	429	2.077	8.362	8.67	5,13
2006	102	356	1.442	5.620	7.07	6,33
2007	134	294	1.718	8.019	7.80	3,67
2008	188	304	2.032	7.223	9.25	4,21
2009	115	909	1.501	11.594	7.66	7,84
2010	196	1.531	2.341	34.200	8.37	4,49
2011	214	885	2.222	18.872	9,63	4,69
2012	240	1.301	2.424	33.545	9.90	3,88
2013	306	2.347	2.847	35.394	10,75	3,88
2014	227	1.579	2.118	24.663	10,72	6,40
2015	190	3.556	1.883	23.496	10,10	15,13
2016	240	2.692	1.818	23.595	13,20	11,40

KAYNAK: EKONOMİ BAKANLIĞI

Makine sanayiinde yatırımların ortalama büyüklüğünün 2012 yılından sonra arttığı görülmektedir. Ortalama yatırım ölçeği giderek büyümektedir. Makine sanayiinde yeni yatırımların ortalama büyüklüğü imalat sanayiindeki ortalama yatırım büyüklüğüne de önemli ölçüde yaklaşmıştır. Yatırımların ölçeklerindeki büyüme sektördeki küçük ölçek ağırlıklı yapının da kademeli olarak değişmesine destek vermektedir.

TABLO.23 MAKİNE SANAYİİNDE ORTALAMA YATIRIM BÜYÜKLÜĞÜ

YILLAR	MAKİNE SANAYİİ MİLYON TL	İMALAT SANAYİİ MİLYON TL
2005	3.38	3.82
2006	4.42	3.88
2007	2.25	4.96
2008	1.87	4.14
2009	5.93	6.00
2010	4.88	18.82
2011	4.02	8,49
2012	5,42	13,84
2013	7,67	12,43
2014	6,96	11,64
2015	18,72	12,48
2016	11,22	12,98

KAYNAK: EKONOMİ BAKANLIĞI

1.12 TÜRKİYE'DE MAKİNE VE TEÇHİZAT YATIRIMLARI

Makine sanayiinin gelişimini belirleyen temel unsur iç ve dış pazarlardaki makine yatırımları büyüklüğü ve gelişimi ile makine yatırımı yapanların ihtiyaç ve tercihleridir. Bu çerçevede bu bölümde Türk makine sanayii için yurtiçi makine yatırımlarındaki gelişmeler değerlendirilmektedir.

Türkiye’de makine ve teçhizat yatırımlarına ilişkin olarak Türkiye İstatistik Kurumu yıllık iki ayrı kapsamlı veri açıklamaktadır. Bunlardan ilki milli gelir hesaplamalarında açıklanan ve gayri safi sabit sermaye yatırımları büyüklüğü içinde yer alan “Makine ve Teçhizat Yatırımları”dır. İkincisi ise yine yıllık olarak açıklanan “Sanayii ve Hizmet İstatistikleri” kapsamında sektörlerin yaptıkları makine ve teçhizat yatırımları büyüklüğüdür.

I.12.1 MİLLİ GELİR HESAPLAMALARI İÇİNDE MAKİNE VE TEÇHİZAT YATIRIMLARI

Türkiye İstatistik Kurumu milli gelir hesaplamalarında açıkladığı gayri safi sabit sermaye yatırımları büyüklüğü içinde makine ve teçhizat yatırımları büyüklüğüne de yer vermektedir.

Gayrisafi sabit sermaye oluşumu, bir üreticinin sabit aktifleriyle elde edişleri, eksi elden çıkarışları ve kurumsal birimin üretim faaliyetleriyle gerçekleşen üretilmeyen aktif değerine belirli ilavelerin toplam değeriyle ölçülür. Gayrisafi sabit sermaye oluşumunun en büyük kısmını maddi sabit aktifler oluşturmaktadır. Bu aktifler, makine-teçhizat ve inşaat olmak üzere iki alt grupta incelenmektedir. Sabit aktifler, bir yıldan fazla bir süre için üretim işleminde kullanılmaktadır.

Makine ve teçhizata yapılan gayri safi yatırımlar referans dönemi boyunca yeni veya ikinci el olarak elde edilen makineler (ofis makineleri vb.), bina müstemilatı içinde kullanılan özel araçlar, diğer makine ve teçhizat, kullanılan tüm araçlar ve botlar, örneğin otomobiller, ticari araçlar ve kamyonlar olduğu gibi özel araçların tüm türleri, demiryolu vagonları, botlar ve benzerlerini kapsamaktadır.

TABLO.24 TÜRKİYE'DE MAKİNE VE TEÇHİZAT YATIRIMLARI

	ESKİ SERİ HESAPLAMA			YENİ SERİ HESAPLAMA		
	MAKİNE YATIRIMLARI MİLYAR TL	MİLLİ GELİR MİLYAR TL	% PAY	MAKİNE YATIRIMLARI MİLYAR TL	MİLLİ GELİR MİLYAR TL	% PAY
2009	86,7	950	9,1	87,5	999	8,8
2010	116,9	1.079	10,8	114,8	1.160	9,9
2011	165,1	1.297	12,7	158,3	1.395	11,3
2012	160,0	1.417	11,3	162,1	1.570	10,3
2013	177,3	1.567	11,3	182,3	1.810	10,1
2014	201,4	1.748	11,5	206,4	2.044	10,1
2015	256,4	1.953	13,1	263,0	2.338	11,2
2016 T	278,2	2.140	13,0	285,4	2.580	11,1

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU

Türkiye İstatistik Kurumu milli gelir hesaplama yöntemlerini değiştirmiş ve 2016 yılı Aralık ayından itibaren yeni milli gelir verilerini açıklamaya başlamıştır. Bu çerçevede aşağıda eski ve yeni yöntemler ile Türkiye'de makine ve teçhizat yatırımları ve milli gelir içindeki payları sunulmaktadır.

Makine ve Teçhizat yatırımları büyüklüğü yeni hesaplama yöntemi içinde bir öncekine göre çok sınırlı olarak yukarı yönlü revize edilmiştir. Yeni seri hesaplama yöntemi ile cari fiyatlarla makine ve teçhizat yatırımlarının 2016 yılında 285,4 milyar Türk Lirasına yükseldiği öngörülmektedir. Makine ve teçhizat yatırımlarının milli gelir içindeki payı ise 2011 yılından sonra hemen aynı kalmış ve 2016 yılında yüzde 11,1 olarak gerçekleşmiştir.

I.12.2. SANAYİ VE HİZMET İSTATİSTİKLERİNDE MAKİNE VE TEÇHİZAT YATIRIMLARI

Türkiye İstatistik Kurumu yıllık olarak Sanayii ve Hizmet İstatistikleri hesaplamakta ve yayınlamaktadır. Bu kapsamda NACE sınıflamasında yer alan tüm sektörlerin yıllar itibariyle makine ve teçhizat yatırımı büyüklükleri hesaplanmakta ve açıklanmaktadır.

Yıllık sanayii ve hizmet istatistiklerinde en son 2015 yılı verileri açıklanmıştır. Toplam makine ve teçhizat yatırımları büyüklüğü 2015 yılında 129,66 milyar Türk Lirasıdır.

Milli gelir verileri çerçevesinde açıklanan makine ve teçhizat yatırımları büyüklüğü ile yıllık sanayii ve hizmet istatistikleri kapsamında açıklanan makine ve teçhizat yatırımları büyüklüğü arasında önemli bir fark bulunmaktadır.

Bununla birlikte yıllık sanayii ve hizmet istatistikleri ile açıklanan sektörler arası dağılım makine alt sektörleri itibariyle yapılan makine harcamalarını göstermesi açısından önemlidir. Türkiye'de makine ve teçhizat yatırımlarında ilk sırayı yüzde 31 payı ile imalat sanayii almaktadır. İkinci sırada toptan ve perakende ticaret sektörü yer almaktadır. Üçüncü sırada ulaştırma ve depolama, dördüncü sırada ise enerji sektörü bulunmaktadır.

TABLO.25 MAKİNE VE TEÇHİZAT YATIRIMLARININ SEKTÖRLER ARASI DAĞILIMI MİLYON TL

SEKTÖRLER	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
TÜRKİYE	63.534	70.402	86.456	84.927	109.737	116.914	129.662
TARIM HAYVANCILIK ORMANCILIK	3.640	5.177	5.810	5.620	6.140	6.840	7.320
MADENCİLİK TAŞOCAKÇILIĞI	1.358	1.278	1.978	1.420	1.764	2.127	2.570
İMALAT SANAYİİ	23.257	21.594	32.603	29.628	37.356	38.725	40.010
ELEKTRİK GAZ BUHAR	3.383	7.997	4.975	4.226	12.848	10.372	13.164
SU TEMİNİ KANALİZASYON	243	572	536	2.361	955	1.135	1.217
İNŞAAT	2.617	3.564	4.680	5.508	6.032	9.296	11.534
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	9.196	10.253	13.195	13.045	13.944	16.095	17.840
ULAŞTIRMA VE DEPOLAMA	8.257	7.630	11.554	10.704	14.523	14.487	15.511
KONAKLAMA VE YİYECEK	1.207	1.773	2.189	3.343	2.663	3.574	3.470
BİLGİ VE İLETİŞİM	7.297	5.907	3.356	3.022	3.793	3.244	4.517
GAYRİMENKUL FAALİYETLERİ	66	260	125	203	301	353	366
MESLEKİ BİLİMSSEL FAALİYETLER	716	947	1.179	1.262	983	1.388	1.711
İDARİ VE DESTEK HİZMETLERİ	989	1.939	2.330	2.489	5.222	6.335	7.010
EĞİTİM	326	305	426	586	915	850	909
İNSAN SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ	778	915	1.218	1.062	1.758	1.451	1.816
KÜLTÜR SANAT VE EĞLENCE	118	169	168	242	264	344	357
DİĞER FAALİYETLER	85	123	135	205	276	297	340

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU

II. BÖLÜM

MAKİNE SANAYİİNDE FAALİYET GÖSTEREN ŞİRKETLERİN MALİ YAPILARI

MAKFED
Makine İmalat Sanayii
Dernekleri Federasyonu

**TÜRKİYE'NİN
MAKİNECİLERİ**

GİRİŞ

Makine sanayiinde faaliyet gösteren şirketlerin mali yapıları Merkez Bankası'nın yayınladığı Sektör Bilançoları çalışması verileri ile sunulmakta ve değerlendirilmektedir. Merkez Bankası yıllar itibariyle bankalardan kredi kullanan makine sanayii şirketlerinin toplulaştırılmış bilanço ve gelir-gider tabloları ile mali yapılarına ilişkin finansal göstergelerini yayınlamaktadır. Bu çerçevede yıllar itibariyle aşağıda gösterilen sayıdaki ve büyüklükteki firmaların toplulaştırılmış bilanço ve gelir-gider tablolarına göre veriler sunulmakta ve değerlendirmeler yapılmaktadır.

TABLO.26 VERİLERİ TOPLULAŞTIRAN ŞİRKET SAYILARI VE ÖLÇEKLERİ

YILLAR	ŞİRKET SAYISI				ŞİRKET ÖLÇEKLERİ SATIŞLAR MİLYON TL		
	KÖ	OÖ	BÖ	TOP	KÖ	OÖ	BÖ
2010	113	76	16	205	<19,9	19,9-99,5	>99,5
2011	106	69	18	193	<23,2	23,2-116,1	>116,1
2012	111	72	18	201	<23,0	23,0-115,0	>115,0
2013	126	70	17	213	<253,	25,3-126,3	>126,3
2014	153	75	14	242	<29,0	29,0-145,0	>145,0
2015	151	70	16	237	<30,2	30,2-150,9	>150,9

KAYNAK: TC MERKEZ BANKASI, SEKTÖR BİLANÇOLARI

II.1 ÖLÇEKLERE GÖRE SATIŞLAR, AKTİFLER VE ÖZKAYNAKLAR

Makine sanayiinde yer alan küçük ölçekli şirketlerin ortalama net satış büyüklüğü 2015 yılı itibari ile 13,60 milyon Türk Lirasıdır. Makine sektöründe ağırlıklı küçük ölçekli şirketler faaliyet göstermektedir. Bu itibarla küçük ölçekli şirketlerin ortalama net satış büyüklüğü sektör için önem taşımaktadır. Orta ölçekli firmaların 2015 yılı itibari ile ortalama net satış büyüklüğü ise 61,50 milyon Türk Lirasıdır. Büyük ölçekli firmaların 2015 yılı itibariyle ortalama net satış büyüklüğü ise 733,38 milyon Türk Lirasıdır. Sektörde az sayıda yer alan büyük ölçekli firmaların göreceli net satış büyüklükleri yüksektir.

TABLO. 27 ÖLÇEKLERE GÖRE ORTALAMA NET SATIŞLAR MİLYON TL

ÖLÇEKLER	2010	2011	2012	2013	2014	2015
KÜÇÜK ÖLÇEKLİ FİRMALAR	8.59	9.93	9,94	11,83	13,20	13,60
ORTA ÖLÇEKLİ FİRMALAR	36.72	48.16	48,04	51,97	59,60	61,50
BÜYÜK ÖLÇEKLİ FİRMALAR	323.34	430.26	468,20	539,12	720,36	733,38

KAYNAK: MERKEZ BANKASI SEKTÖR BİLANÇOLARI

Ölçeklere göre bilanço büyüklükleri değerlendirildiğinde küçük ölçekli firmaların 2015 yılı ortalama bilanço büyüklüğü 21,43 milyon Türk Lirası olup sınırlı bir büyüklüktür. Orta ölçekli firmaların aktif büyüklükleri de satış büyüklüklerine kıyasla göreceli küçük kalmaktadır. Orta ölçekli firmaların ortalama bilanço büyüklüğü 2015 yılında 58,14 milyon Türk Lirasıdır. Büyük ölçekli firmaların ortalama bilanço büyüklüğü ise 2015 yılı itibariyle 693,69 milyon Türk Lirasıdır.

TABLO.28 ÖLÇEKLERE GÖRE ORTALAMA BİLANÇO BÜYÜKLÜĞÜ MİLYON TL

ÖLÇEKLER	2010	2011	2012	2013	2014	2015
KÜÇÜK ÖLÇEKLİ FİRMALAR	18.44	13.45	14,30	19,62	20,21	21,43
ORTA ÖLÇEKLİ FİRMALAR	40.53	46.46	49,79	53,20	59,41	58,14
BÜYÜK ÖLÇEKLİ FİRMALAR	311.69	392.5	429,78	498,94	610,5	693,69

KAYNAK: MERKEZ BANKASI SEKTÖR BİLANÇOLARI

Ölçeklere göre öz kaynak büyüklüklerinde ise küçük ölçekli firmaların ortalama öz kaynak büyüklüğü 2010 yılında 7,53 milyon TL iken 2015 yılında 5,52 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Öz kaynaklar içinde yer alan dönem karı/zararı yıllar itibariyle öz kaynak büyüklüklerini etkilemektedir. Orta ölçekli firmaların öz kaynak büyüklüğü 2015

yılı itibarıyla 25,17 milyon Türk Lirasıdır. Büyük ölçekli firmaların öz kaynakları ise 2015 yılında ortalama 261,38 milyon Türk Lirası olup oldukça önemli bir büyüklüktür. Öz kaynakların büyük ölçekli şirketlerde yüksek, orta ölçekli firmalarda ise göreceli düşük kaldığı görülmektedir.

TABLO.29 ÖLÇEKLERE GÖRE ORTALAMA ÖZKAYNAKLAR MİLYON TL

ÖLÇEKLER	2010	2011	2012	2013	2014	2015
KUÇUK ÖLÇEKLİ FİRMALAR	7.53	4.44	4,84	4,73	5,20	5,52
ORTA ÖLÇEKLİ FİRMALAR	20.66	20.91	23,65	25,22	26,92	25,17
BUYUK ÖLÇEKLİ FİRMALAR	152.96	177.90	193,56	202,94	239,71	261,38

KAYNAK: MERKEZ BANKASI SEKTÖR BİLANÇOLARI

Ölçeklere göre çalışan başına satış büyüklükleri şirketlerin verimlilikleri ve rekabet güçleri açısından önem taşımaktadır. 2015 yılı verilerine göre küçük ölçekli firmalarda çalışan başına satışlar 205,6 bin Türk Lirası, orta ölçekli firmalarda 316,8 bin Türk Lirası ve büyük ölçekli firmalarda ise 510,2 bin Türk Lirasıdır. Küçük ve ölçekli firmaların çalışan başına satışlarının göreceli yüksek, büyük ölçekli firmaların çalışan başına satışlarının ise göreceli düşük kaldığı görülmektedir.

TABLO.30 ÖLÇEKLERE GÖRE ÇALIŞAN BAŞINA SATIŞLAR BİN TL

ÖLÇEKLER	2010	2011	2012	2013	2014	2015
KÜÇÜK ÖLÇEKLİ FİRMALAR	126.4	155.6	156,4	171,5	189,9	205,6
ORTA ÖLÇEKLİ FİRMALAR	175.3	202.8	269,8	261,3	288,0	316,8
BÜYÜK ÖLÇEKLİ FİRMALAR	295.3	395.1	468,3	468,2	551,8	510,2

KAYNAK: MERKEZ BANKASI SEKTÖR BİLANÇOLARI

II.2 ÖLÇEKLERE GÖRE GELİR MALİYET VE KARLILIK YAPISI

Makine sektöründe faaliyet gösteren firmaların gelir, maliyet ve karlılık yapıları toplulaştırılmış gelir-gider tabloları üzerinden sunulmakta ve değerlendirilmektedir.

Buna göre sektörde 2011 yılı itibarıyla ortalama brüt satış karlılığı yüzde 21,1'dir. Bu oran orta ölçekli firmalarda yüzde 22,0 ile en yüksektir. Brüt satış karlılığı 2015 yılında ise sektörde yüzde 18,5'a gerilemiştir. En yüksek brüt satış karlılığı yüzde 22,3 ile 2015 yılında küçük ölçekli firmalarda gerçekleşmiştir.

Sektörde ortalama faaliyet giderleri oranı 2011 yılında yüzde 8,3 iken, 2015 yılında yüzde 9,4'e yükselmiştir. Faaliyet giderleri oranı büyük ölçekli firmalarda yüzde 2011 yılında 7,0 ve 2015 yılında yüzde 8,0 ile en düşüktür. Küçük ölçekli firmalar da ise daha yüksektir.

Faaliyet karlılığı sektör ortalamasında 2011 yılında yüzde 12,8 iken, 2015 yılında yüzde 9,2'ye gerilemiştir. Faaliyet karlılığı 2011 yılında yüzde 13,8 ile en yüksek büyük ölçekli firmalarda iken, 2015 yılında yüzde 11,2 ile orta ölçekli firmalarda gerçekleşmiştir.

Diğer faaliyet giderleri ve gelirleri içinde temel belirleyici kambiyo karları ve kambiyo zararlarıdır. Diğer gelir ve giderler daha sınırlı etki yapmaktadır. Büyük ölçekli firmalar döviz cinsi işlemlerinin bilançoda daha geniş pay alması nedeniyle daha yüksek kambiyo karları ve zararları ile karşılaşmaktadır.

Orta ve küçük ölçekli işletmelerde kambiyo karları ve zararları daha sınırlı kalmaktadır. 2011 yılı itibarıyla karlılığı önemli ölçüde etkileyecek net kambiyo karı ve zararının oluşmadığı ve kur risklerinin iyi yönetildiği görülmektedir. Bununla birlikte orta ve küçük ölçekli firmalar kambiyo zararı (sınırlı) ile karşılaşmışlardır.

Finansman giderleri 2011 yılında sektörde ortalama yüzde 3,7 oranında iken, 2015 yılında yüzde 6,5'e yükselmiştir. Finansman giderleri büyük ölçekli firmalarda 2011 yılında yüzde 4,3 ve 2015 yılında yüzde 8,2 ile en yüksektir. Orta ölçekli firmalarda ise yüzde 2,0 ve yüzde 2,7 ile oldukça düşüktür. Finansman gideri baskısının tekrar arttığı görülmektedir. Özellikle baskı büyük ölçekli firmalarda daha çok hissedilmektedir.

Tüm olağan gelir ve gider kalemlerinin hesaplanması sonrasında ulaşılan olağan karlılık oranı 2011 yılında sektör ortalamasında yüzde 10,3 iken 2015 yılında yüzde 6,2'ye inmiştir. Gerilemede brüt satış karlılığındaki 2,6 puanlık düşüş ve finansman giderlerindeki 2,8 puanlık artış etkili olmuştur. Vergi öncesi dönem karı 2011 yılında yüzde 9,4 iken, 2015 yılında yüzde 6,5 olarak gerçekleşmiştir.

TABLO.31 ÖLÇEKLERE GÖRE GELİR MALİYET VE KARLILIK YAPISI 2011

	GENEL	B.Ö. FİRMA	O.Ö. FİRMA	K.Ö. FİRMA
GELİRLER	100.0	100.0	100.0	100.0
YURTIÇI	63.0	57.0	70.0	77.0
YURTDIŞI	37.0	43.0	30.0	23.0
SATIŞLARIN MALİYETİ	(78.9)	(79.2)	(78.0)	(79.5)
BRÜT SATIŞ KARI/ZARARI	21.1	20.8	22.0	20.5
FAALİYET GİDERİ	(8.3)	(7.0)	(10.0)	(12.5)
AR-GE	0.4	0.4	0.4	0.3
PAZARLAMA	4.5	4.5	4.6	4.3
GENEL YÖNETİM	3.4	2.1	5.0	7.9
FAALİYET KARI/ZARARI	12.8	13.8	12.0	7.9
DİĞER FAALİYET GELİRİ	13.8	18.8	4.8	5.2
KAMBIYO KARI	11.9	16.7	3.5	3.5
DİĞER	1.9	2.1	1.3	1.7
DİĞER FAALİYET GİDERİ	(12.6)	(16.9)	(4.7)	(5.6)
KAMBIYO ZARARI	12.0	16.3	4.3	4.6
DİĞER	0.6	0.6	0.4	1.0
FİNANSMAN GİDERİ	(3.7)	(4.3)	(2.0)	(4.1)
OLAĞAN KAR/ZARAR	10.3	11.3	10.0	3.5
OLAĞAN DIŞI KAR/ ZAR	(0.9)	(0.1)	(1.6)	(5.1)
DÖNEM KARI/ZARARI	9.4	11.2	8.4	(1.6)
VERGİ/YASAL KARŞILIK	1.9	2.0	2.0	(1.0)
NET KAR/ZARAR	7.5	9.2	6.4	(2.6)

KAYNAK: MERKEZ BANKASI SEKTÖR BİLANÇOLARI

TABLO.32 ÖLÇEKLERE GÖRE GELİR MALİYET VE KARLILIK YAPISI 2015

	GENEL	B.Ö. FİRMA	O.Ö. FİRMA	K.Ö. FİRMA
GELİRLER	100,0	100,0	100,0	100,0
YURTIÇI	64,0	57,0	72,8	83,1
YURTDIŞI	36,0	43,0	27,2	16,9
SATIŞLARIN MALİYETİ	(81,5)	(83,5)	(77,8)	(77,7)
BRÜT SATIŞ KARI/ZARARI	18,5	16,5	22,2	22,3
FAALİYET GİDERİ	(9,4)	(8,0)	(11,0)	(13,4)
AR-GE	0,5	0,5	0,6	0,2
PAZARLAMA	5,2	5,5	4,8	4,1
GENEL YÖNETİM	3,7	2,0	5,6	9,1
FAALİYET KARI/ZARARI	9,2	8,5	11,2	9,0
DİĞER FAALİYET GELİRİ	12,1	14,6	7,2	8,3
KAMBIYO KARI	9,3	11,4	5,6	4,9
DİĞER	2,8	3,2	1,6	3,4
DİĞER FAALİYET GİDERİ	(8,6)	(9,0)	(7,3)	(9,6)
KAMBIYO ZARARI	7,0	7,2	6,0	7,9
DİĞER	1,6	1,8	1,3	1,7
FİNANSMAN GİDERİ	(6,5)	(8,2)	(2,7)	(4,7)
OLAĞAN KAR/ZARAR	6,2	5,9	8,4	2,9
OLAĞAN DIŞI KAR/ ZAR	0,3	0,2	0,1	0,5
DÖNEM KARI/ZARARI	6,5	6,2	8,6	3,4
VERGİ/YASAL KARŞILIK	1,2	1,0	1,5	1,0
NET KAR/ZARAR	5,3	5,2	7,0	2,4

KAYNAK: MERKEZ BANKASI SEKTÖR BİLANÇOLARI

Makine sektörünün gelir, maliyet ve karlılık yapısı imalat sanayii ile karşılaştırmalı olarak da değerlendirilmektedir. Buna göre makine sektöründe karlılık oranlarının imalat sanayii ortalamasına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun ana nedenleri öncelikle satılan malın maliyeti/satış geliri oranının makine sanayiinde daha düşük olması ve buna bağlı olarak brüt satış karlılığının daha yüksek olmasıdır. Bunun dışında faaliyet giderleri ile finansman giderlerinde 2011 yılında benzer iken 2015 yılında makine sanayiinde daha yüksek gerçekleşmiştir. Diğer faaliyet gelirleri ile diğer faaliyet giderleri ise kambiyo gelirleri ve giderleri kaynaklı olarak makine sanayiinde imalat sanayii ortalamasından daha yüksektir. Vergi öncesi dönem karlılığı da makine sanayiinde daha yüksek gerçekleşmektedir.

TABLO.33 KARŞILAŞTIRMALI GELİR MALİYET VE KARLILIK YAPISI

	2011		2015	
	İMALAT SANAYİİ	MAKİNE	İMALAT SANAYİİ	MAKİNE
GELİRLER	100.0	100.0	100,0	100,0
YURTIÇI	78.0	63.0	77,0	64,0
YURTDIŞI	22.0	37.0	23,0	36,0
SATIŞLARIN MALİYETİ	(84.3)	(78.9)	(83,2)	(81,5)
BRÜT SATIŞ KARI/ZARARI	15.7	21.1	16,8	18,5
FAALİYET GİDERİ	(8.1)	(8.3)	(8,6)	(9,4)
AR-GE	0.3	0.4	0,4	0,5
PAZARLAMA	4.7	4.5	4,9	5,2
GENEL YÖNETİM	3.1	3.4	3,4	3,7
FAALİYET KARI/ZARARI	7.6	12.8	8,2	9,2
DİĞER FAALİYET GELİRİ	6.0	13.8	9,8	12,1
KAMBİYO KARI	4.3	11.9	7,6	9,3
DİĞER	1.7	1.9	2,2	2,8
DİĞER FAALİYET GİDERİ	(5.1)	(12.6)	(8,5)	(12,1)
KAMBİYO ZARARI	4.4	12.0	7,4	9,3
DİĞER	0.7	0.6	1,1	2,8
FİNANSMAN GİDERİ	(3.7)	(3.7)	(5,2)	(6,5)
OLAĞAN KAR ZARAR	4.7	10.3	4,3	6,2
OLAĞANDIŞI GELİR/GİDER	(0.6)	(0.9)	0,2	(0,3)
DÖNEM KARI/ZARARI	4.1	9.4	4,5	6,4
VERGİ/ YASAL KARŞILIK	0.9	1.9	0,8	1,1
NET KAR/ZARAR	3.2	7.5	3,7	5,3

KAYNAK: MERKEZ BANKASI SEKTÖR BİLANÇOLAR

II.3 ÖLÇEKLERE GÖRE KAR BÜYÜKLÜKLERİ

Makine sektöründe faaliyet gösteren firmalar içinde büyük ölçekli firmalar arasında zarar istisnai bir durum olarak görülmekte iken, orta ölçekli firmalara arasında düzenli olarak görülmekte, küçük ölçekli firmalarda ise sıkça ve önemli bir sorun olarak yaşanmaktadır. Sektörde küçük ve orta ölçekli firmalar arasında yıllar itibarıyla önemli sayıda firma zarar etmektedir.

TABLO.34 ÖLÇEKLERE GÖRE KAR/ZARAR EDEN FİRMA SAYISI

		2010	2011	2012	2013	2014	2015
TOPLAM	KAR	170	140	174	183	201	196
	ZARAR	35	53	27	30	41	41
KÜÇÜK ÖLÇEKLİ FİRMALAR	KAR	80	66	84	106	123	118
	ZARAR	33	40	27	20	30	33

		2010	2011	2012	2013	2014	2015
ORTA ÖLÇEKLİ FİRMALAR	KAR	74	58	72	61	67	67
	ZARAR	2	11	-	9	8	3
BÜYÜK ÖLÇEKLİ FİRMALAR	KAR	16	16	18	17	11	11
	ZARAR	-	2	-	-	3	5

KAYNAK: MERKEZ BANKASI SEKTÖR BİLANÇOLARI

Ölçeklere göre kar ve zarar büyüklükleri değerlendirildiğinde yıllar itibariyle küçük ölçekli firmalar arasında kar büyüklükleri çok sınırlı kalmaktadır. 2010 yılında ortalama 650 bin TL, 2015 yılında ise 1,05 milyon TL kar elde edilmiştir. Buna karşın ortalama zararlar 2,56 milyon TL ve 1,65 milyon TL ile daha yüksektir. Orta ölçekli firmalarda ise ortalama kar 2010 yılında 2,67 milyon TL iken, 2015 yılında 5,81 milyon TL'ye yükselmiştir. Orta ölçekli firmalarda ortalama zarar büyüklüğü de dikkat çekicidir. Büyük ölçekli firmalar ise göreceli ortalama yeterli ve yüksek karlar elde etmektedirler. Ancak 2014 ve 2015 yıllarındaki zarar büyüklükleri de dikkat çekicidir.

TABLO.35 ÖLÇEKLERE GÖRE KAR/ZARAR FİRMA BAŞINA ORTALAMA MİLYON TL

		2010	2011	2012	2013	2014	2015
TOPLAM	KAR	4.43	7.25	5,92	7,02	6,38	6,68
	ZARAR	2.64	2.09	1,19	4,93	5,73	3,59
KÜÇÜK ÖLÇEKLİ FİRMALAR	KAR	0.65	0.48	0,59	0,83	0,96	1,05
	ZARAR	2.56	0.89	1,19	3,35	2,37	1,65
ORTA ÖLÇEKLİ FİRMALAR	KAR	2.67	4.25	4,17	5,36	6,06	5,81
	ZARAR	4.08	3.02	-	9,00	8,50	6,82
BÜYÜK ÖLÇEKLİ FİRMALAR	KAR	31.41	46.10	46,67	51,18	68,90	72,37
	ZARAR	-	9.4	-	-	32,00	14,55

KAYNAK: MERKEZ BANKASI SEKTÖR BİLANÇOLARI

Bu veriler çerçevesinde makine sektöründe toplam karlılık ve buna bağlı sermaye birikimi büyük ölçüde az sayıdaki büyük ölçekli firma tarafından gerçekleştirilmektedir.

Orta ölçekli firmalar da katkı sağlamaktadır. Küçük ölçekli firmaların ise karlılık ve sermaye birikimine sınırlı katkı yaptıkları görülmektedir.

Sektörde büyük ölçekli firmalar mali yapıları ve karlılıkları ile rekabetçi iken, küçük ölçekli firmalar mali açıdan yetersiz ve sıkıntılı durumdadırlar. Orta ölçekli firmalar ise yeterli büyüme hızına ulaşamamaktadır. Nitekim büyük ölçekli firma sayısı yıllar itibariyle artmamaktadır.

TABLO.36 ÖLÇEKLERE GÖRE KAR VE ZARAR TOPLAM MİLYON TL

		2010	2011	2012	2013	2014	2015
TOPLAM	KAR	753	1.015	1.189	1.285	1.282	1.310
	ZARAR	92	111	32	148	235	148
KÜÇÜK ÖLÇEKLİ FİRMALAR	KAR	52	31	50	88	118	125
	ZARAR	84	59	32	67	71	54
ORTA ÖLÇEKLİ FİRMALAR	KAR	198	246	300	327	406	389
	ZARAR	8	33	-	81	68	20
BÜYÜK ÖLÇEKLİ FİRMALAR	KAR	503	738	840	870	758	796
	ZARAR	-	19	-	-	96	72

KAYNAK: MERKEZ BANKASI SEKTÖR BİLANÇOLARI

II.4 MAKİNE SANAYİİ FİRMALARINDA KAYNAK YAPISI VE FİNANSMAN

Makine sanayiinin toplulaştırılmış bilanço yapısında kaynakların dağılımı aşağıda sunulmaktadır. Buna göre kaynakların yüzde 36,8'ni öz kaynaklar oluşturmaktadır. Uzun vadeli borçların payı yüzde 27,8, kısa vadeli borçların payı ise yüzde 35,4'dür. Mali borçlar ise toplam borçlar içinde önemli bir yer tutmaktadır. 23,2 puanı uzun vadeli, 12,0 puanı kısa vadeli olmak üzere mali borçların payı yüzde 35,6'dır.

TABLO.37 MAKİNE SANAYİİ BİLANÇO KAYNAK YAPISI 2015

BİLANÇO KALEMİ (KAYNAKLAR)	YÜZDE PAY
ÖZKAYNAKLAR	36,8
UZUN VADELİ BORÇLAR	27,8
MALİ BORÇLAR	23,6
KISA VADELİ BORÇLAR	35,4
MALİ BORÇLAR	12,0
BİLANÇO	100,0

KAYNAK: MERKEZ BANKASI SEKTÖR BİLANÇOLARI

Makine sanayiinin mali kaynaklarını yurtiçi ve yurtdışı banka kredileri ile faktoring ve finansal kiralama kredileri oluşturmaktadır. Makine sanayiinin yurtiçinden kullandığı ticari kredilerin büyüklüğü 13,46 milyar TL'ye ulaşmıştır. Makine sanayiinin yurtiçi kredi kullanımı reel olarak büyürken, toplam ticari krediler içindeki payı azalmaktadır. Payı 2016 yılı itibariyle yüzde 0,99'a kadar inmiştir.

Makine sanayiinde geri dönmeyen krediler ise göreceli olarak düşük gerçekleşmekle birlikte son iki yıldır artış göstermiştir. Geri dönmeyen krediler 2016 sonunda 502 milyon TL'ye, toplam geri dönmeyen ticari krediler içindeki payı ise yüzde 1,21'e yükselmiştir.

Makine sanayiinde geri dönmeyen kredilerin kullanılan krediler içindeki payı 2016 yılında yüzde 3,73 olmuştur. Toplam ticari kredilerde ise bu oran yüne 2016 yılında yüzde 3,04'dür.

TABLO.38 MAKİNE VE TEÇHİZAT SANAYİİ YURTIÇİ KREDİ KULLANIMI

YILLAR	TOPLAM TİCARİ KREDİLER MİLYON TL			GERİ DÖNMİYEN TİCARİ KREDİLER MİLYON TL		
	MAKİNE	TOPLAM	MAKİNE PAY %	MAKİNE	TOPLAM	MAKİNE PAY %
2010	5.834	414.556	1,41	164	16.355	1,00
2011	7.509	533.655	1,41	161	18.060	0,89
2012	9.271	687.230	1,35	177	18.190	0,97
2013	9.816	875.410	1,12	145	19.061	0,76
2014	11.243	1.031.150	1,09	159	23.416	0,68
2015	14.240	1.336.000	1,07	341	29.700	1,15
2016	13.463	1.363.000	0,99	502	41.443	1,21

KAYNAK TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ RİSK MERKEZİ, BDDK

Makine sanayiinin yurtdışı kredi kullanımının azaldığı ve oldukça sınırlı kaldığı görülmektedir. Makine sanayiinin yurtdışından kullandığı uzun vadeli kredi büyüklüğü 2016 yılsonunda 377 milyon dolara kadar gerilemiştir. İmalat sanayiinin kullandığı toplam 24,4 milyar dolar uzun vadeli yurtdışı kredisi içindeki payı ise yüzde 1,54'e kadar inmiştir. Türkiye'de reel sektörün kullandığı toplam kredi içindeki payı ise 2016 yılında sadece yüzde 0,19'dur. Makine sanayii ağırlıklı olarak yurtiçinden finansman sağlamayı tercih etmektedir. Mevcut ölçek yapısı da yurtdışından kredi kullanımını sınırlamaktadır.

TABLO.39 MAKİNE VE TEÇHİZAT SANAYİNİN YURTDIŞI KREDİ KULLANIMI

YILLAR	UZUN VADELİ KREDİLER MİLYON DOLAR			UZUN VADELİ KREDİLER MİLYON DOLAR		
	MAKİNE	İMALAT SANAYİİ	MAKİNE PAY %	MAKİNE	TOPLAM	MAKİNE PAY %
2010	803	23.448	3,42	803	19.588	4,10
2011	577	23.587	2,45	577	126.771	0,46
2012	578	25.025	2,31	578	140.315	0,41
2013	417	25.583	1,63	417	156.792	0,27
2014	387	24.880	1,56	387	168.277	0,23
2015	268	24.509	1,09	268	194.444	0,14
2016	377	24.407	1,54	377	202.709	0,19

KAYNAK: TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

Makine sanayiinin yurtiçinden finansman sağladığı diğer iki alan ise faktoring kredileri ile finansal kiralama kredileridir. Makine sanayiinin kullandığı faktoring kredilerinin toplamı 2016 yılında 435 milyon TL ve toplam içindeki payı ise yüzde 1,76'dır.

TABLO.40 MAKİNE VE TEÇHİZAT SANAYİİ FAKTORİNG KREDİ KULLANIMI

YILLAR	TOPLAM KREDİLER MİLYON TL		
	MAKİNE SANAYİİ	TOPLAM	MAKİNE SANAYİİ PAY %
2013	378	15.926	2,37
2014	517	20.278	2,55
2015	448	21.094	2,12
2016	435	24.769	1,76

KAYNAK: TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ RISK MERKEZİ

Makine sanayiinin kullandığı finansal kiralama kredileri ise 2016 yılında 993 milyon Türk Lirasına yükselmiştir. Toplam finansal kiralama kredileri içindeki payı ise yüzde 2,3'dür.

Makine sanayii göreceli olarak faktoring ve finansal kiralama kaynaklarını da daha sınırlı kullanmaktadır.

TABLO.41 MAKİNE VE TEÇHİZAT SANAYİİ FİNANSAL KİRALAMA KREDİ KULLANIMI

YILLAR	TOPLAM KREDİLER MİLYON TL		
	MAKİNE SANAYİİ	TOPLAM	MAKİNE SANAYİİ PAY %
2013	658	24.921	2,64
2014	590	29.888	1,97
2015	786	36.862	2,13
2016	993	43.172	2,30

KAYNAK: TÜRKİYE BANKALAR BİRLİĞİ RISK MERKEZİ

III. BÖLÜM

MAKİNE SANAYİİNDE **TEKNOLOJİ** **FAALİYETLERİ**

MAKFED
Makine İmalat Sanayii
Dernekleri Federasyonu

TÜRKİYE'NİN
MAKİNECİLERİ

Makine sanayii açısından teknoloji ve araştırma geliştirme faaliyetleri büyük önem taşımaktadır. Makine sanayii üretim ve ürün teknolojilerinin geliştirildiği sanayii kolu olup diğer tüm imalat sanayii kolları için de belirleyici olmaktadır.

Bu nedenle makine sanayii sürekli olarak üretim ve ürün teknolojilerinin geliştirilmesi baskısı ile karşı karşıya bulunmaktadır. Makine sanayii, otomotiv, ilaç-kimya, elektronik, uzay-havacılık-savunma sanayii ile birlikte en çok araştırma-geliştirme faaliyetinin yapıldığı imalat sanayii koludur.

Bu itibarla Türk makine sanayiindeki AR-GE faaliyetleri sayısal büyüklükleri ve patent, faydalı model, marka ve endüstriyel tasarım gibi çıktıları ile değerlendirilmekte ve imalat sanayiinin geneli içindeki payı da karşılaştırılmaktadır.

III.1 MAKİNE SANAYİİ AR-GE BÜYÜKLÜKLERİ

Makine sanayiinde AR-GE büyüklükleri Türkiye İstatistik Kurumu'nun ürettiği AR-GE verileri ile sunulmakta ve değerlendirilmektedir.

Buna göre makine sanayiinde faaliyet gösteren firmaların 2015 yılı itibari ile gerçekleştirdikleri AR-GE harcamaları 387,5 milyon Türk Lirasıdır. Bu harcamaların 306,0 milyon Türk Lirası personel ağırlıklı cari harcamalar, 81,4 milyon Türk Lirası ise ağırlıklı makine-teçhizat olmak üzere yatırım harcamalarından oluşmaktadır. Makine sanayiinde yıllar itibariyle AR-GE harcamaları kademeli ancak sınırlı bir artış göstermektedir.

TABLO.42 MAKİNE SANAYİİNDE FİRMALARIN AR-GE HARCAMALARI MİLYON TL

YILLAR	GENEL TOPLAM	CARİ HARCAMALAR			YATIRIM HARCAMALARI		
		İŞGÜCÜ	DİĞER	TOPLAM	MAKİNE TEÇHİZAT	SABİT TESİS	TOPLAM
2006	160,0	68,7	73,3	142,0	13,4	4,6	18,1
2007	204,2	93,1	69,7	162,8	34,0	7,4	41,4
2008	316,0	121,0	110,8	231,8	38,5	45,7	84,2
2009	145,5	61,1	57,9	119,0	23,4	3,1	26,5
2010	171,5	84,4	55,5	139,9	29,0	2,6	31,6
2011	234,2	96,3	105,9	202,2	30,0	2,0	32,0
2012	301,4	129,0	122,4	251,4	45,5	4,5	50,0
2013	335,7	140,7	127,2	267,9	62,5	5,3	67,8
2014	342,3	146,5	141,9	288,3	49,0	5,0	54,0
2015	387,5	173,8	132,2	306,0	71,9	9,5	81,4

KAYNAK: TÜİK, AR-GE İSTATİSTİKLERİ

Makine sanayiinde AR-GE harcamalarının sanayinin toplam cirosuna oranı da önemli bir göstergedir. 2009 yılında sanayinin AR-GE harcamalarının sanayii cirosuna oranı yüzde 0,88 olmuştur. Sanayii cirosunun hızlı arttığı izleyen yıllarda oranda sınırlı bir gerileme görülmektedir. 2015 yılında AR-GE harcamalarının sanayii cirosu içindeki payı yüzde 0,71 olmuştur. Uluslararası örnekleri ile karşılaştırıldığında Türk makine sanayiinin AR-GE harcamaları sınırlı kalmaktadır.

TABLO.43 MAKİNE SANAYİİNDE AR-GE HARCAMALARININ SANAYİİ CİROSU İÇİNDE PAYI YÜZDE

YILLAR	SANAYİİ CİROSU MİLYON TL	AR-GE HARCAMASI MİLYON TL	AR-GE HARCAMASI PAY%
2009	16.468	145,5	0,88
2010	22.039	171,5	0,78
2011	32.157	234,2	0,73
2012	35.814	301,4	0,84
2013	41.190	335,7	0,82
2014	47.908	342,3	0,71
2015	54.758	387,5	0,71

KAYNAK: TÜİK, AR-GE İSTATİSTİKLERİ

Türk makine sanayiinde firmalar AR-GE harcamalarının yaklaşık yüzde 85-87 arasını öz kaynakları ile karşılamaktadır. 2015 yılında öz kaynaklar ile karşılanan tutar 333,2 milyon Türk Lirasıdır. Firmaların harcamalarında kamudan kullanılan kaynak ise 48,2 milyon Türk Lirası olmuştur. Kamu kaynaklarının desteği sınırlı kalmaktadır.

TABLO.44 MAKİNE SANAYİİNDE FİRMALARIN AR-GE HARCAMALARININ FİNANSMAN KAYNAKLARI
MİLYON TL

YILLAR	TOPLAM KAYNAK	ÖZKAYNAK	KAMU KAYNAĞI	YÜKSEK ÖĞRETİM	DİĞER YURTDIŞI	YURTDIŞI
2006	160,0	131,9	25,3	0,8	2,0	-
2007	204,2	162,4	41,4	-	0,4	-
2008	316,0	225,8	89,3	-	0,7	0,2
2009	145,5	125,5	18,3	-	0,4	1,3
2010	171,5	147,4	23,6	-	-	0,5
2011	234,2	203,9	29,7	0,2	-	0,4
2012	301,5	261,0	38,7	0,2	1,5	0,1
2013	335,7	279,3	43,4	0,7	12,2	0,1
2014	342,3	297,8	40,3	-	3,9	0,3
2015	387,5	333,2	48,2	-	5,3	0,8

KAYNAK: TÜİK, AR-GE İSTATİSTİKLERİ

Makine sanayiinde firmaların AR-GE faaliyetlerinde AR-GE çalışanı sayısı yıllar itibariyle artış göstermektedir. 2006 yılında 2.855 olan AR-GE çalışanı sayısı 2015 yılında 5.143'e yükselmiştir.

AR-GE çalışanlarının 2.470'i uzman araştırmacı, 1.831'i teknisyen, 842'si ise destek elemanlarıdır. 2015 yılı itibariyle makine sanayiinde AR-GE çalışanları içinde 85'i doktoralı, 380'i yüksek lisanslı olmak üzere toplam 465 lisansüstü eğitim almış çalışan bulunmaktadır.

Makine sanayiinde AR-GE çalışan sayısı AR-GE harcamalarından daha hızlı artmaktadır. Bu artış sanayide AR-GE bilincinin geliştiğini ve faaliyetlerin yaygınlaştığını göstermektedir.

TABLO.45 MAKİNE SANAYİİNDE FİRMALARIN AR-GE İŞGÜCÜ

		2006	2007	2008	2009	2010
TOPLAM	SAYI	2.855	3.582	4.240	3.607	4.158
	TZE	2.270	2.783	3.216	2.199	2.597
ARAŞTIRMACI UZMAN	SAYI	1.455	1.715	2.088	1.406	1.736
	TZE	1.141	1.478	1.760	944	1.251
TEKNİSYEN	SAYI	918	1.310	1.567	1.515	1.618
	TZE	769	993	1.130	924	977
DİĞER DESTEK	SAYI	482	557	585	668	804
	TZE	301	312	326	330	369
DOKTORALI VE YÜKSEK LİSANS LI	SAYI	421	478	579	339	324
	TZE	363	420	514	245	252

KAYNAK: TÜİK, AR-GE İSTATİSTİKLERİ

TZE: Tam zaman eđiti

TABLO.45 MAKİNE SANAYİNDE FİRMALARIN AR-GE İŞGÜCÜ

		2011	2012	2013	2014	2015
TOPLAM	SAYI	4.767	4.952	5.231	5.074	5.143
	TZE	3.005	3.212	3.388	3.204	3.443
ARAŞTIRMACI UZMAN	SAYI	2.054	2.205	2.376	2.402	2.470
	TZE	1.498	1.588	1.703	1.690	1.844
TEKNİSYEN	SAYI	1.892	1.992	1.795	1.815	1.831
	TZE	1.114	1.222	1.120	1.034	1.163
DİĞER DESTEK	SAYI	821	755	1.060	857	842
	TZE	398	402	565	481	437
DOKTORALI VE YÜKSEK LİSANSLI	SAYI	414	474	436	461	465
	TZE	321	361	284	344	380

KAYNAK: TÜİK, AR-GE İSTATİSTİKLERİ

TZE: Tam zaman eđiti

Makine sanayii, imalat sanayii içindeki konumu itibari ile AR-GE harcamalarını payının yüksek olduğu bir imalat sanayii koludur. 2011 yılı itibari ile Türkiye’de makine sanayii imalat sanayii AR-GE harcamalarının yüzde 9,04’ünü gerçekleştirmiş olup, en çok AR-GE harcaması yapan dördüncü (otomotiv, elektrikli teçhizat, diğeri ulaşım araçları) sektör konumundadır. 2015 yılında ise makine sanayii toplam imalat sanayii AR-GE harcamalarının yüzde 7,5’ini gerçekleştirmiştir. Makine sanayiinin payında sınırlı bir gerileme yaşanmıştır.

TABLO.46 MAKİNE SANAYİNDE FİRMALARIN AR-GE FAALİYETLERİNİN İMALAT SANAYİİ İÇİNDE PAYI 2011

	İMALAT SANAYİİ	MOTORLU KARA TAŞITLARI	MAKİNE	MAKİNE PAY %
AR-GE HARCAMALARI MİLYON TL	2.569,4	653.8	234.2	9.04
AR-GE HARCAMALARI ÖZKAYNAK FİNANSMANI MİLYON TL	2.244,4	629.9	202.7	9.03
AR-GE ÇALIŞAN SAYISI	28.781	5.366	4.767	16.56
DOKTORALI, YÜKSEK LİSANSLI AR-GE ÇALIŞANI	3.166	679	414	13.08

KAYNAK: TÜİK, AR-GE İSTATİSTİKLERİ

TABLO.47 MAKİNE SANAYİNDE FİRMALARIN AR-GE FAALİYETLERİNİN İMALAT SANAYİİ İÇİNDE PAYI 2015

	İMALAT SANAYİİ	MOTORLU KARA TAŞITLARI	MAKİNE	MAKİNE PAY %
AR-GE HARCAMALARI MİLYON TL	5.178,6	1.792,0	387,5	7,5
AR-GE HARCAMALARI ÖZKAYNAK FİNANSMANI MİLYON TL	4.306,7	1.708,0	333,2	7,7
AR-GE ÇALIŞAN SAYISI	36.070	7.696	5.143	14,3
DOKTORALI, YÜKSEK LİSANSLI AR-GE ÇALIŞANI	4.319	1.268	465	10,8

KAYNAK: TÜİK, AR-GE İSTATİSTİKLERİ

İmalat sanayiinde 2015 yılında AR-GE alanında toplam 36.070 çalışanın yüzde 14,3’ü, doktoralı ve yüksek lisanslı AR-GE çalışanlarının ise yüzde 10,8’i makine sanayiinde faaliyet göstermektedir. Motorlu kara taşıtları sektöründen sonra en çok AR-GE çalışanı makine sanayiinde bulunmaktadır.

III.2 MAKİNE SANAYİNDE ALINAN PATENT, MARKA VE ENDÜSTRİYEL TASARIM SAYILARI

Makine sanayiinde AR-GE faaliyetlerinin sonuçları alınan patent, marka, faydalı model ve endüstriyel tasarım sayılarının büyüklüğü ve gelişimi ile değerlendirilmektedir.

Makine sanayii patent ve faydalı model tescil başvurularını yıllar itibari ile önemli ölçüde ve düzenli olarak arttırmaktadır. 2000 yılında 161 olan başvuru sayısı 2015 yılında 1.736'ya yükselmiştir. Sektörün yapısı gereği her model için patent alınması ihtiyacı patent sayılarının gelişimini desteklemektedir. İmalat sanayiinde yerli patent ve faydalı model başvurularının yaklaşık ortalama yüzde 21'ni makine sanayii sektörü gerçekleştirmektedir.

TABLO.48 MAKİNE SANAYİNDE YERLİ PATENT VE FAYDALI MODEL TESCİL BAŞVURULARI SAYISI

YILLAR	MAKİNE SANAYİİ	İMALAT SANAYİİ	MAKİNE PAY%
2000	161	720	22,36
2005	553	2.757	20,06
2010	1.042	5.146	20,25
2011	1.239	6.011	20,61
2012	1.247	5.907	21,11
2013	876	4.563	19,20
2014	1.561	7.377	21,16
2015	1.736	8.325	20,85

KAYNAK: TÜRK PATENT ENSTİTÜSÜ

**TABLO. 49 MAKİNE SANAYİNDE YERLİ PATENT VE FAYDALI MODEL TESCİL BAŞVURULARI SAYISI
ALT SEKTÖRLER**

YILLAR	Mekanik Güç Üretimi ve Kullanımına Yönelik Makineler	Genel Amaçlı Diğer Makineler	Tarım ve Orman Makineleri	Takım Tezgahları	Diğer Özel Amaçlı Makineler	Silah ve Mühimmat
2008	164	234	166	138	275	33
2009	187	245	159	122	283	37
2010	189	202	199	154	298	45
2011	212	251	191	193	392	68
2012	234	264	241	150	358	54
2013	181	210	157	103	225	52
2014	324	330	257	212	438	59
2015	319	382	387	225	423	73

KAYNAK: TÜRK PATENT ENSTİTÜSÜ

Makine sanayiinde tescil edilen marka sayısı da özellikle 2005 yılından itibaren artış göstermeye başlamıştır. 2010 yılında 1.474 yerli marka tescili gerçekleşmiştir.

İzleyen yıllarda da marka tescilleri kademeli ve sürekli artışını sürdürmüştür. 2016 yılında marka tescili sayısı 4.095 olarak gerçekleşmiştir. Makine sanayii yıllar itibari ile Türkiye genelinde yapılan yerli marka tescillerinde yüzde 2,5-3,0 arasında pay almaktadır.

TABLO.50 MAKİNE SANAYİNDE TESCİL EDİLEN TOPLAM YERLİ MARKA SAYISI

YILLAR	MAKİNE SANAYİİ	TOPLAM
2000	408	10.736
2005	1.177	27.192
2010	1.474	64.286
2011	1.564	69.466
2012	2.395	104.720
2013	3.125	144.950
2014	3.659	159.459
2015	3.649	158.986
2016	4.095	183.359

KAYNAK: TÜRK PATENT ENSTİTÜSÜ

Endüstriyel tasarımlar imalat sanayiine patent ve marka kadar önemli bir diğer AR-GE ve inovasyon çıktısıdır. Makine sanayiinde tescil edilen yerli endüstriyel tasarım sayısı 2012 yılına kadar hızlı bir artış göstermiştir. Tescil edilen tasarım sayısı 2012 yılında 610 ile en yüksek sayısına ulaşmıştır. İzleyen yıllarda ise artış durağanlaşmıştır. İmalat sanayii genelinde alınan yerli endüstriyel tasarım tescillerinin yaklaşık yüzde 3-4 arasını makine sanayii gerçekleştirmektedir.

TABLO.51 MAKİNE SANAYİNDE TESCİL EDİLEN YERLİ ENDÜSTRİYEL TASARIM SAYISI

YILLAR	MAKİNE SANAYİİ	İMALAT SANAYİİ	MAKİNE PAY%
2000	45	8.175	0,55
2005	250	21.899	1,14
2010	499	26.518	1,88
2011	373	28.847	1,29
2012	610	34.090	1,79
2013	657	39.925	1,65
2014	607	39.515	1,54
2015	598	40.263	1,49
2016	587	41.369	1,42

KAYNAK: TÜRK PATENT ENSTİTÜSÜ

III.3.1 KAMU TEKNOLOJİ DESTEKLERİ VE MAKİNE SANAYİİ

Türkiye’de kamu kesimi teknoloji ve inovasyon faaliyetlerinin geliştirilmesi çok önemli destekler sunmaya başlamıştır. Makine sanayii de bu desteklerden yararlanmaktadır. Bu bölümde makine sanayii kamu teknoloji desteklerinin kullanımına ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

III.3.1 AR-GE MERKEZLERİ

AR-GE merkezleri destekleri ile yenilikçiliğe odaklanmış, nitelikli istihdamı gelişmiş, katma değeri yüksek ürünler üreten, verimliliği ve rekabet gücü yüksek bir ekonomik ortamın oluşturulması hedeflenmektedir. Böylece Türkiye’nin uluslararası rekabet gücünün artırılması, yenilikçilik kapasitesinin geliştirilmesi ve dünyadaki gelişmelere uygun bir sanayii altyapısının oluşturulması ve ayrıca yabancı sermaye şirketlerinin Ar-Ge birimlerini Türkiye’de yapılandırarak yeni teknolojileri geliştirmelerine olanak sağlanması amaçlanmaktadır. Bu destek çerçevesinde özel sektör Ar-Ge Merkezleri 5746 sayılı Kanun kapsamında kurulmakta ve faaliyet göstermektedir. Türkiye’de bu destek kapsamında kurulan AR-GE merkezi sayısı 2016 yıl sonu itibarıyla 360’dır. Makine ve teçhizat sanayiinde kurulan AR-GE merkezi sayısı ise 35’dir. Makine sanayii en çok AR-GE merkezi kurulan ikinci sektördür. Daha önce 50 olan ancak yeniden düzenlenmesi ile 30 kişi ve üzeri çalışanı sahip olunan AR-GE merkezlerine yönelik AR-GE teşviklerinden makine sektöründe yararlanan şirket sayısı hızla artmıştır. Makine sektöründe artan sayıda firma AR-GE merkezine sahip olarak bu teşviklerden yararlanmaya başlamıştır.

TABLO.52 AR-GE MERKEZLERİNİN SEKTÖR DAĞILIMI 2016

SEKTÖRLER	AR GE MERKEZİ SAYISI
Otomotiv Yan Sanayii	64
Makine ve Teçhizat Sanayii	35
Yazılım	29
Bilişim, Bilgi ve İletişim Teknolojileri	24
Savunma Sanayii	21
Tekstil Sanayii	21
İlaç Sanayii	20
Elektrik-Elektronik Sanayii	19
Kimya Sanayii	18
Otomotiv Ana Sanayii	16
Gıda Sanayii	17
Dayanıklı Tüketim Malları Sanayileri	13
Enerji	11
Demir ve Demir Dışı Metaller Sanayii	9
Cam ve Seramik Sanayii	5
İklimlendirme Sanayii	5
Havacılık	5
Petrol ve Petrol Ürünleri Sanayii	5
Diğer	23
Toplam	360

KAYNAK: BİLİM, SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

III.3.2 TEKNOLOJİK ÜRÜN DENEYİM BELGESİ

2014 yılında kamu alımlarına ilişkin bazı düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre bu düzenlemeler kapsamında; Ar-Ge projeleri sonucu ortaya çıkmış olan mal ve hizmetler için Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından Teknolojik Ürün Deneyim (TÜR) Belgesi verilmekte olup, söz konusu mal ve hizmet sahipleri bu belge ile iş deneyim belgesi olmadan da kamu ihalelerine girebilmektedir.

Ayrıca, Şubat 2016 tarihinde yapılan düzenleme ile Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde gerçekleştirilen projeler sonucu ortaya çıkan ile öz kaynaklarla gerçekleştirilen projeler sonucu ortaya çıkan ürünlere de TÜR Belgesi verilmesi mümkün kılınmıştır.

2016 yıl sonu itibarıyla Türkiye genelinde 204 adet TÜR belgesi verilmiştir. Makine ve teçhizat sanayii 16 adet TÜR belgesi almıştır ve en çok TÜR belgesi alan sektörler arasında yer almaktadır.

TABLO.53 TEKNOLOJİK ÜRÜN DENEYİM BELGESİ ALAN SEKTÖRLER 2016

SEKTÖRLER	ALINAN BELGE SAYISI
Yazılım	75
Otomotiv Sanayii	35
Elektronik Sanayii	24
Medikal Sanayii	20
Makine ve Teçhizat Sanayii	16
İnşaat	7
Tarım	6
Kimya Sanayii	5
İletişim ve Haberleşme	4
Sağlık	3
Enerji	2

SEKTÖRLER	ALINAN BELGE SAYISI
Tekstil Sanayii	2
Denizcilik	1
Geri Dönüşüm	1
Gıda Sanayii	1
Dayanıklı Tüketim Malları	1
Orman Ürünleri	1
Toplam	204

KAYNAK: BİLİM, SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

III.3.3 TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİ

2001 yılında yayınlanan 4691 sayılı Kanun ile kurulan Teknoloji Geliştirme Bölgeleri düzenlemesi ile teknolojik bilginin üretilmesi, üretilen bilginin ticarileştirilmesi, üründe ve üretim yöntemlerinde ürün kalitesi ve standardının yükseltilmesi, verimliliği artıracak ve üretim maliyetlerini düşürecek yeniliklerin geliştirilmesi, küçük ve orta ölçekli işletmelerin yeni ve ileri teknolojilere uyumunun sağlanması, araştırmacılara iş imkânlarının sağlanması ve ileri teknoloji yatırımları yapacak yabancı sermayenin ülkeye girişinin hızlandırılması ile sanayinin rekabet gücünün artırılması amaçlanmıştır.

Bu kanun kapsamında Türkiye genlinde 2016 yıl sonu itibarıyla kurulu bulunan 64 Teknoloji Geliştirme Bölgesi bulunmakta olup bunların 52'si faaliyete geçmiş bulunmaktadır. Teknoloji Bölgelerinde 2016 yıl sonu itibarıyla 4.308 firma faaliyet göstermekte olup bölgede sunulan teknoloji desteklerinden yararlanmaktadırlar. Teknoloji bölgelerinde 2016 yıl sonu itibarıyla faaliyet gösteren makine ve teçhizat sanayii firma sayısı ise 258'dir.

TABLO.54 TEKNOLOJİ GELİŞTİRME BÖLGELERİNDE FAALİYET GÖSTEREN FİRMA SAYILARI 2016

SEKTÖRLER	FİRMA SAYISI	YÜZDE PAY
Yazılım	1.595	37
Bilgisayar ve İletişim Teknolojileri	732	17
Elektronik	345	8
Makine ve Teçhizat İmalatı	258	6
Enerji	172	4
Medikal	129	3
Sağlık	127	3
Savunma Sanayii	125	3
Kimya Sanayii	121	3
Gıda Sanayii	86	2
Tarım	82	2
İnşaat	45	1
İletişim ve Haberleşme	44	1
Otomotiv	44	1
Havacılık	43	1
İlaç	42	1
Hayvancılık	40	1
Diğer	278	6
Toplam	4.308	100

KAYNAK: BİLİM, SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

III.3.4 TEKNOLOJİK ÜRÜN YATIRIM DESTEK PROGRAMI

İleri teknoloji ürünlerinin ticarileşmesi ve bu ürünlere yönelik yatırımın artırılması ve hızlandırılmasını amaçlayan “Teknolojik Ürün Yatırım Destek Programı” uygulanmaya başlamıştır. Bu program kapsamında ülke ekonomisinin uluslar arası düzeyde rekabet edebilir bir yapıya kavuşturulması için kamu kurum ve kuruluşları ile kanunla kurulan vakıflar veya uluslar arası fonlar tarafından desteklenen sanayiye yönelik Ar-Ge ve yenilik projeleri sonucunda ortaya çıkan teknolojik ürünler veya öz kaynaklar kullanılarak yapılan Ar-Ge faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan ve patenti alınan teknolojik ürünler ile ilgili Türkiye’de yerleşik gerçek ve tüzel kişilerce gerçekleştirilecek yatırımlar desteklenmektedir.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından 2016 yılsonuna kadar teknolojik ürün yatırım destek programı kapsamında 26 ilde toplam 204 proje ile sözleşme imzalanmıştır. 204 projeden 35’i tamamlanmış olup, makine ve teçhizat desteği için firmalara toplam 25,2 milyon TL ödeme yapılmıştır. Makine ve teçhizat sanayii 64 firma ve proje ile en çok kabul gören sektördür. Bugüne kadar tamamlanan toplam 35 projenin 13 tanesi de makine ve teçhizat sanayiine ait bulunmaktadır.

TABLO.55 TEKNOLOJİK ÜRÜN YATIRIM DESTEK PROGRAMINDAN DESTEK ALAN PROJELERİN SEKTÖR DAĞILIMI 2016 (BİRİKİMLİ)

SEKTÖRLER	FİRMA SAYISI	YÜZDE PAY
Makine ve Teçhizat Sanayii	64	31,4
Kimyasallar ve Kimyasal Ürünler Sanayii	24	11,8
Elektrikli Teçhizat Sanayii	23	11,3
Motorlu Kara Taşıtları Sanayii	21	10,3
Bilimsel Araştırma ve Geliştirme Faaliyetleri	15	7,4
Temel Eczacılık Ürünleri ve İlaç Sanayii	15	7,4
Elektronik ve Optik Ürünler Sanayii	13	6,4
Diğer İmalat Sanayii	11	5,4
Diğer Ulaşım Araçları Sanayii	6	2,9
Yazılım	4	2,0
Metal Ürünleri Sanayii	3	1,5
Sağlık Gereçleri Sanayii	3	1,5
İletişim ve Haberleşme	2	1,0
Toplam	204	100

KAYNAK: BİLİM, SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

III.3.5 TEKNOLOJİ VE YENİLİK DESTEK PROGRAMI

Teknoloji alanında verilmeye başlanan ilk ve önemli desteklerin başında TÜBİTAK tarafından kullanılan Teknoloji ve Yenilik Destek programı destekleri gelmektedir. Program ile 1995 - 2014 arasında başvuruda bulunan 23.342 projenin 14.344 adedi desteklenmiştir. Desteklenen projelerin toplam tutarları 7,57 milyar TL’dir. Program kapsamında verilen hibe destek ise 4,14 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Makine ve teçhizat sanayii program kapsamında projelerine 580 milyon TL destek sağlamıştır.

TABLO.56 TEYDEP HİBE DESTEKLERİNİN SEKTÖR DAĞILIMI 1995-2014 (BİRİKİMLİ)

SEKTÖRLER	Milyon TL	YÜZDE PAY
Bilgi ve İletişim Teknolojileri	1.035	25
Otomotiv Sanayii	910	22
Savunma Sanayii	580	14
Makine ve Teçhizat Sanayii	580	14

SEKTÖRLER	Milyon TL	YÜZDE PAY
İlaç, Eczacılık ve Sağlık Gereçleri Sanayii	248	6
Kimya Sanayii	166	4
Gıda Tarım ve Hayvancılık	164	4
Enerji	83	2
Metal Sanayii ve Madencilik	41	1
Tekstil ve Deri Sanayii	40	1
Diğer	293	7
Toplam	4.140	100

KAYNAK: BİLİM, SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

Özel Bölüm

Makine Sanayiinde Firmaların Teknoloji Faaliyetleri Eğilimi

MAİB tarafından yaptırılan makine sanayii envanter çalışmasında firmaların teknoloji faaliyetlerine ilişkin olarak ulaşılan veriler önemli bilgiler içermektedir. Buna göre sanayii firmalarının yüzde 24'ü teknoloji AR-GE faaliyetleri yürütürken, yüzde 76'sı herhangi bir faaliyette bulunmamaktadır. Teknoloji faaliyetinde bulunan firmalarda ortalama AR-GE çalışanı sayısı ise 3 kişidir. Büyük ölçekli firmalarda bu sayı 9 kişidir. AR-GE harcamalarının firma cirolarına oranı ise sanayinin genelinde yüzde 1 olarak ölçülmüştür.

TABLO.57 FİRMALARIN TEKNOLOJİ FAALİYETLERİ 2016

FİRMALAR	FİRMALARDA TEKNOLOJİ FAALİYETLERİNİN VARLIĞI		ORTALAMA AR-GE PERSONELİ SAYISI	AR-GE HARCAMALARIN CİROYA ORANI %
	EVET	HAYIR		
GENEL	24	76	3	11
BÜYÜK ÖLÇEKLİ	35	65	9	12
ORTA ÖLÇEKLİ	25	75	5	12
KÜÇÜK ÖLÇEKLİ	24	76	2	10

KAYNAK: MAİB, ESTİMA MAKİNE SANAYİİ ENVANTER ÇALIŞMASI 2017

Makine Sanayiinde Firmaların Kamu Desteklerinden Yararlanma Eğilimi

MAİB tarafından yaptırılan makine sanayii envanter çalışmasında firmaların kamu desteklerinden yararlanma eğilimine ilişkin sonuçlar da önemli bilgiler içermektedir. Buna göre sanayii firmalarının yüzde 71'i şimdiye kadar hiçbir kamu desteğinden yararlanmamıştır. Bu oran büyük ölçekli firmalar da dahi yüzde 67'dir. En çok yararlanan kamu desteği ise yüzde 16 ile KOSGEB destekleridir. Bilim, Sanayi ve Ekonomi Bakanlığı ile TÜBİTAK desteklerinden yararlanma oranları çok düşüktür.

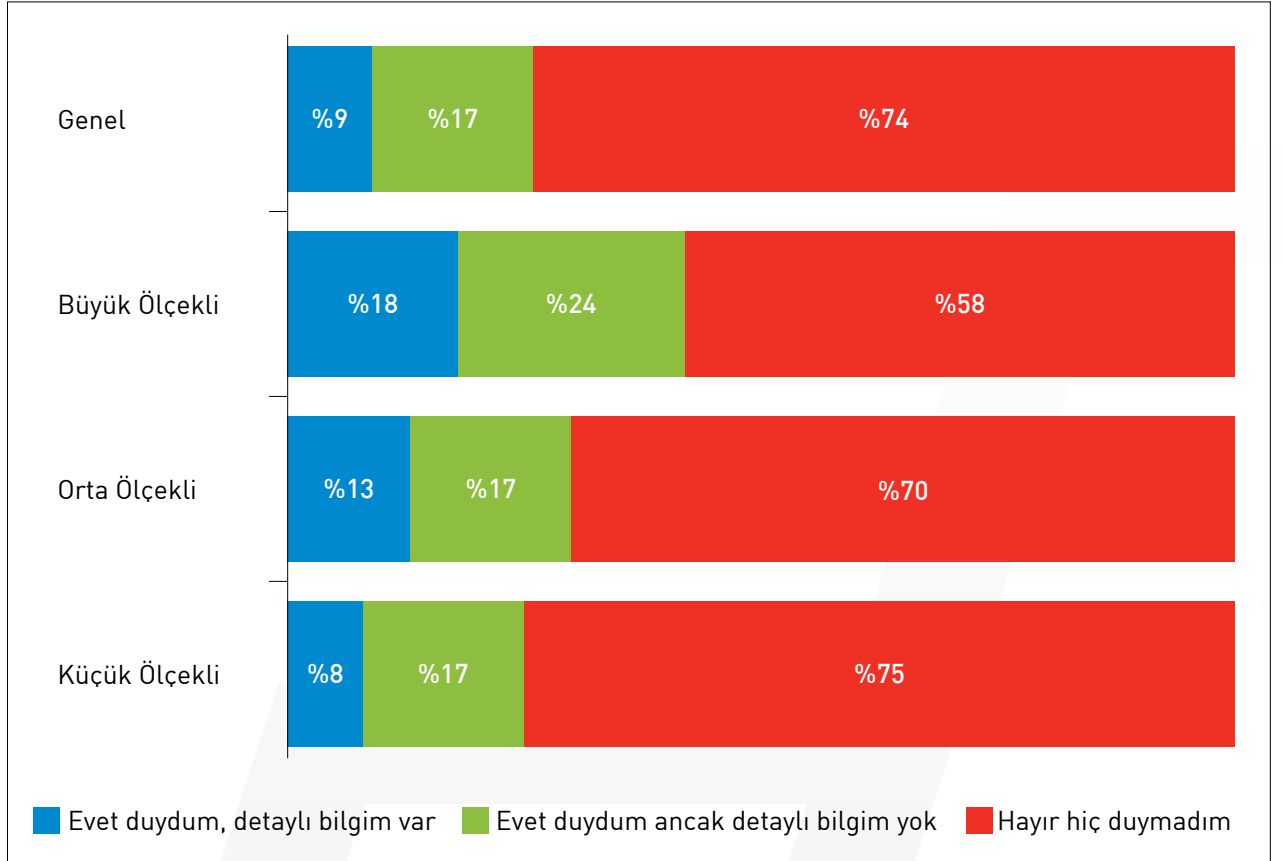
TABLO.58 FİRMALARIN KAMU DESTEKLERİNDEN YARARLANMA EĞİLİMİ 2016

DESTEKLER	Genel	Büyük Ölçekli	Orta Ölçekli	Küçük Ölçekli
Hiç Yararlanmadım	71%	67%	72%	71%
KOSGEB	16%	10%	14%	17%
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	6%	9%	7%	6%
Ekonomi Bakanlığı	3%	9%	4%	3%
TÜBİTAK/TEYDEB	3%	3%	3%	3%

KAYNAK: MAİB, ESTİMA MAKİNE SANAYİİ ENVANTER ÇALIŞMASI 2017

MAİB tarafından yaptırılan makine sanayii envanter çalışmasında firmaların sanayii 4.0 bilinirliğine ilişkin sonuçlar önemli bilgiler içermektedir. Buna göre sanayii firmalarının yüzde 74'ü şimdiye kadar sanayii 4.0'ı daha önce hiç duymamıştır. Yüzde 17'si daha önce duymuş olup ayrıntılı bilgiye sahip değildir. Sanayideki firmaların yüzde 9'u ise sanayii 4.0'ı duymuş olup ayrıntılı bilgi sahibidir. Makine sanayiinde 4.0 bilinirliği mevcut seviyesi çok düşüktür.

ŞEKİL.1 MAKİNE SANAYİİ FİRMALARINDA SANAYİ 4.0 BİLİNİRLİĞİ

KAYNAK: MAİB, ESTİMA MAKİNE SANAYİİ ENVANTER ÇALIŞMASI 2017

IV. BÖLÜM

MAKİNE SANAYİİ DIŞ TİCARETİ

MAKFED
Makine İmalat Sanayii
Dernekleri Federasyonu

**TÜRKİYE'NİN
MAKİNECİLERİ**

GİRİŞ

Makine sanayiinin dış ticareti başlığı altında sektörün ihracat göstergeleri ve performansı, ihracatın alt sektörleri itibarı ile dağılımı, ihracat pazarları ve pazarlardaki payları ve ihracatta rekabet gücünü etkileyen unsurlara ilişkin karşılaştırmalı değerlendirmelere yer verilmektedir.

Makine sektörünün dış ticaretinde değerlendirme yapılırken Harmonize Sistem (HS) fasıla kodları sınıflandırması kullanılmaktadır. Bu sınıflandırma içinde makine sanayii 84 no'lu başlık altında yer almaktadır. Bu başlık altında yer alan alt ürünler makine sanayii ürünleri olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte 84 no'lu başlık altında olup makine sanayii içinde yer almayan ürünler de mevcuttur ve bunlar çalışmada ayıklandıktan sonra makine sanayii için dış ticaret değerlendirmesi yapılmaktadır.

IV.1 ANA VE ALT SEKTÖRLER İTİBARIYLA DIŞ TİCARET

Türk makine sanayii dış ticareti harmonize sistem sınıflandırmasına göre sunulmakta ve değerlendirilmektedir. Bu çerçevede 84 nolu grup içinde yer alan alt sektörler ve bunların kapsadığı alt ürün grubu numaraları aşağıdaki Tablo.60'da sunulmaktadır.

Türkiye'nin makine ihracatı 2008 yılında 6,87 milyar dolar olmuştur. 2009 yılındaki gerileme ardından 2010-2014 yılları arasında önemli bir artış göstermiştir. 2014 yılında ihracat 9,94 milyar dolara ulaşmıştır. 2015 ve 2016 yıllarında ise makine ihracatı gerilemiş ve 2016 yılında 8,58 milyar dolara inmiştir. Gerilemede küresel ticaretteki daralma ile küresel yatırımlardaki yavaşlama etkili olmuştur.

TABLO.59 MAKİNE DIŞ TİCARETİ

YILLAR*	İHRACAT MİLYON DOLAR	İHRACAT ARTIŞ HIZI %	İTHALAT MİLYON DOLAR	DENGE/AÇIK MİLYON DOLAR	KARŞILAMA ORANI %
2008	6.866	21.0	15.528	-8.662	44.22
2009	5.172	-24.7	11.650	-6.478	44.39
2010	5.967	15.4	14.718	-8.751	40.54
2011	7.956	33.3	19.694	-11.738	40.40
2012	8.506	6.9	19.487	-10.981	43.65
2013	9.363	10.1	22.152	-12.789	42.27
2014	9.936	6.1	20.320	-10.384	48.90
2015	8.658	-12.9	18.659	-10.001	46.40
2016	8.582	-0.9	20.361	-11.779	42.15

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU

Makine ithalatı ise 2013 yılına kadar hızlı bir artış göstermiş ve ithalat 2013 yılında 22,15 milyar dolara yükselmiştir. İzleyen yıllarda ise ithalat gerilemiştir. Türkiye'de yatırım eğilimindeki yavaşlama ithalattaki gerilemede etkili olmuştur.

2008-2016 yılları arasında ihracat ile ithalat ortalama artış hızları birbirine yakın gelişmiştir. Buna bağlı olarak ihracatın ithalatı karşılama oranı 2014 yılında yüzde 42,15 ile en yüksek ve 2011 yılında yüzde 40,50 ile en düşük seviyelerinde gerçekleşmiştir. Makine dış ticaretinde denge halen ithalat lehine sürmektedir.

TABLO.60 HARMONİZE SİSTEM SINIFLANDIRMASINA GÖRE (84. SINIF)

	MAKİNE GRUBU	SINIF KODLARI
1	ENDÜSTRİYEL KLİMA	8415, 841810, 841850, 841861, 841869, 841891, 841899
2	İNŞAAT VE MADENCİLİK MAKİNELERİ	8429, 8430, 8431, 8474
3	POMPA VE KOMPRESÖRLER	8413, 8414
4	METAL İŞLEME VE TAKIM TEZGAHLARI	8456, 8457, 8458, 8459, 8460, 8461, 8462, 8463, 8464, 8465, 8466, 8467, 8468, 8515
5	GIDA MAKİNELERİ	8434, 8435, 8437, 8438 841720, 841931, 841989, 842111, 842121, 842122, 847920

	MAKİNE GRUBU	SINIF KODLARI
6	REAKTÖR VE KAZANLAR	8401,8402, 8403, 8404
7	TARIM MAKİNELERİ	8432,8433, 8436, 8478 842481, 870110, 870190,871620
8	VANALAR	8481
9	SAVUNMA SANAYİİ İÇİN SİLAH VE MÜHİM.	
10	HADDE VE DÖKÜM MAKİNELERİ	8454,8455, 8480
11	TEKSTİL MAKİNELERİ	8444,8445,8446,8447,8448, 8449, 8451,8452
12	TÜRBİN TURBO JET VE HİDROLİK SİLİNDİR	8406,8410,8411,8412
13	YÜK KALDIRMA TAŞIMA VE İSTİFLEME MAK.	8425, 8426,8427, 8428
14	AMBALAJ MAKİNELERİ	842230,842240, 842290
15	RULMANLAR	8482
16	KAUÇUK VE PLASTİK MAKİNELERİ	8477
17	KAĞIT VE BASIM MAKİNELERİ	8439,8440,8441, 8442, 844310, 844312, 844313,844314,844315,844316, 844317,844319
18	ENDÜSTRİYEL ISITICILAR	8416,8417,841919,841950
19	ENDÜSTRİYEL YIKAMA VE KURUTMA MAK.	842219,842220, 842290
20	DERİ MAKİNELERİ	8453
21	BÜRO MAKİNELERİ	8470,8472,8476,847310, 847340,
22	MOTORLAR	84082031, 84082035, 84082037
23	DİĞER MAKİNELER İLE AKSAMLARI	8475,8479, 8483,8484, 8486, 8487, 842119,842139,842410, 842420, 842430,842489, 842490

Türkiye'nin makine ihracatı, toplam ihracat artışından daha hızlı artmaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin toplam ihracatı içinde makine sanayiinin payı 2008 yılında yüzde 5,20 iken, 2016 yılında yüzde 6.02'ye yükselmiştir. Makine ithalatının artış hızı da Türkiye'nin toplam ithalat artışından daha hızlı büyümektedir. Buna bağlı olarak makine ithalatının toplam ithalat içindeki payı ise 2008 yılında yüzde 7,69 iken, 2016 yılında yüzde 10,25'e yükselmiştir.

TABLO.61 MAKİNE İHRACATI VE İTHALATI GENEL DIŞ TİCARET İÇİNDE PAYI 2002-2016

YILLAR	MAKİNE İHRACAT MİLYON DOLAR	TÜRKİYE İHRACAT MİLYON DOLAR	MAKİNE İHRACAT PAY %	MAKİNE İTHALAT MİLYON DOLAR	TÜRKİYE İTHALAT MİLYON DOLAR	MAKİNE İTHALAT PAY %
2008	6.866	132.027	5.20	15.528	201.964	7.69
2009	5.172	102.143	5.06	11.650	140.928	8.27
2010	5.967	113.883	5.24	14.718	185.544	7.93
2011	7.956	134.907	5.90	19.694	240.842	8.18
2012	8.506	152.462	5.58	19.487	236.545	8.24
2013	9.363	151.803	6.17	22.152	251.661	8.80
2014	9.936	157.610	6.30	20.320	242.177	8.39
2015	8.658	143.839	6.02	18.659	207.234	9.00
2016	8.582	142.557	6.02	20.361	198.610	10.25

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU

Makine sanayiinde ihracat performansını belirleyen iki temel değişken ihracat miktarı ile ihracat birim değeridir. Türkiye İstatistik Enstitüsünün yayınladığı ihracat endeksleri göstergesine göre makine ihracatı miktar olarak 2010-2016 yılları arasında yüzde 34,5 artmıştır. Aynı dönemde imalat sanayiinin genelinde ihracat miktar artışı

ise yüzde 38,3 olmuştur. Makine sanayii bu dönemde ihracatını miktar olarak imalat sanayii ortalamasının altında arttırmıştır.

İhraç edilen ürünlerin birim fiyatları ise 2010-2016 döneminde yüzde 2,8 gerilemiştir. İmalat sanayiinin genelinde ise ihraç birim değerleri aynı dönemde yüzde 8,1 gerilemiştir. Makine sanayiinin ihraç birim değeri azalışı imalat sanayii ortalama birim değeri azalışının altında kalmıştır. Bununla birlikte makine sanayiinde birim değer artışının hızlandırılması ihtiyacı bulunmaktadır.

TABLO.62 İHRACAT MİKTAR DEĞER VE BİRİM DEĞER ENDEKSİ 2010=100

YILLAR	MAKİNE SANAYİİ		İMALAT SANAYİİ	
	MİKTAR	BİRİM DEĞER	MİKTAR	BİRİM DEĞER
2010	100	100	100	100
2011	117.6	108.5	106.8	111.9
2012	126.5	104.6	125.1	108.5
2013	134.3	109.0	123.2	108.8
2014	144.2	106.6	130.4	107.1
2015	137.1	98.9	133.4	96.0
2016	134.5	97.2	138.3	91.9

KAYNAK: TÜİK, DIŞ TİCARET ENDEKSLERİ

Makine sanayiinde harmonize sistem sınıflandırması itibari ile 22 alt sektör gruplandırılmaktadır. Bu alt sektörler itibari ile ihracat göstergeleri aşağıda 2008-2016 verileri ile sunulmaktadır. 2016 yılı itibariyle en çok ihracat yapılan alt sektörler endüstriyel klima ve soğutma makineleri, inşaat ve madencilik makineleri, diğer makineler ve aksamları, pompa ve kompresörler ile metal işleme ve takım tezgahlarıdır. Türkiye özellikle bu beş alt sektörde ihracatını yoğunlaştırmaktadır. Bunları izleyen 7 alt sektörde de son iki yıl hariç ihracatın arttırdığı görülmektedir.

TABLO.63 MAKİNE İHRACATI ALT SEKTÖR DAĞILIMI MİLYON DOLAR

SIRA 2016	MAKİNE GRUPLARI	İHRACAT						
		2008	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1	ENDÜSTRİYEL KLİMA	946	1.438	1.573	1.613	1.652	1.371	1.541
2	İNŞAAT VE MADENCİLİK MAKİNELERİ	946	1.195	1.128	1.162	1.189	975	844
3	DİĞER MAKİNELER İLE AKSAMLARI	587	695	786	893	924	844	793
4	POMPA VE KOMPRESÖRLER	598	718	732	793	865	703	685
5	METAL İŞLEME VE TAKIM TEZGAHLARI	758	625	673	705	717	676	651
6	TARIM MAKİNELERİ	380	403	543	732	927	635	603
7	TEKSTİL MAKİNELERİ	271	291	281	327	390	423	511
8	GIDA MAKİNELERİ	341	404	445	484	540	528	481
9	VANALAR	328	395	451	566	599	492	445
10	REAKTÖR VE KAZANLAR	267	418	400	447	474	442	442
11	TÜRBİN TURBOJET VE HİDROLİK SİLİND	519	274	336	323	369	397	436
12	HADDE VE DÖKÜM MAKİNELERİ	273	362	365	398	367	279	285
13	YÜK KALDIRMA TAŞIMA VE İSTİFLEME	169	202	249	282	279	252	229
14	KAUÇUK VE PLASTİK MAKİNELERİ	95	103	123	134	142	131	146
15	AMBALAJ MAKİNELERİ	67	108	98	114	124	125	123
16	RULMANLAR	93	116	106	122	128	127	123
17	ENDÜSTRİYEL ISITICILAR	123	108	107	137	128	116	111
18	KAĞIT VE BASIM MAKİNELERİ	57	56	53	67	49	76	64

SIRA 2016	MAKİNE GRUPLARI	İHRACAT						
19	ENDÜSTRİYEL YIKAMA VE KURUTMA MAK.	31	22	24	37	44	34	39
20	BÜRO MAKİNELERİ	11	14	18	17	16	20	18
21	DERİ MAKİNELERİ	6	7	8	9	11	10	12
22	MOTORLAR	0	3	7	2	1	1	1
TOPLAM MAKİNE		6.866	7.956	8.506	9.363	9.936	8.658	8.582

2008-2016 yılları arasında mutlak olarak ihracatı en çok arttırılan sektörler endüstriyel klimalar, tekstil makineleri, tarım makineleri, diğer makineler ile aksamaları ve reaktörler ile kazanlar olmuştur. 22 alt sektörden 7 tanesi ihracatını 100 milyonlardan fazla artırmıştır. 6 sektörde artış 10 ile 99 milyon dolar arasında gerçeklemiştir. 5 sektörde çok sınırlı artış yaşanmıştır. 4 alt sektörde ise ihracat 2016 yılında 2008 yılı ihracatının gerisine düşmüştür.

TABLO.64 2008-2016 YILLARI ARASI İHRACATI EN ÇOK ARTAN ALT SEKTÖRLER

SIRA	MAKİNE GRUBU	ARTIŞ MİLYON DOLAR	2008-2016 MİLYON DOLAR
1	ENDÜSTRİYEL KLİMA	595	946-1.541
2	TEKSTİL MAKİNELERİ	241	271-511
3	TARIM MAKİNELERİ	223	380-603
4	DİĞER MAKİNELER İLE AKSAMLARI	206	587-793
5	REAKTÖR VE KAZANLAR	175	267-442
6	GIDA MAKİNELERİ	139	341-481
7	VANALAR	116	328-445
8	POMPA VE KOMPRESÖRLER	88	598-685
9	YÜK KALDIRMA TAŞIMA VE İSTİFLEME	60	169-229
10	AMBALAJ MAKİNELERİ	56	67-123
11	KAUÇUK VE PLASTİK MAKİNELERİ	52	95-146
12	RULMANLAR	30	93-123
13	HADDE VE DÖKÜM MAKİNELERİ	11	273-285
14	ENDÜSTRİYEL YIKAMA VE KURUTMA MAK	8	31-39
15	BÜRO MAKİNELERİ	8	11-18
16	KAĞIT VE BASIM MAKİNELERİ	7	57-64
17	DERİ MAKİNELERİ	6	6-12
18	MOTORLAR	1	0-1
19	ENDÜSTRİYEL ISITICILAR	-12	123-111
20	TÜRBİN TURBOJET VE HİDROLİK SİLİNDİR	-83	519-436
21	İNŞAAT VE MADENCİLİK MAKİNELERİ	-102	946-844
22	METAL İŞLEME VE TAKIM TEZGAHLARI	-107	758-651

TABLO.65 ALT SEKTÖRLERİN İHRACAT PAYLARI 2008-2016

SIRA 2016	MAKİNE GRUBU	2008 % PAY	2016 % PAY
1	ENDÜSTRİYEL KLİMA	13,8	18,0
2	İNŞAAT VE MADENCİLİK MAKİNELERİ	13,8	9,8
3	DİĞER MAKİNELER İLE AKSAMLARI	8,5	9,2
4	POMPA VE KOMPRESÖRLER	8,7	8,0
5	METAL İŞLEME VE TAKIM TEZGAHLARI	11,0	7,6

SIRA 2016	MAKİNE GRUBU	2008 % PAY	2016 % PAY
6	TARIM MAKİNELERİ	5,5	7,0
7	TEKSTİL MAKİNELERİ	3,9	6,0
8	GIDA MAKİNELERİ	5,0	5,6
9	VANALAR	4,8	5,2
10	REAKTÖR VE KAZANLAR	3,9	5,1
11	TÜRBİN TURBOJET VE HİDROLİK SİLİNDİR	7,6	5,1
12	HADDE VE DÖKÜM MAKİNELERİ	4,0	3,3
13	YÜK KALDIRMA TAŞIMA VE İSTİFLEME	2,5	2,7
14	KAUÇUK VE PLASTİK MAKİNELERİ	1,4	1,7
15	AMBALAJ MAKİNELERİ	1,0	1,4
16	RULMANLAR	1,4	1,4
17	ENDÜSTRİYEL ISITICILAR	1,8	1,3
18	KAĞIT VE BASIM MAKİNELERİ	0,8	0,7
19	ENDÜSTRİYEL YIKAMA VE KURUTMA MAK	0,4	0,5
20	BÜRO MAKİNELERİ	0,2	0,2
21	DERİ MAKİNELERİ	0,1	0,1
22	MOTORLAR	0,0	0,0

Türkiye’de ithalatı en çok yapılan alt sektör diğer makineler ile akşamları grubu olup 2016 yılında 3,07 milyar dolar ithalat yapılmıştır. İnşaat ve madencilik makineleri 2,07 milyar dolar ile ikinci sırada, pompa ve kompresörler 1,99 milyar dolar ile üçüncü sırada ve metal işlemem ile takım tezgahları 1,74 milyar dolar ile dördüncü sırada yer almaktadır. Türbin, turbojet ve hidrolik silindirler ithalatı 1,63 milyar dolar, tekstil makineleri ithalatı ise 1,34 milyar dolardır. Türkiye hemen tüm makine alt gruplarında ithalat yapmaktadır.

TABLO.66 ALT SEKTÖRLERDE İTHALAT 2008-2016

SIRA	MAKİNE GRUBU	İTHALAT MİLYON \$ 2008	İTHALAT MİLYON \$ 2016
1	DİĞER MAKİNELER İLE AKŞAMLARI	2.160	3.069
2	İNŞAAT VE MADENCİLİK MAKİNELERİ	1.358	2.071
3	POMPA VE KOMPRESÖRLER	1.687	1.994
4	METAL İŞLEME VE TAKIM TEZGAHLARI	1.793	1.738
5	TÜRBİN TURBOJET VE HİDROLİK SİLİNDİR	639	1.633
6	TEKSTİL MAKİNELERİ	1.052	1.338
7	YÜK KALDIRMA TAŞIMA VE İSTİFLEME	860	1.283
8	VANALAR	743	1.132
1	ENDÜSTRİYEL KLİMA	821	955
10	TARIM MAKİNELERİ	380	670
11	REAKTÖR VE KAZANLAR	476	658
12	HADDE VE DÖKÜM MAKİNELERİ	562	614
13	KAUÇUK VE PLASTİK MAKİNELERİ	507	581
14	GIDA MAKİNELERİ	465	577
15	ENDÜSTRİYEL ISITICILAR	295	543
16	RULMANLAR	368	372
17	AMBALAJ MAKİNELERİ	295	367

SIRA	MAKİNE GRUBU	İTHALAT MİLYON \$ 2008	İTHALAT MİLYON \$ 2016
18	KAĞIT VE BASIM MAKİNELERİ	549	367
19	BÜRO MAKİNELERİ	330	209
20	ENDÜSTRİYEL YIKAMA VE KURUTMA MAK	121	90
21	MOTORLAR	45	80
22	DERİ MAKİNELERİ	24	20
	TOPLAM	15.528	20.361

2008-2016 yılları arasında ithalatı en çok artan alt sektör grupları sırası ile türbin, turbojet ve hidrolik silindirler, diğer makineler ve aksamaları, inşaat ve madencilik makineleri ile yük kaldırma ve taşıma ve istifleme makineleri ile vanalar olmuştur. Bu dönemde türbin, turbojet ve hidrolik silindirler ithalatı 994 milyon dolar ve diğer makineler ve aksamaları ithalatı 909 milyon dolar artmıştır.

TABLO. 67 İTHALATI EN ÇOK ARTAN ALT SEKTÖRLER 2008-2016

SIRA	MAKİNE GRUBU	ARTIŞ MİLYON \$	2008-2016 MİLYON \$
1	TÜRBİN TURBOJET VE HİDROLİK SİLİNDİR	994	639-1.633
2	DİĞER MAKİNELER İLE AKŞAMLARI	909	2.160-3.069
3	İNŞAAT VE MADENCİLİK MAKİNELERİ	713	1.358-2.071
4	YÜK KALDIRMA TAŞIMA VE İSTİFLEME	423	860-1.283
5	VANALAR	389	743-1.132
6	POMPA VE KOMPRESÖRLER	307	1.687-1.994
7	TARIM MAKİNELERİ	290	380-670
8	TEKSTİL MAKİNELERİ	287	1.052-1.338
9	ENDÜSTRİYEL ISITICILAR	248	295-543
10	REAKTÖR VE KAZANLAR	182	476-658
11	ENDÜSTRİYEL KLİMA	134	821-955
12	GIDA MAKİNELERİ	113	465-577
13	KAUÇUK VE PLASTİK MAKİNELERİ	74	507-581
14	AMBALAJ MAKİNELERİ	72	295-367
15	HADDE VE DÖKÜM MAKİNELERİ	51	562-614
16	MOTORLAR	35	45-80
17	RULMANLAR	4	368-372
18	DERİ MAKİNELERİ	-4	24-20
19	ENDÜSTRİYEL YIKAMA VE KURUTMA MAK	-30	121-90
20	METAL İŞLEME VE TAKIM TEZGAHLARI	-55	1.793-1.738
21	BÜRO MAKİNELERİ	-121	330-209
22	KAĞIT VE BASIM MAKİNELERİ	-182	549-367

TABLO. 68 ALT SEKTÖRLERİN İTHALAT PAYLARI 2008-2016

SIRA 2016	MAKİNE GRUBU	2008 % PAY	2016 % PAY
1	DİĞER MAKİNELER İLE AKŞAMLARI	13,9	15,1
2	İNŞAAT VE MADENCİLİK MAKİNELERİ	8,7	10,2
3	POMPA VE KOMPRESÖRLER	10,9	9,8

SIRA 2016	MAKİNE GRUBU	2008 % PAY	2016 % PAY
4	METAL İŞLEME VE TAKIM TEZGAHLARI	11,5	8,5
5	TÜRBİN TURBOJET VE HİDROLİK SİLİNDİR	4,1	8,0
6	TEKSTİL MAKİNELERİ	6,8	6,6
7	YÜK KALDIRMA TAŞIMA VE İSTİFLEME	5,5	6,3
8	VANALAR	4,8	5,6
9	ENDÜSTRİYEL KLİMA	5,3	4,7
10	TARIM MAKİNELERİ	2,4	3,3
11	REAKTÖR VE KAZANLAR	3,1	3,2
12	HADDE VE DÖKÜM MAKİNELERİ	3,6	3,0
13	KAUÇUK VE PLASTİK MAKİNELERİ	3,3	2,9
14	GIDA MAKİNELERİ	3,0	2,8
15	ENDÜSTRİYEL ISITICILAR	1,9	2,7
16	RULMANLAR	2,4	1,8
17	AMBALAJ MAKİNELERİ	1,9	1,8
18	KAĞIT VE BASIM MAKİNELERİ	3,5	1,8
19	BÜRO MAKİNELERİ	2,1	1,0
20	ENDÜSTRİYEL YIKAMA VE KURUTMA MAK	0,8	0,4
21	MOTORLAR	0,3	0,4
22	DERİ MAKİNELERİ	0,2	0,1

TABLO.69 ALT SEKTÖRLER İTİBARIYLA DIŞ TİCARET DENGESİ 2016

SIRA	MAKİNE GRUBU	İHRACAT MİLYON \$	İTHALAT MİLYON \$	FAZLA-AÇIK MİLYON \$
1	ENDÜSTRİYEL KLİMA	1.541	955	586
2	DERİ MAKİNELERİ	12	20	-8
3	ENDÜSTRİYEL YIKAMA VE KURUTMA MAK	39	90	-52
4	TARIM MAKİNELERİ	603	670	-67
5	MOTORLAR	1	80	-79
6	GIDA MAKİNELERİ	481	577	-97
7	BÜRO MAKİNELERİ	18	209	-191
8	REAKTÖR VE KAZANLAR	442	658	-216
9	AMBALAJ MAKİNELERİ	123	367	-244
10	RULMANLAR	123	372	-249
11	KAĞIT VE BASIM MAKİNELERİ	64	367	-303
12	HADDE VE DÖKÜM MAKİNELERİ	285	614	-329
13	ENDÜSTRİYEL ISITICILAR	111	543	-432
14	KAUÇUK VE PLASTİK MAKİNELERİ	146	581	-435
15	VANALAR	445	1.132	-687
16	TEKSTİL MAKİNELERİ	511	1.338	-827
17	YÜK KALDIRMA TAŞIMA VE İSTİFLEME	229	1.283	-1.054
18	METAL İŞLEME VE TAKIM TEZGAHLARI	651	1.738	-1.087
19	TÜRBİN TURBOJET VE HİDROLİK SİLİNDİR	436	1.633	-1.197
20	İNŞAAT VE MADENCİLİK MAKİNELERİ	844	2.071	-1.227
21	POMPA VE KOMPRESÖRLER	685	1.994	-1.309
22	DİĞER MAKİNELER İLE AKSAMLARI	793	3.069	-2.276

TABLO.70 ALT SEKTÖRLER İTİBARIYLA DİŞ TİCARET DENGESİNDE GELİŞMELER

2008-2016 SIRA	MAKİNE GRUBU	2008 DENG MİLYON DOLAR	2016 DENG MİLYON DOLAR	GELİŞME MİLYON DOLAR
1	ENDÜSTRİYEL KLİMA	125	586	461
2	KAĞIT VE BASIM MAKİNELERİ	-492	-303	189
3	BÜRO MAKİNELERİ	-320	-191	129
4	ENDÜSTRİYEL YIKAMA VE KURUTMA MAK	-90	-52	39
5	GIDA MAKİNELERİ	-123	-97	26
6	RULMANLAR	-275	-249	26
7	DERİ MAKİNELERİ	-17	-8	10
8	REAKTÖR VE KAZANLAR	-209	-216	-7
9	AMBALAJ MAKİNELERİ	-228	-244	-16
10	KAUÇUK VE PLASTİK MAKİNELERİ	-413	-435	-22
11	MOTORLAR	-44	-79	-35
12	HADDE VE DÖKÜM MAKİNELERİ	-289	-329	-40
13	TEKSTİL MAKİNELERİ	-781	-827	-46
14	METAL İŞLEME VE TAKIM TEZGAHLARI	-1.035	-1.087	-52
15	TARIM MAKİNELERİ	0	-67	-67
16	POMPA VE KOMPRESÖRLER	-1.090	-1.309	-219
17	ENDÜSTRİYEL ISITICILAR	-172	-432	-260
18	VANALAR	-414	-687	-273
19	YÜK KALDIRMA TAŞIMA VE İSTİFLEME	-690	-1.054	-364
20	DİĞER MAKİNELER İLE AKSAMLARI	-1.573	-2.276	-703
21	İNŞAAT VE MADENCİLİK MAKİNELERİ	-412	-1.227	-815
22	TÜRBİN TURBOJET VE HİDROLİK SİLİNDİR	-120	-1.197	-1.077

TABLO.71 ALT SEKTÖRLER İTHALATTA GELİŞMELER MİLYON DOLAR

MAKİNE GRUPLARI	İTHALAT				
	2008	2011	2012	2015	2016
DİĞER MAKİNELER İLE AKSAMLARI	2.160	2.465	2.412	2.619	3.069
İNŞAAT VE MADENCİLİK MAKİNELERİ	1.358	2.339	2.356	1.739	2.071
POMPA VE KOMPRESÖRLER	1.687	2.038	1.888	1.851	1.994
METAL İŞLEME VE TAKIM TEZGAHLARI	1.793	1.963	1.964	1.753	1.738
TÜRBİN TURBOJET VE HİDROLİK SİLİNDİR	639	948	1.102	1.239	1.633
TEKSTİL MAKİNELERİ	1.052	1.814	1.866	1.358	1.338
YÜK KALDIRMA TAŞIMA VE İSTİFLEME	860	878	986	1.324	1.283
VANALAR	743	963	928	1.005	1.132
ENDÜSTRİYEL KLİMA	821	1.009	919	895	955
TARIM MAKİNELERİ	380	745	646	738	670
REAKTÖR VE KAZANLAR	476	408	635	464	658
HADDE VE DÖKÜM MAKİNELERİ	562	727	592	486	614
KAUÇUK VE PLASTİK MAKİNELERİ	507	692	596	577	581
GIDA MAKİNELERİ	465	516	613	518	577
ENDÜSTRİYEL ISITICILAR	295	333	311	331	543
RULMANLAR	368	421	411	374	372
AMBALAJ MAKİNELERİ	295	361	323	430	367

MAKİNE GRUPLARI	İTHALAT				
	2008	2011	2012	2015	2016
BÜRO MAKİNELERİ	330	310	278	269	209
ENDÜSTRİYEL YIKAMA VE KURUTMA MAK	121	105	105	101	90
MOTORLAR	45	75	65	87	80
DERİ MAKİNELERİ	24	30	30	22	20
TOPLAM	15.528	19.694	19.487	18.659	20.361

IV.2 DÜNYA TİCARETİ İÇİNDE PAY VE İHRACAT PAZARLARI

Türkiye makine sanayii ihracatı son iki yıl hariç genel olarak artış eğilimi içinde bulunmaktadır. Bununla birlikte makine ihracatının dünya makine ihracatı içindeki payı ve bu payda sağlanan gelişme de önem taşımaktadır. Bu bölümde Türkiye'nin dünya makine ticareti ve ihracat pazarlarındaki konumu ayrıntılı olarak değerlendirilmektedir. Türkiye'nin makine ihracatının dünya makine ihracatı içindeki payı 2008 yılında yüzde 0,58 iken, 2014 yılında yüzde 0,75'e yükselmiştir. Bu dönemde makine sanayii ihracatının dünya makine ihracatı içindeki payını artırdığı görülmektedir. Makine sanayii ihracatının dünya makine ihracatı içinden aldığı pay 2015 yılında yüzde 0,72 olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılında ise payın yüzde 0,74'e yükseldiği öngörülmektedir. Makine sanayii ihracatı 2008 sonrasında başarılı bir performans göstermiştir.

TABLO.72 DÜNYA MAKİNE İHRACATI VE TÜRKİYE'NİN PAYI

YILLAR	TÜRKİYE İHRACAT MİLYON DOLAR	DÜNYA İHRACAT MİLYON DOLAR	TÜRKİYE İHRACAT PAY %
2008	6.866	1.188.864	0,58
2009	5.172	893.425	0,58
2010	5.967	1.052.557	0,57
2011	7.956	1.271.772	0,63
2012	8.506	1.272.613	0,67
2013	9.363	1.293.050	0,72
2014	9.936	1.330.752	0,75
2015	8.658	1.196.715	0,72
2016	8.582	1.160.000*	0,74*

KAYNAK: TREADEMAPP VE TÜİK VERİLERİNDEN HESAPLANMIŞTIR.

* Tahmin

Makine alt sektörleri itibariyle Türkiye'nin ihracatı, dünya ihracatı ve Türkiye'nin ihracat payı ise 2015 yılı için aşağıda sunulmaktadır. Türkiye'nin 2015 yılı ihracat payı yüzde 0,72'dir.

Alt sektör grupları ihracatı 2015 yılı itibariyle değerlendirildiğinde dünya ihracatı içinden en yüksek payı yüzde 2,51 ile reaktör ve kazanlar almaktadır. Onu sırası ile yüzde 1,92 payı ile endüstriyel klima ve soğutma makineleri, yüzde 1,69 payı ile tekstil makineleri, yüzde 1,58 payı ile gıda makineleri ve yüzde 1,19 payı ile tarım makineleri izlemektedir.

TABLO.73 DÜNYA MAKİNE İHRACATI İÇİNDE TÜRKİYE'NİN PAYI 2015

	MAKİNE GRUBU	DÜNYA MİLYAR DOLAR	TÜRKİYE MİLYON DOLAR	TÜRKİYE PAY %
1	ENDÜSTRİYEL KLİMA VE SOĞUTMA MAKİ.	71,6	1.371	1.92
2	İNŞAAT VE MADENCİLİK MAKİNELERİ	118,9	975	0.82
3	POMPA VE KOMPRESÖRLER	127,6	703	0.55
4	METAL İŞLEME VE TAKIM TEZGAHLARI	103,8	676	0.65
5	TARIM MAKİNELERİ	53,3	635	1.19
6	GIDA MAKİNELERİ	33,6	528	1.58
7	VANALAR	82,4	492	0.60

	MAKİNE GRUBU	DÜNYA MİLYAR DOLAR	TÜRKİYE MİLYON DOLAR	TÜRKİYE PAY %
8	REAKTÖR VE KAZANLAR	17,6	442	2.51
9	TEKSTİL MAKİNELERİ	25,1	423	1.69
10	TÜRBİN TURBO JET VE HİDROLİK SİLİNDİR	119,0	397	0.33
11	HADDE VE DÖKÜM MAKİNELERİ	25,6	279	1.09
12	YÜK KALDIRMA TAŞIMA VE İSTİFLEME MAK.	63,9	252	0.39
13	RULMANLAR	29,9	127	0.43
14	KAUÇUK VE PLASTİK MAKİNELERİ	24,3	131	0.54
15	AMBALAJ MAKİNELERİ	15,9	125	0.78
16	ENDÜSTRİYEL ISITICILAR	18,4	116	0.63
17	KAĞIT VE BASIM MAKİNELERİ	19,9	76	0.38
18	ENDÜSTRİYEL YIKAMA VE KURUTMA MAK.	7,2	34	0.47
19	BÜRO MAKİNELERİ	13,8	7	0.15
20	DERİ MAKİNELERİ	1,1	4	0.89
21	MOTORLAR	3,2	1	0,00
22	DİĞER MAKİNELER İLE AKSAMLARI	220,7	695	0.38
	TOPLAM	1.196,7	8.658	0.72

ENDÜSTRİYEL KLİMA LAR VE SOĞUTMA MAKİNELERİ

DÜNYA İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	71.553	100,0
1	ÇİN	17.707	24,7
2	MEKSİKA	7.111	9,9
3	TAYLAND	5.629	7,9
4	ABD	5.402	7,5
5	GÜNEY KORE	4.089	5,7
6	İTALYA	4.037	5,6
7	ALMANYA	3.249	4,5
8	ÇEK CUMHURİYETİ	2.151	3,0
9	FRANSA	2.010	2,8
10	JAPONYA	1.600	2,2

DÜNYA İTHALATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	DÜNYA TOPLAMI	70.114	1.286,9	1,8
1	ABD	14.568	98,6	0,7
2	ALMANYA	3.856	156,4	4,1
3	JAPONYA	3.307	0,6	0,0
4	KANADA	2.723	17,7	0,7
5	FRANSA	2.708	99,2	3,7
6	S.ARBİSTAN	2.434	17,6	0,7
7	İNGİLTERE	2.041	112,2	5,5

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
8	AVUSTRALYA	1.998	11,9	0,6
9	MEKSİKA	1.890	1,5	0,1
10	ÇİN	1.824	16,8	0,9

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	TÜRKİYE TOPLAMI	1.370,9	100,0	
1	İNGİLTERE	158,1	11,5	5, 5
2	ALMANYA	145,0	10,6	4,1
3	FRANSA	84,3	6,2	3,7
4	IRAK	74,8	5,5	
5	İTALYA	63,9	4,7	4, 2
6	ABD	60,7	4,4	0,7
7	İSPANYA	56,4	4,1	3,7
8	POLONYA	41,1	3,0	4,3
9	ROMANYA	35,4	2,6	9,5
10	CEZAYİR	33,2	2,4	7,4

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	1.541,5	100,0
1	ALMANYA	167,2	10,8
2	İNGİLTERE	153,3	9,9
3	İTALYA	99,7	6,5
4	FRANSA	82,5	5,4
5	İSPANYA	71,5	4,6
6	ABD	68,0	4,4
7	IRAK	52,8	3,4
8	CEZAYİR	52,2	3,4
9	İSRAİL	49,9	3,2
10	FAS	45,0	2,9

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	955,2	100,0
1	ÇİN	228,8	24,0
2	TAYLAND	184,7	19,3
3	İTALYA	84,8	8,9
4	GÜNEY KORE	82,9	8,7
5	ÇEK CUMHURİYE	57,2	6,0
6	FRANSA	39,3	4,1
7	ALMANYA	38,3	4,0
8	JAPONYA	32,5	3,4
9	BELÇİKA	32,1	3,4
10	ABD	28,7	3,0

İNŞAAT VE MADENCİLİK MAKİNELERİ**DÜNYA İHRACATI 2015**

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	118.891	100,0
1	ABD	16.596	14,0
2	ÇİN	15.578	13,1
3	ALMANYA	10.826	9,1
4	JAPONYA	9.737	8,2
5	İTALYA	5.492	4,6
6	SİNGAPUR	5.131	4,3
7	GÜNEY KORE	5.009	4,2
8	İNGİLTERE	4.963	4,2
9	HOLLANDA	4.436	3,7
10	FRANSA	4.021	3,4

DÜNYA İTHALATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	DÜNYA TOPLAMI	117.188	807,7	0,7
1	ABD	15.711	49,5	0,3
2	KANADA	6.007	3,7	0,1
3	ALMANYA	5.875	69,4	1,2
4	SİNGAPUR	4.668	4,5	0,1
5	S.ARABİSTAN	4.001	59,8	1,5
6	İNGİLTERE	3.942	17,9	0,5
7	ÇİN	3.922	11,2	0,3
8	FRANSA	3.599	27,2	0,8
9	HOLLANDA	3.516	18,8	0,5
10	AVUSTRALYA	3.490	6,6	0,2

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	İHRACAT	PAY %	Türkiye'nin Pazar Payı %
	TÜRKİYE TOPLAMI	975,3	100,0	
1	ALMANYA	64,9	6,7	1, 2
2	İTALYA	64,9	6,7	1,5
3	S.ARABİSTAN	54,8	5,6	1,5
4	CEZAYİR	53,2	5,5	4,5
5	İNGİLTERE	35,3	3,6	0,5
6	RUSYA	34,9	3,6	1,6
7	İRAN	32,7	3,4	
8	IRAK	32,4	3,3	
9	BAE	32,1	3,3	0, 3
10	HOLLANDA	31,9	3,3	0,5

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	844,0	100,0
1	CEZAYİR	88,6	10,5
2	ALMANYA	49,6	5,9
3	İRAN	41,0	4,9
4	AVUSTURYA	30,5	3,6
5	S.ARABİSTAN	30,0	3,6
6	İNGİLTERE	29,3	3,5
7	ABD	25,6	3,0
8	MISIR	24,9	3,0
9	İTALYA	22,7	2,7
10	HOLLANDA	21,7	2,6

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	2.070,9	100,0
1	JAPONYA	414,4	20,0
2	ÇİN	335,8	16,2
3	ALMANYA	269,1	13,0
4	İTALYA	197,3	9,5
5	GÜNEY KORE	136,1	6,6
6	İNGİLTERE	122,4	5,9
7	İSVEÇ	107,3	5,2
8	ABD	88,0	4,3
9	AVUSTURYA	75,2	3,6
10	FRANSA	45,0	2,2

POMPA VE KOMPRESÖRLER

DÜNYA İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	127.582	
1	ÇİN	18.889	14,8
2	ALMANYA	18.830	14,8
3	ABD	16.430	12,9
4	İTALYA	8.567	6,7
5	JAPONYA	8.372	6,6
6	FRANSA	4.653	3,6
7	MEKSİKA	4.243	3,3
8	GÜNEY KORE	3.948	3,1
9	İNGİLTERE	3.786	3,0
10	BELÇİKA	2.875	2,3

DÜNYA İTHALATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	DÜNYA TOPLAMI	126.504	661,9	0,5
1	ABD	21.128	51,9	0,2
2	ÇİN	8.966	3,6	0,0
3	ALMANYA	8.593	134,3	1,6
4	MEKSİKA	5.407	7,0	0,1
5	FRANSA	4.454	42,3	0,9
6	KANADA	4.410	6,4	0,1
7	İNGİLTERE	4.187	27,7	0,7
8	GÜNEY KORE	4.168	13,3	0,3
9	JAPONYA	3.573	4,2	0,1
10	İTALYA	3.185	22,8	0,7

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	İHRACAT	PAY %	Türkiye'nin Pazar Payı %
	TÜRKİYE TOPLAMI	702,7	100,0	
1	ALMANYA	138,8	19,8	1, 6
2	ABD	43,8	6,2	0,2
3	İNGİLTERE	28,6	4,1	0,7
4	İRAN	28,3	4,0	
5	IRAK	26,4	3,8	
6	TÜRKMENİSTAN	25,3	3,6	
7	S.ARABİSTAN	22,1	3,1	0, 9
8	İTALYA	20,7	2,9	0,7
9	RUSYA	19,6	2,8	1,0
10	AZERBAIJAN	19,1	2,7	3,6

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	685,1	100,0
1	ALMANYA	133,1	19,4
2	ABD	47,0	6,9
3	İRAN	24,8	3,6
4	İNGİLTERE	22,8	3,3
5	İTALYA	21,6	3,1
6	IRAK	17,6	2,6
7	POLONYA	16,5	2,4
8	FRANSA	16,3	2,4
9	S.ARABİSTAN	15,8	2,3
10	TÜRKMENİSTAN	15,4	2,3

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	1.993,8	100,0
1	ÇİN	404,4	20,3
2	ALMANYA	304,0	15,2
3	İTALYA	197,0	9,9
4	JAPONYA	182,6	9,2
5	FRANSA	110,2	5,5
6	ÇEK CUMHURİYET	100,0	5,0
7	ABD	88,1	4,4
8	GÜNEY KORE	64,4	3,2
9	MACARİSTAN	53,7	2,7
10	İNGİLTERE	51,7	2,6

METAL İŞLEME VE TAKIM TEZGAHLARI

DÜNYA İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	103.820	100,0
1	ALMANYA	18.442	17,8
2	ÇİN	15.987	15,4
3	JAPONYA	12.483	12,0
4	ABD	7.976	7,7
5	İTALYA	7.748	7,5
6	TAYVAN	5.418	5,2
7	İSVİÇRE	4.690	4,5
8	GÜNEY KORE	3.715	3,6
9	AVUSTURYA	2.426	2,3
10	BELÇİKA	2.380	2,3

DÜNYA İTHALATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	DÜNYA TOPLAMI	102.747	649,7	0,6
1	ABD	16.159	35,1	0,2
2	ÇİN	12.748	3,4	0,0
3	ALMANYA	7.389	103,1	1,4
4	MEKSİKA	4.037	13,7	0,3
5	FRANSA	3.244	15,7	0,5
6	İNGİLTERE	2.961	13,3	0,4
7	KANADA	2.919	14,3	0,5
8	İTALYA	2.692	14,1	0,5
9	RUSYA	2.590	32,4	1,3
10	BELÇİKA	2.570	6,2	0,2

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	İHRACAT	PAY %	Türkiye'nin Pazar Payı %
	TÜRKİYE TOPLAMI	676,4	100,0	
1	ALMANYA	61,7	9,1	1,4
2	S.ARABİSTAN	41,0	6,1	3,7
3	ABD	31,3	4,6	0,2
4	RUSYA	29,6	4,4	1,3
5	İRAN	25,4	3,8	
6	CEZAYİR	23,7	3,5	6,0
7	POLONYA	23,2	3,4	1,3
8	IRAK	20,0	3,0	
9	BAE	14,8	2,2	2,1
10	İNGİLTERE	14,3	2,1	0,4

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	650,6	100,0
1	ALMANYA	62,7	9,6
2	ABD	39,9	6,1
3	S.ARABİSTAN	26,9	4,1
4	CEZAYİR	22,0	3,4
5	İRAN	20,4	3,1
6	BULGARİSTAN	19,9	3,1
7	POLONYA	19,3	3,0
8	RUSYA	18,1	2,8
9	KANADA	17,5	2,7
10	FRANSA	17,1	2,6

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	1.737,5	100,0
1	ALMANYA	416,8	24,0
2	İTALYA	267,4	15,4
3	ÇİN	235,9	13,6
4	TAYVAN	199,8	11,5
5	JAPONYA	168,2	9,7
6	GÜNEY KORE	66,1	3,8
7	ABD	58,1	3,3
8	İSVİÇRE	56,5	3,3
9	İSPANYA	32,4	1,9
10	ÇEK CUMHURİYET	23,7	1,4

GIDA MAKİNELERİ**DÜNYA İHRACATI 2015**

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	33.554	100,0
1	ALMANYA	5.300	15,8
2	ABD	3.706	11,0
3	İTALYA	3.423	10,2
4	ÇİN	2.869	8,6
5	HOLLANDA	2.576	7,7
6	GÜNEY KORE	1.468	4,4
7	FRANSA	1.215	3,6
8	İSVİÇRE	1.058	3,2
9	DANİMARKA	962	2,9
10	İNGİLTERE	917	2,7

DÜNYA İTHALATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	DÜNYA TOPLAMI	32.087	417,7	1,3
1	ABD	3.330	5,1	0,2
2	RUSYA	2.073	36,2	1,7
3	ÇİN	1.647	3,7	0,2
4	ALMANYA	1.269	7,7	0,6
5	MEKSİKA	1.169	1,5	0,1
6	FRANSA	1.038	2,9	0,3
7	KANADA	1.024	3,7	0,4
8	İNGİLTERE	915	3,2	0,3
9	HİNDİSTAN	865	11,2	1,3
10	ENDONEZYA	792	2,5	0,3

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	İHRACAT	PAY %	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	TÜRKİYE TOPLAMI	528,5	100,0	
1	CEZAYİR	80,7	15,3	18 ,1
2	ÖZBEKİSTAN	33,8	6,4	
3	KAZAKİSTAN	29,7	5,6	11 ,6
4	IRAK	27,4	5,2	
5	İRAN	26,3	5,0	
6	MISIR	20,2	3,8	6 ,8
7	RUSYA	18,2	3,4	1,7
8	TÜRKMENİSTAN	14,6	2,8	
9	ROMANYA	12,6	2,4	7 ,7
10	S.ARABİSTAN	11,4	2,2	2,2

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	480,5	100,0
1	CEZAYİR	45,7	9,5
2	IRAK	32,6	6,8
3	ÖZBEKİSTAN	29,5	6,1
4	İRAN	25,7	5,4
5	MISIR	20,6	4,3
6	RUSYA	15,2	3,2
7	KAZAKİSTAN	15,1	3,1
8	TÜRKMENİSTAN	14,4	3,0
9	UKRAYNA	14,0	2,9
10	AZERBAYCAN	13,0	2,7

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	577,3	100,0
1	İTALYA	98,0	17,0
2	ALMANYA	92,9	16,1
3	ABD	70,5	12,2
4	ÇİN	43,1	7,5
5	JAPONYA	40,9	7,1
6	HOLLANDA	36,0	6,2
7	HİNDİSTAN	20,3	3,5
8	GÜNEY KORE	19,0	3,3
9	FRANSA	18,7	3,2
10	İSPANYA	15,8	2,7

REAKTÖR VE KAZANLAR

DÜNYA İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	17.580	100,0
1	ÇİN	2.231	12,7
2	ALMANYA	2.184	12,4
3	RUSYA	1.510	8,6
4	GÜNEY KORE	1.471	8,4
5	İTALYA	1.187	6,8
6	ABD	1.005	5,7
7	İSVEÇ	736	4,2
8	SLOVAKYA	628	3,6
9	FRANSA	598	3,4
10	HOLLANDA	560	3,2

DÜNYA İTHALATI 2015

SIRA	ÜLKE	İTHALAT (Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	DÜNYA TOPLAMI	17.422	438,9	2,5
1	FRANSA	1.544	7,2	0,5
2	ALMANYA	1.261	112,1	8,9
3	ABD	1.253	0,7	0,1
4	S.ARABİSTAN	1.204	2,8	0,2
5	İNGİLTERE	1.076	57,1	5,3
6	UKRAYNA	699	8,6	1,2
7	ENDONEZYA	597	0,0	0,0
8	ÇİN	551	27,8	5,0
9	VİETNAM	494	0,0	0,0
10	TÜRKİYE	464	0,0	0,0

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	İHRACAT	PAY %	Türkiye'nin Pazar Payı %
	TÜRKİYE TOPLAMI	441,8	100,0	
1	ALMANYA	95,3	21,6	8,9
2	İNGİLTERE	52,1	11,8	5,3
3	RUSYA	28,9	6,5	8,9
4	ÇİN	28,5	6,5	5,0
5	ROMANYA	27,9	6,3	15,8
6	İSPANYA	26,6	6,0	8,9
7	İTALYA	22,9	5,2	5,4
8	BELÇİKA	14,1	3,2	4,5
9	BOSNA HERSEK	14,1	3,2	38,5
10	AVUSTURYA	10,2	2,3	4,6

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	441,7	100,0
1	ALMANYA	98,3	22,3
2	İNGİLTERE	60,5	13,7
3	ÇİN	33,5	7,6
4	İSPANYA	32,3	7,3
5	İTALYA	27,1	6,1
6	ROMANYA	24,5	5,6
7	RUSYA	17,5	4,0
8	BELÇİKA	12,8	2,9
9	UKRAYNA	10,8	2,4
10	CEZAYİR	9,4	2,1

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	658,0	100,0
1	ÇİN	345,1	52,4
2	ALMANYA	70,5	10,7
3	İTALYA	63,3	9,6
4	FİNLANDİYA	32,1	4,9
5	SLOVAKYA	30,9	4,7
6	GÜNEY KORE	20,3	3,1
7	POLONYA	20,1	3,1
8	HOLLANDA	14,2	2,2
9	MACARİSTAN	12,2	1,8
10	ÇEK CUMHURİYE	6,5	1,0

TARIM MAKİNELERİ

DÜNYA İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	53.300	100,0
1	ALMANYA	8.767	16,4
2	ABD	7.547	14,2
3	İTALYA	4.628	8,7
4	ÇİN	3.655	6,9
5	FRANSA	2.877	5,4
6	HOLLANDA	2.457	4,6
7	İNGİLTERE	2.149	4,0
8	JAPONYA	1.948	3,7
9	BELÇİKA	1.868	3,5
10	KANADA	1.604	3,0

DÜNYA İTHALATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	DÜNYA TOPLAMI	52.417	708,0	1,4
1	ABD	7.406	227,3	3,1
2	FRANSA	3.971	15,0	0,4
3	ALMANYA	3.917	29,3	0,7
4	KANADA	3.258	17,4	0,5
5	İNGİLTERE	2.303	1,8	0,1
6	AVUSTRALYA	1.513	9,2	0,6
7	HOLLANDA	1.506	4,1	0,3
8	BELÇİKA	1.478	1,6	0,1
9	POLONYA	1.350	4,2	0,3
10	RUSYA	1.346	19,0	1,4

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	İHRACAT	PAY %	Türkiye'nin Pazar Payı %
	TÜRKİYE TOPLAMI	635,0	100,0	
1	ABD	181,6	28,6	3,1
2	İTALYA	70,3	11,1	6,6
3	IRAK	29,6	4,7	
4	SUDAN	21,9	3,5	8,1
5	AZERBAYCAN	19,9	3,1	28,8
6	CEZAYİR	19,1	3,0	7,1
7	İRAN	15,1	2,4	
8	BULGARİSTAN	14,8	2,3	2,6
9	RUSYA	13,8	2,2	1,4
10	FRANSA	13,2	2,1	0,4

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	602,6	100,0
1	ABD	169,5	28,1
2	İTALYA	63,7	10,6
3	IRAK	28,9	4,8
4	AZERBAYCAN	23,4	3,9
5	İRAN	19,8	3,3
6	SUDAN	19,6	3,3
7	CEZAYİR	19,0	3,2
8	UKRAYNA	15,0	2,5
9	BULGARİSTAN	13,3	2,2
10	GÜNEY AFRIKA	13,2	2,2

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	669,9	100,0
1	İTALYA	158,9	23,7
2	HİNDİSTAN	115,5	17,2
3	FRANSA	69,7	10,4
4	ALMANYA	66,5	9,9
5	POLONYA	49,3	7,4
6	ABD	44,7	6,7
7	ÇİN	42,9	6,4
8	JAPONYA	28,7	4,3
9	HOLLANDA	16,9	2,5
10	İNGİLTERE	16,5	2,5

VANALAR**DÜNYA İHRACATI 2015**

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	82.426	100,0
1	ÇİN	14.554	17,7
2	ABD	12.480	15,1
3	ALMANYA	10.788	13,1
4	İTALYA	7.578	9,2
5	JAPONYA	3.801	4,6
6	İNGİLTERE	3.469	4,2
7	FRANSA	2.793	3,4
8	MEKSİKA	2.431	2,9
9	GÜNEY KORE	1.992	2,4
10	İSVİÇRE	1.408	1,7

DÜNYA İTHALATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	DÜNYA TOPLAMI	83.798	529,8	0,6
1	ABD	15.246	139,8	0,9
2	ÇİN	7.169	10,8	0,2
3	ALMANYA	5.328	69,8	1,3
4	KANADA	3.485	3,5	0,1
5	İNGİLTERE	3.326	12,4	0,4
6	MEKSİKA	3.247	6,7	0,2
7	FRANSA	2.901	15,0	0,5
8	GÜNEY KORE	2.520	3,7	0,1
9	JAPONYA	2.153	0,2	0,0
10	BAE	2.030	5,9	0,3

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	İHRACAT	PAY %	Türkiye'nin Pazar Payı %
	TÜRKİYE TOPLAMI	492,0	100,0	
1	ALMANYA	55,9	11,4	1,3
2	İRAN	47,5	9,7	
3	IRAK	37,1	7,5	
4	MISIR	29,9	6,1	5,3
5	RUSYA	22,0	4,5	1,8
6	AZERBAYCAN	18,0	3,7	3,6
7	TÜRKMENİSTAN	17,6	3,6	
8	ABD	17,1	3,5	0,9
9	FRANSA	14,8	3,0	0,5
10	HOLLANDA	13,0	2,6	0,6

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	444,6	100,0
1	ALMANYA	62,9	14,1
2	MISIR	28,4	6,4
3	IRAK	28,1	6,3
4	İRAN	16,2	3,6
5	ABD	16,0	3,6
6	S.ARABİSTAN	12,9	2,9
7	FRANSA	12,0	2,7
8	HOLLANDA	11,8	2,6
9	TÜRKMENİSTAN	10,9	2,5
10	AZERBAYCAN	10,3	2,3

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	1.132,1	100,0
1	ÇİN	250,5	22,1
2	İTALYA	248,8	22,0
3	ALMANYA	174,3	15,4
4	ABD	75,7	6,7
5	GÜNEY KORE	46,1	4,1
6	FRANSA	38,1	3,4
7	İSPANYA	37,4	3,3
8	POLONYA	28,3	2,5
9	ÇEK CUMHURİYİ	27,5	2,4
10	JAPONYA	27,2	2,4

HADDE VE DÖKÜM MAKİNELERİ

DÜNYA İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	25.564	100,0
1	ÇİN	5.694	22,3
2	İTALYA	2.714	10,6
3	ALMANYA	2.328	9,1
4	GÜNEY KORE	2.160	8,4
5	JAPONYA	2.042	8,0
6	ABD	1.562	6,1
7	KANADA	1.208	4,7
8	PORTEKİZ	657	2,6
9	AVUSTURYA	611	2,4
10	İSVİÇRE	596	2,3

DÜNYA İTHALATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	DÜNYA TOPLAMI	23.858	245,1	1,0
1	ABD	3.045	7,9	0,3
2	ÇİN	2.156	1,1	0,1
3	MEKSİKA	1.899	2,3	0,1
4	ALMANYA	1.333	26,8	2,0
5	HİNDİSTAN	1.039	1,4	0,1
6	JAPONYA	974	0,0	0,0
7	VİETNAM	920	0,2	0,0
8	RUSYA	753	47,8	6,3
9	TAYLAND	734	1,0	0,1
10	İTALYA	711	24,0	3,4

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	İHRACAT	PAY %	Türkiye'nin Pazar Payı %
	TÜRKİYE TOPLAMI	279,0	100,0	
1	ALMANYA	36,1	12,9	2,0
2	RUSYA	29,4	10,5	6,3
3	İRAN	23,3	8,4	
4	İTALYA	13,1	4,7	3,4
5	CEZAYİR	11,5	4,1	9,5
6	ABD	11,2	4,0	0,3
7	MISIR	10,7	3,8	7,1
8	BULGARİSTAN	8,2	3,0	17,7
9	S.ARABİSTAN	7,1	2,6	5,1
10	NİJERYA	7,0	2,5	

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	284,6	100,0
1	ALMANYA	34,9	12,3
2	İTALYA	26,0	9,1
3	BULGARİSTAN	19,5	6,8
4	RUSYA	17,5	6,1
5	İRAN	17,4	6,1
6	CEZAYİR	12,9	4,5
7	ABD	11,8	4,1
8	MISIR	8,9	3,1
9	S.ARABİSTAN	7,8	2,7
10	POLONYA	7,8	2,7

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	613,7	100,0
1	ÇİN	177,7	29,0
2	İTALYA	114,5	18,7
3	JAPONYA	102,7	16,7
4	ALMANYA	42,7	7,0
5	GÜNEY KORE	27,5	4,5
6	FRANSA	18,9	3,1
7	ABD	17,1	2,8
8	AVUSTURYA	12,1	2,0
9	LÜKSEMBURG	10,6	1,7
10	SLOVENYA	7,4	1,2

TEKSTİL MAKİNELERİ

DÜNYA İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	25.096	100,0
1	ÇİN	4.972	19,8
2	ALMANYA	3.716	14,8
3	JAPONYA	2.252	9,0
4	İTALYA	2.103	8,4
5	GÜNEY KORE	1.116	4,4
6	ABD	1.057	4,2
7	TAYVAN	943	3,8
8	İSVİÇRE	918	3,7
9	FRANSA	829	3,3
10	SİNGAPUR	791	3,2

DÜNYA İTHALATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	DÜNYA TOPLAMI	25.080	366,2	1,5
1	ÇİN	3.199	1,8	0,1
2	ABD	2.971	6,9	0,2
3	HİNDİSTAN	2.187	8,6	0,4
4	VIETNAM	1.446	3,3	0,2
5	ALMANYA	1.411	28,9	2,0
6	TÜRKİYE	1.358	0,0	0,0
7	İTALYA	681	20,2	3,0
8	ENDONEZYA	655	1,5	0,2
9	SİNGAPUR	623	1,4	0,2
10	MEKSİKA	544	12,7	2,3

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	İHRACAT	PAY %	Türkiye'nin Pazar Payı %
	TÜRKİYE TOPLAMI	423,2	100,0	
1	İNGİLTERE	68,3	16,1	17 ,8
2	ALMANYA	39,9	9,4	2,0
3	FRANSA	29,8	7,0	8,6
4	BANGLADEŞ	29,5	7,0	
5	İRAN	21,4	5,1	
6	İTALYA	18,0	4,2	3,0
7	BELÇİKA	15,9	3,8	9,5
8	HİNDİSTAN	14,4	3,4	0,4
9	MISIR	13,1	3,1	8,1
10	İSPANYA	12,7	3,0	5,1

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	[Milyon Dolar]	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	511,5	100,0
1	İNGİLTERE	81,1	15,9
2	ALMANYA	41,2	8,0
3	FRANSA	32,5	6,3
4	BANGLADEŞ	28,8	5,6
5	İTALYA	27,7	5,4
6	BELÇİKA	20,5	4,0
7	ÖZBEKİSTAN	19,3	3,8
8	HİNDİSTAN	18,8	3,7
9	İRAN	17,8	3,5
10	MISIR	16,2	3,2

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	[Milyon Dolar]	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	1.338,4	100,0
1	ALMANYA	302,6	22,6
2	ÇİN	213,3	15,9
3	İTALYA	176,8	13,2
4	BELÇİKA	144,7	10,8
5	İSVİÇRE	136,6	10,2
6	JAPONYA	127,9	9,6
7	FRANSA	72,0	5,4
8	HİNDİSTAN	35,2	2,6
9	TAYVAN	17,6	1,3
10	GÜNEY KORE	16,8	1,3

TÜRBİN TURBOJET VE HİDROLİK SİLİNDİRLER**DÜNYA İHRACATI 2015**

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	119.047	100,0
1	İNGİLTERE	20.344	17,1
2	ABD	14.449	12,1
3	FRANSA	11.466	9,6
4	ALMANYA	10.891	9,1
5	JAPONYA	6.632	5,6
6	ÇİN	6.397	5,4
7	SİNGAPUR	5.365	4,5
8	KANADA	5.356	4,5
9	İTALYA	4.766	4,0
10	HONG KONG	3.338	2,8

DÜNYA İTHALATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	DÜNYA TOPLAMI	144.057	1.004,4	0,7
1	ABD	27.463	251,9	0,9
2	İNGİLTERE	16.634	66,8	0,4
3	ALMANYA	10.931	81,0	0,7
4	FRANSA	10.055	136,2	1,4
5	SİNGAPUR	6.595	43,9	0,7
6	ÇİN	6.502	27,5	0,4
7	KANADA	5.893	27,1	0,5
8	JAPONYA	5.758	6,5	0,1
9	HONG KONG	4.585	0,1	0,0
10	BAE	4.314	3,5	0,1

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	İHRACAT	PAY %	Türkiye'nin Pazar Payı %
	TÜRKİYE TOPLAMI	397,4	100,0	
1	ABD	233,3	58,7	0,9
2	ÇİN	18,2	4,6	0,4
3	ALMANYA	17,1	4,3	0,7
4	FRANSA	13,5	3,4	1,4
5	BELÇİKA	11,6	2,9	1,9
6	BAE	8,4	2,1	0,1
7	İNGİLTERE	7,6	1,9	0,4
8	İSPANYA	6,7	1,7	1,0
9	İRAN	5,6	1,4	
10	S.ARABİSTAN	5,3	1,3	0,3

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	436,2	100,0
1	ABD	257,6	59,1
2	ALMANYA	35,8	8,2
3	İSPANYA	28,3	6,5
4	FRANSA	13,3	3,0
5	BELÇİKA	11,0	2,5
6	S.ARABİSTAN	8,4	1,9
7	İNGİLTERE	8,2	1,9
8	KANADA	5,4	1,2
9	İRAN	5,4	1,2
10	AVUSTURYA	4,8	1,1

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	1.632,8	100,0
1	ABD	429,9	26,3
2	ALMANYA	352,9	21,6
3	FRANSA	218,8	13,4
4	ÇİN	180,0	11,0
5	İNGİLTERE	89,3	5,5
6	İTALYA	88,5	5,4
7	JAPONYA	44,9	2,8
8	AVUSTURYA	31,2	1,9
9	İSRAİL	23,8	1,5
10	İSPANYA	19,2	1,2

YÜK KALDIRMA TAŞIMA VE İSTİFLEME MAKİNELERİ

DÜNYA İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	63.878	100,0
1	ÇİN	11.905	18,6
2	ALMANYA	9.575	15,0
3	ABD	6.285	9,8
4	İTALYA	4.550	7,1
5	JAPONYA	3.596	5,6
6	FRANSA	2.720	4,3
7	HOLLANDA	2.417	3,8
8	İNGİLTERE	2.165	3,4
9	KANADA	1.969	3,1
10	GÜNEY KORE	1.918	3,0

DÜNYA İTHALATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	DÜNYA TOPLAMI	62.232	230,3	0,5
1	ABD	8.495	5,0	0,9
2	ÇİN	4.494	0,8	0,3
3	ALMANYA	2.461	9,1	0,4
4	İNGİLTERE	2.365	1,8	1,4
5	FRANSA	2.359	2,8	0,3
6	KANADA	2.340	0,0	0,3
7	MEKSİKA	2.071	0,3	0,2
8	HOLLANDA	2.028	8,2	0,2
9	S.ARABİSTAN	1.702	21,3	0,1
10	RUSYA	1.668	20,9	1,2

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	İHRACAT	PAY %	Türkiye'nin Pazar Payı %
	TÜRKİYE TOPLAMI	251,9	100,0	
1	S.ARABİSTAN	22,2	8,8	1,3
2	ABD	16,5	6,6	0,1
3	IRAK	14,3	5,7	
4	CEZAYİR	11,1	4,4	3,5
5	RUSYA	11,0	4,3	1,3
6	ÖZBEKİSTAN	10,8	4,3	
7	AZERBAYCAN	8,9	3,5	13,0
8	TÜRKMENİSTAN	8,3	3,3	
9	ALMANYA	8,1	3,2	0,4
10	İRAN	6,8	2,7	

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	228,7	100,0
1	ABD	13,7	6,0
2	KAZAKİSTAN	13,0	5,7
3	CEZAYİR	11,3	5,0
4	S.ARABİSTAN	10,3	4,5
5	IRAK	9,9	4,3
6	ALMANYA	9,0	3,9
7	İRAN	6,7	2,9
8	İSRAİL	6,5	2,8
9	GÜRCİSTAN	6,1	2,7
10	RUSYA	5,5	2,4

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	1.283,0	100,0
1	ÇİN	369,7	28,8
2	ALMANYA	285,2	22,2
3	İTALYA	153,2	11,9
4	FRANSA	64,5	5,0
5	AVUSTURYA	45,6	3,6
6	ABD	42,7	3,3
7	SLOAVAKYA	36,0	2,8
8	İSPANYA	35,9	2,8
9	HOLLANDA	34,7	2,7
10	İNGİLTERE	32,6	2,5

AMBALAJ MAKİNELERİ

DÜNYA İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	15.894	100,0
1	ALMANYA	4.361	27,4
2	İTALYA	3.932	24,7
3	ÇİN	1.051	6,6
4	ABD	711	4,5
5	HOLLANDA	654	4,1
6	İSVİÇRE	645	4,1
7	JAPONYA	551	3,5
8	FRANSA	443	2,8
9	İSPANYA	401	2,5
10	TAYVAN	313	2,0

DÜNYA İTHALATIS 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	DÜNYA TOPLAMI	14.103	92,7	0,5
1	ABD	1.823	1,5	0,9
2	ÇİN	1.426	0,5	0,3
3	MEKSİKA	556	0,2	0,4
4	ALMANYA	526	3,8	1,4
5	FRANSA	508	1,2	0,3
6	RUSYA	439	2,0	0,3
7	TÜRKİYE	430	0,0	0,2
8	BREZİLYA	384	0,8	0,2
9	İNGİLTERE	376	0,4	0,1
10	ENDONEZYA	371	0,2	1,2

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	İHRACAT	PAY %	Türkiye'nin Pazar Payı %
	TÜRKİYE TOPLAMI	124,6	100,0	
1	CEZAYİR	10,4	8,3	5,8
2	IRAK	7,4	5,9	
3	BAE	7,2	5,7	1,9
4	İRAN	7,0	5,6	
5	S.ARABİSTAN	5,3	4,3	1,7
6	MISIR	5,3	4,2	2,0
7	ROMANYA	4,9	4,0	9,3
8	FAS	3,3	2,7	5,1
9	ALMANYA	2,9	2,3	0,7
10	POLONYA	2,9	2,3	0,7

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	123,2	100,0
1	İRAN	11,6	9,4
2	IRAK	9,7	7,9
3	CEZAYİR	8,3	6,7
4	S.ARABİSTAN	7,5	6,1
5	İTALYA	6,1	5,0
6	BAE	4,9	4,0
7	MISIR	4,8	3,9
8	TÜRKMENİSTAN	4,7	3,8
9	UKRAYNA	4,1	3,3
10	ALMANYA	3,2	2,6

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	367,2	100,0
1	İTALYA	148,7	40,5
2	ALMANYA	108,2	29,5
3	ÇİN	19,9	5,4
4	İSVİÇRE	18,9	5,1
5	HOLLANDA	10,5	2,8
6	FRANSA	7,9	2,2
7	JAPONYA	7,6	2,1
8	GÜNEY KORE	6,9	1,9
9	İSPANYA	6,2	1,7
10	İNGİLTERE	4,8	1,3

RULMANLAR**DÜNYA İHRACATI 2015**

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	29.874	100,0
1	ÇİN	4.695	15,7
2	ALMANYA	4.445	14,9
3	JAPONYA	3.974	13,3
4	ABD	2.306	7,7
5	FRANSA	1.760	5,9
6	İTALYA	1.251	4,2
7	SİNGAPUR	1.108	3,7
8	BELÇİKA	783	2,6
9	GÜNEY KORE	766	2,6
10	ROMANYA	741	2,5

DÜNYA İTHALATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	DÜNYA TOPLAMI	30.083	141,4	0,5
1	ALMANYA	3.860	34,9	0,9
2	ÇİN	3.366	9,6	0,3
3	ABD	3.065	13,7	0,4
4	FRANSA	1.482	20,5	1,4
5	MEKSİKA	1.236	3,8	0,3
6	İTALYA	1.135	3,7	0,3
7	GÜNEY KORE	981	2,0	0,2
8	SİNGAPUR	962	1,5	0,2
9	HİNDİSTAN	867	1,2	0,1
10	KANADA	860	10,6	1,2

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	İHRACAT	PAY %	Türkiye'nin Pazar Payı %
	TÜRKİYE TOPLAMI	127,1	100,0	
1	ALMANYA	32,2	25,3	0,9
2	FRANSA	21,1	16,6	1,4
3	ABD	13,6	10,7	0,4
4	KANADA	10,5	8,3	1,2
5	ÇİN	7,2	5,7	0,3
6	İNGİLTERE	6,0	4,7	0,8
7	POLONYA	3,8	3,0	1,3
8	İTALYA	3,3	2,6	0,3
9	İRAN	3,3	2,6	
10	ÇEK CUMHURİYİ	3,2	2,5	1,1

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	122,8	100,0
1	ALMANYA	36,4	29,7
2	FRANSA	17,3	14,1
3	ABD	12,4	10,1
4	KANADA	9,8	8,0
5	ÇİN	7,7	6,3
6	İNGİLTERE	5,2	4,2
7	POLONYA	4,0	3,2
8	İTALYA	3,7	3,0
9	AVUSTURYA	2,9	2,4
10	ÇEK CUMHURİYET	2,9	2,3

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	372,0	100,0
1	ÇİN	87,8	23,6
2	ALMANYA	57,8	15,5
3	FRANSA	47,0	12,6
4	JAPONYA	26,2	7,0
5	İTALYA	23,6	6,4
6	ABD	23,3	6,3
7	POLONYA	18,1	4,9
8	ROMANYA	12,6	3,4
9	İSVEÇ	10,7	2,9
10	İNGİLTERE	8,3	2,2

KAUÇUK VE PLASTİK MAKİNELERİ

DÜNYA İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	24.307	100,0
1	ÇİN	16.193	66,6
2	ABD	12.583	51,8
3	ALMANYA	6.653	27,4
4	MEKSİKA	4.768	19,6
5	RUSYA	4.331	17,8
6	TAYLAND	4.103	16,9
7	BREZİLYA	3.261	13,4
8	HİNDİSTAN	3.216	13,2
9	ENDONEZYA	3.044	12,5
10	TÜRKİYE	3.013	12,4

DÜNYA İTHALATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	DÜNYA TOPLAMI	65.666	116.2	
1	ABD	3.094	3.1	0, 1
2	ALMANYA	2.503	2.0	0,1
3	JAPONYA	1.229	9.9	0,8
4	FRANSA	1.101	0,9	0,1
5	RUSYA	819	1.2	0,1
6	KANADA	785	9.0	1,1
7	İTALYA	737	1.1	0,2
8	ÇİN	715	0,1	0,0
9	İNGİLTERE	632	0,3	0,0
10	İSPANYA	577		0

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	İHRACAT	PAY %	Türkiye'nin Pazar Payı %
	TÜRKİYE TOPLAMI	131,3	100,0	
1	ALMANYA	11,1	8,5	1, 1
2	İNGİLTERE	8,7	6,7	
3	RUSYA	7,5	5,7	0, 8
4	IRAK	7,0	5,3	3,3
5	FRANSA	5,3	4,0	1,6
6	İTALYA	4,9	3,7	10,4
7	İRAN	4,8	3,7	12,8
8	İSPANYA	3,9	3,0	3,6
9	ABD	3,7	2,8	
10	POLONYA	3,3	2,5	2, 4

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	146,1	100,0
1	İRAN	12,1	8,3
2	RUSYA	8,3	5,7
3	ALMANYA	7,2	4,9
4	CEZAYİR	6,7	4,6
5	UKRAYNA	5,1	3,5
6	BULGARİSTAN	5,1	3,5
7	SİRBİSTAN	4,6	3,1
8	S.ARABİSTAN	4,5	3,1
9	HOLLANDA	4,5	3,1
10	ROMANYA	4,5	3,0

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	580,7	100,0
1	ÇİN	146,3	25,2
2	ALMANYA	116,3	20,0
3	İTALYA	107,7	18,6
4	JAPONYA	48,8	8,4
5	AVUSTURYA	35,4	6,1
6	TAYVAN	28,8	5,0
7	GÜNEY KORE	12,3	2,1
8	İNGİLTERE	11,6	2,0
9	İSVİÇRE	11,6	2,0
10	FRANSA	10,2	1,8

KAĞIT VE BASIM MAKİNELERİ

DÜNYA İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	19.884	100,0
1	ALMANYA	4.565	23,0
2	ÇİN	2.057	10,3
3	İTALYA	1.975	9,9
4	ABD	1.320	6,6
5	JAPONYA	1.082	5,4
6	İSVİÇRE	970	4,9
7	FRANSA	791	4,0
8	FİNLANDİYA	636	3,2
9	İNGİLTERE	609	3,1
10	TAYVAN	545	2,7

DÜNYA İTHALATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	19.884	
1	ALMANYA	4.565	23,0
2	ÇİN	2.057	10,3
3	İTALYA	1.975	9,9
4	ABD	1.320	6,6
5	JAPONYA	1.082	5,4
6	İSVİÇRE	970	4,9
7	FRANSA	791	4,0
8	FİNLANDİYA	636	3,2
9	İNGİLTERE	609	3,1
10	TAYVAN	545	2,7

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %	Türkiye'nin Pazar Payı %
	TÜRKİYE TOPLAMI	76,2	100,0	
1	İRAN	7,6	10,0	
2	ALMANYA	6,8	9,0	0,9
3	ÇEK CUMHURİYİ	4,1	5,4	0,7
4	RUSYA	3,6	4,8	1,1
5	İTALYA	2,9	3,8	0,4
6	ABD	2,4	3,1	0,1
7	İNGİLTERE	2,2	2,8	0,4
8	S.ARABİSTAN	2,1	2,7	0,7
9	ROMANYA	2,1	2,7	1,9
10	POLONYA	1,7	2,2	0,5

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	64,2	100,0
1	ALMANYA	6,8	10,6
2	İRAN	3,4	5,3
3	İTALYA	3,3	5,1
4	RUSYA	2,5	3,9
5	ABD	2,3	3,6
6	MISIR	2,3	3,6
7	S.ARABİSTAN	2,1	3,3
8	İSPANYA	1,9	2,9
9	İNGİLTERE	1,8	2,8
10	TÜRKMENİSTAN	1,8	2,7

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	366,9	100,0
1	ALMANYA	115,6	31,5
2	İTALYA	92,9	25,3
3	ÇİN	45,9	12,5
4	JAPONYA	16,6	4,5
5	FRANSA	16,2	4,4
6	İSVİÇRE	13,1	3,6
7	İSVEÇ	8,4	2,3
8	ABD	8,3	2,3
9	GÜNEY KORE	7,6	2,1
10	HOLLANDA	6,3	1,7

ENDÜSTRİYEL ISITICILAR**DÜNYA İHRACATI 2015**

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	18.450	100,0
1	ALMANYA	2.477	13,4
2	İTALYA	2.197	11,9
3	ÇİN	2.055	11,1
4	ABD	2.032	11,0
5	GÜNEY KORE	1.036	5,6
6	FRANSA	717	3,9
7	JAPONYA	684	3,7
8	MEKSİKA	536	2,9
9	İNGİLTERE	507	2,7
10	HOLLANDA	481	2,6

DÜNYA İTHALATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	DÜNYA TOPLAMI	18.832	150,1	0,8
1	ABD	2.046	3,5	0,2
2	ALMANYA	1.301	27,6	2,1
3	ÇİN	1.153	0,4	0,0
4	AVUSTRALYA	952	1,2	0,1
5	RUSYA	852	18,6	2,2
6	KANADA	815	1,1	0,1
7	ENDONEZYA	709	0,2	0,0
8	VİETNAM	657	1,2	0,2
9	HİNDİSTAN	525	0,2	0,0
10	MEKSİKA	523	0,5	0,1

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %	Türkiye'nin Pazar Payı %
	TÜRKİYE TOPLAMI	116,4	100,0	
1	ALMANYA	14,9	12,8	2,1
2	FRANSA	9,7	8,4	1,9
3	RUSYA	7,3	6,3	2,2
4	AZERBAYCAN	6,4	5,5	10,3
5	BAE	4,0	3,4	1,6
6	ABD	3,9	3,4	0,2
7	IRAK	3,3	2,9	
8	İTALYA	3,3	2,8	0,8
9	S.ARABİSTAN	3,0	2,6	0,9
10	BULGARİSTAN	2,9	2,5	9,1

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	111,0	100,0
1	ALMANYA	15,2	13,7
2	FRANSA	8,9	8,1
3	RUSYA	4,6	4,1
4	POLONYA	4,1	3,7
5	İTALYA	3,7	3,4
6	İRAN	3,7	3,3
7	CEZAYİR	3,7	3,3
8	AZERBAYCAN	3,5	3,1
9	MISIR	3,0	2,7
10	ABD	2,8	2,6

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	543,3	100,0
1	İTALYA	135,5	24,9
2	ÇİN	90,5	16,7
3	ALMANYA	75,5	13,9
4	ABD	61,1	11,2
5	FRANSA	41,0	7,5
6	GÜNEY KORE	20,9	3,9
7	JAPONYA	13,9	2,6
8	HİNDİSTAN	9,8	1,8
9	İSPANYA	9,5	1,7
10	MISIR	8,7	1,6

ENDÜSTRİYEL YIKAMA VE KURUTMA MAKİNELERİ

DÜNYA İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	7.178	100,0
1	ALMANYA	1.833	25,5
2	İTALYA	1.736	24,2
3	ABD	401	5,6
4	İSVEÇ	332	4,6
5	ÇİN	314	4,4
6	FRANSA	274	3,8
7	İSVİÇRE	251	3,5
8	HOLLANDA	198	2,8
9	AVUSTURYA	181	2,5
10	İNGİLTERE	168	2,3

DÜNYA İTHALATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	DÜNYA TOPLAMI	7.039	38,0	0,5
1	ABD	903	8,1	0,9
2	ALMANYA	591	7,7	1,3
3	FRANSA	508	2,2	0,4
4	İNGİLTERE	361	4,0	1,1
5	İSPANYA	265	2,4	0,9
6	HOLLANDA	231	0,5	0,2
7	POLONYA	230	1,4	0,6
8	İTALYA	217	1,2	0,5
9	İSVİÇRE	205	0,1	0,1
10	KANADA	192	0,1	0,1

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	İHRACAT	PAY %	Türkiye'nin Pazar Payı %
	TÜRKİYE TOPLAMI	33,9	100,0	
1	ALMANYA	4,2	12,4	1,3
2	ABD	2,7	7,8	0,9
3	İSPANYA	1,8	5,3	0,9
4	S.ARABİSTAN	1,5	4,4	1,1
5	İTALYA	1,4	4,2	0,5
6	RUSYA	1,2	3,5	0,4
7	TÜRKMENİSTAN	1,1	3,1	
8	İNGİLTERE	1,0	3,0	1,1
9	AZERBAYCAN	0,9	2,8	17,1
10	MOZAMBİK	0,9	2,6	1,4

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	38,7	100,0
1	ALMANYA	4,8	12,3
2	İSPANYA	2,7	7,1
3	ABD	2,6	6,8
4	İTALYA	2,1	5,5
5	S.ARABİSTAN	1,5	3,8
6	CEZAYİR	1,5	3,7
7	İRAN	1,3	3,4
8	İNGİLTERE	1,3	3,3
9	IRAK	1,0	2,6
10	MISIR	0,8	2,2

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	90,3	100,0
1	ALMANYA	30,9	34,2
2	İTALYA	29,8	33,0
3	POLONYA	7,5	8,4
4	ÇİN	3,6	4,0
5	İSVEÇ	3,3	3,7
6	İSPANYA	2,3	2,5
7	İSVİÇRE	2,1	2,3
8	FRANSA	1,5	1,7
9	ABD	1,4	1,5
10	İNGİLTERE	1,1	1,2

BÜRO MAKİNELERİ

DÜNYA İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	13.823	100,0
1	ÇİN	3.719	26,9
2	HONG KONG	1.299	9,4
3	ALMANYA	1.250	9,0
4	ABD	963	7,0
5	MACARİSTAN	893	6,5
6	İTALYA	606	4,4
7	JAPONYA	531	3,8
8	GÜNEY KORE	525	3,8
9	İNGİLTERE	420	3,0
10	TAYVAN	366	2,6

DÜNYA İTHALATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	DÜNYA TOPLAMI	15.073	26,4	0,4
1	ABD	2.436	0,4	0,1
2	HONG KONG	1.098	0,4	0,2
3	ÇİN	904	0,1	1,5
4	İNGİLTERE	866	0,5	0,0
5	JAPONYA	816	0,0	0,0
6	ALMANYA	751	0,6	0,2
7	İSPANYA	588	0,1	0,0
8	FRANSA	551	0,0	0,1
9	KANADA	410	0,0	0,1
10	HOLLANDA	350	4,4	0,4

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %	Türkiye'nin Pazar Payı %
	TÜRKİYE TOPLAMI	20,2	100,0	
1	AZERBAYCAN	4,1	20,3	27,3
2	MACARİSTAN	3,2	16,0	2,2
3	YUNANİSTAN	1,8	8,9	1,0
4	BULGARİSTAN	1,2	5,8	5,0
5	ALMANYA	1,1	5,5	0,1
6	GÜRCİSTAN	0,8	4,1	19,7
7	IRAK	0,8	4,0	
8	HOLLANDA	0,8	3,9	1,3
9	İRAN	0,5	2,5	
10	ABD	0,4	2,1	0,0

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	18,3	100,0
1	YUNANİSTAN	3,0	16,3
2	HOLLANDA	2,1	11,8
3	MACARİSTAN	2,1	11,4
4	BAE	1,2	6,4
5	ALMANYA	1,0	5,6
6	ROMANYA	0,9	4,7
7	PAKİSTAN	0,8	4,6
8	İRAN	0,8	4,5
9	KIRGIZİSTAN	0,4	2,1
10	AZERBAYCAN	0,4	2,0

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	209,1	100,0
1	ÇİN	61,6	29,4
2	ALMANYA	39,1	18,7
3	VİETNAM	35,4	16,9
4	MACARİSTAN	31,3	15,0
5	ENDONEZYA	6,5	3,1
6	GÜNEY KORE	4,9	2,3
7	İTALYA	4,8	2,3
8	MALEZYA	4,6	2,2
9	SİNGAPUR	3,6	1,7
10	JAPONYA	2,9	1,4

DERİ MAKİNELERİ**DÜNYA İHRACATI 2015**

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	1.112	100,0
1	İTALYA	397	35,7
2	ÇİN	289	26,0
3	TAYVAN	119	10,7
4	GÜNEY KORE	90	8,1
5	ALMANYA	47	4,3
6	FRANSA	16	1,4
7	HONG KONG	15	1,4
8	ABD	14	1,2
9	İSPANYA	14	1,2
10	DANİMARKA	11	1,0

DÜNYA İTHALATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	DÜNYA TOPLAMI	1.011	20,5	2,0
1	VIETNAM	172	0,0	0,0
2	ENDONEZYA	112	0,0	0,0
3	HİNDİSTAN	104	0,1	0,1
4	ÇİN	57	1,2	2,2
5	İTALYA	37	1,4	3,7
6	ABD	36	0,1	0,4
7	MEKSİKA	32	0,0	0,0
8	PORTEKİZ	24	0,4	1,6
9	ETOPYA	22	12,4	55,2
10	TÜRKİYE	22	0,0	0,0

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	İHRACAT	PAY %	Türkiye'nin Pazar Payı %
	TÜRKİYE TOPLAMI	9,9	100,0	
1	İTALYA	1,2	12,1	3,7
2	BELARUS	1,1	11,5	35,7
3	ÇİN	0,8	8,1	2,2
4	POLONYA	0,8	7,9	5,4
5	İRAN	0,8	7,8	
6	CEZAYİR	0,5	5,1	17,3
7	UKRAYNA	0,5	4,8	1,5
8	TÜRKMENSİTAN	0,3	3,1	
9	RUSYA	0,3	3,1	1,9
10	PORTEKİZ	0,3	2,4	1,6

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	12,2	100,0
1	İTALYA	2,1	17,6
2	ÇİN	1,9	15,9
3	UKRAYNA	1,0	7,9
4	URUGUAY	0,7	5,7
5	BULGARİSTAN	0,7	5,4
6	YENİ ZELANDA	0,6	5,0
7	İRAN	0,5	3,7
8	TÜRKMENİSTAN	0,5	3,7
9	CEZAYİR	0,4	3,6
10	TUNUS	0,3	2,8

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	19,9	100,0
1	İTALYA	11,7	58,5
2	ÇİN	4,6	22,8
3	TAYVAN	2,3	11,5
4	JAPONYA	0,6	3,3
5	ALMANYA	0,5	2,4
6	YUNANİSTAN	0,1	0,5
7	MISIR	0,1	0,3
8	GÜNEY KORE	0,0	0,2
9	AVUSTURYA	0,0	0,2
10	FRANSA	0,0	0,1

DİĞER MAKİNELER İLE AKSAMLARI

DÜNYA İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	DÜNYA TOPLAMI	220.701	100,0
1	ALMANYA	36.324	16,5
2	ABD	33.090	15,0
3	JAPONYA	27.503	12,5
4	ÇİN	18.120	8,2
5	GÜNEY KORE	12.540	5,7
6	İTALYA	10.624	4,8
7	HOLLANDA	10.076	4,6
8	SİNGAPUR	7.907	3,6
9	İNGİLTERE	5.392	2,4
10	FRANSA	4.686	2,1

DÜNYA İTHALATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	TÜRKİYE'DEN İTHALATI	TÜRKİYE'NİN PAZAR PAYI %
	DÜNYA TOPLAMI	221.650	914,1	0,4
1	ÇİN	31.374	21,4	0,1
2	ABD	28.243	43,5	0,2
3	ALMANYA	14.759	221,0	1,5
4	GÜNEY KORE	14.340	5,4	0,0
5	TAYVAN	12.690	3,7	0,0
6	MEKSİKA	8.868	15,2	0,2
7	JAPONYA	8.227	2,2	0,0
8	KANADA	7.636	5,1	0,1
9	SİNGAPUR	5.394	4,1	0,1
10	İNGİLTERE	5.142	20,7	0,4

TÜRKİYE İHRACATI 2015

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %	Türkiye'nin Pazar Payı %
	TÜRKİYE TOPLAMI	843,7	100,0	
1	ALMANYA	153,1	18,2	1, 5
2	İRAN	45,7	5,4	
3	ABD	42,7	5,1	0, 2
4	İTALYA	38,2	4,5	1,0
5	FRANSA	32,1	3,8	0,9
6	MISIR	28,8	3,4	2,8
7	CEZAYİR	23,9	2,8	6,3
8	S.ARABİSTAN	23,5	2,8	1,4
9	RUSYA	21,3	2,5	1,3
10	IRAK	21,1	2,5	

TÜRKİYE İHRACATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	792,8	100,0
1	ALMANYA	144,4	18,2
2	İTALYA	49,4	6,2
3	ABD	38,6	4,9
4	İRAN	34,9	4,4
5	FRANSA	32,5	4,1
6	S.ARABİSTAN	20,6	2,6
7	CEZAYİR	20,5	2,6
8	İNGİLTERE	19,0	2,4
9	BELÇİKA	18,8	2,4
10	İSPANYA	17,7	2,2

TÜRKİYE İTHALATI 2016

SIRA	ÜLKE	(Milyon Dolar)	PAY %
	TÜRKİYE TOPLAMI	3.069,0	100,0
1	ÇİN	767,5	25,0
2	ALMANYA	671,7	21,9
3	İTALYA	368,1	12,0
4	ÇEK CUMHURİYET	148,9	4,9
5	ABD	120,4	3,9
6	JAPONYA	120,1	3,9
7	GÜNEY AFRIKA	116,9	3,8
8	FRANSA	90,0	2,9
9	GÜNEY KORE	71,1	2,3
10	İNGİLTERE	58,5	1,9

TABLO.73 TÜRKİYE'NİN MAKİNE İHRACATINDA PAZAR TOPLULAŞMASI ALT SEKTÖRLER İTİBARI İLE ÜLKELERİN İHRACAT PAZAR SIRASI, 2016

	ALM	ABD	S.ARA	CEZ	İRAN	BULG	POL	RUS	KAN	FRA	AVU	İNG	MIS
Endüstriyel Klima	1	6		8						4		2	
İnşaat ve Madencilik Makineler	2	7	5	1	3								
Pompa ve Kompresörler	1	2	9		3		7			8		4	
Metal İşl. ve Takım Tezgahı	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
Gıda Makineleri				1	4			6					5
Reaktör ve Kazanlar	1			10				7				2	
Tarım Makineleri		1		7	5	9							
Vanalar	1	5	6		4					7			2
Hadde ve Döküm Makineleri	1	7	9	6	5	3	10	4					8
Tekstil Makineleri	2				9					3		1	10
Türbin, Turbo Jet ve Hidrolik Silindirler	2	1	6		9				8	4	10	7	
Kaldırma, Taşıma, İstifleme	6	1	4	3	7			10					
Ambalaj Makineleri	10		4	3	1								7
Rulmanlar	1	3					7		4	2	9	6	
Kauçuk ve Plastik Makineleri	3		8	4	1	6		2					
Kağıt ve Basım Makineleri	1	5	7		2			4				9	6
Endüstriyel Isıtıcılar	1	10		7	6	4	4	3		2			9
Endüstriyel Yıkama ve Kurutma Makineleri	1	3	5	6	7							8	10
Deri Makineleri				9	7								
Diğer Makineler ile Aksamaları	1	3	6	7	4					5		8	

TABLO.74 TÜRKİYE’NİN MAKİNE İHRACATINDA PAZAR TOPLULAŞMASI/ALT SEKTÖRLER İTİBARI İLE ÜLKELERİN İHRACAT PAZAR SIRASI, 2016

	ITA	HOL	IRAK	TÜRK	OZB	KAZ	UKR	AZER	ÇİN	İSP	ROM	BEL
Endüstriyel Klima	3		7							5		
İnşaat ve Madencilik Makineler												
Pompa ve Kompresörler	5		6	10								
Metal İşleme ve Takım Tez.												
Gıda Makineleri			2	8	3	7	9	10				
Reaktör ve Kazanlar	5						9		3	4	6	8
Tarım Makineleri	2		3				8	4				
Vanalar		8	3	9				10				
Hadde ve Döküm Makineleri	2											
Tekstil Makineleri	5				7							6
Türbin, Turbo Jet ve Hidro.Sil.										3		5
Kaldırma, Taşıma, İstifleme				5		2						
Ambalaj Makineleri	5		2	8			9					
Rulmanlar	8								5			
Kauçuk ve Plastik Makineleri		9					5				10	
Kağıt ve Basım Makineleri	3			10						8		
Endüstriyel Isıtıcılar	5							8				
Endüstriyel Yıkama ve Kurutma Makineleri	4		9							2		
Deri Makineleri	1			8			4					
Diğer Makineler ile Aksamları	2									10		9

EN ÇOK İTHALAT YAPILAN İLK ÜÇ ÜLKE 2016

	1. İHRACATÇI MİLYON DOLAR	2. İHRACATÇI MİLYON DOLAR	3. İHRACATÇI MİLYON DOLAR	TOPLAM İTHALAT
Endüstriyel Klima	Çin	Tayland	İtalya	955,2
İnşaat ve Madencilik Makineleri	Japonya	Çin	Almanya	2.070,9
Pompa ve Kompresörler	Çin	Almanya	İtalya	1.993,8
Metal İşleme ve Takım Tezgahları	Almanya	İtalya	Çin	1.737,5
Gıda Makineleri	İtalya	Almanya	ABD	577,3
Reaktör ve Kazanlar	Çin	Almanya	İtalya	658,0
Tarım Makineleri	İtalya	Hindistan	Fransa	669,9
Vanalar	Çin	İtalya	Almanya	1.132,1
Hadde ve Döküm Makineleri	Çin	İtalya	Japonya	613,7
Tekstil Makineleri	Almanya	Çin	İtalya	1.338,4
Türbin, T urbo Jet ve Hidrolik Silindir	ABD	Almanya	Fransa	1.632,8
Yük Kaldırma, Taşıma, İstifleme	Çin	Almanya	İtalya	1.283,0
Ambalaj Makineleri	İtalya	Almanya	Çin	367,2
Rulmanlar	Çin	Almanya	Fransa	372,0
Kauçuk ve Plastik Makineleri	Çin	Almanya	İtalya	580,7
Kağıt ve Basım Makineleri	Almanya	İtalya	Çin	366,9
Endüstriyel Isıtıcılar	İtalya	Çin	Almanya	543,3
Endüstriyel Yıkama ve Kurutma Makineleri	Almanya	İtalya	Polonya	90,3
Deri Makineleri	İtalya	Çin	T ayvan	19,9
Büro Makineleri	Çin	Almanya	Vietnam	209,1
Diğer Makineler ile Aksamları	Çin	Almanya	İtalya	3.069,0

IV.3 AKSAM VE PARÇALARI DIŞ TİCARETİ

Türk makine sanayiinde dış ticaret faaliyetleri ve göstergeleri içinde önemli bir ayrım makine aksam ve parçalarına ilişkin olarak yapılan dış ticarettir. Makine aksam ve parçaları dış ticareti ihracat ve ithalat yönü ile gerçekleştirilmektedir. Makine aksam ve parçaları ihracatı yurtdışındaki üreticileri için ve yedek parça olarak yapılmaktadır. Aksam ve parça ithalatı ise yurtiçindeki ana sanayinin üretimi ile yine yedek parça için yapılmaktadır. Aksam ve parça ihracatı ve ithalatı büyük ölçüde üretimde kullanılmak üzere yapılmakta olup yedek parça amaçlı ticaret sınırlı kalmaktadır.

Türk makine sanayii önemli bir aksam ve parça ihracatçısıdır. Hemen tüm alt sektörlerde aksam ve parça üretimi ve ihracatı yapılmaktadır. Ana sanayii açısından gelişen bir yan sanayinin olduğu görülmektedir. Aksam ve parça ihracatı aynı zamanda uluslararası üreticilerin ürün ve kalite standartlarının da karşılandığını göstermektedir.

2016 yılı itibarıyla aksam ve parça ihracatı toplamı 1,83 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. En çok aksam ve parça ihraç edilen alt sektörler inşaat makineleri, türbin ve turbo jetler, endüstriyel klimalar ve pompa ile kompresörlerdir.

TABLO.76 MAKİNE AKSAM VE PARÇALARI DIŞ TİCARETİ 2016 (Dolar)

MAKİNE GRUPLARI	İHRACAT	İTHALAT
Endüstriyel Klima Parça ve Aksamı	216.345.785	407.984.265
İnşaat ve Maden Makineleri Parça ve Aksamı	519.388.069	449.529.792
Pompa ve Kompresör Parça ve Aksamı	205.407.443	182.583.766
Metal İşleme ve Takım Tezgahları Parça ve Aksamı	49.600.611	151.694.147
Gıda Makineleri Parça ve Aksamı	38.485.340	26.186.407
Reaktör ve Kazan Parça ve Aksamı	31.939.711	313.227.939
Tarım Makineleri Parça ve Aksamı	63.238.696	36.321.775
Vana Parça ve Aksamı	69.939.824	103.175.921
Hadde ve Döküm Makineleri Parça ve Aksamı	25.916.907	39.787.066
Tekstil Makineleri Parça ve Aksamı	32.596.809	148.885.105
Türbin ve Turbojet Parça ve Aksamı	318.981.271	903.315.603
Rulman Parça ve Aksamı	13.412.017	39.610.921
Kauçuk ve Plastik Makineleri Parça ve Aksamı	22.821.117	46.168.037
Kağıt ve Basım Matbaa Makineleri Parça ve Aksamı	29.333.549	245.023.955
Endüstriyel Isıtıcılar Parça ve Aksamı	20.604.615	56.324.359
Endüstriyel Yıkama ve Kurutma Makineleri Parça ve Aksamı	27.926.123	72.416.516
Deri Makineleri Parça ve Aksamı	1.098.302	1.366.446
Büro Makineleri Parça ve Aksamı	2.913.317	11.594.070
Diğer Makineler Parça ve Aksamı	141.336.556	277.744.530
TOPLAM MAKİNE PARÇA VE AKSAM	1.831.286.062	3.512.940.620

Makine sanayii üretimde kullanılmak üzere önemli miktarda aksam ve parça ithalatı da gerçekleştirmektedir. 2016 yılında 3,5 milyar dolar tutarında aksam ve parça ithalatı yapılmıştır. Makine sanayiinin yine hemen tüm alt sektörleri aksam ve parça ithalatı yapmaktadırlar. En çok aksam ve parça ithalatı yapan alt sektörler türbin ve turbo jetler, endüstriyel klimalar, inşaat ve iş makineleri ile reaktör ve kazanlardır.

Yüksek aksam ve parça ithalatı üç nedenden kaynaklanmaktadır. Birincisi teknolojik olarak Türkiye’de üretilmeyen parçalar ithal edilmektedir. İkincisi ihracatta müşterilerin aksam ve parça talepleri olmaktadır. Üçüncüsü ise fiyat avantajı yakalanmaktadır.

Makine sanayiinde aksam ve parça ihracatı 2016 yılında 8,58 milyar dolar olan toplam ihracat içinde yüzde 21,3 pay almıştır. Alt sektörler itibarıyla aksam ve parça ihracatının toplam ihracat içindeki payı değişmektedir. Üç alt sektörde aksam ve parça ihracatının payı yüzde 50’nin üzerindedir. Bu alt sektörler türbinler ve turbo jetler, endüstriyel yıkama ve kurutma makineleri, inşaat ve madencilik makineleridir. Kağıt ve basım makinelerinde de pay oranı yüzde 45,3’dür.

TABLO.77 ALT SEKTÖRLERİN İHRACATI İÇİNDE AKSAM VE PARÇA İHRACATI VE PAYLARI

SIRA 2016	MAKİNE GRUPLARI	TOPLAM İHRACAT MİLYON DOLAR	AKSAM VE PARÇA İHRACATI MİLYON DOLAR	AKSAM VE PARÇA İHRACATI PAY %
1	ENDÜSTRİYEL KLİMA	1.541	216	14,0
2	İNŞAAT VE MADENCİLİK MAKİNELERİ	844	519	61,5
3	DİĞER MAKİNELER İLE AKŞAMLARI	793	141	17,8
4	POMPA VE KOMPRESÖRLER	685	205	29,9
5	METAL İŞLEME VE TAKIM TEZGAHLARI	651	50	7,7
6	TARIM MAKİNELERİ	603	63	10,4
7	TEKSTİL MAKİNELERİ	511	33	6,5
8	GIDA MAKİNELERİ	481	38	7,9
9	VANALAR	445	70	15,7
10	REAKTÖR VE KAZANLAR	442	32	7,2
11	TÜRBİN TURBOJET VE HİDROLİK SİLİND	436	319	73,2
12	HADDE VE DÖKÜM MAKİNELERİ	285	26	9,1
13	YÜK KALDIRMA TAŞIMA VE İSTİFLEME	229	-	
14	KAUÇUK VE PLASTİK MAKİNELERİ	146	23	15,8
15	AMBALAJ MAKİNELERİ	123	-	
16	RULMANLAR	123	13	10,6
17	ENDÜSTRİYEL ISITICILAR	111	21	18,9
18	KAĞIT VE BASIM MAKİNELERİ	64	29	45,3
19	ENDÜSTRİYEL YIKAMA VE KURUTMA MK	39	28	71,8
20	BÜRO MAKİNELERİ	18	3	16,7
21	DERİ MAKİNELERİ	12	1	8,3
22	MOTORLAR	1	-	
TOPLAM MAKİNE		8.582	1.831	21,3

Türkiye önemli bir makine üreticisi ve aynı zamanda ithalatçısı bir ülkedir. 2016 yılında 20,36 milyar dolar tutarında makine ithalatı yapılmıştır. Türk makine sanayii de aynı zamanda de önemli bir aksam ve parça ithalatçısıdır. 2016 yılında 3,5 milyar dolar tutarında makine ve aksam ithalatı yapılmıştır. 2016 yılında aksam ve parçaların toplam ithalat içindeki payı yüzde 17,3 olmuştur. Hemen tüm alt sektörlerde aksam ve parça ithalatı gerçekleşmektedir. Aksam ve parça ithalatının toplam ithalat içindeki payı yüzde 50'yi geçen üç alt sektör bulunmaktadır. Bu alt sektörler endüstriyel yıkama ve kurutma makineleri, kağıt ve basım makineleri ile türbin ve turbo jetleridir. Reaktör ve kazanlar ile endüstriyel klimaların da aksam ve parça ithalat payları yüksektir.

TABLO.78 ALT SEKTÖRLERİN İTHALATI İÇİNDE AKSAM VE PARÇA İTHALATI VE PAYLARI

SIRA 2016	MAKİNE GRUPLARI	TOPLAM İTHALAT MİLYON DOLAR	AKSAM VE PARÇA İTHALATI MİLYON DOLAR	AKSAM VE PARÇA İTHALATI PAY%
1	DİĞER MAKİNELER İLE AKŞAMLARI	3.069	278	9,1
2	İNŞAAT VE MADENCİLİK MAKİNELERİ	2.071	450	21,7
3	POMPA VE KOMPRESÖRLER	1.994	183	9,2
4	METAL İŞLEME VE TAKIM TEZGAHLARI	1.738	152	8,7
5	TÜRBİN TURBOJET VE HİDROLİK SİLİNDİR	1.633	903	55,3
6	TEKSTİL MAKİNELERİ	1.338	149	11,1
7	YÜK KALDIRMA TAŞIMA VE İSTİFLEME	1.283	-	-

SIRA 2016	MAKİNE GRUPLARI	TOPLAM İTHALAT MİLYON DOLAR	AKSAM VE PARÇA İTHALATI MİLYON DOLAR	AKSAM VE PARÇA İTHALATI PAY%
8	VANALAR	1.132	103	9,1
9	ENDÜSTRİYEL KLİMA	955	408	42,7
10	TARIM MAKİNELERİ	670	36	5,4
11	REAKTÖR VE KAZANLAR	658	313	47,6
12	HADDE VE DÖKÜM MAKİNELERİ	614	40	6,5
13	KAUÇUK VE PLASTİK MAKİNELERİ	581	46	7,9
14	GIDA MAKİNELERİ	577	26	4,5
15	ENDÜSTRİYEL ISITICILAR	543	56	10,3
16	RULMANLAR	372	39	10,5
17	AMBALAJ MAKİNELERİ	367	-	-
18	KAĞIT VE BASIM MAKİNELERİ	367	245	66,8
19	BÜRO MAKİNELERİ	209	12	5,7
20	ENDÜSTRİYEL YIKAMA VE KURUTMA MAK	90	72	80,0
21	MOTORLAR	80	-	-
22	DERİ MAKİNELERİ	20	1	5,0
TOPLAM MAKİNE		20.361	3.513	17,3

MAKİNE	HS6	HS6 adı	İhracat Dolar	İthalat Dolar
Endüstriyel Klima	841590	Klima cihazlarının aksam-parçaları	89.098.878	351.272.618
	841899	Soğutucu/dondurucu-ısı pompalarına ait aksam-parçalar	127.246.907	56.711.647
Endüstriyel Klima Parça ve Aksamı			216.345.785	407.984.265
İnşaat	843110	Palanga, buçurgat, ırgat, kriko, vinç vb. aksam, parçaları	39.547.756	12.616.553
	843120	Diğer yük arabalarının aksam, parçaları	9.352.679	15.434.924
	843131	Asansör, skipli asansör/yürüyen merdiven aksam, parçaları	81.694.015	106.212.104
	843139	Elevatör, konveyör, teleferik, hadde makineleri vb. aksam-parçaları	18.816.528	60.719.576
	843141	Kovalı, kepçeli, kürekli, kıskaçlı vb. makinelerin aksam parçaları	50.680.285	38.352.924
	843142	Buldozer ve angledozer bıçakları	205.290	4.823.280
	843143	Delme/sondaj makinelerinin aksam, parçaları	10.612.841	34.867.428
	843149	Ağır iş makinelerinin aksam-parçaları	205.889.969	138.987.027
	847490	Toprak, taş, cevher vb. ayıran, yıkayan vb. makinelerin parçaları	102.588.706	37.515.976
İnşaat ve Maden Makineleri Parça ve Aksamı			519.388.069	449.529.792
Pompa Kompresör	841391	Pompaların aksam-parçaları	117.339.500	108.229.980
	841392	Sıvı elevatörlerine ait aksam; parçalar	798.327	818.735
	841490	Hava, gaz pompası, kompresörü, vantilatör vb. aksamı, parçaları	87.269.616	73.535.051
Pompa ve Kompresör Parça ve Aksamı			205.407.443	182.583.766

MAKİNE	HS6	HS6 adı	İhracat Dolar	İthalat Dolar
Metal İşleme	846691	Taş, seramik, beton vb. işleyen makinelerin aksam-parçaları	984.407	4.030.374
	846692	Ağaç, mantar, kemik vb. işleyen makinelerin aksam-parçaları	5.034.722	15.134.705
	846693	(84.56-84.61)de ki makinelere ait aksam-parçalar	11.267.173	40.577.356
	846694	(84.62-84.63)de ki makinelere ait aksam-parçalar	16.770.608	32.710.678
	846791	Zincirli testerelere ait aksam; parçalar	808.727	3.268.980
	846792	Pnömatik aletlere ait aksam ve parçalar	906.457	4.024.225
	846799	El ile kullanılan motorlu aletlere ait aksam; parçalar	2.148.005	6.628.957
	846890	Lehim, kaynak yapmaya mahsus makine, cihazların aksamı	1.178.744	3.685.754
	851590	Elektrik, lazer, ultrasonik vb. kaynak cihazı aksam, parçaları	10.501.768	41.633.118
Metal İşleme ve Takım Tezgahları Parça ve Aksamı			49.600.611	151.694.147
Gıda	843490	Sütçülükte kullanılan makine ve cihazların aksam, parçaları	6.089.266	3.151.664
	843590	Şarap, meyve suları vb. makinelere ait aksam; parçalar	82.739	282.150
	843790	Tohum ve tane işleme makinelerinin aksam, parçaları	23.570.401	2.373.456
	843890	Yiyecek/içecek sanayii makine ve cihazlarının aksam, parçaları	8.742.934	20.379.137
Gıda Makineleri Parça ve Aksamı			38.485.340	26.186.407
Reaktör Kazan	840120	İzotopik ayırım için makine ve cihazlar, bunların aksam, parçaları	545.851	
	840140	Nükleer reaktörlerin aksam; parçaları	183	
	840290	Buhar kazanı aksam, parçaları	18.053.968	288.869.452
	840390	Merkezi ısıtma kazanlarının aksam-parçaları	12.456.063	15.269.637
	840490	Buhar ve ısıtma kazanları için yardımcı cihazların aksam ve parçaları	883.646	9.088.850
Reaktör ve Kazan Parça ve Aksamı			31.939.711	313.227.939
Tarım	843290	Tarla, bahçe tarımında, ormancılıkta kullanılan makinenin aksam, parçası	23.397.794	4.300.929
	843390	Hasat makinelerine ait aksam; parçalar	25.404.941	18.014.384
	843691	Kümes hayvancılığı/civciv çıkartma makinelerinin aksam, parçaları	1.651.330	2.014.481
	843699	Diğer tarla, bahçe, kümes vb.makine ve cihazların aksam, parçaları	10.381.216	4.038.371
	847890	Tütünü hazırlayan ve işleyen makinelerin aksam, parçaları	2.403.415	7.953.610
Tarım Makineleri Parça ve Aksamı			63.238.696	36.321.775

MAKİNE	HS6	HS6 adı	İhracat Dolar	İthalat Dolar
Vana	848190	Musluklar, valflar vb. cihazların aksam, parçaları	69.939.824	103.175.921
Vana Parça ve Aksamı		69.939.824		103.175.921
Hadde Döküm	845490	Tav ocakları, döküm potaları, külçe kalıpları aksam-parçaları	11.798.767	12.786.553
	845590	Metalleri haddeleme makinelerinin aksam, parçaları	14.118.140	27.000.513
Hadde ve Döküm Makineleri Parça ve Aksamı			25.916.907	39.787.066
Tekstil	844820	Dokuma maddelerinden lif üreten, dokuyan, kesen makinelerin aksamı	802.259	21.695.854
	844832	Dokumaya elverişli lif hazırlayan makinelerin diğer aksam, parçaları	301.941	6.412.160
	844839	Dokumaya elver. lif hazırlayan makineler için aksam; parçalar	4.927.705	22.432.524
	844849	Dokuma makineleri/yardımcı makinelerinin aksam, parçaları	13.146.911	28.012.773
	844859	Örgü, dikiş, trikotaj makinelerinde kullanılan aksam; parçalar	2.401.373	10.056.603
	844900	Keçe, mensucat imal makinelerinin aksam, parçaları	1.271.380	32.258.555
	845190	Dokumaları yıkama, kurutma, ütuleme makinelerinin aksam, parçası	7.664.068	17.415.579
	845290	Dikiş makinalarının mobilya, tabla, mahfaza ve diğer aksam ve parçaları	2.081.172	10.601.057
Tekstil Makineleri Parça ve Aksamı			32.596.809	148.885.105
Türbin Turbojet	840690	Buhar türbinlerinin aksam-parçaları	487.450	160.451.330
	841090	Su türbinleri ve su çarkları için aksam; parçalar	8.558.573	17.728.858
	841191	Turbojetler/turbopropellerin aksam-parçaları	280.137.238	498.770.081
	841199	Diğer gaz türbinlerinin aksam-parçaları	11.639.929	167.658.506
	841290	Diğer motor, kuvvet üreten makinelere ait aksam, parçalar	18.158.081	58.706.828
Türbin ve Turbojet Parça ve Aksamı			318.981.271	903.315.603
Rulman	848291	Bilye, iğne, ve makaraların aksamı	654.885	15.758.729
	848299	Rulmanların diğer aksam, parçaları	12.757.132	23.852.192
Rulman Parça ve Aksamı			13.412.017	39.610.921
Kauçuk Plastik	847790	Kauçuk/plastik eşya imal makinelerinin aksam-parçaları	22.821.117	46.168.037
Kauçuk ve Plastik Makineleri Parça ve Aksamı			22.821.117	46.168.037

MAKİNE	HS6	HS6 adı	İhracat Dolar	İthalat Dolar
Matbaa Makineleri	844391	Matbaa levha, silindir ve tabedici unsurları hazırlayan makine kullanılan aksam, parça	7.157.401	23.824.672
	844399	Baskı makinelerinin diğer maddelerden aksam, parçası	22.176.148	221.199.283
Kağıt ve Basım Matbaa Makineleri Parça ve Aksamı			29.333.549	245.023.955
Endüstriyel Isıtıcılar	841690	Brülörlerin-mekanik kömür taşıyıcılarının aksam-parçaları	4.176.219	21.274.584
	841790	Elektriksiz sanayii, laboratuvar fırınlarının aksam, parçaları	16.428.396	35.049.775
Endüstriyel Isıtıcılar Parça ve Aksamı			20.604.615	56.324.359
Endüstriyel Yıkama Kurutma	842290	Bulaşık yıkama makinelerine ait aksam-parçalar	27.926.123	72.416.516
Endüstriyel Yıkama ve Kurutma Makineleri Parça ve Aksamı			27.926.123	72.416.516
Deri	845390	Post, deri, kösele makinelerinin aksam, parçaları	1.098.302	1.366.446
Deri Makineleri Parça ve Aksamı			1.098.302	1.366.446
Büro	847310	Yazı ve kelime işlem makinelerine ait aksam, parça-aksesuarlar	5.313	157.054
	847340	Büro için diğer makine ve cihazların aksam, parçası	2.856.092	10.289.687
	847690	Otomatik satış makinelerinin aksam, parçaları	51.912	1.147.329
Büro Makineleri Parça ve Aksamı			2.913.317	11.594.070
Diğer	842490	Püskürtücü, dağıtıcı, yangın söndürücülerin aksam-parçaları	16.269.655	59.589.887
	847590	Elektrik/elektronik ampul, tüp, valf montaj makineleri aksam/parça	9.038.606	17.411.895
	847990	Kendine özgü fonksiyonlu diğer makinelerin aksam, parçaları	45.508.776	98.080.173
	848390	Transmisyon mili, krank, kovan, dişli kutuları vb. parçaları	44.200.186	62.041.911
	848690	Yarı iletken disk, elektronik entegre devresi, düz panel göstergesi imal eden makinelerine ait aksam, parça ve aksesuar	417.859	2.002.941
	848790	Bu fasılın başka yerinde yer almayan diğer makinelerin aksam, parçası	25.901.474	38.617.723
Diğer Makineler Parça ve Aksamı			141.336.556	277.744.530

V. BÖLÜM

MAKİNE SANAYİİ **ALT SEKTÖRLER**

MAKFED
Makine İmalat Sanayii
Dernekleri Federasyonu

TÜRKİYE'NİN
MAKİNECİLERİ

GİRİŞ

Makine sanayiinin alt sektörleri üç ana başlık altında incelenmekte ve değerlendirilmektedir. Buna göre NACE-2 sanayii sınıflandırması ile uluslararası standart ticaret kodları sınıflandırmaları temel alınarak değerlendirmeler yapılmaktadır. İlk olarak sayısal büyüklükler kullanılarak alt sektörler değerlendirilmektedir. İkinci olarak toplam ve alt sektörler itibarıyla makine sanayii iç pazar büyüklüğü ortaya konulmaktadır. Üçüncü bölümde ise yine alt sektörlerin Türkiye genelinde toplulaşması ve yoğunlaşması incelenmektedir.

V.1 MAKİNE ALT SEKTÖRLERİ SAYISAL GÖSTERGELERİ

V.1.1 GİRİŞİM SAYISI

Türkiye’de makine imalat sanayiinde faaliyet gösteren firmaların alt sektörler itibarıyla dağılımı aşağıda sunulmaktadır. Buna göre sanayide en çok firma başka yerde sınıflanmayan diğer genel amaçlı makineler, metal işleme ve takım tezgahları, kaldırma ve taşıma ekipmanları, tarım ve ormancılık makineleri ile tekstil, giyim eşyası deri makineleri alt sektörlerinde yer almakta ve faaliyet göstermektedir.

TABLO.79 ALT SEKTÖRLER İTİBARIYLA GİRİŞİM SAYISI

SINIF	ALT SEKTÖR	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
28	MAKİNE SANAYİİ	12.335	12.148	11.681	12.470	12.316	13.074	13.212
281	Genel Amaçlı Makinelerin İmalatı	1.105	1.226	1.297	1.404	1.413	1.500	1.516
2811	Motor ve Türbin İmalatı	35	47	58	72	84	87	87
2812	Akışkan Gücü İle Çalışan Ekipmanlar	81	126	163	159	194	206	208
2813	Diğer Pompaların Ve Kompresörlerin İmalatı	464	536	524	557	458	486	491
2814	Musluk Vana Valf İmalatı	408	382	381	414	431	457	460
2815	Rulman Dişli/Dişli Takım İmalatı	117	135	171	202	246	264	270
282	Genel Amaçlı Diğer Makinelerin İmalatı	4.738	4.567	4.471	4.838	4.969	5.275	5.330
2821	Fırın Ocak Ve Brülör İmalatı	765	690	802	848	929	986	996
2822	Kaldırma ve Taşıma Ekipmanları	1.653	1.254	1.008	1.074	1.051	1.116	1.128
2823	Büro Makineleri ve Ekipmanları	c	c	c	c	c	c	c
2824	Motorlu veya Pnömatik El Aletleri	c	c	c	c	c	c	c
2825	Soğutma ve Havalandırma Don.	987	938	1.012	1.043	1.144	1.214	1.201
2829	BYS Diğer Genel Amaç Makineler	1.321	1.670	1.632	1.853	1.826	1.934	1.980
283	Tarım ve Ormancılık Makineleri	1.081	1.113	1.246	1.303	1.046	1.140	1.152
2830	Tarım ve Ormancılık Makineleri	1.081	1.113	1.246	1.303	1.046	1.140	1.152
284	Metal İşleme ve Takım Tezgahları	1.017	1.252	1.157	1.218	1.176	1.248	1.260
2841	Metal İşleme Makineleri	809	1.045	934	973	939	996	1.005
2849	Diğer Takım Tezgahları	208	207	223	245	237	252	255
289	Diğer Özel Amaçlı Makineler	4.394	3.990	3.510	3.707	3.712	3.910	3.954
2891	Metalurji Makineleri	43	56	72	89	112	115	116
2892	Maden Taş Ocağı ve İnşaat Makineleri	826	682	636	713	824	905	921
2893	Gıda İçecek Tütün İşletme Makineleri	819	984	1.002	1.015	965	1.040	1.044
2894	Tekstil Giyim Eşyası Deri Makineleri	2.062	1.585	1.149	1.197	1.105	1.122	1.120
2895	Kağıt Mukavva Makineleri	19	18	19	21	21	21	22
2896	Plastik ve Kauçuk Makineleri	62	75	89	102	117	122	125
2899	BYS Diğer özel Amaç Makineleri	563	590	543	570	568	585	606

KAYNAK: TÜİK, İŞ İSTATİSTİKLERİ

Alt sektörler itibarıyla girişim sayılarının 2010-2016 dönemindeki gelişimi değerlendirildiğinde genel amaçlı makineler, genel amaçlı diğer makineler ile metal işleme ve takım tezgahları alt sektörlerinin girişim sayısı payları artmıştır. Buna karşın tarım ve ormancılık makineleri ile özellikle diğer özel amaçlı makineler alt sektörlerinin girişim sayısı payları gerilemiştir. 2010-2016 döneminde payı en çok düşen alt sektörler tekstil makineleri ile kaldırma ve taşıma makineleri alt sektörleri olmuştur.

TABLO.80 ALT SEKTÖRLER İTİBARIYLA GİRİŞİM SAYISI PAYLARI YÜZDE

SINIF	ALT SEKTÖR	2010 PAY %	2016 PAY %
281	Genel Amaçlı Makinelerin İmalatı	9,0	11,5
2811	Motor ve Türbin İmalatı	0,3	0,7
2812	Akışkan Gücü İle Çalışan Ekipmanlar	0,7	1,6
2813	Diğer Pompaların Ve Kompresörlerin İmalatı	3,8	3,7
2814	Musluk Vana Valf İmalatı	3,3	3,5
2815	Rulman Dişli/Dişli Takım İmalatı	0,9	2,0
282	Genel Amaçlı Diğer Makinelerin İmalatı	38,4	40,3
2821	Fırın Ocak Ve Brülör İmalatı	6,2	7,5
2822	Kaldırma ve Taşıma Ekipmanları	13,4	8,5
2823	Büro Makineleri ve Ekipmanları	c	c
2824	Motorlu veya Pnömatik El Aletleri	c	c
2825	Soğutma ve Havalandırma Donanımları	8,0	9,1
2829	BYS Diğer Genel Amaç Makineler	10,7	15,0
283	Tarım ve Ormancılık Makineleri	8,8	8,7
2830	Tarım ve Ormancılık Makineleri	8,8	8,7
284	Metal İşleme ve Takım Tezgahları	8,2	9,5
2841	Metal İşleme Makineleri	6,6	7,6
2849	Diğer Takım Tezgahları	1,7	1,9
289	Diğer Özel Amaçlı Makineler	35,6	29,9
2891	Metalürji Makineleri	0,3	0,9
2892	Maden Taş Ocağı ve İnşaat Makineleri	6,7	7,0
2893	Gıda İçecek Tütün İşletme Makineleri	6,6	7,9
2894	Tekstil Giyim Eşyası Deri Makineleri	16,7	8,5
2895	Kağıt Mukavva Makineleri	0,2	0,2
2896	Plastik ve Kauçuk Makineleri	0,5	0,9
2899	BYS Diğer özel Amaç Makineleri	4,6	4,6

KAYNAK: TÜİK, İŞ İSTATİSTİKLERİ

V.1.2 İSTİHDAM

2016 yılı itibarıyla makine sanayiinde en çok istihdam soğutma ve havalandırma donanımları, kaldırma ve taşıma ekipmanları, başka yerde sınıflanmayan diğer genel amaçlı makineler, metal işleme ve takım tezgahları, tarım ve ormancılık makineleri ile metal işleme ve takım tezgahları alt sektörlerinde yer almaktadır.

TABLO.81 ALT SEKTÖRLER İTİBARIYLA İSTİHDAM SAYISI

SINIF	ALT SEKTÖR	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
28	MAKİNE SANAYİİ	153.878	173.452	186.980	196.887	203.724	211.726	215.382
281	Genel Amaçlı Makinelerin İmalatı	32.087	38.227	42.000	42.217	47.034	48.880	49.724
2811	Motor ve Türbin İmalatı	8.662	10.065	11.647	11.359	13.155	13.271	13.500

SINIF	ALT SEKTÖR	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
2812	Akışkan Gücü İle Çalışan Ekipmanlar	2.460	3 343	4.101	4.209	4.676	4.860	4.945
2813	Diğer Pompaların ve Kompresörlerin İmalatı	6.238	8 697	7.971	8.644	9.054	9.410	9.572
2814	Musluk Vana Valf İmalatı	8.789	9 816	10.765	10.959	11.971	12.440	12.655
2815	Rulman Dişli/Dişli Takım İmalatı	5.938	6 306	7.516	7.046	8.178	8.900	9.052
282	Genel Amaçlı Diğer Makinelerin İmalatı	54.651	62 667	63.840	69.779	74.473	77.398	78.734
2821	Fırın Ocak ve Brülör İmalatı	5.568	5 438	6.384	7.034	7.140	7.420	7.545
2822	Kaldırma ve Taşıma Ekipmanları	14.043	15 698	16.028	18.442	20.298	21.095	21.459
2823	Büro Makineleri ve Ekipmanları	c	c	c	c	c	c	C
2824	Motorlu veya Pnömatik El Aletleri	c	c	c	c	c	c	C
2825	Soğutma ve Havalandırma Donanımları	21.652	24 367	24.443	25.526	27.579	28.662	29.157
2829	BYS Diğer Genel Amaç Makineler	13.054	16 764	16.781	18.500	19.166	19.920	20.573
283	Tarım ve Ormancılık Makineleri	10.883	15 080	17.339	17.485	17.644	18.337	18.654
2830	Tarım ve Ormancılık Makineleri	10.883	15 080	17.339	17.485	17.644	18.337	18.654
284	Metal İşleme ve Takım Tezgahları	11.280	13 399	15.312	16.691	15.892	16.516	16.801
2841	Metal İşleme Makineleri	8.914	10 752	12.089	13.457	12.434	12.900	13.122
2849	Diğer Takım Tezgahları	2.366	2 647	3.223	3.234	3.458	3.616	3.679
289	Diğer Özel Amaçlı Makineler	44.977	44 079	48.489	50.715	48.681	50.595	51.469
2891	Metalurji Makineleri	1.361	1 808	2.095	2.340	2.313	2.405	2.420
2892	Maden Taş Ocağı ve İnşaat Makineleri	12.637	13 023	13.967	13.686	15.198	15.796	16.069
2893	Gıda İçecek Tütün İşletme Makineleri	11.094	11 706	13.085	13.202	13.196	13.715	13.852
2894	Tekstil Giyim Eşyası Deri Makineleri	9.616	9 971	10.760	12.557	8.570	8.969	8.870
2895	Kağıt Mukavva Makineleri	327	319	297	331	405	410	417
2896	Plastik ve Kauçuk Makineleri	1.478	2 028	2.302	2.358	2.612	2.710	2.757
2899	BYS Diğer Özel Amaç Makineleri	8.464	5 224	5.983	6.241	6.387	6.590	7.084

KAYNAK: TÜİK, İŞ İSTATİSTİKLERİ

Alt sektörler itibarıyla istihdamın 2010-2016 dönemindeki gelişimi değerlendirildiğinde genel amaçlı makineler, genel amaçlı diğer makineler ve tarım orman makineleri ile metal işleme ve takım tezgahları alt sektörlerinde istihdam payları artmıştır. Buna karşın sadece diğer özel amaçlı makineler alt sektöründe istihdam payı gerilemiştir. 2010-2016 döneminde istihdam payı en çok düşen alt sektörler tekstil makineleri ile başka yerde sınıflanmayan özel amaçlı makineler alt sektörleri olmuştur.

TABLO.82 ALT SEKTÖRLER İTİBARIYLA İSTİHDAM PAYLARI YÜZDE

SINIF	ALT SEKTÖR	2010 PAY %	2016 PAY %
281	Genel Amaçlı Makinelerin İmalatı	20,9	23,1
2811	Motor ve Türbin İmalatı	5,6	6,3
2812	Akışkan Gücü İle Çalışan Ekipmanlar	1,6	2,3
2813	Diğer Pompaların ve Kompresörlerin İmalatı	4,1	4,4
2814	Musluk Vana Valf İmalatı	5,7	5,9

SINIF	ALT SEKTÖR	2010 PAY %	2016 PAY %
2815	Rulman Dişli/Dişli Takım İmalatı	3,9	4,2
282	Genel Amaçlı Diğer Makinelerin İmalatı	35,5	36,6
2821	Fırın Ocak ve Brülör İmalatı	3,6	3,5
2822	Kaldırma ve Taşıma Ekipmanları	9,1	10,0
2823	Büro Makineleri ve Ekipmanları	c	c
2824	Motorlu veya Pnömatik El Aletleri	c	c
2825	Soğutma ve Havalandırma Donanımları	14,1	13,5
2829	BYS Diğer Genel Amaç Makineler	8,5	9,6
283	Tarım ve Ormancılık Makineleri	7,1	8,7
2830	Tarım ve Ormancılık Makineleri	7,1	8,7
284	Metal İşleme ve Takım Tezgahları	7,3	7,8
2841	Metal İşleme Makineleri	5,8	6,1
2849	Diğer Takım Tezgahları	1,5	1,7
289	Diğer Özel Amaçlı Makineler	29,2	23,9
2891	Metalürji Makineleri	0,9	1,1
2892	Maden Taş Ocağı ve İnşaat Makineleri	8,2	7,5
2893	Gıda İçecek Tütün İşleme Makineleri	7,2	6,4
2894	Tekstil Giyim Eşyası Deri Makineleri	6,2	4,1
2895	Kağıt Mukavva Makineleri	0,2	0,2
2896	Plastik ve Kauçuk Makineleri	1,0	1,3
2899	BYS Diğer Özel Amaç Makineleri	5,5	3,3

KAYNAK: TÜİK, İŞ İSTATİSTİKLERİ

2016 yılı itibarıyla makine sanayiinde en yüksek üretim değerini tarım ve ormancılık makineleri, soğutma ve havalandırma donanımları, motor ve türbin imalatı, inşaat makineleri, kaldırma ve taşıma ekipmanları ile başka yerde sınıflanmayan diğer genel amaçlı makineler alt sektörlerinde gerçekleştirmiştir.

V.1.3. ÜRETİM DEĞERİ

TABLO.83 ALT SEKTÖRLER İTİBARIYLA ÜRETİM DEĞERİ DEĞER MİLYON TL

SINIF	ALT SEKTÖR	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
28	MAKİNE SANAYİİ	20.827	30.346	33.305	38.576	44.944	51.125	56.394
281	Genel Amaçlı Makinelerin İmalatı	5.301	7.478	8.077	9.805	12.225	13.906	15.890
2811	Motor ve Türbin İmalatı	1.947	2.661	2.695	3.238	4.280	4.870	5.700
2812	Akışkan Gücü İle Çalışan Ekipmanlar	425	704	881	1.002	1.164	1.224	1.412
2813	Diğer Pompaların ve Kompresörlerin İmalatı	910	1.420	1.392	1.878	2.211	2.515	2.714
2814	Musluk Vana Valf İmalatı	1.263	1.625	1.815	2.260	2.770	3.151	3.496
2815	Rulman Dişli/Dişli Takım İmalatı	755	1.068	1.294	1.426	1.799	2.196	2.568
282	Genel Amaçlı Diğer Makinelerin İmalatı	6.522	9.852	10.074	12.592	14.446	15.833	17.258
2821	Fırın Ocak ve Brülör İmalatı	535	685	860	1.081	1.150	1.208	1.210
2822	Kaldırma ve Taşıma Ekipmanları	1.586	2.363	2.578	3.211	4.055	4.312	4.288
2823	Büro Makineleri ve Ekipmanları	c	c	c	c	C	c	c

SINIF	ALT SEKTÖR	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
2824	Motorlu veya Pnömatik El Aletleri	c	c	c	c	c	c	c
2825	Soğutma ve Havalandırma Donanımları	2.901	4.717	4.413	5.622	6.068	6.640	7.536
2829	BYS Diğer Genel Amaç Makineler	1.446	2.027	2.182	2.592	3.070	3.673	4.224
283	Tarım ve Ormancılık Makineleri	2.647	4.306	4.472	5.127	5.940	7.060	7.830
2830	Tarım ve Ormancılık Makineleri	2.647	4.306	4.472	5.127	5.940	7.060	7.830
284	Metal İşleme ve Takım Tezgahları	1.294	2.039	2.662	2.860	3.190	3.430	4.045
2841	Metal İşleme Makineleri	1.064	1.671	2.192	2.357	2.606	2790	3.348
2849	Diğer Takım Tezgahları	230	368	470	503	584	640	697
289	Diğer Özel Amaçlı Makineler	5.062	6.670	8.020	8.192	9.143	10.896	11.371
2891	Metalurji Makineleri	177	317	426	418	428	410	400
2892	Maden Taş Ocağı ve İnşaat Makineleri	1.758	2.480	3.083	2.972	3.442	3.810	4.345
2893	Gıda İçecek Tütün İşletme Makineleri	1.173	1.553	1.856	1.803	2.309	3.280	3.374
2894	Tekstil Giyim Eşyası Deri Makineleri	1.103	1.293	1.507	1.553	1.316	1.570	1.705
2895	Kağıt Mukavva Makineleri	39	54	45	59	71	90	82
2896	Plastik ve Kauçuk Makineleri	163	297	337	420	514	640	653
2899	BYS Diğer Özel Amaç Makineleri	649	677	767	968	1.063	1.096	812

KAYNAK: TÜİK, İŞ İSTATİSTİKLERİ

Sanayide yer alan alt sektörlerin üretim değerlerinin 2010-2016 dönemindeki gelişimi değerlendirildiğinde genel amaçlı makineler, metal işleme ve takım tezgahları ile tarım ve ormancılık makineleri üretim değeri paylarını artırmıştır. Buna karşın genel amaçlı diğer makineler ile diğer özel amaçlı makineler alt sektörlerinin üretim değeri payları gerilemiştir. 2010-2016 döneminde üretim değeri payı en çok düşen alt sektörler tekstil makineleri ile başka yerde sınıflanmayan diğer özel amaçlı makineler alt sektörleri olmuştur

TABLO.84 ALT SEKTÖRLER İTİBARIYLA ÜRETİM DEĞERİ PAYLARI YÜZDE

SINIF	ALT SEKTÖR	2010 PAY %	2015 PAY %
281	Genel Amaçlı Makinelerin İmalatı	25,5	28,2
2811	Motor ve Türbin İmalatı	9,3	10,1
2812	Akışkan Gücü İle Çalışan Ekipmanlar	2,0	2,5
2813	Diğer Pompaların Ve Kompresörlerin İmalatı	4,4	4,8
2814	Musluk Vana Valf İmalatı	6,1	6,2
2815	Rulman Dişli/Dişli Takım İmalatı	3,6	4,6
282	Genel Amaçlı Diğer Makinelerin İmalatı	31,3	30,6
2821	Fırın Ocak ve Brülör İmalatı	2,6	2,1
2822	Kaldırma ve Taşıma Ekipmanları	7,6	7,6
2823	Büro Makineleri ve Ekipmanları	c	c
2824	Motorlu veya Pnömatik El Aletleri	c	c
2825	Soğutma ve Havalandırma Donanımları	13,9	13,4
2829	BYS Diğer Genel Amaç Makineler	6,9	7,5
283	Tarım ve Ormancılık Makineleri	12,7	13,9
2830	Tarım ve Ormancılık Makineleri	12,7	13,9

SINIF	ALT SEKTÖR	2010 PAY %	2015 PAY %
284	Metal İşleme ve Takım Tezgahları	6,2	7,2
2841	Metal İşleme Makineleri	5,1	5,9
2849	Diğer Takım Tezgahları	1,1	1,2
289	Diğer Özel Amaçlı Makineler	24,3	20,2
2891	Metalürji Makineleri	0,8	0,7
2892	Maden Taş Ocağı ve İnşaat Makineleri	8,4	7,7
2893	Gıda İçecek Tütün İşleme Makineleri	5,6	6,0
2894	Tekstil Giyim Eşyası Deri Makineleri	5,3	3,0
2895	Kağıt Mukavva Makineleri	0,2	0,1
2896	Plastik ve Kauçuk Makineleri	0,8	1,2
2899	BYS Diğer Özel Amaç Makineleri	3,1	1,4

KAYNAK: TÜİK, İŞ İSTATİSTİKLERİ

V.1.4 YARATILAN KATMA DEĞER

2016 yılı itibarıyla makine sanayiinde en yüksek katma değeri motor ve türbin imalatı, soğutma ve havalandırma donanımları imalatı, tarım ve ormancılık makineleri, inşaat makineleri, başka yerde sınıflanmayan diğer genel amaçlı makineler, metal işleme ve takım tezgahları ile kaldırma ve taşıma ekipmanları alt sektörleri gerçekleştirmiştir.

TABLO.85 ALT SEKTÖRLER İTİBARIYLA KATMA DEĞER MİLYON TL

SINIF	ALT SEKTÖR	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
28	MAKİNE SANAYİİ	5.167	7.409	8.155	10.209	11.540	13.853	14.983
281	Genel Amaçlı Makinelerin İmalatı	1.458	2.039	2.269	2.757	3.608	4.104	4.690
2811	Motor ve Türbin İmalatı	592	916	949	1.117	1.536	1.748	2.046
2812	Akışkan Gücü İle Çalışan Ekipmanlar	106	135	181	255	333	350	404
2813	Diğer Pompaların ve Kompresörlerin İmalatı	179	301	330	445	534	607	655
2814	Musluk Vana Valf İmalatı	288	356	432	502	650	739	820
2815	Rulman Dişli/Dişli Takım İmalatı	294	331	376	437	555	677	792
282	Genel Amaçlı Diğer Makinelerin İmalatı	1.484	2.204	2.249	3.111	3.410	3.737	4.074
2821	Fırın Ocak ve Brülör İmalatı	125	162	212	254	150	158	158
2822	Kaldırma ve Taşıma Ekipmanları	375	537	586	725	913	971	965
2823	Büro Makineleri ve Ekipmanları	C	C	C	C	C	C	C
2824	Motorlu veya Pnömatik El Aletleri	C	C	C	C	C	C	C
2825	Soğutma ve Havalandırma Donanımları	646	1.018	951	1.442	1.483	1.623	1.842
2829	BYS Diğer Genel Amaç Makineler	327	475	500	671	840	1.005	1.156
283	Tarım ve Ormancılık Makineleri	635	996	1.002	1.294	1.312	1.559	1.729
2830	Tarım ve Ormancılık Makineleri	635	996	1.002	1.294	1.312	1.559	1.729
284	Metal İşleme ve Takım Tezgahları	382	574	689	803	807	868	1.023
2841	Metal İşleme Makineleri	322	475	559	657	633	678	813
2849	Diğer Takım Tezgahları	61	99	131	146	175	192	209
289	Diğer Özel Amaçlı Makineler	1.207	1.596	1.946	2.245	2.403	2.864	2.989
2891	Metalürji Makineleri	47	74	89	111	103	99	96

SINIF	ALT SEKTÖR	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
2892	Maden Taş Ocağı ve İnşaat Makineleri	413	558	714	785	850	941	1.073
2893	Gıda İçecek Tütün İşletme Makineleri	305	372	447	486	614	872	897
2894	Tekstil Giyim Eşyası Deri Makineleri	203	308	344	452	332	396	430
2895	Kağıt Mukavva Makineleri	10	14	13	19	25	32	29
2896	Plastik ve Kauçuk Makineleri	44	77	97	122	155	193	197
2899	BYS Diğer Özel Amaç Makineleri	185	194	242	271	323	333	247

KAYNAK: TÜİK, İŞ İSTATİSTİKLERİ

Sanayide yer alan alt sektörlerin yarattıkları katma değerlerin 2010-2016 dönemindeki gelişimi değerlendirildiğinde sadece genel amaçlı makineler alt sektörünün katma değer payının arttığı görülmektedir. Buna karşın genel amaçlı diğer makineler, metal işleme ve takım tezgahları, tarım ve ormancılık makineleri ile diğer özel amaçlı makineler alt sektörlerinin katma değer payları gerilemiştir. 2010-2016 döneminde katma değer payı en çok yükselen alt sektörler motor ve türbin imalatı, başka yerde sınıflanmayan diğer genel amaçlı makineler ile pompa ve kompresör imalatı alt sektörleri olmuştur.

TABLO.86 ALT SEKTÖRLER İTİBARIYLA KATMA DEĞER PAYLARI YÜZDE

SINIF	ALT SEKTÖR	2010 PAY %	2016 PAY %
281	Genel Amaçlı Makinelerin İmalatı	28,2	31,3
2811	Motor ve Türbin İmalatı	11,5	13,7
2812	Akışkan Gücü ile Çalışan Ekipmanlar	2,1	2,7
2813	Diğer Pompaların ve Kompresörlerin İmalatı	3,5	4,4
2814	Musluk Vana Valf İmalatı	5,6	5,5
2815	Rulman Dişli/Dişli Takım İmalatı	5,7	5,3
282	Genel Amaçlı Diğer Makinelerin İmalatı	28,7	27,2
2821	Fırın Ocak ve Brülör İmalatı	2,4	1,1
2822	Kaldırma ve Taşıma Ekipmanları	7,3	6,4
2823	Büro Makineleri ve Ekipmanları	c	c
2824	Motorlu veya Pnömatik El Aletleri	c	c
2825	Soğutma ve Havalandırma Donanımları	12,5	12,3
2829	BYS Diğer Genel Amaç Makineler	6,3	7,7
283	Tarım ve Ormancılık Makineleri	12,3	11,5
2830	Tarım ve Ormancılık Makineleri	12,3	11,5
284	Metal İşleme ve Takım Tezgahları	7,4	6,8
2841	Metal İşleme Makineleri	6,2	5,4
2849	Diğer Takım Tezgahları	1,2	1,4
289	Diğer Özel Amaçlı Makineler	23,4	19,9
2891	Metalürji Makineleri	0,9	0,6
2892	Maden Taş Ocağı ve İnşaat Makineleri	8,0	7,2
2893	Gıda İçecek Tütün İşletme Makineleri	5,9	6,0
2894	Tekstil Giyim Eşyası Deri Makineleri	3,9	2,9
2895	Kağıt Mukavva Makineleri	0,2	0,2
2896	Plastik ve Kauçuk Makineleri	0,9	1,3
2899	BYS Diğer Özel Amaç Makineleri	3,6	1,6

KAYNAK: TÜİK, İŞ İSTATİSTİKLERİ

Makine sanayiinde alt sektörlerin ihracatlarının toplam makine sanayii ihracatı içindeki payları ve gelişimi bu bölümde daha ayrıntılı olarak değerlendirilmektedir.

Makine sanayiinde 2002 yılından bu yana ihracatta alt sektör çeşitliliği önemli ölçüde artmıştır. Hemen tüm alt sektörlerde üretim ve ihracat gerçekleşmektedir.

Bununla birlikte 2008-2016 yılları arasında alt sektörlerin toplam ihracat içinden aldıkları paylarda önemli değişimler olduğu görülmektedir.

Sektör ihracatında en yüksek payı alan endüstriyel klimalar aynı zamanda payını en çok artıran alt sektör olmuştur. İkinci en yüksek payı alan inşaat ve madencilik makinelerinin payında ise önemli bir gerileme yaşanmıştır. Üçüncü sırada yer alan diğer makineler ile aksamaları payını artırmıştır. Dördüncü sırada yer alan pompa ve kompresörler ile beşinci sırada yer alan metal işleme ve takım tezgahlarının payları ise azalmıştır. Daha sonra gelen tarım, tekstil ve gıda makinelerinin payları ise yükselmiştir.

V.1.5 DIŞ TİCARET

TABLO.87 ALT SEKTÖRLERİN İHRACAT PAYLARI 2008-2016

SIRA 2016	MAKİNE GRUBU	2008 % PAY	2016 % PAY
1	ENDÜSTRİYEL KLİMA	13,8	18,0
2	İNŞAAT VE MADENCİLİK MAKİNELERİ	13,8	9,8
3	DİĞER MAKİNELER İLE AKSAMLARI	8,5	9,2
4	POMPA VE KOMPRESÖRLER	8,7	8,0
5	METAL İŞLEME VE TAKIM TEZGAHLARI	11,0	7,6
6	TARIM MAKİNELERİ	5,5	7,0
7	TEKSTİL MAKİNELERİ	3,9	6,0
8	GIDA MAKİNELERİ	5,0	5,6
9	VANALAR	4,8	5,2
10	REAKTÖR VE KAZANLAR	3,9	5,1
11	TÜRBİN TURBOJET VE HİDROLİK SİLİNDİR	7,6	5,1
12	HADDE VE DÖKÜM MAKİNELERİ	4,0	3,3
13	YÜK KALDIRMA TAŞIMA VE İSTİFLEME	2,5	2,7
14	KAUÇUK VE PLASTİK MAKİNELERİ	1,4	1,7
15	AMBALAJ MAKİNELERİ	1,0	1,4
16	RULMANLAR	1,4	1,4
17	ENDÜSTRİYEL ISITICILAR	1,8	1,3
18	KAĞIT VE BASIM MAKİNELERİ	0,8	0,7
19	ENDÜSTRİYEL YIKAMA VE KURUTMA MAK	0,4	0,5
20	BÜRO MAKİNELERİ	0,2	0,2
21	DERİ MAKİNELERİ	0,1	0,1
22	MOTORLAR	0,0	0,0

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU VERİLERİNDEN HESAPLANMIŞTIR

İthalatta ise hemen tüm alt makine sektöründe ithalatın da yapıldığı görülmektedir. İthalatta en yüksek payı yüzde 15,1 ile diğer makine ve aksamaları almaktadır. İkinci sırada yüzde 10,2 ve artan payı ile inşaat ve madencilik makineleri yer almaktadır. Üçüncü sırada payı yüzde 9,8'e düşen pompa ve kompresörler bulunmaktadır. 2008-2016 döneminde alt sektörlerin ithalat paylarında değişim daha sınırlı gerçekleşmiştir.

TABLO.88 ALT SEKTÖRLERİN İTHALAT PAYLARI 2008-2016

SIRA 2016	MAKİNE GRUBU	2008 % PAY	2016 % PAY
1	DİĞER MAKİNELER İLE AKSAMLARI	13,9	15,1
2	İNŞAAT VE MADENCİLİK MAKİNELERİ	8,7	10,2
3	POMPA VE KOMPRESÖRLER	10,9	9,8
4	METAL İŞLEME VE TAKIM TEZGAHLARI	11,5	8,5
5	TÜRBİN TURBOJET VE HİDROLİK SİLİNDİR	4,1	8,0
6	TEKSTİL MAKİNELERİ	6,8	6,6
7	YÜK KALDIRMA TAŞIMA VE İSTİFLEME	5,5	6,3
8	VANALAR	4,8	5,6
9	ENDÜSTRİYEL KLİMA	5,3	4,7
10	TARIM MAKİNELERİ	2,4	3,3
11	REAKTÖR VE KAZANLAR	3,1	3,2
12	HADDE VE DÖKÜM MAKİNELERİ	3,6	3,0
13	KAUÇUK VE PLASTİK MAKİNELERİ	3,3	2,9
14	GIDA MAKİNELERİ	3,0	2,8
15	ENDÜSTRİYEL ISITICILAR	1,9	2,7
16	RULMANLAR	2,4	1,8
17	AMBALAJ MAKİNELERİ	1,9	1,8
18	KAĞIT VE BASIM MAKİNELERİ	3,5	1,8
19	BÜRO MAKİNELERİ	2,1	1,0
20	ENDÜSTRİYEL YIKAMA VE KURUTMA MAK	0,8	0,4
21	MOTORLAR	0,3	0,4
22	DERİ MAKİNELERİ	0,2	0,1

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU VERİLERİNDEN HESAPLANMIŞTIR

Alt sektörler itibarıyla dış ticaret dengesi değerlendirildiğinde 2008 yılında 22 alt sektörden 20 tanesinde dış ticaret açığı verilirken, 1'inde fazla verilmekte ve 1'inde ise denge sağlanmış bulunmaktadır. 2016 yılında ise 22 alt sektörden 21 tanesinde açık verilirken sadece 1 alt sektörde fazla verilmektedir. Fazla verilen sektör endüstriyel klimalardır.

2008-2016 yılları karşılaştırıldığında 22 alt sektörden 7 tanesinde dış ticaret dengesi iyileşmiştir. 7 alt sektörden 6 tanesinde açıklar azalmış 1'inde ise fazla yükselmiştir. Diğer açık veren 15 alt sektörde ise dış denge bozulmuştur. Türkiye'nin en önemli ihracatçı alt sektörleri aynı zamanda en yüksek dış ticaret açığını veren alt sektörler konumunda kalmaya devam etmektedirler.

TABLO.89 ALT SEKTÖRLER İTİBARIYLA DIŞ TİCARET DENGESİ 2008-2016

SIRA	MAKİNE GRUBU	2008 DENGE MİLYON DOLAR	2016 DENGE MİLYON DOLAR	GELİŞME MİLYON DOLAR
1	ENDÜSTRİYEL KLİMA	125	586	461
2	KAĞIT VE BASIM MAKİNELERİ	-492	-303	189
3	BÜRO MAKİNELERİ	-320	-191	129
4	ENDÜSTRİYEL YIKAMA VE KURUTMA MAK	-90	-52	39
5	GIDA MAKİNELERİ	-123	-97	26
6	RULMANLAR	-275	-249	26
7	DERİ MAKİNELERİ	-17	-8	10

SIRA	MAKİNE GRUBU	2008 DENGİ MİLYON DOLAR	2016 DENGİ MİLYON DOLAR	GELİŞME MİLYON DOLAR
8	REAKTÖR VE KAZANLAR	-209	-216	-7
9	AMBALAJ MAKİNELERİ	-228	-244	-16
10	KAUÇUK VE PLASTİK MAKİNELERİ	-413	-435	-22
11	MOTORLAR	-44	-79	-35
12	HADDE VE DÖKÜM MAKİNELERİ	-289	-329	-40
13	TEKSTİL MAKİNELERİ	-781	-827	-46
14	METAL İŞLEME VE TAKIM TEZGAHLARI	-1.035	-1.087	-52
15	TARIM MAKİNELERİ	0	-67	-67
16	POMPA VE KOMPRESÖRLER	-1.090	-1.309	-219
17	ENDÜSTRİYEL ISITICILAR	-172	-432	-260
18	VANALAR	-414	-687	-273
19	YÜK KALDIRMA TAŞIMA VE İSTİFLEME	-690	-1.054	-364
20	DİĞER MAKİNELER İLE AKSAMLARI	-1.573	-2.276	-703
21	İNŞAAT VE MADENCİLİK MAKİNELERİ	-412	-1.227	-815
22	TÜRBİN TURBOJET VE HİDROLİK SİLİNDİR	-120	-1.197	-1.077

KAYNAK: TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU VERİLERİNDEN HESAPLANMIŞTIR

V.1.6 SANAYİİ ÜRETİMİ

Makine sanayiinde alt sektörlerin sanayii üretimindeki gelişmeler Türkiye İstatistik Kurumu'nun sanayii üretim endeksleri verileri ile incelenmekte ve değerlendirilmektedir. Sanayii üretim endeksi 2010=100 temel alınarak hesaplanmaktadır.

Buna göre 2010 yılından 2016 sonuna kadar sanayii üretimi ölçülen 21 alt sektörden 19 tanesinin verisi açıklanmakta olup, bunlardan 18 tanesinde üretim artmıştır. Sadece metalürji makineleri üretimi gerilemiştir.

Makine sektöründe sanayii üretimini en çok arttıran alt sektör yüzde 82,6 ile kağıt ve mukavva makineleri alt sektörü olmuştur. İkinci sırada yüzde 77,7 ile akışkan gücü ile çalışan ekipmanlar grubu yer almaktadır. Yüzde 74,1 üretim artışı gösteren motor ve türbinler üçüncü sırada yer almaktadır. İhracatta ilk sıralarda yer alan iş makineleri, metal işleme makineleri-takım tezgahları ile soğutma ve havalandırma makineleri ile pompa ve kompresörleri üretiminde artışlar daha sınırlı kalmıştır.

TABLO.90 ALT SEKTÖRLER İTİBARIYLA SANAYİİ ÜRETİM 2010=100

SINIF	AKT SEKTÖR	2011	2012	2013	2014	2015	2016
28	MAKİNE SANAYİİ	128,4	129,7	139,2	143,0	140,5	141,6
281	Genel Amaçlı Makinelerin İmalatı	128,7	134,5	142,7	158,6	156,5	159,9
2811	Motor ve Türbin İmalatı	124,3	132,4	139,0	164,5	165,7	174,1
2812	Akışkan Gücü ile Çalışan Ekipmanlar	177,4	177,0	189,5	201,6	173,8	177,7
2813	Diğer Pompaların ve Kompresörlerin İm.	114,3	119,0	130,8	134,9	133,7	126,0
2814	Musluk Vana Valf İmalatı	127,2	142,0	154,3	151,9	145,3	137,7
2815	Rulman Dişli/Dişli Takım İmalatı	130,2	125,4	129,5	152,3	156,4	167,2
282	Genel Amaçlı Diğer Makinelerin İmalatı	125,7	121,1	135,7	125,8	121,6	121,7
2821	Fırın Ocak ve Brülör İmalatı	153,5	127,5	144,6	175,1	157,9	145,9
2822	Kaldırma ve Taşıma Ekipmanları	116,7	115,2	118,7	146,8	131,7	116,8
2823	Büro Makineleri ve Ekipmanları	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2824	Motorlu veya Pnömatik El Aletleri	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
2825	Soğutma ve Havalandırma Donanımları	129,8	129,5	157,7	110,5	113,2	120,7
2829	BYS Diğer Genel Amaç Makineler	119,8	111,1	111,4	116,2	115,8	122,8
283	Tarım ve Ormancılık Makineleri	156,4	135,9	141,0	159,0	164,0	164,9

SINIF	AKT SEKTÖR	2011	2012	2013	2014	2015	2016
284	Metal İşleme ve Takım Tezgahları	114,4	120,2	132,1	129,3	122,8	132,0
2841	Metal İşleme Makineleri	111,1	114,3	126,8	126,1	120,3	130,8
2849	Diğer Takım Tezgahları	132,0	151,1	160,5	146,3	136,3	138,7
289	Diğer Özel Amaçlı Makineler	121,1	134,2	140,7	141,4	137,6	134,9
2891	Metalürji Makineleri	113,7	114,1	99,8	120,5	70,0	50,2
2892	Maden Taş Ocağı ve İnşaat Makineleri	131,7	146,5	155,0	146,3	136,4	144,1
2893	Gıda İçecek Tütün İşletme Makineleri	116,7	128,4	115,8	128,7	150,6	143,2
2894	Tekstil Giyim Eşyası Deri Makineleri	92,2	99,8	126,8	127,5	130,4	143,0
2895	Kağıt Mukavva Makineleri	122,2	143,1	152,1	166,4	214,6	182,6
2896	Plastik ve Kauçuk Makineleri	117,1	133,8	150,0	155,6	163,6	154,4
2899	BYS Diğer Özel Amaç Makineleri	139,6	159,1	172,7	167,3	133,9	106,1

KAYNAK: TÜİK, SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ

V.I.7 ÜRETİM VERİMLİLİĞİ

Makine sanayiinde alt sektörler itibariyle üretimde verimlilik çalışan başına üretim endeksi verileri ile ölçülmekte ve değerlendirilmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun açıkladığı veriden hesaplanan makine sanayii alt sektörlerinde üretim verimliliğinde yaşanan gelişmeler aşağıda sunulmaktadır.

Buna göre 2010=100 bazlı hesaplamalarda 2010-2016 döneminde makine sanayiinin genelinde işgücü verimliliği hemen hemen aynı kalmıştır. Üretim ve istihdam aynı oranlarda büyümüştür.

Alt sektörler itibariyle ise farklı işgücü verimliliği gelişmeleri yaşanmıştır. 21 alt sektörden 19 tanesi için işgücü verimliliği hesaplanmıştır. Bunlardan 10 tanesinde işgücü verimliliği 2010 yılına göre gerilemiştir. 9 tanesinde ise işgücü verimliliği artmıştır. En yüksek artış yüzde 19,5 ile fırın ocak ve brülör imalatı alt sanayii ve yüzde 19,0 ile rulman, dişli, dişli takım imalatı alt sektöründe gerçekleşmiştir.

TABLO.91 SANAYİİ ÜRETİM VERİMLİLİĞİ; ÇALIŞAN KİŞİ BAŞINA ÜRETİM ENDEKSİ 2010=100

SINIF	ALT SEKTÖR	2011	2012	2013	2014	2015	2016
28	MAKİNE SANAYİİ	112,8	105,4	109,0	106,4	101,1	100,1
281	Genel Amaçlı Makinelerin İmalatı	112,1	108,6	113,7	119,8	112,8	110,7
2811	Motor ve Türbin İmalatı	112,8	112,0	115,8	127,3	116,0	113,3
2812	Akışkan Gücü İle Çalışan Ekipmanlar	144,6	130,1	140,6	151,5	120,5	118,8
2813	Diğer Pompaların ve Kompresörler	98,6	95,7	101,2	92,7	86,1	76,8
2814	Mustluk Vana Valf İmalatı	110,6	113,9	120,1	118,5	116,7	112,1
2815	Rulman Dişli/Dişli Takım İmalatı	111,8	100,2	106,6	118,1	116,3	119,0
282	Genel Amaçlı Diğer Makineler İmalatı	110,6	99,3	106,5	93,2	86,2	85,5
2821	Fırın Ocak ve Brülör İmalatı	124,9	100,2	125,6	143,4	128,3	119,5
2822	Kaldırma ve Taşıma Ekipmanları	106,7	97,2	92,6	104,2	88,0	78,5
2823	Büro Makineleri	vy	vy	vy	vy	vy	vy
2824	Motorlu veya Pnömatik El Aletleri	vy	vy	vy	vy	vy	vy
2825	Soğutma ve Havalandırma Donanımları	113,4	108,3	122,2	83,7	81,9	84,8
2829	BYS Diğer Genel Amaçlı Makineler	106,0	87,1	86,7	84,1	80,8	85,4
283	Tarım ve Ormancılık Makineleri	120,9	91,3	92,7	93,4	92,0	91,3
284	Metal İşleme ve Takım Tezgahları	101,2	103,2	108,4	100,3	89,6	94,7
2841	Metal İşleme Makineleri	98,1	97,1	101,8	95,3	85,2	91,3
2849	Diğer Takım Tezgahları	117,3	135,0	143,2	126,2	112,2	111,2
289	Diğer Özel Amaçlı Makineler	110,5	112,7	112,5	110,5	107,8	104,7
2891	Metalürji Makineleri	120,6	105,2	108,2	128,1	83,3	67,0
2892	Maden Taş Ocağı ve İnşaat Makineleri	117,1	117,6	122,7	114,9	108,4	108,9

SINIF	ALT SEKTÖR	2011	2012	2013	2014	2015	2016
2893	Gıda İçecek Tütün İşletme Makineleri	106,0	112,6	98,7	105,6	120,0	111,9
2894	Tekstil Giyim Eşyası Deri Makineleri	89,5	85,8	93,1	88,0	88,8	99,8
2895	Kağıt Mukavva Makineleri	115,4	115,3	94,3	89,6	116,0	99,6
2896	Plastik ve Kauçuk Makineleri	104,6	110,6	120,9	119,7	120,1	109,2
2899	BYS Diğer Özel Amaç Makineleri	122,1	130,4	138,4	138,6	116,3	93,9

KAYNAK: BİLİM, SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI, VERİMLİLİK İSTATİSTİKLERİ

Alt sektörlerin teknoloji faaliyetleri patent ve faydalı model tescil başvuruları sayıları ile değerlendirilmektedir. Buna göre tüm alt sektörlerde sayının arttığı görülmektedir. 2015 yılında en çok başvuruyu 423 adet ile diğer özel amaçlı makineler grubu yapmıştır.

V.1.8 TEKNOLOJİ FAALİYETLERİ

TABLO.92 MAKİNE SANAYİİNDE PATENT VE FAYDALI MODEL TESCİL BAŞVURULARININ DAĞILIMI

YILLAR	Mekanik Güç Üretimi ve Kullanımına Yönelik Makineler	Genel Amaçlı Diğer Makineler	Tarım ve Orman Makineleri	Takım Tezgahları	Diğer Özel Amaçlı Makineler	Silah ve Mühimmat
2008	164	234	166	138	275	33
2009	187	245	159	122	283	37
2010	189	202	199	154	298	45
2011	212	251	191	193	392	68
2012	234	264	241	150	358	54
2013	181	210	157	103	225	52
2014	324	330	257	212	438	59
2015	319	382	387	225	423	73

KAYNAK: TÜRK PATENT ENSTİTÜSÜ

V.2 MAKİNE SEKTÖRÜNDE İÇ PAZAR

Makine sektöründe iç pazar büyüklüğü 2016 yılı itibarıyla 33,0 milyar dolar olarak hesaplanmaktadır. Yurtiçi makine üretim değeri 18,76 milyar dolar, ihracat 8,58 milyar dolar ve ithalatın yurtiçi satış fiyatları ederi 22,85 milyar dolardır.

Bu büyüklükler itibarıyla iç pazarın yüzde 69,2'si ithalat ile karşılanmaktadır. Üretimin yüzde 45,8'i ise ihraç edilmektedir.

Alt sektörler itibarıyla değerlendirildiğinde en büyük iç pazar 3,25 milyar dolar ile motorlar ve türbinler pazarıdır. Kaldırma, taşıma ve istifleme makineleri, soğutma ve havalandırma makineleri, pompa ve kompresörler ile tarım ve orman makineleri ve metal işleme ve takım tezgahları makineleri 2,5-3,0 milyar dolar arasında değişen büyüklükleri ile sıralanmaktadır.

İç pazarda ithalatın en yüksek olduğu alt sektör yüzde 99,3 oranı ile ambalaj, kağıt ve plastik makineleri ve yüzde 96,5 oranı tekstil makineleridir. Fırın ocak ve kazanlar ile pompa ve kompresörler ve metalürji makineleri iç pazar içinde ithalatın en düşük olduğu alt sektör ise yüzde 27,9 ile tarım ve orman makinelerindedir.

TABLO.93 MAKİNE SEKTÖRÜNDE İÇ PAZAR BÜYÜKLÜĞÜ MİLYON DOLAR 2015

	İÇ PAZAR	ÜRETİM DEĞERİ	İHRACAT	İTHALAT	İTHALAT / PAZAR %	İHRACAT / ÜRETİM %
MOTORLAR VE TÜRBİNLER	2.756	1.790	397	1.363	49,5	22,2
POMPA VE KOMPRESÖRLER	2.351	925	703	2.129	90,6	76,0
MUSLUK VANA VE VALFLER	1.824	1.160	492	1.156	63,4	42,4

MİLYON DOLAR 2015	İÇ PAZAR	ÜRETİM DEĞERİ	İHRACAT	İTHALAT	İTHALAT / PAZAR %	İHRACAT/ ÜRETİM %
RULMANLAR	1.113	810	127	430	38,6	15,7
FIRIN OCAK VE KAZANLAR	512	444	442	510	99,6	99,5
KALDIRMA VE İSTİFLEME	2.856	1.585	252	1.523	53,3	15,9
METALÜRJİ	606	350	279	535	88,3	79,7
SOĞUTMA VE HAVALANDIRMA	2.446	2.441	1.521	1.526	62,4	62,3
TARIM VE ORMANCILIK	2.810	2.596	635	849	30,2	24,5
METAL İŞLEME VE TAKIM TEZ.	2.496	1.260	676	1.912	76,6	53,7
İNŞAAT VE İŞ MAKİNELERİ	2.425	1.400	975	2.000	82,5	69,6
GIDA MAKİNELERİ	1.252	1.210	528	570	45,5	43,6
TEKSTİL MAKİNELERİ	1.651	580	423	1.494	90,5	72,9
AMBALAJ, KAĞIT, PLAS. MAK.	1.838	368	332	1.802	98,0	90,2
DİĞER MAKİNELER	4.398	1.977	876	3297	75,0	44,3
TOPLAM	31.332	18.896	8.658	21.094	67,3	45,8

KAYNAK: ÇALIŞMA EKİBİ TARAFINDAN HESAPLANMIŞTIR

TABLO.94 MAKİNE SEKTÖRÜNDE İÇ PAZAR BÜYÜKLÜĞÜ MİLYON DOLAR 2016

	İÇ PAZAR	ÜRETİM DEĞERİ	İHRACAT	İTHALAT	İTHALAT/ PAZAR %	İHRACAT/ ÜRETİM %
MOTORLAR VE TÜRBİNLER	3.247	1.887	436	1.796	55,3	23,1
POMPA VE KOMPRESÖRLER	2.507	899	685	2.293	91,5	76,2
MUSLUK VANA VE VALFLER	2.015	1.158	445	1.302	64,6	38,4
RULMANLAR	1.155	850	123	428	37,0	14,5
FIRIN OCAK VE KAZANLAR	764	482	442	724	94,8	91,7
KALDIRMA VE İSTİFLEME	2.666	1.420	229	1.475	55,3	16,1
METALÜRJİ	730	340	285	675	92,5	83,8
SOĞUTMA VE HAVALANDIRMA	2.763	2.628	1.691	1.826	66,1	64,3
TARIM VE ORMANCILIK	2.761	2.593	603	771	27,9	23,3
METAL İŞLEME VE TAKIM TEZ.	2.601	1.340	651	1.912	73,5	48,6
İNŞAAT VE İŞ MAKİNELERİ	2.977	1.439	844	2.382	80,0	58,7
GIDA MAKİNELERİ	1.268	1.117	484	635	50,1	43,3
TEKSTİL MAKİNELERİ	1.526	565	511	1.472	96,5	90,4
AMBALAJ, KAĞIT, PLAS. MAK.	1.457	343	333	1.447	99,3	97,1
DİĞER MAKİNELER	4.590	1.694	820	3.716	81,0	48,4
TOPLAM	33.026	18.755	8.582	22.853	69,2	45,8

KAYNAK: ÇALIŞMA EKİBİ TARAFINDAN HESAPLANMIŞTIR

V.3 MAKİNE SANAYİİ ALT SEKTÖRLERİNDE BÖLGESEL TOPLULAŞMA VE KÜMELENMELER

Makine sanayiinin bölgesel toplulaşmasına ilişkin olarak üreticilerin alt sektörler itibariyle iller bazında dağılımı ve ihracatın iller bazında dağılımı ile kümelenme ve organize sanayii bölgeleri çalışmalarına ilişkin veriler ve bilgiler sunulmakta ve değerlendirilmektedir.

Türkiye’de makine sanayii üç ana bölgesel yapıda toplulaşmaktadır. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği’nin sanayii veri tabanı bilgilerine göre 2016 yıl sonu itibariyle toplam 11.570 imalatçı sanayicinin iller itibariyle dağılımı tablolarda ayrıntılı olarak ve topluca sunulmaktadır. Buna göre makine sanayiinde üç ana bölgesel yapı şunlardır;

1. Büyük iller; İstanbul, Ankara, İzmir, Konya, Kocaeli ve Bursa. Bu altı il üreticilerin yüzde 71,5’ini, ihracatın ise yüzde 79,9’u gerçekleştirmektedir.
2. Orta ölçekli iller; Eskişehir, Manisa, Gaziantep, Adana, Kayseri, Çorum, Tekirdağ, Balıkesir, Sakarya ile Aydın,

Denizli, Antalya, Samsun, Mersin ve Düzce'den oluşmaktadır. Bu iller üreticilerin yüzde 20,2'sine sahipken, ihracatın yüzde 19,1'ini gerçekleştirmektedir.

3. Diğer iller; makine sanayiinde üreticilerin yüzde 8,3'üne sahipken, ihracatın yüzde 1'ini gerçekleştirmektedir.

Alt makine sektörleri itibariyle değerlendirildiğinde

1. İstanbul'un hemen her alandaki makine üretimine rağmen diğer illere göre göreceli hakim olduğu alt sektörler başka yerde sınıflandırılmayan genel amaçlı makineler, soğutma ve havalandırma makineleri, pompa ve kompresörler, musluk, vana, valfler, metal işleme makineleri ile tekstil ve plastik-kauçuk makineleridir.
2. Ankara'da iş makineleri, kaldırma ve istifleme makineleri, soğutma ve havalandırma ekipmanları ile savunma sanayii ekipmanlarının ağırlıklı üretimi yapılmaktadır.
3. İzmir'de üretim soğutma ve havalandırma ekipmanları, kaldırma ve istifleme makineleri, genel amaçlı makineler ve pompa kompresör imalatı ile gıda makineleri ağırlıklıdır.
4. Konya tarım ve ormancılık makineleri, gıda makineleri, kaldırma ve taşıma ekipmanları, motor ve türbinler ile akışkan güç ekipmanları yanı sıra metal işleme, rulman, musluk, vana, valf ve pompa kompresör üretiminde yoğunlaşmaktadır.
5. Bursa metal işleme ve takım tezgahları ile kaldırma ve taşıma ekipmanları, soğutma ve havalandırma ekipmanları ile tarım - ormancılık ve gıda makineleri ağırlıklı makine üretimi yapmaktadır.
6. Eskişehir savunma sanayii, Manisa soğutma havalandırma ile tarım ve ormancılık makineleri, Gaziantep tekstil ve gıda makineleri, Adana tarım ve ormancılık makineleri, Kayseri kaldırma ve taşıma ekipmanları ile genel amaçlı makineler, Tekirdağ tarım ve orman makineleri ağırlıklı üretim yapmaktadır.
7. Kocaeli'nde soğutma ve havalandırma ekipmanları, genel amaçlı ve özel amaçlı makineler, iş makineleri ile kaldırma ve taşıma amaçlı makineler ağırlıklı üretim yapılmaktadır.

TABLO.95 İLLERDE MAKİNE SANAYİİ FİRMA SAYILARINDA GELİŞMELER

İLLER	2012 FİRMA SAYISI	2016 FİRMA SAYISI
İSTANBUL	2.677	3.520
ANKARA	1.429	1.452
KONYA	1.129	1.132
İZMİR	1.122	1.074
BURSA	702	665
KOCAELİ	342	431
GAZİANTEP	206	242
ADANA	289	228
TEKİRDAĞ	176	218
ÇORUM	185	205
MANİSA	213	203
KAYSERİ	177	199
ESKİŞEHİR	153	156
SAKARYA	118	146
BALIKESİR	148	128
MERSİN	99	123
DENİZLİ	85	121
AYDIN	122	109
ANTALYA	88	108

KAYNAK: TOBB SANAYİ BİLGİ MERKEZİ

TABLO.96 2016 YILI İLLERE GÖRE MAKİNE İHRACATI (Milyon Dolar)

İLLER	MAKİNE	İKLİMLENDİRME	MAKİNE TOPLAM	PAY %
İSTANBUL	1.977	1.567	3.543	40,2
ANKARA	917	174	1.091	12,4
BURSA	549	220	769	8,7
İZMİR	366	300	666	7,6
KOCAELİ	284	307	591	6,7
MANİSA	36	383	419	4,8
KONYA	303	78	381	4,3
GAZİANTEP	90	94	184	2,1
MERSİN	85	29	114	1,3
ESKİŞEHİR	72	42	114	1,3
KAYSERİ	42	46	88	1,0
ADANA	51	36	88	1,0
ÇORUM	57	1	58	0,7
HATAY	45	14	59	0,7
TEKİRDAĞ	39	25	64	0,7
AYDIN	39	23	62	0,7
DENİZLİ	34	2	36	0,4
AKSARAY	32	2	34	0,4
BALIKESİR	30	3	33	0,4
SAMSUN	29	14	42	0,5
TOPLAM	5.303	3.509	8.812	100,0

KAYNAK: TİM İHRACATÇI BİRLİKLERİ KAYITLARI

TABLO.97 MAKİNE SANAYİİNDE ÜRETİCİ FİRMALARIN İLLERE DAĞILIMI 2012

MAKİNE GRUPLARI	İST	ANK	KOC	BRS	İZ	ES	KON	MAN	GZ	ME	ADA	SAK	KAY	AY	SAM	ÇO	Gİ	DE	TE	ANT	BA	AK	DÜ	DİĞ	TOP
2811 MOT. TÜRİN	20	13	3	12	24	4	48	2	3		6	2			4				3	2	4			3	150
2812 AKIŞ GÜÇ EKİP.	96	70	12	35	36	1	67	3	2	1	6	2	6	4	1	5	1	1	13		4			9	375
2813 POMP VE KOMP	142	73	10	20	87	6	51	6	5	4	8	7	5	3	5		1	1	8	3		4	4	33	487
2814 VANA MUSLUK	200	20	19	15	38	5	47	5			8		1		3		2		8					9	380
2815 RULMAN DIŞLI	122	30	13	18	48	7	59	18		1	14	3	3	5	4	4			6		1		2	14	372
2821 FIRIN BRÜLÖR	99	42	18	17	22	2	18	8	6		9		5	4	6	3		2	4	3	1		2	23	294
2822 KALDI. TAŞIM	280	213	61	74	119	22	109	24	20	17	38	17	31	11	25	20	4	21	15	28	17	3	3	123	1295
2823 BÜRO MAKİN.	12	3	1				1	1				2								1					21
2824 MOT PNÖ EL AL	7	5		2	1	1	1	1		1		1									3			2	25
2825 SOĞUT HAV MAK	293	130	35	45	118	18	26	28	26	2	14	2	10	2	5	6	1	2	15	9	11		1	59	858
2829 DİĞER GEN MAK.	348	116	45	38	139	15	55	18	11	11	24	12	24	5	5	18	1	3	7	9	9	1	1	75	990
2830 TARIM VE ORM.	34	53	12	57	95	16	328	40	17	19	85	13	18	52	8	25		5	59	9	73	2	3	277	1301
2841 METAL İŞLEME	257	82	13	124	88	5	82	8	11	9	16	6	19	6	2	4		6	2	2	2		2	43	789
2849 TAKIM TEZGH.	96	66	6	84	29	5	23	5	3		5	8	9			4	1	7	1	2	4		1	22	381
2891 METALURJİ MAK	33	10	18	2	14	2	5				13	1	1			4		5	1			1		24	134
2892 İŞ MAKİNELERİ	86	314	25	26	53	8	35	6	20	18	13	6	4	6	7	26		5	5	3	3	7		58	735
2893 GIDA MAKİN.	122	74	6	42	84	25	133	19	35	13	7	23	9	18	10	50	2	6	1	14	6	3	2	128	834
2894 TEKSTİL MAKİN.	173	20	2	31	45	1	7	1	35	1	9	1	12	4	1	1		15	18		3			28	417
2895 KAĞIT MAKİN.	23	5	3	4	8		2		3		4		1	1		4								5	63
2896 PLAS KAUS. MAK	112	10	17	14	27	3	6		11		5	9	7	1		3		2	4	2			2	17	252
2899 DİĞER ÖZEL MAK	122	80	23	42	47	7	26	20	8	2	5	4	12		1	8		4	6	1	4	2	1	53	478
28	2677	1429	342	702	1122	153	1129	213	206	99	289	118	177	122	87	185	13	85	176	88	148	22	25	1005	10631

TABLO.98 MAKİNE SANAYİİNDE ÜRETİCİ FİRMALARIN İLLERE DAĞILIMI 2016

MAKİNE GRUPLARI	İST	ANK	KOC	BRS	İZ	ES	KON	MAN	GZ	ME	ADA	SAK	KAY	AY	SAM	ÇO	Gİ	DE	TE	ANT	BA	AK	DÜ	DİĞ	TOP
2811 MOT. TÜRBin	26	12	11	12	20	3	47		1	1	6	2			2				5					6	154
2812 AKIŞ GÜC EKİP.	100	58	13	20	41		86	33	3	2	5	2	2	4		6		3	5		4			20	367
2813 POMP VE KOMP	196	81	14	25	84	8	60	5	7	4	8	9	7	3	4	1		1	11	3	1	2		41	575
2814 VANA MUSLUK	212	20	20	9	27	4	34	9		2	7		1		2	2		1	6					12	368
2815 RULMAN DIŞLI	120	26	8	15	42	7	71	16		1	9	4	3	6	1	5		1	6				1	18	360
2821 FIRIN BRÜLÖR	146	45	28	15	31	3	23	10	9	5	7		7	4	5	3		3	4	4	2	3	4	22	383
2822 KALDI. TAŞIM	451	223	57	84	126	27	150	29	21	38	35	17	37	12	12	22		28	30	42	30	16	5	216	1708
2823 BÜRO MAKİN.	10	2			1		1	1				1						1	1						18
2824 MOT PNÖ EL AL	12	3	1	1	3		4	1		1	1		2												36
2825 SOĞUT HAV MAK	305	120	42	42	97	18	34		22	7	12	6	9	5	6	4		7	26	13	3	1	1	-9	869
2829 DİĞER GEN MAK.	520	147	65	41	142	10	64	20	19	10	25	22	23	12	4	16		6	21	12	10	5		102	1296
2830 TARIM VE ORM.	42	49	11	28	57	16	186	30	10	17	28	15	6	27	5	18		5	31	11	9	14	4	156	775
2841 METAL İŞLEME	261	60	36	103	51	10	74	6	7	5	10	8	29	4	1	2		3	8	1	41	1	2	8	731
2849 TAKIM TEZGH.	144	62	25	118	42	9	29	5	3	2	3	10	12			2		15	7	3	5	7	2	24	529
2891 METALURJİ MAK	46	10	18	1	16	3	8			1	8	1	1			3		7	3		2		2	21	151
2892 İŞ MAKİNELERİ	91	331	17	16	59	6	56		16	8	13	5	4	7	4	31		6	8	2	1	6		81	768
2893 GIDA MAKİN.	167	61	6	32	108	15	145	14	42	12	16	25	10	21	7	75		9	4	11	5	2	1	116	904
2894 TEKSTİL MAKİN.	195	16	4	37	33	1	10	2	49	3	12	2	17		6	1		12	17		12			14	443
2895 KAĞIT MAKİN.	49	9	5	3	10		4	1	3		7		1	1		6		1	1		2			0	103
2896 PLAS KAUS. MAK	177	18	22	13	21	8	8		23	1	7	12	15			1			13	2			2	13	356
2899 DİĞER ÖZEL MAK	250	99	28	50	63	8	38	21	7	3	9	5	13	3		7		12	11	4	1	4	1	39	676
28	3520	1452	431	665	1074	156	1132	203	242	123	228	146	199	109	59	205	0	121	218	108	128	61	25	958	11570

VI. BÖLÜM

DÜNYA MAKİNE SANAYİİ VE GENEL EĞİLİMLER

MAKFED
Makine İmalat Sanayii
Dernekleri Federasyonu

**TÜRKİYE'NİN
MAKİNECİLERİ**

GİRİŞ

Dünya makine sanayii dört ana başlık altında incelenmekte ve değerlendirilmektedir. Bunlar dünyada sabit sermaye yatırımları ile makine teçhizat yatırımları, makine sanayiinde sayısal göstergeler ve değerlendirmeler, dünya makine sanayiinde önemli ülkeler ile dünya makine sanayiine ilişkin gelecek öngörüleridir.

VI.1 DÜNYA SABİT SERMAYE VE MAKİNE TEÇHİZAT YATIRIMLARI

Dünya sabit sermaye yatırımlarının dünya toplam gelirine oranı küresel krizden sonra 2013 ve 2014 yıllarından en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2015 ve 2016 yıllarında ise yatırım eğilim yavaşlamaktadır. Özellikle Çin kaynaklı bir yavaşlama yaşanmaktadır. Bu çerçevede 2016 yılında dünya sabit sermaye yatırımı büyüklüğünün 17,95 trilyon dolara ulaştığı öngörülmektedir. Sabit sermaye yatırımları inşaat, alt yapı, makine ve teçhizat, araçlar ve fikri hakları kapsamaktadır. Bu nedenle makine ve teçhizat yatırımları ayrıca değerlendirilmektedir. Makine ve teçhizat yatırımları toplam sabit sermaye yatırımları içinde ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir. Küresel ölçekte makine ve teçhizat yatırımları 2014 yılında 4,86 trilyon dolar ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2016 yılında ise 4,44 trilyon dolara gerilemiştir. Dünya ekonomisindeki yavaşlama, atıl kapasiteler ve dünya ticaretindeki daralma yeni yatırımları son iki yıl olumsuz etkilemiştir.

TABLO.99 DÜNYA SABİT SERMAYE VE MAKİNE TEÇHİZAT YATIRIMLARI

YILLAR	DÜNYA GELİRİ MİLYAR DOLAR	SABİT SERMAYE YATIRIMLARI MİLYAR DOLAR	SABİT SERMAYE YATIRIMLARI PAY %	MAKİNE VE TEÇHİZAT YATIRIMLARI MİLYAR DOLAR
2008	63.442	15.290	24,1	3.830
2009	60.048	12.735	21,2	3.185
2010	65.643	13.490	20,6	3.372
2011	72.769	16.498	22,7	4.126
2012	74.092	17.171	23,2	4.293
2013	76.075	18.753	24,7	4.688
2014	78.042	19.429	24,9	4.857
2015	73.599	18.200	24,7	4.550
2016 T	76.213	17.950	23,6	4.440

KAYNAK: UNCTAD

Gayrisafi sabit sermaye oluşumu; bir üreticinin sabit aktifleriyle elde edişleri, eksi elden çıkarışları ve kurumsal birimin üretim faaliyetleriyle gerçekleşen üretilmeyen aktif değerine belirli ilavelerin toplam değeriyle ölçülür. Gayrisafi sabit sermaye oluşumunun en büyük kısmını maddi sabit aktifler oluşturmaktadır. Bu aktifler, makine-teçhizat ve inşaat olmak üzere iki alt grupta incelenmektedir. Sabit aktifler, bir yıldan fazla bir süre için üretim işleminde kullanılmaktadır.

Makine ve teçhizat yatırımları; referans dönemi boyunca yeni veya ikinci el olarak elde edilen makineler (ofis makineleri vb.), bina müstemilatı içinde kullanılan özel araçlar, diğer makine ve teçhizat, kullanılan tüm araçlar ve botlar, örneğin otomobiller, ticari araçlar ve kamyonlar olduğu gibi özel araçların tüm türleri, demiryolu vagonları, botlar ve benzerlerini kapsamaktadır.

TABLO.100 ÜLKELERDE MAKİNE YATIRIM HARCAMALARI MİLYON DOLAR 2015

ÜLKE	MAKİNE YATIRIM HARCAMALARI	SABİT SERMAYE YATIRIM HARCAMALARI	MİLLİ GELİR	MAKİNE/SABİT SERMAYE %	MAKİNE/MİLLİ GELİR %
ABD	669.005	3.670.026	18.036.648	18,2%	3,7%
EURO BÖLGESİ	425.914	2.297.309	11.594.825	18,5%	3,7%
JAPONYA	391.392	1.158.032	4.848.733	33,8%	7,4%
ALMANYA	116.557	647.259	3.363.600	18,0%	3,5%
TÜRKİYE	86.595	161.288	798.414	53,7%	10,8%
GÜNEY KORE	80.062	392.531	1.377.873	20,4%	5,8%
İTALYA	77.102	309.546	1.821.580	24,9%	4,2%
İNGİLTERE	70.935	502.726	2.858.003	14,1%	2,5%
FRANSA	69.485	540.937	2.418.946	12,8%	2,9%
MEKSİKA	59.301	279.624	1.294.695	21,2%	4,6%
İSPANYA	51.023	239.302	1.192.955	21,3%	4,3%
İSVİÇRE	42.496	154.503	670.790	27,5%	6,3%
AVUSTRALYA	41.333	386.151	1.451.276	10,7%	2,8%
KANADA	35.727	370.009	1.552.808	9,7%	2,3%
POLONYA	28.029	97.546	477.066	28,7%	5,9%
HOLLANDA	26.304	144.603	750.318	18,2%	3,5%
İSVEÇ	22.883	119.992	495.694	19,1%	4,6%
BELÇİKA	19.296	105.635	455.107	18,3%	4,2%
AVUSTURYA	16.098	88.613	376.967	18,2%	4,3%
ÇEK CUMHURİYETİ	13.126	48.463	185.156	27,1%	7,4%
NORVEÇ	11.949	109.087	386.578	11,0%	3,1%
İSRAİL	10.670	59.726	299.413	17,9%	3,6%
DANİMARKA	8.123	59.523	301.308	13,6%	2,7%
FİNLANDİYA	7.788	49.042	231.960	15,9%	3,4%
MACARİSTAN	7.207	26.430	121.715	27,3%	5,9%
YENİ ZELANDA	7.203	45.317	198.734	15,9%	3,6%
SLOVAKYA	6.357	20.248	87.268	31,4%	7,3%
PORTEKİZ	6.331	35.140	229.630	18,0%	2,8%
İRLANDA	5.734	61.438	283.716	9,3%	2,0%
YUNANİSTAN	4.399	19.154	194.860	23,0%	2,3%
SLOVENYA	1.934	8.582	42.777	22,5%	4,5%
LÜKSEMBURG	1.372	11.147	56.802	12,3%	2,4%
ESTONYA	1.225	5.558	22.460	22,0%	5,5%
İZLANDA	823	3.210	16.780	25,6%	4,9%

KAYNAK: OECD ANNUAL NATIONAL ACCOUNTS 2016

VI.2 DÜNYA MAKİNE SANAYİİ GÖSTERGELERİ

Dünya makine sanayii üretim, yabancı sermaye, teknoloji ve dış ticaret temel göstergeleri ile incelenmekte ve değerlendirilmektedir.

VI.2.1 MAKİNE SANAYİNİN DÜNYA İMALAT SANAYİİ İÇİNDE KONUMU

Makine sanayii, imalat sanayii içinde motorlu kara taşıtları, kimya ve elektrik-elektronik sektörü ile birlikte en çok üretim ve katma değer yaratan sektörlerden biri konumundadır. Dünya imalat sanayiinin geneli içinde makine sanayiinin payı 2010 yılında yüzde 6,6 iken, 2015 yılında yüzde 7,0'ye yükselmiştir.

Bu gelişmede makine sanayiindeki teknolojik ilerlemeler ve daha yüksek katma değerli üretim yapılması etkili olmaktadır. Küresel makine ve teçhizat yatırımlarındaki yavaşlamaya karşın makine ve teçhizat üretiminin imalat sanayii içindeki katma değer payı yükselmektedir.

Gelişmiş ülkeler imalat sanayii içinde makine sanayiinin payı 2010 yılında yüzde 7,4 iken, 2015 yılında yüzde 7,6'ya yükselmiştir. Gelişen ülkelerde makine sanayiinin 2010 yılında yüzde 5,3 olan payı ise 2015 yılında yüzde 5,7 olmuştur. Makine sanayiinin payındaki bu artışta elektronik sektöründe yaşanan hızlı büyümenin yavaşlaması ile petrol fiyatlarındaki düşüşe bağlı olarak kimya sanayii katma değerinin azalması etkili olmuştur.

TABLO.101 MAKİNE SANAYİİNİN DÜNYA İMALAT SANAYİİ İÇİNDE YERİ (YÜZDE PAY)

	YILLAR	MAKİNE SANAYİİ	MOTORLU KARA TAŞITLARI	KİMYA SANAYİİ	ELEKTRONİK VE İLETİŞİM SANAYİİ	TEKSTİL SANAYİİ
DÜNYA	1995	8.5	7.0	10.0	5.6	3.2
	2000	7.4	7.0	9.6	13.9	2.6
	2005	6.9	6.9	9.9	17.7	2.3
	2010	6.6	5.9	9.7	20.7	2.2
	2015	7.0	6,0	9,2	21,0	2,2
GELİŞMİŞ ÜLKELER	1995	9.5	7.7	10.0	5.9	2.4
	2000	8.1	7.6	9.3	15.9	1.8
	2005	7.7	7.6	9.4	22.1	1.3
	2010	7.4	6.6	8.8	27.1	0.9
	2015	7,6	6,7	8,4	27,5	0,7
GELİŞEN ÜLKELER	1995	5.5	4.7	10.1	4.7	5.8
	2000	4.9	5.1	10.9	7.2	5.3
	2005	5.4	5.3	10.9	7.8	4.7
	2010	5.3	4.8	11.0	10.2	4.4
	2015	5,7	5,1	10,7	10,6	4,1

KAYNAK: TRENDS IN MANUFACTURING, UNIDO 2016

Makine sanayii tüm ülkeler için önemli ve stratejik bir üretim alanıdır. Gelişmiş ve gelişen ülkeler kendi üretim ve ürün teknolojilerine sahip olarak makine sanayiinde üretimlerini arttırmayı hedeflemektedir.

Bu çerçevede makine sanayiinin gelişmiş ve gelişen ülkeler arasındaki dağılımına bakıldığında gelişen ülkelerin dünya makine imalat sanayiinden 2010 yılında aldığı yüzde 30,3 pay, 2015 yılında yüzde 36,4'e yükselmiştir. İmalat sanayiinin genelinde gelişen ülkeler paylarını yüzde 37,5'den yüzde 39,9'a yükselmiştir.

TABLO.102 MAKİNE SANAYİİNİN GELİŞMİŞ VE GELİŞEN ÜLKELER ARASINDA BÖLÜŞÜMÜ (YÜZDE PAYLAR)

	YILLAR	MAKİNE SANAYİİ	İMALAT SANAYİİ
GELİŞEN ÜLKELER	1995	15.3	22.7
	2000	15.8	24.3
	2005	24.0	28.7
	2010	30.3	37,5
	2015	36,4	39,9
GELİŞMİŞ ÜLKELER	1995	84.7	77.3
	2000	84.2	75.7
	2005	76.0	71.3
	2010	69.7	62.5
	2015	63,6	60,1

KAYNAK: TRENDS IN MANUFACTURING, UNIDO 2012

Makine sanayii imalat sanayii içinde en önemli alt sektörlerden biridir. Ülkelerin genel imalat sanayii içinde makine sanayiinin aldığı pay ülkenin makine sanayiinin gelişmişliği ve rekabet gücü için de bir göstergedir.

Aşağıdaki tabloda seçilmiş ülkelerin makine sanayilerinin toplam imalat sanayii içindeki payları (yarattıkları katma değer itibarıyla) sunulmaktadır.

Öncelikle görülmektedir ki 2005 yılından sonra hemen tüm ülkelerde gerilemeye başlayan makine sanayiinin toplam imalat sanayii içindeki payı 2010 yılından sonra tekrar artmaya başlamıştır. Bu artışta miktar artışından çok teknolojik ve yüksek katma değerli makinelerin üretiminin yükselmesinin etkisi bulunmaktadır.

En yüksek üretim değerini elde eden Çin'de makine sanayiinin imalat sanayii içindeki payı yüzde 8,44'dür. Almanya'da pay yüzde 19,1'e kadar yükselmiştir. İtalya'da pay yüzde 28,98'e çıkmıştır. Üç önemli makine üreticisinde paylar önemli ölçüde yükselmiştir. Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan gibi orta Avrupa ülkelerinde de makine sanayiinin paylarında önemli artışlar görülmektedir.

Asya ülkelerinde ise makine sanayiindeki pay artışı yavaşlamıştır. Hızlı büyüyen yatırımlardaki yavaşlama ve diğer sanayilerdeki gelişmeler ile makine sanayiinin payı sınırlı ölçüde değişme göstermiştir.

Türk makine sanayiinin payı da artış göstermekle birlikte halen düşük kalmaya devam etmektedir.

TABLO.103 SEÇİLMİŞ ÜLKELERDE MAKİNE SANAYİİNİN İMALAT SANAYİİNDE PAYLARI

ÜLKE	MAKİNE ÜRETİM DEĞERİ (Milyon Dolar)	İMALAT SANAYİİ İÇİNDE PAYI %	
		2005	2014
ÇİN (2005-2007)	1.023.378	8,09	8,44
ABD (2011)	422.026	7,58	7,73
ALMANYA	358.539	15,31	19,1
JAPONYA (2012)	341.677	12,39	11,84
İTALYA	172.445	14,07	18,98
GÜNEY KORE	100.226	8,70	7,48
FRANSA	88.523	8,09	13,06
İNGİLTERE (2013)	80.286	8,34	13,18
BREZİLYA (2013)	67.150	5,80	7,16
HİNDİSTAN	51.707	5,56	7,26
HOLLANDA	44.637	9,94	18,25
RUSYA	43.417	5,71	6,35
KANADA	42.245	6,50	9,18
İSVİÇRE (2006-2013)	37.144	13,46	11,56
AVUSTURYA	32.630	13,53	17,79
İSPANYA	32.204	7,06	9,25
TAYVAN (2006-2013)	31.077	5,70	6,19
SİNGAPUR	23.122	7,74	11,81
TÜRKİYE	21.817	4,11	6,24
POLONYA (2013)	21.151	6,56	9,65
BELÇİKA	20.363	6,25	9,23
ÇEK CUMHURİYETİ (2013)	15.306	7,51	10,43
TAYLAND (2006-2011)	13.225	5,47	3,87
MACARİSTAN (2013)	10.703	6,32	15,68
MEKSİKA (2013)	10.102	3,35	2,77
GÜNEY AFRİKA (2010)	9.341	4,71	6,27
MALEZYA (2012)	8.809	3,15	3,18
VİETNAM (2006-2013)	5.696	1,24	1,96
ENDONEZYA (2013)	4.003	1,77	1,62
İSVEÇ	2.990	12,87	15,33

KAYNAK: UNIDO

VI.2.2 MAKİNE VE TEÇHİZAT DIŞ TİCARETİ

Makine ve teçhizat ihracatı 2008 yılında 1.189 milyar dolar iken küresel kriz ile birlikte 2009 yılında 893 milyar dolara gerilemiştir. İzleyen yıllarda makine ve teçhizat ihracatında tekrar artış başlamıştır ve 2014 yılında ihracat 1.331 milyar dolara yükselmiştir. 2015 ve 2016 yıllarında ise dünya ekonomisinde ve yatırımlarda ki yavaşlamaya bağlı olarak makine ihracatı da gerilemiştir. 2016 yılında toplam makine ve teçhizat ihracatının 1.160 milyar dolara gerilediği öngörülmektedir. Dünya mal ticareti içindeki pay ise yıllar itibariyle çok değişmemektedir. 2016 yılında pay yüzde 7,22 olarak gerçekleşmiştir.

TABLO.104 MAKİNE İHRACATININ DÜNYA MAL TİCARETİ İÇİNDE PAYI

YILLAR	MAKİNE İHRACATI MİLYAR DOLAR	DÜNYA MAL İHRACATI MİLYAR DOLAR	MAKİNE İHRACATI PAY %
2008	1.189	15.785	7,53
2009	893	12.380	7,21
2010	1.053	15.240	6,91
2011	1.272	17.875	7,12
2012	1.273	17.911	7,11
2013	1.293	18.270	7,08
2014	1.331	18.494	7,20
2015	1.197	16.482	7,26
2016	1.160*	16.065	7,22

KAYNAK: DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ, INTRACEN, *Tahmin

Dünya makine sanayiinde 2015 yılı itibariyle en yüksek ihracatı 171,98 milyar dolar ile Almanya gerçekleştirmiştir. Almanya'nın ardından Çin, ABD ve Japonya gelmektedir. Çin 2012 yılı itibariyle ABD'yi geçmiştir. İlk 20 önemli ihracatçı son yıllarda hemen aynı ülkelerden oluşmaktadır. Türkiye makine sanayii ihracatında son üç yıldır 28. sırada yer almaktadır.

TABLO.105 DÜNYA MAKİNE İHRACATINDA GELİŞMELER 2012-2015

SIRA	ÜLKE	ÜLKELERE GÖRE DÜNYA MAKİNE İHRACATI (Milyon Dolar)				
		2012	2013	2014	2015	Payı %
1	ALMANYA	195.670	200.212	200.749	171.983	13,9
2	ÇİN	150.242	150.403	163.604	157.688	12,7
3	ABD	141.253	149.153	154.112	142.804	11,5
4	JAPONYA	127.322	106.330	105.880	93.834	7,6
5	İTALYA	89.441	94.206	97.969	84.065	6,8
6	İNGİLTERE	56.119	58.042	58.590	52.276	4,2
7	FRANSA	53.147	56.038	57.497	49.585	4,0
8	GÜNEY KORE	44.474	44.451	46.445	46.219	3,7
9	HOLLANDA	35.410	38.445	40.975	35.074	2,8
10	MEKSİKA	25.065	26.146	28.497	29.036	2,3
11	SİNGAPUR	28.531	28.842	29.379	28.264	2,3
12	KANADA	25.850	25.135	25.935	24.608	2,0
13	AVUSTURYA	24.170	25.019	25.962	22.666	1,8
14	BELÇİKA	26.318	28.685	26.488	22.388	1,8
15	İSVİÇRE	21.800	22.307	23.191	20.750	1,7
16	TAYVAN	19.797	19.383	20.629	19.169	1,5
17	İSVEÇ	21.792	21.515	21.167	18.118	1,5
18	İSPANYA	18.624	21.475	19.929	18.107	1,5
19	ÇEK CUMHURİYETİ	16.525	17.463	18.409	16.662	1,3
20	POLONYA	15.251	17.821	18.723	16.520	1,3
28	TÜRKİYE	8.506	9.363	9.936	8.658	0,7

KAYNAK: INTRACEN VERİLERİNDEN HESAPLANMIŞTIR

Makine sanayiinde üç büyük ithalatçı Almanya, ABD ve Japonya'nın makine ithalat ve ihracat fiyatlarındaki gelişmeler de aşağıda sunulmaktadır. Buna göre 2005 yılından bu yana ABD'nin makine ithal fiyatlarında önemli bir değişiklik olmazken ihracat fiyatlarında artış olduğu görülmektedir. Almanya ile Japonya'nın ise makine ithal fiyatları gerilemektedir. Almanya ve Japonya'nın makine ihracat fiyatları ise son yıllarda gerileme göstermektedir. Bu gerilemede daha çok Euro ve Yen'in dolar karşısındaki düşüşü etkili olmaktadır. Nitekim aşağıdaki endeksler dolar fiyatı üzerinden hesaplanmaktadır. Teknolojik yeniliklere rağmen ihracat fiyatlarında çok önemli artış yaşanmamaktadır.

TABLO.106 ÜÇ BÜYÜK İTHALATÇININ MAKİNE İTHALAT FİYATLARI 2005=100

YILLAR	ALMANYA	ABD	JAPONYA
2005	100	100	100
2006	98	99	96
2007	102	100	96
2008	106	101	100
2009	99	100	100
2010	95	100	101
2011	97	101	101
2012	90	102	99
2013	92	101	89
2014	91	101	86
2015	78	99	80

KAYNAK: WORLD TRADE ORGANIZATION, INTERNATIONAL TRADE STATISTICS 2016

TABLO.107 ÜÇ BÜYÜK İHRACATÇININ MAKİNE İHRACAT FİYATLARI 2005=100

YILLAR	ALMANYA	ABD	JAPONYA
2005	100	100	100
2006	100	100	95
2007	108	101	94
2008	116	102	97
2009	110	103	101
2010	106	104	102
2011	112	104	105
2012	105	106	104
2013	108	106	91
2014	108	106	87
2015	93	106	80

KAYNAK: WORLD TRADE ORGANIZATION, INTERNATIONAL TRADE STATISTICS 2016

Dünya makine ticaretinde alt sektörlerin gelişimi de aşağıda sunulmaktadır. Buna göre 2015 yılında 2011 yılına göre 22 alt sektörden 5'inde ihracat artmış, 17 alt sektörde gerilemiştir. İhracat sıralamaları ve paylarında sınırlı değişiklikler olmaktadır. İlk sırayı diğer makineler ile aksamaları grubu almaya devam etmektedir. Alınan paylar itibariyle ise 22 alt sektörden 13'ü payın artmıştır. 9 alt sektörün payı ise gerilemiştir.

TABLO.108 DÜNYA MAKİNE İHRACATININ ALT SEKTÖRLERE DAĞILIM

SIRA 2015	SIRA 2011	ALT SEKTÖRLER	2011		2015	
			MİLYAR DOLAR	% PAY	MİLYAR DOLAR	% PAY
1	1	DİĞER MAKİNELER İLE AKSAMLARI	232,5	18,07	220,7	18,44
2	3	POMPA VE KOMPRESÖRLER	130,1	10,11	127,6	10,66
3	5	TÜRBİN TURBO JET VE HİDROLİK SİLİNDİR	113,3	8,81	119,0	9,94
4	2	İNŞAAT VE MADENCİLİK MAKİNELERİ	157,3	12,23	118,9	9,94
5	4	METAL İŞLEME VE TAKIM TEZGAHLARI	113,5	8,82	103,8	8,67
6	6	VANALAR	76,6	5,95	82,4	6,89
7	7	ENDÜSTRİYEL KLİMA VE SOĞUTMA MAKİ.	71,7	5,57	71,6	5,98
8	9	YÜK KALDIRMA TAŞIMA VE İSTİFLEME	59,3	4,61	63,9	5,34
9	8	TARIM MAKİNELERİ	59,8	4,65	53,3	4,45
10	11	GIDA MAKİNELERİ	33,4	2,60	33,6	2,81
11	10	RULMANLAR	35,6	2,77	29,9	2,50
12	13	HADDE VE DÖKÜM MAKİNELERİ	26,2	2,04	25,6	2,14
13	12	TEKSTİL MAKİNELERİ	28,1	2,18	25,1	2,10
14	14	KAUÇUK VE PLASTİK MAKİNELERİ	25,5	1,98	24,3	2,03
15	15	KAĞIT VE BASIM MAKİNELERİ	24,5	1,90	19,9	1,66
16	18	ENDÜSTRİYEL ISITICILAR	18,8	1,46	18,4	1,54
17	16	REAKTÖR VE KAZANLAR	23,1	1,80	17,6	1,47
18	17	AMBALAJ MAKİNELERİ	22,0	1,71	15,9	1,33
19	19	BÜRO MAKİNELERİ	15,5	1,20	13,8	1,15
20	20	ENDÜSTRİYEL YIKAMA VE KURUTMA MAK.	7,3	0,57	7,2	0,60
21	21	MOTORLAR	1,8	0,15	3,2	0,27
22	22	DERİ MAKİNELERİ	1,0	0,08	1,1	0,09

KAYNAK: INTRACEN VERİLERİNDEN HESAPLANMIŞTIR

VI.2.3 MAKİNE SANAYİİNDE YABANCI SERMAYE

İmalat sanayiinin genelinde yabancı sermaye yatırımları üretim, teknoloji ve ihracat kapasitesinde belirleyici önemli bir rekabet unsuru haline gelmiştir. Makine sanayiinde de yabancı sermaye yatırımları belirleyici unsurlardan biridir. Yabancı sermaye yatırımlarının büyük bölümü satın alma ve birleşmeler şeklinde gerçekleşmekte olup sektör verileri de bu şekilde açıklanmaktadır.

Küresel ölçekte imalat sanayiine yapılan yabancı sermaye yatırımları içinde makine sanayii dördüncü büyük sektör konumundadır. Bununla birlikte makine sanayiinde sınır ötesi satın alma ve birleşme şeklindeki yabancı sermaye yatırımları yıllar itibariyle dalgalanma göstermektedir. İmalat sanayiinin genelinde de aynı eğilim görülmektedir. 2015 yılında makine sanayiinde yabancı sermaye yatırımları 22,63 milyar dolar olmuştur. Aynı yıl toplam 388,4 milyar dolar olan imalat sanayii yabancı sermaye yatırımları içinde yüzde 5,8 pay alınmıştır ve pay gerilemiştir.

TABLO.109 MAKİNE SANAYİİNDE YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI

SATIN ALMA VE BİRLEŞMELER MİLYON DOLAR YILLAR	MAKİNE SANAYİİ	İMALAT SANAYİİ	TOPLAM	MAKİNE SANAYİİ/ İMALAT SANAYİİ PAY%
2008	8.505	193.617	617.649	4,4
2009	2.232	79.381	287.617	2,8
2010	7.921	127.775	347.094	6,2
2011	14.905	204.203	553.442	7,3
2012	15.211	134.770	328.224	11,3

SATIN ALMA VE BİRLEŞMELER MİLYON DOLAR YILLAR	MAKİNE SANAYİİ	İMALAT SANAYİİ	TOPLAM	MAKİNE SANAYİİ/ İMALAT SANAYİİ PAY%
2013	11.394	135.454	262.517	8,4
2014	12.543	189.264	432.480	6,6
2015	22.627	388.335	721.455	5,8

KAYNAK: UNCTAD WORLD INVESTMENT REPORT 2016

VI.2.4 MAKİNE SANAYİİNDE TEKNOLOJİ FAALİYETLERİ

Makine sanayiinde rekabet gücü büyük ölçüde teknoloji geliştirme kapasitesine bağımlı hale gelmiştir. Ülkelerde makine sanayileri firmalar, üniversiteler, kamu araştırma kurumları, özel araştırma enstitüleri gibi farklı kurumlarda araştırma, geliştirme, tasarım ve inovasyon faaliyetlerini yürütmektedir.

Makine sanayiinde doğrudan rekabet içinde olan firmalar araştırma geliştirme faaliyetlerini öncelikle kendi bünyelerinde gerçekleştirmektedir.

Bu çerçevede aşağıda önemli makine üreticisi ülkelerin firmalarının kendi bünyelerinde gerçekleştirdikleri AR-GE harcamaları sunulmaktadır. Ayrıca makine sanayii AR-GE harcamalarının imalat sanayii genelindeki toplam AR-GE harcamaları içindeki payları da verilmektedir. Türkiye'nin verileri de karşılaştırmalı olarak sunulmaktadır. Makine sektöründe önemli ülkelere Japonya AR-GE harcamalarında ilk sırayı almaktadır. 2015 yılında Japonya'da makine sanayiinde yer alan firmaların AR-GE harcaması 12,0 milyar dolar olmuştur. Diğer önemli ülke Almanya AR-GE harcamalarında ikinci sırayı almaktadır. 2015 yılında Almanya'da makine sanayiinde yer alan firmalar kendi bünyelerinde 5,74 milyar Euro tutarında AR-GE harcaması gerçekleştirmiştir. AR-GE harcamalarının imalat sanayii içindeki payı yüzde 8,1'dir.

Diğer önemli üretici ülkelere Kore'de 2015 yılında AR-GE harcamaları 3,4 milyar dolar, İtalya'da ise 1,52 milyar dolar olmuştur. Türkiye'de makine sanayii firmalarının 2015 yılındaki AR-GE harcamaları 143 milyon dolardır.

TABLO.110 MAKİNE SANAYİİNDEKİ FİRMALARIN AR-GE HARCAMALARI (MİLYON) VE İMALAT SANAYİİ İÇİNDE PAYLARI

		2010	2011	2012	2013	2014	2015
ALMANYA	HARCAMA	4.597	4.903	5.183	5.388	5.511	5.740
	PAY %	7,5	7,6	7,6	8,0	7,9	8,1
İTALYA	HARCAMA	1.063	1.268	1.295	1.372	1.440	1.516
	PAY %	7,0	7,7	7,7	8,0	8,1	8,3
JAPONYA	HARCAMA	9.537	10.014	10.004	11.557	11.683	12.040
	PAY %	7,7	8,6	8,9	8,8	8,1	8,2
KORE	HARCAMA	2.183	2.416	3.155	3.062	3.227	3.411
	PAY %	7,3	6,4	7,3	6,7	6,4	6,3
ÇEK CUM	HARCAMA	179	211	273	300	312	330
	PAY %	8,2	8,5	10,9	10,9	10,2	10,4
TAYVAN	HARCAMA	473	562	501	557	629	660
	PAY %	2,9	3,1	2,8	2,8	3,0	3,0
TÜRKİYE	HARCAMA	131	146	167	176	150	143
	PAY%	9,4	9,5	9,1	8,7	7,7	7,5

KAYNAK: OECD, TECHNOLOGY STATISTICS DATABASE, 2017 Almanya, İtalya ve İspanya için Euro, diğer ülkeler için ABD doları

Makine sanayiinde teknolojik faaliyetlerin önemli bir çıktısı ve göstergesi patent ve faydalı model başvurularıdır. Makine sanayiinde küresel ölçekte yapılan patent başvuruları sayıları her yıl önemli ölçüde artmaktadır. Bu da makine sanayiindeki AR-GE çalışmalarının arttığını ve çıktılarının da geliştiğini göstermektedir.

TABLO.111 MAKİNE SANAYİİNDE TOPLAM PATENT BAŞVURULARINDA GELİŞMELER

MAKİNELER	2005	2010	2014
METAL İŞLEME VE TAKIM TEZGAHLARI	36.860	43.585	66.274
KALDIRMA TAŞIMA İSTİFLEME MAKİNELERİ	43.486	43.041	60.383
MOTOR POMPA TÜRBİN	41.533	48.745	62.339
TEKSTİL VE AMALAJ MAKİNELERİ	38.402	31.021	36.092
ÖZEL AMAÇLI DİĞER MAKİNELER	47.125	49.909	75.168
KAZANLAR VE ENDÜSTRİYEL ISITICILAR	24.446	29.677	38.354

KAYNAK: WORLD INTELLECTUAL PROPERTY ORGANIZATION, WORLD PATENT STATISTICS 2016

Özel Bölüm

Makine Sanayiinde Önemli Ülkeler, Rekabet Güçleri ve Rekabet Koşulları

Makine sanayiinde rekabetin belirleyici çok sayıda önemli unsuru bulunmaktadır. Bu unsurlar faaliyet gösteren firmaların ölçekleri, yan sanayii üretiminin mevcudiyeti ve kalitesi, yaratılan katma değer, yabancı sermayenin varlığı ve etkinliği, mühendislik eğitimi ve sanayinin mühendislik becerisi, sanayide teknoloji birikimi ve yenilikçilik kapasitesi, kümelenme, araştırma-geliştirme faaliyetleri, ihracat finansmanı olanakları, yurtdışı tanıtım ve pazarlama destekleri ve olanakları, yatırım finansmanı ve nitelikli işgücünün varlığı ve markalaşmadır.

Rekabet gücünü belirleyen bu başlıca unsurlara ilave diğer unsurlar da eklenebilecektir. Ancak yukarıda sayılan başlıca unsurlar rekabet gücünün belirlenmesinde ağırlıklı rol oynamaktadır.

Bu unsurlar çerçevesinde seçilmiş ülkelerin makine sanayilerinin rekabet güçlerine ve yapılarına ilişkin karşılaştırmalı değerlendirmeler yapılmakta ve aşağıda sunulmaktadır. Karşılaştırma için seçilen ülkeler Almanya, İtalya, Çek Cumhuriyeti, Güney Kore, Japonya ve Çin'dir.

Bu ülkelerin makine sanayiinde rekabet güçleri rekabet unsurları itibarıyla değerlendirilmektedir. Seçilmiş ülkelerde rekabet unsurları farklı yapılarda ve seviyelerde ortaya çıkmakta olup her ülke için belirleyici ve öne çıkan kritik rekabet unsurları bulunmaktadır.

Almanya'da çok yüksek teknoloji birikimi ve yenilikçilik kapasitesi, ileri mühendislik eğitimi ve yüksek katma değer en önemli belirleyici unsurlardır.

İtalya'da endüstri kümelenmeleri ve bu kümelenmeler içinde yan sanayinin varlığı ile orta ölçekli esnek firmalar temel belirleyici unsurlardır.

Çek Cumhuriyetinde öne çıkan unsurlar çok yüksek mühendislik eğitimi ve becerisi, ileri teknoloji birikimi ile yabancı sermayeli firmaların varlığıdır.

Kore'de araştırma geliştirme faaliyetlerindeki yoğunluk, yüksek mühendislik eğitimi kalitesi ve mühendislik becerisi, ihracat finansman olanakları ve yurtdışı ticaret merkezleri belirleyici unsurlardır.

Japonya'da çok yüksek teknoloji birikimi ve yenilikçilik kapasitesi, markalaşma ve ihracat finansman olanakları ile firma ölçekleri belirleyicidir.

Çin'de ise temel belirleyici unsurlar düşük-orta katma değerli segmentte toplulaşma, göreceli ucuz işgücü, Asya Pasifik pazarından yan sanayii tedarik olanakları ile kamunun ihracat finansmanı ve pazarlama için sağladığı dolaylı destekler ve en önemlisi çok büyük firma ölçekleridir.

TABLO.112 SEÇİLMİŞ ÜLKELERDE MAKİNE SANAYİİ REKABET UNSURLARI

REKABET UNSURLARI	ALMANYA	İTALYA	ÇEK CUMHURİYETİ	KORE	JAPONYA	ÇİN
FİRMALARIN ÖLÇEK YAPISI	ORTA-BÜYÜK ÖLÇEK	ORTA ÖLÇEK	KÜÇÜK-ORTA ÖLÇEK	KÜÇÜK ORTA-BÜYÜK ÖLÇEK	ORTA-BÜYÜK ÖLÇEK	BÜYÜK ÖLÇEK
YAN SANAYİİ METAL ELEKTRİK-ELEKT. MEKANİK	YETERLİ YURTIÇİ ÜRETİM AB İÇ PAZARINDAN TEDARİK	İÇERİDE KÜMELERDEN TEDARİK AB İÇ PAZARINDAN TEDARİK	YURTIÇİ İHTİSAS TEDARİK AB İÇ PAZARINDAN TEDARİK	YURTIÇİ ÜRETİM ASYA PASİFİK ENTEGRASYON	YURTIÇİ ÜRETİM ASYA PASİFİK ENTEGRASYON	YURTIÇİ ÜRETİM ASYA PASİFİK TEDARİK
NİTELİKLİ İŞGÜCÜ	YETERLİ	YETERLİ	YETERLİ	YETERLİ	YETERLİ	UCUZ İŞGÜCÜ
KATMA DEĞER	YÜKSEK KATMA DEĞER	ORTA YÜKSEK KATMA DEĞER	ORTA YÜKSEK KATMA DEĞER	ORTA YÜKSEK KATMA DEĞER	YÜKSEK KATMA DEĞER	DÜŞÜK ORTA KATMA DEĞER
YABANCI/YERLİ SERMAYE AĞIRLIĞI	YERLİ SERMAYE	YERLİ SERMAYE	YABANCI SERMAYE	YERLİ SERMAYE	YERLİ SERMAYE	YABANCI SERMAYE
MÜHENDİSLİK EĞİTİMİ, BECERİSİ	ÇOK YÜKSEK	YÜKSEK	ÇOK YÜKSEK	YÜKSEK	YÜKSEK	ORTA
TEKNOLOJİ BİRİKİMİ YENİLİKÇİLİK KAPASİTESİ	ÇOK YÜKSEK	YÜKSEK	YÜKSEK	YÜKSEK	ÇOK YÜKSEK	ORTA
KÜMELENME	ENDÜSTRİ HAVZALARI	ENDÜSTRİ KÜMELERİ	İHTİSAS KÜMELERİ	ENDÜSTRİ BÖLGELERİ TEKNOLOJİ BÖLGELERİ	TOPLULAŞMA	TOPLULAŞMA
AR-GE FAALİYETLERİ	FİRMALAR KAMU ARAŞ. ENS. ÜNİVERSİTELER	FİRMALAR ÖZEL ARAŞ. ENS.	FİRMALAR ÜNİVERSİTELER ÖZEL ARAŞ. ENS.	KAMU ARAŞ. ENS. ÖZEL ARAŞ. ENS. FİRMALAR GÖREVLİ ÜNİVERSİTELER	FİRMALAR ÖZEL ARAŞ. ENS.	KAMU ARAŞ. ENS. ÜNİVERSİTELER
İHRACAT FİNANSMANI	ALICI FİNANSMANI ALACAK SİGORTALARI	ALICI FİNANSMANI ALACAK SİGORTALARI	ÖZEL BANKA KREDİLERİ	ALICI FİNANSMANI ALACAK SİGORTALARI	ALICI FİNANSMANI ALACAK SİGORTALARI	KAMU BANKA KREDİLERİ
YURTDIŞI TANITIM PAZARLAMA	TANITIM PAZARLAMA DESTEKLERİ	YURTDIŞI TİCARET MERKEZLERİ	TANITIM PAZARLAMA DESTEKLERİ	YURTDIŞI TİCARET MERKEZLERİ	YURTDIŞI TİCARET MERKEZLERİ	DOLAYLI KAMU DESTEKLERİ
YATIRIM FİNANSMANI	UZUN VADELİ KAMU ÖZEL BANKA KREDİLERİ	UZUN VADELİ ÖZEL BANKA KREDİLERİ	UZUN VADELİ ÖZEL BANKA KREDİLERİ	UZUN VADELİ KAMU ÖZEL BANKA KREDİLERİ	UZUN VADELİ ÖZEL BANKA KREDİLERİ	UZUN VADELİ KAMU BANKA KREDİLERİ
FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI, STANDARTLAR	YÜKSEK	YÜKSEK	YÜKSEK	YÜKSEK	YÜKSEK	YÜKSEK
MARKALAŞMA	MEVCUT	MEVCUT	GELİŞİYOR	MEVCUT	MEVCUT	GELİŞİYOR

TABLO.113 ALT ÜRÜN GRUPLARI İTİBAR YLE ÜLKELERİN DÜNYA İHRACATINDA SIRALAMALAR , 2015

	ÇİN	ALM	İTA	ABD	KORE	JAP	FRA	İNG	İSVİÇ	MEKS	SİNG	HOL	BEL	TAYV	AVUS
ENDÜSTRİYEL KLİMA VE SOĞUTMA	1	7	6	4	5	10	9			2					
METAL İŞLEME TAKIM TEZGAHLARI	2	1	5	4	8	3			7				10	6	9
VANALAR	1	3	4	2	9	5	7	6	10	8					
YÜK KALDIRMA TAŞIMA İSTİFLEME	1	2	4	3	10	5	6	8				7			
REAKTÖR KAZAN	1	2	5	6	4		9					10			
TEKSTİL MAKİNELERİ	1	2	4	6	5	3	9		8		10			7	
KAĞIT BASIM MAKİNELERİ	2	1	3	4		5	7	9	6					10	
HADDE VE DÖKÜM MAKİNELERİ	1	3	2	6	4	5			10						9
POMPA VE KOMPRESÖR	1	2	4	3	8		6	9		7			10		
İNŞAAT MADENCİLİK MAKİNELERİ	2	3	5	1	7	4	10	8			6	9			
TÜRBİN TURBO JET	6	4	9	2		5	3	1			7				
AMBALAJ MAKİNELERİ	3	1	2	4		7	8		6			5		10	
RULMANLAR	1	2	6	4	9	3	5				7		8		
KAUÇUK VE PLASTİK MAKİNELERİ	1	3		2						4					
TARIM MAKİNELERİ	4	1	3	2		8	5	7				6	9		
GIDA MAKİNELERİ	4	1	3	2	6		7	10	8			5			
DiĞER MAKİNELER	4	1	6	2	5	3	10	9			8	7			
ENDÜSTRİYEL ISITICILAR	3	1	2	4	5	7	6	9		8		10			
ENDÜSTRİYEL YIKAMA VE KURUTMA	5	1	2	3			6	10	7			8			9

TABLO.114 MAKİNE SANAYİİ ÜRÜNLERİ İHRACATINDA ÜRÜN DEĞERLERİ 2015 (DOLAR/TON)

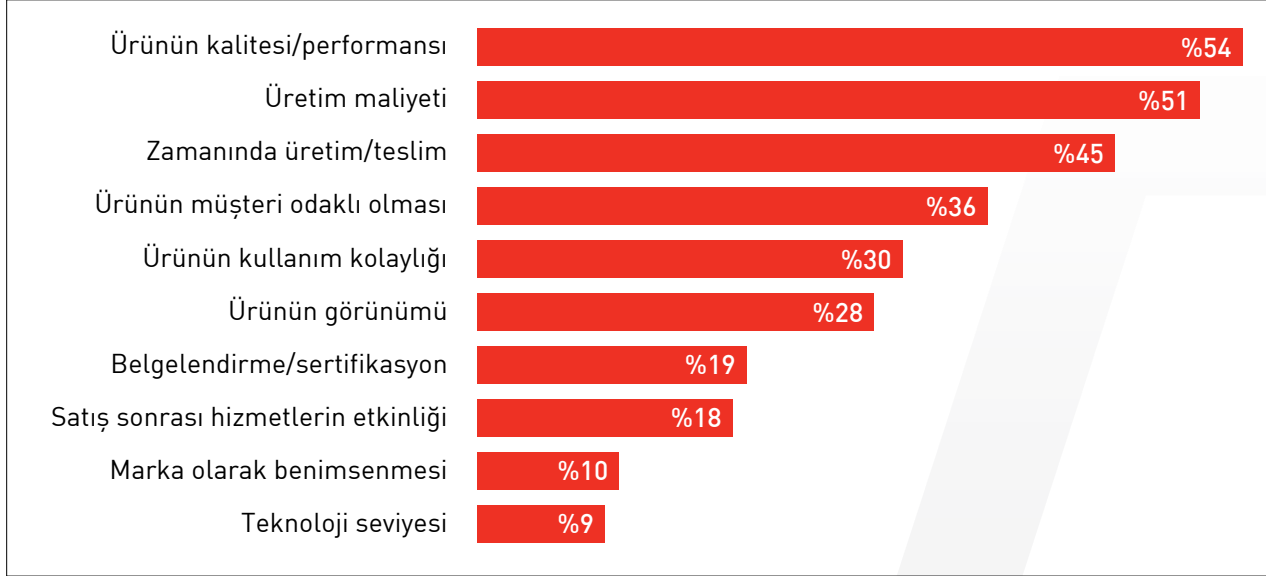
FASILA	ÜRÜN	ALMANYA	ÇİN	İTALYA	MEKSİKA	TAYVAN	ÇEK CUMH	G.KORE	TÜRKİYE
8402	Buhar Kazanları, Kızgın Ku Kazanları	11,0	3,4	10,8	11,5	6,0	7,1	7,1	3,4
8403	Merkezi Isıtma Kazanları (84.02 hariç)	15,2	6,9	10,3	2,5	8,0	3,3	10,6	8,7
8411	Turbojetler, Turbopropellerler Gaz türbinleri	292,5		94,5		758,1	56,2	171,4	175,0
8413	Pompalar ve Sıvı Elevatörleri	29,9	6,7	15,7	23,4	10,1	28,4	17,5	8,6
8414	Kompresörler	20,5	5,5	14,5	10,7	7,2	14,4	12,8	6,7
8415	Klima cihazları	16,0		12,5	6,3	11,2	13,5	11,5	8,7
8421	Santrifüjler	28,0		16,9		8,2	13,9	14,9	9,3
8428	Asansörler, Yürüyen Merdivenler, Konveyörler	13,1	1,6	8,9	11,0	13,8	8,7	11,6	4,7
8429	Buldozerler, Greyderler, Skreyperler, Ekskavatörler, Yol Silindirleri vb.	5,2	46,1	4,9	5,7	1,2	7,7	4,3	3,6
8437	Tohum, Hububat Temizleme, Ayıklama ve Öğütme Makineleri	16,2		9,1		6,3	11,5	25,8	4,4
8438	Yiyecek ve İçecek Makine ve Cihazları	38,2		25,4	16,8	13,1	15,3	23,4	11,6
8451	İplik, Kumaş Yıkama/Kurutma, Katlama/Ütüleme Makineleri	14,5		14,6	11,1	9,7	8,6	7,6	5,6
8457	Metal İşlemeye Mahsus İşleme Merkezleri, Tek İstasyonlu Tezgahlar ve Çok İstasyonlu Transfer Tezgahları	28,0	10,4	24,3	16,4	9,0	13,1	13,2	17,2
8458	Torna tezgahları	22,7		20,8	35,6	10,6	14,3	13,2	7,3
8462	Metalleri Dövme, Çekiceme Tezgahları	16,2	1,6	10,9	3,6	6,8	9,3	7,7	4,4
8474	Toprak, Taş, Metal Cevheri vb. Ayıklama, Eleme, Tasnif, Ayırma, Yıkama, Kırma, Öğütme, Yoğurma, Kalıplama vb. Makineleri	11,1		7,9	8,7	7,4	5,3	7,0	3,8
8477	Kauçuk&Plastik İşleme Makineleri	27,4		18,9		8,6	11,8	12,3	10,9
8479	Kendine Özgü Fonksiyonu Olan Makineler	26,0		17,7		18,3	14,6	18,6	9,3
8480	Kalıplar	29,0	11,5	20,2		22,3	20,1	13,5	10,1
8481	Vana ve Mustluk	38,6	9,2	19,3	17,7	15,4	19,5	18,6	9,1
8482	Rulmanlar	18,1		10,9	10,5	10,4	15,4	8,9	11,1
8483	Transmisyon Milleri, Kranklar; Yatak Kovanları ve Mil Yatakları; Dişliler ve Sistemleri; Vidalar; Dişli Kutuları Volan vb.	14,0		9,6	10,4	13,0	8,3	5,8	4,7

Özel Bölüm

Türk Makine Sanayiinde Rekabet Koşulları

MAİB tarafından yaptırılan makine sanayii envanter çalışmasında firmaların uluslararası rekabet gücüne ilişkin değerlendirmeleri önemli bilgiler içermektedir. Buna göre sanayii firmalarının uluslararası rekabet gücünü etkileyen en önemli üç unsura ilişkin tespitleri aşağıda yer almaktadır. Firmalar en önemli ilk üç unsur olarak ürünün kalitesi ve performansını, üretim maliyetlerini ve zamanında üretim ve teslim olduğunu düşünmektedirler.

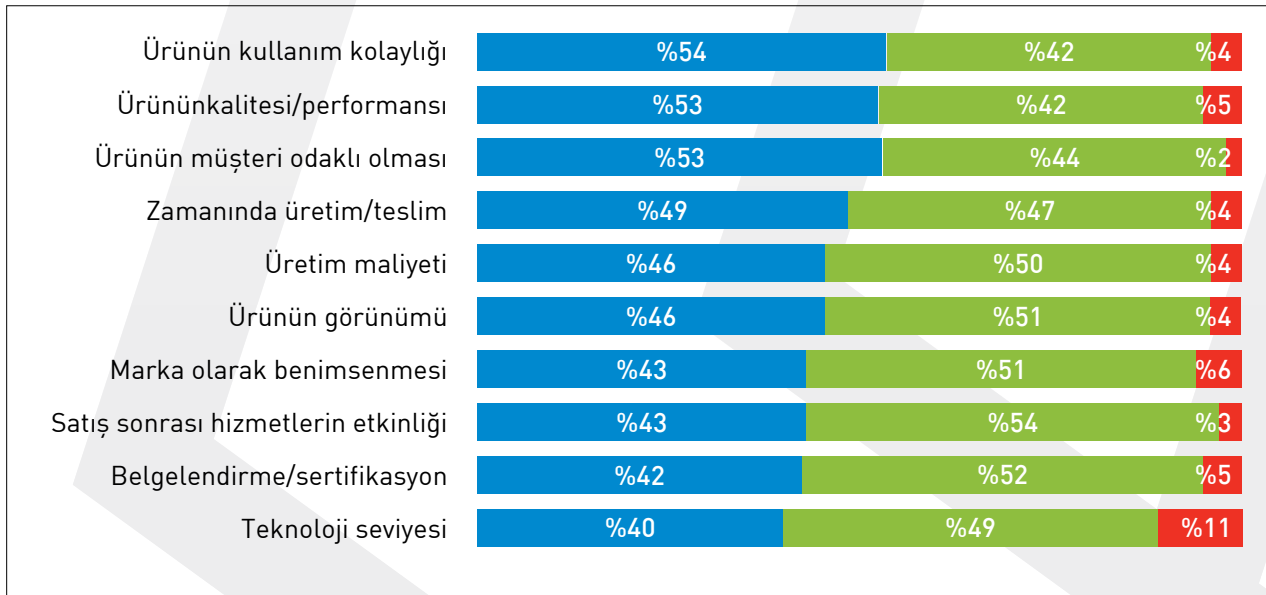
ŞEKİL.2 ULUSLARARASI REKABETTE EN ÖNEMLİ UNSURLAR

KAYNAK: MAİB, ESTİMA MAKİNE SANAYİİ ENVANTER ÇALIŞMASI 2017

Firmalar belirledikleri unsurlar itibarıyla kendilerini dış rakipleri ile de karşılaştırmakta ve değerlendirmektedir. Buna göre Türk firmalarının dış rakiplerine göre en iyi olduklarını düşündükleri alan ürünün kullanım kolaylığı unsurudur. Teknoloji seviyesi ise en zayıf olunan unsurdur.

ŞEKİL.3 REKABET UNSURLARINDA TÜRK MAKİNE SANAYİİ FİRMALARININ
DIŞ RAKİPLERİNE KARŞI KONUMU 2016

KAYNAK: MAİB, ESTİMA MAKİNE SANAYİİ ENVANTER ÇALIŞMASI 2017

Rekabette önemli olan diğer unsurlara ilişkin olarak firmaların kendilerini dış rakipleri ile de karşılaştırmakta aşağıda sunulmaktadır. Buna göre Türk firmalarının dış rakiplerine göre en çok daha ileri olduklarını düşündükleri alan üretimde kullanılan makine ve teçhizatlardır. En çok aynı düzeyde olduklarını düşündükleri alan ise yine üretimde kullanılan makine ve teçhizatlar alanıdır. En çok rekabet edebilecek düzeyde olduklarını düşündükleri alanlar ise üretim ölçeği ile üretimde esneklik alanlarıdır. Fikri mülkiyet hakları ve pazarlama bilgisi ise en zayıf olunan alanlardır.

TABLO.115 REKABET UNSURLARINDA TÜRK MAKİNE SANAYİİ FİRMALARININ DIŞ RAKİPLERİNE KARŞI KONUMU 2016

REKABET UNSURLARI	DÜNYADAKİ FİRMALARDAN DAHA İLERİDE	DÜNYADAKİ ÖNDE GELEN FİRMALARLA AYNI DÜZEYDE	REKABET EDEBİLECEK DÜZEYDE	KISMEN/ ÇOK YETERSİZ
ÜRETİMDE KULLANILAN MAKİNE VE TEÇHİZAT (Sadece üreticilere)	6%	28%	47%	19%
ÜRETİM ÖLÇEĞİ (Sadece üreticilere)	4%	22%	51%	23%
ÜRETİMDE ESNEKLİK (Sadece üreticilere)	5%	21%	51%	23%
İŞGÜCÜNÜN NİTELİĞİ	4%	25%	49%	23%
TEKNOLOJİ KULLANIM BECERİSİ	4%	20%	50%	26%
FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI	4%	19%	35%	43%
PAZARLAMA BİLGİSİ	4%	20%	38%	38%

KAYNAK: MAİB, ESTİMA MAKİNE SANAYİİ ENVANTER ÇALIŞMASI 2017

VI.3 DÜNYA MAKİNE SANAYİİNDE EĞİLİMLER 2016

Dünya makine sanayiinde 2016 yılında öne çıkan eğilimler aşağıda sunulmaktadır.

TABLO.116 MAKİNE SANAYİİNDE KÜRESEL EĞİLİMLER 2016

ANA ALANLAR	EĞİLİMLER
KÜRESEL MAKRO GELİŞMELER	Dünya ekonomisinde yavaşlama yatırımları sınırlamıştır
	İmalat sanayiinde ortaya çıkan arz fazlası nedeniyle yeni kapasite yatırımları ötelenmektedir
	Gelişen ülkelerde imalat sanayii ile birlikte enerji ve alt yapı yatırımları da yavaşlamıştır
	Gelişmiş ülkeler ileri teknoloji içerikli makine yatırımlarına ve üretimine yeniden ağırlık vermeye başlamıştır
ÜRETİM TEKNOLOJİLERİ VE SÜREÇLERİNDE GELİŞMELER	Üretim sistemlerinde dijital ve bilgi işlem tabanlı tam otomasyon artmaktadır, sanayii 4.0 beklenenden hızlı yaygınlaşmaktadır
	Sürdürülebilirliği destekleyen üretim ve ürün teknolojilerinin ağırlığı ve payı artmaktadır
	Bilişim, yazılım ve iletişim teknolojileri üretim süreçlerini değiştirmektedir, bu alanlarda gelişme itici olmaktadır
	Üretimde etkinlik ve verimlilik artışı ihtiyacı giderek daha çok hissedilmektedir
MAKİNE TEKNOLOJİLERİNDE GELİŞMELER	Standart makine üretiminde rekabet olanakları azalmaktadır
	Orta ve orta yüksek teknolojili makine segmentinde olanaklar artmaktadır
	Makine teknolojileri çok amaçlı hale gelmektedir
	Küçük, akıllı ve hassas makineler öne çıkmaktadır
	Yan sanayide yazılım, mekatronik, teknolojisi, nano teknoloji ve elektronik alanında gelişmelere ihtiyaç artmaktadır
ALICI TALEPLERİ VE HİZMETLERDE GELİŞMELER	Makine siparişlerini yerini tesis ve sistem siparişlerine bırakmaktadır
	Müşteriler kendilerine özel tasarım ve model talebini artırmaktadır
	Makine talebi yerini komple hizmet talebine bırakmaktadır
	Finansman paketlerinin önemi artmaktadır
	Rekabette standartların belirleyiciliği artmaktadır
	Üretim kapasitesi artışı yerine yenilikçi yatırımlar için makine talebi artmaktadır

VII. BÖLÜM

2016 YILI İÇİN DEĞERLENDİRME

MAKFED
Makine İmalat Sanayii
Dernekleri Federasyonu

TÜRKİYE'NİN
MAKİNECİLERİ

I. TÜRK MAKİNE SEKTÖRÜ TEMEL GÖSTERGELERİ

1. Makine sanayii üretim değerinin toplam imalat sanayii üretim değeri içindeki payı yüzde 4,95 ile en yüksek seviyesine çıkmıştır.
2. Makine sanayiinin yarattığı katma değer cari fiyatlarla yüzde 8,2 artmıştır.
3. İmalat sanayii içinde yaratılan katma değer itibariyle 2015 yılında yüzde 6,09 payı ile 8. sıraya yükselmiştir.
4. İmalat sanayii içinde katma değer katsayısı itibariyle 2015 yılında 1,27 katsayı puanı ile 5.sıraya yükselmiştir.
5. Sanayii üretimi 2016 yılında yüzde 0,8 ile yeniden büyümüş olmakla birlikte yüzde 1,4 büyüyen genel sanayii büyümesinin altında kalmıştır.
6. Çalışan başına üretim miktarı ile ölçülen işgücü verimliliği 2016 yılında 100,1 puan ile 2010 yılından sonraki en düşük seviyesine inmiştir.
7. Makine sanayiine yabancı sermaye yatırımları 24 milyon dolar ile toplam imalat sanayii yabancı sermaye yatırımlar içinde yüzde 1,4 pay almıştır.
8. Firma ölçeklerinde 1-19 kişi çalıştıranların payı yüzde 82,3'e inmiştir.
9. 1-249 kişi çalıştıran KOBİ'lerin toplam ihracat içindeki payı yüzde 61,4 olmuştur
10. Makine sanayiinde alınan yatırım teşvik belgeleri tutarı 2,49 milyar TL ile geçen yılın altına inmiştir.
11. Makine sektörü iç pazarı 2016 yılında cari fiyatlarla yüzde 10,9 büyüyerek 129,66 milyar Türk Lirasına ulaşmıştır.

II. MAKİNE SANAYİİNDE ŞİRKETLERİN MALİ YAPILARI

1. Küçük ölçekli firmaların mali büyüklükleri 2015 yılı itibariyle sınırlı kalmaya devam etmiş, orta ve büyük ölçekli firmaların büyüklükleri ise gelişme göstermiştir.
2. 2015 yılı itibariyle sanayinin vergi öncesi karlılık oranı 1,6 puan düşmüş ve yüzde 6,5'e inmiştir.
3. 2015 yılı itibariyle sanayideki firmaların toplam kaynakları içinde öz kaynaklar yüzde 36,8 pay alırken, mali borçların payı yüzde 35,6'ya inmiştir.
4. 2016 yılı itibariyle yurtiçinden kullanılan kredi hacmi daralmış ve 13,46 milyar Türk Lirasına inmiştir.
5. 2016 yılında sanayide geri dönmeyene kredilerin oranı yüzde 2,4'den yüzde 3,7'ye yükselmiştir.

III. MAKİNE SANAYİİNDE TEKNOLOJİ FAALİYETLERİ

1. Sanayide AR-GE harcamaları 2015 yılında 387,5 milyar TL olmuştur.
2. AR-GE harcamalarının sanayii toplam cirosu içindeki payı 2015 yılında yüzde 0,71'e inmiştir.
3. Sanayide AR-GE çalışanı sayısı 2015 yılında 69 kişi artarak 5.143'e yükselmiştir.
4. İmalat sanayii içinde AR-GE harcamalarından alınan pay 2015 yılında yüzde 7,8'den yüzde 7,5'e inmiştir. Çalışan sayısı payı ise yüzde 14,3'e çıkmıştır.
5. Tescil edilen patent ve faydalı model sayısı 2015 yılında 1.561'den 1.736'ya yükselmiştir.
6. Tescil edilen endüstriyel tasarım sayısı 2016 yılında 598'den 587'ye düşmüştür.
7. 2016 yıl sonu itibariyle sanayide faaliyet gösteren AR-GE merkezi sayısı 35'e yükselmiştir.
8. Teknoloji geliştirme bölgelerinde faaliyet gösteren makine sanayii firma sayısı 2016 yılında 258'e yükselmiştir.

IV. MAKİNE SANAYİİ DIŞ TİCARETİ

1. İhracat yüzde 0,9 düşerek 8,58 milyar dolara inmiştir.
2. İthalat yüzde 9,1 artarak 20,36 milyar dolara yükselmiştir.
3. Toplam ihracat içinde alınan pay değişmemiş ve yüzde 6,02 olarak kalmıştır.
4. Toplam ithalat içinde alınan pay yüzde 9,0'dan yüzde 10,25'e yükselmiştir.
5. İhracatta miktar ve biri değer azalırken, ithalatta birim değer ve miktar artmıştır.
6. 22 alt sektörden 21 tanesinde dış ticaret açığı verilmiştir. Fazla verilen alt sektör endüstriye klimalardır.
7. Dünya makine ihracatı içinde 2016 yılında alınan pay yüzde 0,72'den yüzde 0,74'e çıkmıştır.
8. İhracatta yoğunlaşma sağlanan pazarlar Almanya, ABD, S.Arabistan, Cezayir, İtalya ve İran'dır.
9. İthalatta ilk üç ülke Çin, Almanya ve İtalya'dır.
10. Aksam ve parça ithalatı 1,83 milyar dolar ve payı yüzde 21,3 olmuştur.
11. Aksam ve parça ithalatı 3,52 milyar dolar ve payı yüzde 17,3 olmuştur.

V. MAKİNE SANAYİİ ALT SEKTÖRLERİ

1. Alt sektörler itibarıyla en çok istihdam 29.157 kişi işe soğutma ve havalandırma ekipmanları sanayiindedir.
2. Üretim değeri en yüksek olan alt sektör 7,83 milyar Türk Lirası ile tarım ve ormancılık makineleri alt sanayidir.
3. Yaratılan katma değeri en yüksek olan alt sektör 2,05 milyar Türk Lirası ile motorlar ve türbinler sanayiidir.
4. En yüksek ihracatı yüzde 18,0 payı ile endüstriyel klimalar yapmıştır.
5. En yüksek ithalat yüzde 15,1 payı ile diğer makineler ve aksesuarlarında gerçekleşmiştir.
6. 2016 sanayii üretimi en çok yüzde 8,7 ile metal işleme makinelerinde artmıştır. En çok yüzde 28,3 ile metalürji makinelerinde azalmıştır.
7. Üretim verimliliği en çok yüzde 12,4 ile tekstil giyim ve deri makinelerinde artmıştır. En çok yüzde 19,3 ile başka yerde sınıflanmayan diğer özel amaçlı makinelerde düşmüştür.
8. Makine sanayii iç pazar büyüklüğü dolar bazında yüzde 5,4 artmış ve 31,33 milyar dolardan 33,03 milyar dolara yükselmiştir.
9. En büyük iç pazara 3.147 milyon dolar ile motorlar ve türbinler sanayii sahiptir.
10. Makine sanayiinde en çok firma 3.510 ile İstanbul'da faaliyet göstermektedir.
11. En yüksek ihracat yapan il yüzde 40,2 payı ile İstanbul'dur.
12. Konya üretici sayısı ve ihracatta en çok artışı sağlayan şehirdir.

VI. DÜNYA MAKİNE SANAYİİ VE GENEL EĞİLİMLER

1. Dünya genelinde sabit sermaye yatırımları yüzde 1,4 gerileyerek 18,2 trilyon dolardan 17,95 milyar dolara inmiştir.
2. Dünya genelinde makine yatırım harcamaları yüzde 2,4 azalarak 4,55 trilyon dolardan 4,44 trilyon dolara inmiştir.
3. Dünya makine ihracatı yüzde 3,1 düşerek 1.197 milyar dolardan 1.160 milyar dolara inmiştir.
4. Makine ihracatının dünya toplam mal ticareti içindeki payı yüzde 7,26'dan yüzde 7,22'ye inmiştir.
5. Almanya yüzde 13,9 payı ve 171,98 milyar dolar ihracatı ile 2015 yılında en çok ihracat yapan ülkedir.
6. Almanya, Japonya ve ABD'nin ithal makine fiyatları 2015 yılında düşmüştür.
7. Japonya ve Almanya'nın ihraç makine fiyatları 2015 yılında düşmüş, ABD'nin ki ise aynı kalmıştır.
8. 2015 yılında en çok ihracatı yapılan alt sektör 220,7 milyar dolar ile diğer makineler ve aksesuarlarıdır. İkinci sırada 127,6 milyar dolar ile pompa ve kompresörler bulunmaktadır.
9. Makine sanayiinde 2015 yılında toplam yabancı sermaye yatırımları 22,63 milyar dolara çıkmış ancak payı yüzde 6,6'dan yüzde 5,8'e inmiştir.
10. Japonya şirketleri 2015 yılında 12,04 milyar dolar, Kore firmaları 3,41 milyar dolar AR-GE harcaması yapmıştır. Almanya firmaları 5,74 milyar Euro AR-GE harcaması yapmıştır.
11. Patent tescillerinde hızlı artış 2015 yılında da sürmüştür.
12. Çin, Almanya ve ABD 22 alt sektörün tamamında ilk 10 ihracatçı ülke içinde yer almaktadır.
13. Üretim sistemlerinde dijital ve bilgi işlem tabanlı tam otomasyon artmaktadır, sanayii 4.0 beklenenden hızlı yaygınlaşmaktadır.
14. Türk makine sanayii firmaları uluslararası rekabette en önemli üç unsur olarak ürün kalitesini, üretim maliyetlerini ve zamanında üretim ve teslimi görmektedir.
15. Türk sanayii firmaları rakiplerine karşı en güçlü yön olarak ürünlerinin kullanım kolaylığını en zayıf yön olarak ise teknoloji seviyesini görmektedirler.

EK.1

MAKİNE SEKTÖRÜ **SINIFLANDIRMALAR**

Makine sektöründe sınıflandırma, sanayi ve dış ticaret temelli olarak yapılmaktadır.

Sanayii temelli sınıflandırmada NACE.2 sistemi kullanılmaktadır. NACE.2 sistemi ile makine sanayiinin sınıflandırması ayrıntılı olarak bu bölümde sunulmaktadır. Bu çerçevede öncelikle NACE.2 sistemi sınıflandırmasına yer verilmektedir.

NACE.2 SINIFLANDIRMASI

28	Başka Yerde Sınıflandırılmamış Makine ve Ekipman İmalatı
281	Genel Amaçlı Makinelerin İmalatı
2811	Motor ve Türbin İmalatı
2812	Akışkan Gücü ile Çalışan Ekipmanlar
2813	Diğer Pompaların ve Kompresörlerin İmalatı
2814	Musluk Vana Valf İmalatı
2815	Rulman Dişli/Dişli Takım İmalatı
282	Genel Amaçlı Diğer Makinelerin İmalatı
2821	Fırın Ocak ve Brülör İmalatı
2822	Kaldırma ve Taşıma Ekipmanları
2823	Büro Makineleri ve Ekipmanları
2824	Motorlu veya Pnömatik El Aletleri
2825	Soğutma ve Havalandırma Donanımları
2829	BYS Diğer Genel Amaç Makineler
283	Tarım ve Ormancılık Makineleri
284	Metal İşleme ve Takım Tezgahları
2841	Metal İşleme Makineleri
2849	Diğer Takım Tezgahları
289	Diğer Özel Amaçlı Makineler
2891	Metalurji Makineleri
2892	Maden Taş Ocağı ve İnşaat Makineleri
2893	Gıda İçecek Tütün İşletme Makineleri
2894	Tekstil Giyim Eşyası Deri Makineleri
2895	Kağıt Mukavva Makineleri
2896	Plastik ve Kauçuk Makineleri
2899	BYS Diğer Özel Amaç Makineleri

28. BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ MAKİNE VE EKİPMAN İMALATI

Bu bölüm, güç üreten ve uygulayan mekanik bileşenler ve herhangi bir özel amaç için imal edilmiş temel parçalar da dahil mekanik veya termal olarak materyaller üzerinde bağımsızca hareket eden ya da materyaller üzerinde (işleme, püskürtme, bastırma ve paketlenme gibi) işlemler yapan makinelerin ve teçhizatların imalatını kapsamaktadır. Bu bölüm, sanayide, bina ve bina dışı inşaat işlerinde, tarımda veya evde kullanılmak üzere tasarlanmış olsun ya da olmasın sabit ve hareketli ya da el aletleri imalatını kapsamaktadır. Yerleşke içerisinde yük ve yolcu taşımada kullanılan özel araçların imalatı da bu bölümün içindedir.

Bu bölüm, NACE'de yer alan bir sanayide veya sanayilerin küçük bir grubunda özel olarak kullanılan makineler gibi özel amaçlı makinelerin imalatı ile sanayilerin büyük bir bölümünde kullanılan makineler gibi genel amaçlı makinelerin imalatını birbirinden ayırmaktadır.

Bu bölüm ayrıca, panayır alanı eğlence teçhizatları, otomatik bowling salonu teçhizatları vb. gibi imalat sürecinde kullanılsın ya da kullanılsın başka bir yerde sınıflandırılmayan diğer özel amaçlı makinelerin imalatını da kapsamaktadır.

Genel kullanım amacıyla metal ürünlerin imalatı (bölüm 25), birleştirilmiş kontrol cihazlarının, bilgisayar donanımlarının, ölçme ve test donanımlarının, elektrik kontrol ve dağıtım cihazlarının imalatı (bölüm 26 ve 27) ve genel amaçlı motorlu taşıtların imalatı (bölüm 29 ve 30) bu bölümün kapsamı dışındadır.

28.1 GENEL AMAÇLI MAKİNELERİN İMALATI**28.11 MOTOR VE TÜRBİN İMALATI (HAVA TAŞITI, MOTORLU TAŞIT VE MOTOSİKLET MOTORLARI HARIÇ)**

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır;

- İçten yanmalı pistonlu motor imalatı (motorlu kara taşıtı, hava taşıtı ve motosiklet motorları hariç),
- Deniz taşıtlarına ait motorlar,
- Lokomotif motorları.
- Tüm içten yanmalı motorlar, dizel motorlar vb.lerinde yer alan pistonların, piston sekmanlarının, karbüratörlerin imalatı,
- İçten yanmalı motorlar için egzoz ve emme valflerinin imalatı,
- Türbin ve türbin parçalarının imalatı,
- Su buharı türbinleri ve diğer buhar türbinleri,
- Hidrolik türbinler ve bunların su çarkları ve regülatörleri (düzenleyicileri),
- Rüzgar türbinleri,
- Gaz türbinleri (hava taşıtlarındaki turbo jetler veya turbo pervaneler hariç),
- Kazan türbin setlerinin imalatı,
- Türbin-jeneratör setlerinin imalatı,
- Sanayide kullanım amaçlı motor imalatı.

Kapsam dışı olanlar;

- Elektrik jeneratörlerinin imalatı (türbin-jeneratör setleri hariç), bkz. 27.11,
- İlk hareket ettirici jeneratör setleri imalatı (türbin-jeneratör setleri hariç), bkz. 27.11,
- İçten yanmalı motorların elektrikli donanım ve bileşenlerinin imalatı, bkz. 29.31,
- Motorlu kara taşıtları, hava taşıtları veya motosikletler için tahrikli motorların imalatı, bkz. 29.10, 30.30, 30.91,
- Turbo jetler veya turbo pervanelerin imalatı, bkz. 30.30.

28.11 AKIŞKAN GÜCÜ İLE ÇALIŞAN EKİPMANLARIN İMALATI

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır;

- Hidrolik ve pnömatik bileşenlerin imalatı (hidrolik pompalar, hidrolik motorlar, hidrolik ve pnömatik silindirler, hidrolik ve pnömatik valfler, hidrolik ve pnömatik hortumlar ve bağlantı parçaları dahil),
- Pnömatik sistemlerde kullanmak üzere hava hazırlama ekipmanı imalatı,
- Akışkan güç sistemleri imalatı,
- Hidrolik transmisyon donanımı imalatı,
- Hidrostatik transmisyon imalatı.

Kapsam dışı olanlar;

- Kompresör imalatı, bkz. 28.13,
- Hidrolik olmayan uygulamalar için pompa imalatı, bkz. 28.13,
- Akışkan gücü ile çalışmayan uygulamalar için valf imalatı, bkz. 28.14,
- Mekanik transmisyon ekipmanı imalatı, bkz., 28.15.

28.12 DİĞER POMPALARIN VE KOMPRESÖRLERİN İMALATI

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır;

- Havalı veya vakumlu pompaların, hava veya diğer gaz kompresörlerinin imalatı,
- Herhangi bir ölçüm aleti ile donatılmış olsun ya da olmasın sıvılar için pompa imalatı,
- İçten yanmalı motorlara monte etmek üzere tasarlanmış pompaların imalatı: motorlu araçlar ve benzeri için yağ pompaları, benzin pompaları, su pompaları, yakıt pompaları.

Ayrıca bu sınıf aşağıdakileri de kapsamaktadır;

- El pompalarının imalatı.

Kapsam dışı olanlar;

- Hidrolik ve pnömatik donanımların imalatı, bkz. 28.12.

28.13 DİĞER MUSLUK VE VALF/VANA İMALATI

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır;

- Ayar valfleri ve giriş muslukları dahil, sanayii musluklarının ve valflerinin/vanalarının imalatı,
- Sıhhi tesisatta kullanılan musluk ve valf/vana imalatı,
- Isıtmada kullanılan musluk ve valflerin/vanaların imalatı.

Kapsam dışı olanlar;

- Sertleştirilmemiş vulkanize kauçuk, cam ya da seramik malzemelerden valflerin (vanaların) imalatı, bkz. 22.19, 23.19 ya da 23.44,
- İçten yanmalı motorların emme ve egzoz supaplarının imalatı, bkz. 28.11,
- Hidrolik ve pnömatik valfler ile pnömatik sistemlerde kullanmak üzere hava hazırlama donanımı imalatı, bkz. 28.12.

28.14 RULMAN, DİŞLİ/DİŞLİ TAKIMI, ŞANZİMAN VE TAHRİK ELEMANLARININ İMALATI

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır;

- Bilyeli veya makaralı rulman ve bunların parçalarının imalatı,
- Mekanik güç aktarma donanımlarının imalatı:
- Aktarma milleri (şaftları) ve krankları: kam milleri, krank milleri, kranklar ve benzerleri,
- Rulman yatakları ve düz mil (şaft) rulmanları.
- Dişliler/dişli takımlarının, şanzımanların, dişli kutularının (makineler için olanlar) ve diğer hız değiştiricileri imalatı,
- Debriyaj ve mil (şaft) bağlantıları imalatı,
- Volan ve kasnak imalatı,
- Mafsallı bağlantı zinciri imalatı,
- Güç aktarım zinciri imalatı.

Kapsam dışı olanlar;

- Diğer zincirlerin imalatı, bkz. 25.93,
- Hidrolik transmisyon donanımı imalatı, bkz. 28.12,
- Hidrostatik transmisyon imalatı, bkz. 28.12,
- Elektromanyetik debriyaj (kavrama) imalatı, bkz. 29.31,
- Motorlu taşıtların ya da hava taşıtlarının parçaları olarak tanımlanabilen güç aktarım donanımına ait ara montaj ürünlerinin imalatı, bkz. bölüm 29 ve 30.

28.2 GENEL AMAÇLI DİĞER MAKİNELERİN İMALATI

28.21 FIRIN, OCAK (SANAYİİ OCAKLARI) VE BRÜLÖR (OCAK ATEŞLEYİCİLERİ) İMALATI

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır:

- Elektrikli ve diğer endüstriyel ve laboratuvar ocaklarının ve fırınlarının imalatı, çöp yakma fırınları dahil
- Brülörlerin imalatı,
- Sabit bir yere monte edilen elektrikli sobaların ve yüzme havuzu için elektrikli ısıtıcıların imalatı,
- Sabit bir yere monte edilen güneşle ısıtma sistemleri, buharla ısıtma sistemleri, yağla ısıtma sistemleri ve benzeri ocak ve ısınma donanımları gibi elektriksiz ev tipi ısıtma donanımları imalatı,
- Ev tipi elektrikli ısınma aletleri (elektrikli hava ısıtmalı ocaklar, ısı pompaları, vb.), elektriksiz ev tipi hava ısıtmalı ocakların imalatı.
- Mekanik kömür atıcılar (stoker), ocak ızgaraları, kül boşaltma hazneleri vb. imalatı.

Kapsam dışı olanlar;

- Ev tipi fırın imalatı, bkz. 27.51,
- Tarım ürünleri kurutucuları imalatı, bkz. 28.93,
- Unlu mamul fırınlarının imalatı, bkz. 28.93,
- Tahta, kağıt hamuru, kağıt ya da mukavva kurutucuları imalatı, bkz. 28.99,
- Tıbbi, cerrahi ya da laboratuvarlara ilişkin steril cihazları imalatı, bkz. 32.50,
- Laboratuvar (dişçilik için) ocakları imalatı, bkz. 32.50.

28.22 KALDIRMA VE TAŞIMA EKİPMANLARI İMALATI

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır:

- El veya motor gücü ile çalıştırılan kaldırma, taşıma, yükleme ya da boşaltma makinelerinin imalatı:
- Vinç palangası ve yük asansörleri, bocurgat ve kriko,
- Kaldırma ve taşıma kuleleri, döner vinç, hareketli kaldırma kafesleri, tekerlekli büyük taşıyıcılar vb.
- Fabrikalarda kullanılan türden küçük yük taşıtları (el arabaları; tek tekerlekli olan el arabaları vb. dahil) (kaldırma veya taşıma sistemi ya da kendinden hareketli olsun olmasın),
- Kaldırma, taşıma, yükleme ya da boşaltma amacıyla özel tasarlanmış sanayii robotları ve mekanik manipulatörler.
- Konveyör (taşıma bantları vb.), teleferikler vb. imalatı,
- Asansörler, yürüyen merdivenler ve yürüyen yolların imalatı,
- Kaldırma ve taşıma donanımları için özel parçaların imalatı.
- **Kapsam dışı olanlar;**
- Çok amaçlı kullanım için endüstriyel robotların imalatı, bkz. 28.99,
- Yeraltında kullanılan devamlı hareketli asansör ve konveyör imalatı, bkz. 28.92,
- Mekanik kepçelerin, ekskavatörlerin ve yükleyicilerin imalatı, bkz. 28.92,
- Yüzen vinçlerin, raylı vinçlerin, vinçli kamyonların imalatı, bkz. 30.11, 30.20,
- Asansörlerin ve yük asansörlerinin kurulumu, bkz. 43.29.

28.23 BÜRO MAKİNELERİ VE EKİPMANLARI İMALATI (BİLGİSAYARLAR VE ÇEVRE BİRİMLERİ HARİÇ)

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır:

- Hesap makineleri imalatı,
- Basit dört işlem makinelerinin, yazarkasaların imalatı,
- Elektronik olsun veya olmasın hesap makinesi imalatı,
- Posta ücretlendirme makinelerinin, posta işleme makinelerinin (zarf doldurma, damgalama ve adreslendirme makineleri; açma, tasnif etme, tarama), harmanlama / birleştirme makinelerinin imalatı,
- Daktilo imalatı,
- Stenografi makineleri imalatı,
- Büro-tipi ciltleme donanımları imalatı (örneğin; plastik veya şerit ciltleme),
- Çek yazma makineleri imalatı,
- Madeni para sayma ve madeni para paketlenme makineleri imalatı,
- Kalem tıraş imalatı,
- Tel zimbalar (kırtasiyede kullanılan) ve tel zimba çıkartıcıları imalatı,
- Oy kullanma makinesi imalatı,
- Bant kesicileri imalatı,
- Delgi aleti imalatı,
- Mekanik olarak işleyen yazarkasa imalatı,
- Fotokopi makineleri imalatı,
- Toner kartuşları imalatı,
- Yazı tahtalarının (kara tahtalar, beyaz tahtalar vb.) imalatı,
- Dikte makineleri (taşınabilir, küçük ses kayıt cihazları) imalatı.

Kapsam dışı olanlar;

- Bilgisayar ve çevre birimleri imalatı, bkz. 26.20.

28.24 MOTORLU VEYA PNÖMATİK (HAVA BASINÇLI) EL ALETLERİNİN İMALATI

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır;

- Elektrik motorlu veya elektrikli olmayan motorlu veya pnömatik el aletlerinin imalatı, örneğin:
- Dairesel veya ileri geri hareketli testere,
- Zincir testere,
- Matkaplar ve darbeli matkaplar,

- Elle kullanılan zımpara makineleri,
- Pnömatik çivileme aletleri,
- Parlatma makinesi,
- Frezeler,
- Taşlama makineleri,
- Zımbalama makineleri,
- Pnömatik perçin tabancaları,
- Elle kullanılan motorlu planyalar,
- Pnömatik veya motorlu metal kesme makasları ve metal delme aletleri,
- Darbeli cıvata anahtarları,
- Barutlu çivi çakma makineleri.

Kapsam dışı olanlar;

- El aletleri için birbiriyle değiştirilebilir aletlerin imalatı: matkap uçları, zımbalar (zımba uçları), freze bıçakları vb., bkz. 25.73,
- Lehim ve kaynak yapmada kullanılan elektrikli el aletleri, bkz. 27.90.

28.25 SOĞUTMA VE HAVALANDIRMA DONANIMLARININ İMALATI, EVDE KULLANILANLAR HARİÇ

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır;

- Sanayi tipi soğutma veya dondurma donanımlarının imalatı, bileşenlerin montajı dahil,
- Motorlu taşıtlar için olanlar da dahil iklimlendirme cihazları (klimaların) imalatı,
- Vantilatörlerin imalatı (evde kullanılanlar hariç),
- Isı değiştiricilerin (eşanjörlerin) imalatı,
- Hava ya da gazların sıvılaştırılmasında kullanılan makinelerin imalatı,
- Çatı havalandırma pervanelerinin (çatı altındaki üç köşeli yan duvardaki havalandırmalar, çatı vantilatörleri, vb.) imalatı

Kapsam dışı olanlar;

- Evde kullanılan soğutma ya da dondurma ekipmanlarının imalatı, bkz. 27.51,
- Evde kullanılan vantilatörlerin imalatı, bkz. 27.51.

28.29 BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ DİĞER GENEL AMAÇLI MAKİNELERİN İMALATI

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır:

- Tartı aletleri imalatı (laboratuvarlarda kullanılan hassas tartı aletleri hariç):
- Ev ve dükkanlarda kullanılan tartı aletleri, platformlu tartı aletleri, sürekli ölçüm için tartılar, taşıt baskülleri vb. tartı aletleri.
- Sıvılar için filtreleme ya da temizleme makine ve aparatları imalatı,
- Sıvı ve tozları atan, dağıtan ya da püskürten donanımların imalatı:
- Püskürtme tabancası, yangın söndürme ve kum püskürtme cihazları, buhar temizleme makineleri, vb.
- Paketleme ve ambalajlama makineleri imalatı:
- Doldurma, kapatma, mühürleme, kapsülleme ya da etiketleme aletleri, vb.
- Şişe temizleme ya da kurutma makineleri ile içeceklerin gazlandırılmasında kullanılan makinelerin imalatı,
- Petrol rafinerileri, kimya sanayisi, içecek sanayisi, vb. için damıtma veya rektifiye tesisleri imalatı,
- Gaz jeneratörleri imalatı,
- Silindirli haddeleme makineleri ya da diğer haddeleme makineler ile bunların silindirlerinin imalatı (metal ve cam için olanlar hariç),
- Santrifüj imalatı (krema makinesi, çamaşır kurutma makinesi hariç),
- Aynı maddenin tabakalarından ya da çeşitli maddelerin kombinasyonundan yapılmış conta ve benzeri bağlantı parçalarının imalatı,
- Otomatik mal satış makineleri imalatı,
- Yer terazileri, şerit metreler, mezuralar ve benzeri el aletler ile makine operatörlerinin hassas aletleri (optik olanlar hariç),

- Elektrikli olmayan kaynak ve lehim aletlerinin imalatı,
- Su sirkülasyonu yoluyla doğrudan soğutma için soğutma kuleleri ve benzerlerinin imalatı.

Kapsam dışı olanlar:

- Hassas (laboratuvar tipi) terazilerin imalatı, bkz. 26.51,
- Evlerde kullanılan soğutma ya da dondurma donanımlarının imalatı, bkz. 27.51,
- Evlerde kullanılan vantilatörlerin imalatı, bkz. 27.51,
- Elektrikli kaynak ve lehim cihazlarının imalatı, bkz. 27.90,
- Tarımsal püskürtme makinelerinin imalatı, bkz. 28.30,
- Metal ve cam haddeleme makinelerinin ve bunların silindirlerinin imalatı, bkz. 28.91, 28.99,
- Tarımsal kurutma makinelerinin imalatı bkz.28.93,
- Gıdaların filtrelenmesi ve temizlenmesi için makinelerin imalatı, bkz. 28.93,
- Krema ayırıcıların (makinelerinin) imalatı, bkz. 28.93,
- Ticari çamaşır kurutucularının imalatı, bkz. 28.94,
- Tekstil baskı makinelerinin imalatı, bkz. 28.94.

28.3 TARIM VE ORMANCILIK MAKİNELERİNİN İMALATI

28.30 TARIM VE ORMANCILIK MAKİNELERİNİN İMALATI

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır:

- Tarım ve ormancılıkta kullanılan traktörlerin imalatı,
- Yaya kontrollü traktör imalatı,
- Biçici makinelerin imalatı (çim biçme makineleri de dahil),
- Tarımsal amaçlı kendinden yüklemeli veya kendinden boşaltmalı romörkler veya yarı römork imalatı,
- Toprağın hazırlanması, ekilmesi veya gübrelenmesi için tarımsal makinelerin imalatı:
- Pulluklar, gübre serpiciler, mibzerler, tırmıklar, diskarolar, tapanlar vb.
- Hasat veya harman makinelerinin imalatı:
- Biçer döverler, harman dövücüleri, ayıklayıcılar vb.
- Süt sağma makinelerinin imalatı,
- Tarımsal kullanım amacıyla püskürtme makinelerinin imalatı,
- Tarımda kullanılan muhtelif makinelerin imalatı:
- Kümes hayvanları ve arıcılık makineleri ile hayvan yemleri hazırlamak için kullanılan donanımlar vb.,
- Yumurtaların, meyvelerin vb. temizlenmesi, tasnif edilmesi veya derecelendirilmesi için kullanılan makinelerin imalatı.

Kapsam dışı olanlar:

- Motorsuz tarımsal el aletleri imalatı, bkz. 25.73,
- Tarımda kullanılan taşıyıcıların (konveyör) imalatı, bkz. 28.22,
- Motorlu tarımsal el aletlerinin imalatı, bkz. 28.24,
- Krema ayırıcılarının imalatı, bkz. 28.93,
- Tohumların, tanelerin ya da kuru baklagillerin temizlenmesi, tasniflenmesi ya da derecelendirilmesi için makinelerin imalatı, bkz. 28.93,
- Yarı treylerler için tır çekicilerinin imalatı, bkz. 29.10,
- Yol treylerlerinin ya da yarı treylerlerin imalatı, bkz. 29.20.

28.4 METAL İŞLEME MAKİNELERİ VE TAKIM TEZGAHLARI İMALATI

Bu grup, metal işleyen makinelerin ve takım tezgahlarının imalatını kapsamaktadır. Örneğin, metal ve diğer maddelerin (ahşap, kemik, sert kauçuk, sert plastik, soğuk cam vb.) işlenmesi için takım tezgahlarının imalatı, lazer ışınlarını, ultrasonik dalgaları, plazma arkı, manyetik darbe ve benzerlerini kullanan mekanizmalar dahildir.

28.41 METAL İŞLEME MAKİNELERİNİN İMALATI

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır;

- Metal işleyen takım tezgahlarının imalatı (lazer ışınlarını, ultrasonik dalgaları, plazma arklarını, manyetik

darbeleri ve benzerlerini kullananlar da dahil),

- Tornalama, delme, öğütme, şekillendirme, planyalama, oyma, taşlama vb. için takım tezgahı imalatı,
- Damga ya da pres makineleri imalatı,
- Metal işlemede kullanılan delgi preslerinin, hidrolik preslerin, hidrolik frenlerin, şahmerdanların (elektrikli çekiçlerin), demir dövme makinelerinin vb. imalatı,
- Hadde tezgahları, diş haddesi veya tel işleme makineleri imalatı.

Kapsam dışı olanlar;

- Birbiriyle değiştirilebilir aletlerin imalatı, bkz. 25.73.
- Elektrikli kaynak ve lehim makineleri imalatı bkz.27.90.

28.49 DİĞER TAKIM TEZGAHLARININ İMALATI

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır;

- Ahşap, kemik, taş, sert kauçuk (ebonit), sert plastik, soğuk cam vb. işlemek için takım tezgahlarının imalatı (lazer ışınları, ultrasonik dalgalar, plazma arkları, manyetik darbeleri ve benzerlerini kullananlarda dahil).
- Takım tezgahları için taşıyıcı yüzey imalatı,
- Takım tezgahları için bölme başlıkları ve diğer özel ek parçaların imalatı,
- Ahşap, mantar, kemik, sert kauçuk ya da plastik vb. nin çivilenmesi, zımbalanması, yapıştırılması ya da başka şekilde birleştirilmesi için sabit makinelerin imalatı,
- Sabit rotatif veya rotatif darbeli matkaplarının, eğeleme makinelerinin, perçinleme makinelerinin, metal levha kesme makinelerinin vb. imalatı,
- İnce elyaflı sunta levhaların ve benzerlerinin imalatında kullanılan pres makinelerinin imalatı
- Elektriksel kaplama tezgahlarının imalatı
- Yukarıda yer alan takım tezgahlarının aksesuar ve parçalarının imalatı.

Kapsam dışı olanlar;

- Takım tezgahları için birbiriyle değiştirilebilir aletlerin imalatı (matkaplar, delgeçler, delgiler, tıkaçlar, frezeler, dönen aletler, bıçkı ağızları, kesme bıçakları vb.), bkz. 25.73,
- Elle kullanılan elektrikli lehim havyası ve lehim tabancalarının imalatı, bkz. 27.90,
- Motorlu el aletlerinin imalatı, bkz. 28.24,
- Metal haddeleme ve dökümünde kullanılan makinelerin imalatı, bkz. 28.91,
- Madencilik ve taşocaklığı için makinelerin imalatı, bkz. 28.92.

28.9 DİĞER ÖZEL AMAÇLI MAKİNELERİN İMALATI

Bu grup, NACE'de yer alan bir sanayide veya sanayilerin küçük bir grubunda özel olarak kullanılan makineler gibi özel amaçlı makinelerin imalatını kapsamaktadır.

Bunların çoğu, gıda imalatı veya tekstil imalatı gibi diğer imalat süreçlerinde kullanılırken, bu grup ayrıca, hava taşıtı kalkış ve iniş tertibatının veya eğlence parkı donanımları gibi diğer (imalat dışı sanayilerde kullanılan) özel makinelerin imalatını da kapsamaktadır.

28.91 METALÜRJİ MAKİNELERİ İMALATI

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır:

- Sıcak metallerin işlenmesine yönelik makine ve donanımların imalatı:
- Konvertörler (matalürji), külçe kalıpları (ingot kalıpları), döküm kepçeleri, döküm makineleri.
- Metal hadde makineleri ve bunlar için silindir imalatı.

Kapsam dışı olanlar;

- Hadde tezgahı imalatı, bkz. 28.41,
- Kalıp kutularının ve kalıpların (külçe kalıplar hariç) imalatı, bkz. 25.73,
- Döküm kalıbı şekillendirme makinelerinin imalatı, bkz. 28.99.

28.92 MADEN, TAŞ OCAĞI VE İNŞAAT MAKİNELERİ İMALATI

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır;

- Yeraltı kullanımı için sürekli hareketli asansör ve konveyör imalatı,
- Delme, kesme, sondaj, kuyu açma ve tünel açma makineleri (yeraltı kullanım için olsun ya da olmasın) imalatı,
- Eleme, tasnif etme, ayırma, yıkama, kırma ve benzeri yollarla minerallerin işleminden geçirilmesi için kullanılan makinelerin imalatı,
- Beton ve harç karıştırıcıları (mikserleri) imalatı,
- Harfiyat makinelerinin imalatı:
- Buldozer, angledozer, greyder, kazıyıcı, düzleyici, mekanik kepçe, kepçeli yükleyici ,
- Temel kazığı çakma ve sökme makineleri, harç yayıcılar, zift (bitüm) ve asfalt yayıcılar, beton kaplama makineleri vb. imalatı,
- İnşaatta veya madencilikte kullanılan traktörler ile paletli traktörlerin imalatı,
- Buldozer ve angledozer bıçaklarının imalatı,
- Kara yolu dışında kullanılan damperli yük kamyonlarının imalatı.

Kapsam dışı olanlar;

- Kaldırma ve taşıma donanımlarının imalatı, bkz. 28.22,
- Diğer traktörlerin imalatı, bkz. 28.30, 29.10,
- Taşların işlenmesi için takım tezgahları imalatı (taşların parçalanması ve temizlenmesinde kullanılan makineler dahil), bkz. 28.49,
- Beton karıştırıcılığı (mikserli) kamyonların imalatı, bkz. 29.10.

28.93 GIDA, İÇECEK VE TÜTÜN İŞLEME MAKİNELERİ İMALATI

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır;

- Tarımsal kurutma makinelerinin imalatı,
- Süt ürünleri sanayisi için makine imalatı:
- Krema ayırıcıları
- Süt işleme makineleri (örneğin; homojenleştirme),
- Süt dönüştürme makineleri (örneğin; tereyağı topakları, tereyağı işleme vb.)
- Peynir makineleri, (örneğin; homojenleştirme, kalıplama, presleme) vb.
- Değirmencilik sanayii için makine imalatı:
- Tohumların, tanelerin ya da kuru baklagillerin temizlenmesi, tasniflenmesi ya da derecelendirilmesi için makineler (buğday savurucu, elek kayışları, ayırıcılar, hububat polisaj makineleri vb.)
- Un ve kaba un vb. üretmek için kullanılan makineler (öğütme değirmenleri, işlenecek malzemeyi makineye veren cihaz, elekler, kepek temizleyiciler, karıştırıcılar, çeltik soyma makineleri, bezelye kırma makineleri).
- Şarap, elma şarabı, meyve suları vb. yapımında kullanılan pres, ezici vb. imalatı,
- Unlu ürünler sanayii için ya da makarna, spagetti ya da benzer ürünleri yapmak için kullanılan makinelerin imalatı:
- Ekmek fırını, hamur karıştırıcı, hamur ayırıcı, kalıplama, kesme, pasta makineleri
- Çeşitli gıdaların işlenmesi için kullanılan makine ve donanım imalatı:
- Şekerleme, kakao ya da çikolata yapımında kullanılan makineler; şeker imalatında kullanılan makineler; bira makineleri; et ya da kümes hayvanı etlerinin işlenmesinde kullanılan makineler, meyve, kabuklu yemiş ve sebze hazırlanmasında kullanılan makineler; balıkların, kabuklu deniz hayvanlarının ya da yenebilen diğer deniz ürünlerinin hazırlanmasında kullanılan makineler,
- Filtreleme ya da temizlemede kullanılan makineler,
- Gıda ve içeceklerin endüstriyel olarak hazırlanmasında ve imalatında kullanılan diğer makinelerin imalatı.
- Hayvansal ya da bitkisel katı ya da sıvı yağların hazırlanması ya da çıkarılmasına özgü makinelerin imalatı,
- Tütünün hazırlanmasında ve sigara, puro ve pipo tütünü imalinde veya çiğneme tütünleri ya da enfiye imalatında kullanılan makinelerin imalatı,
- Otel ve lokantalarda yiyeceklerin hazırlanmasına özgü makinelerin imalatı.

Kapsam dışı olanlar;

- Süt ve diğer gıda maddelerinin ışınlama donanımlarının imalatı, bkz. 26.60,
- Paketleme, ambalajlama ve tartma cihazları imalatı, bkz. 28.29,
- Yumurtaların, meyvelerin ve diğer mahsullerin (tohumlar, taneler ve kuru baklagiller sebzeleri hariç) temizlenmesi, tasnif edilmesi veya derecelendirilmesi için kullanılan makinelerin imalatı, bkz. 28.30.

28.94 TEKSTİL, GİYİM EŞYASI VE DERİ ÜRETİMİNDE KULLANILAN MAKİNELERİN İMALATI**Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır;**

- Tekstil makineleri imalatı:
- Suni veya sentetik tekstil elyafı, malzemesi ya da ipliklerinin hazırlanması, üretilmesi, ekstrüzyonu, çekilmesi, dokunması ya da kesilmesi için makineler,
- Tekstil elyafı hazırlanması için makineler: çırcır makineleri, balya açıcılar, tarak ve kardeleme makineleri, pamuk yayıcılar, yün temizleyiciler, yün karbonlaştırıcılar, büküm tezgahları vb.
- Büküm makineleri,
- Tekstil ipliği hazırlanması için makineler: çözgü tezgahları ve ilgili makineler,
- Dokuma makineleri (el dokuma tezgahları dahil),
- Örgü makineleri,
- Örme ağ, tül, dantel, kurdela vb. yapmak için makineler.
- Tekstil makineleri için yardımcı makine veya donanımların imalatı:
- Armür makineleri, jakarlar, otomatik durdurma tertibatı, mekik değiştirme mekanizmaları, iğler ve iğ mekikleri vb.
- Tekstil baskı makinelerinin imalatı,
- Kumaş işleme makineleri imalatı:
- Tekstil kumaşlarını yıkama, ağartma, boyama, apreleme, bitirme, kaplama veya emdirmeye (emprenye etme) makineleri imalatı,
- Tekstil kumaşları için sarma, çözme, katlama, kesme veya sürfile makinelerinin imalatı.
- Çamaşırhane makinelerinin imalatı:
- Ütüleme makineleri (pres ütüler dahil),
- Çamaşırhane tipi yıkama ve kurutma makineleri,
- Kuru temizleme makineleri.
- Dikiş makineleri, dikiş makineleri başları ve dikiş makineleri iğneleri (evde kullanım için olsun ya da olmasın) imalatı,
- Keçe ya da dokuma olmayan kumaşların üretilmesi için makinelerin imalatı,
- Deri makineleri imalatı;
- Postların veya derilerin hazırlanması, tabaklanması veya işlenmesi için makineler,
- Post, deri ya da kürklü derilerden ayakkabı veya diğer eşyaların yapımı veya tamiri için kullanılan makineler.

Kapsam dışı olanlar;

- Jakar makinelerinde kullanılan kağıt ve mukavva kartları imalatı, bkz. 17.29,
- Ev tipi çamaşır yıkama ve kurutma makineleri imalatı, bkz. 27.51,
- Silindirli haddeleme makineleri imalatı, bkz. 28.29,
- Ciltlemede kullanılan makinelerin imalatı, bkz. 28.99.

28.95 KAĞIT VE MUKAVVA ÜRETİMİNDE KULLANILAN MAKİNELERİN İMALATI**Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır;**

- Kağıt hamuru yapımında kullanılan makine imalatı,
- Kağıt ve mukavva makinelerinin imalatı,
- Kağıt ve mukavva eşyaların üretiminde kullanılan makinelerin imalatı

28.96 PLASTİK VE KAUKUK MAKİNELERİNİN İMALATI**Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır;**

- Yumuşak kauçuk ya da plastiğin işlenmesinde, kauçuk ve plastik ürünlerin imalatında kullanılan makinelerin imalatı,

- Ekstrüderler, kalıp makineleri, pnömatik tekerlek yapımında ya da lastiğe sırt geçirmede kullanılan makineler ile özel kauçuk veya plastik ürünlerin yapımı için diğer makineler.

28.99 BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ DİĞER ÖZEL AMAÇLI MAKİNELERİN İMALATI

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır;

- Ahşap, kağıt hamuru, kağıt veya karton ile diğer malzemeler için kurutucuların imalatı (tarımsal ürünler ve tekstil için olanlar hariç),
- Basım ve ciltleme makineleri ile çeşitli materyaller üzerine basımı destekleyici faaliyetler için kullanılan makinelerin imalatı,
- Kiremit, briket, şekilli seramik hamuru, boru, grafit elektrotu, yazı tahtası tebeşiri vb.lerinin üretilmesi için makine imalatı,
- Yarı iletken imalat makinelerinin imalatı,
- Özel amaçlar için çoklu görevlerde kullanılabilen endüstriyel robotların imalatı,
- Çeşitli özel amaçlı makineler ve donanımların imalatı:
- Elektrikli veya elektronik lamba, tüp (valfler) ya da ampullerin montajı için kullanılan makineler,
- Cam veya cam eşya, cam elyafı veya ipinin üretimi ya da sıcak işlenmesi için makineler,
- İzotopik ayırma için makine veya cihazlar,
- Lastik tekerlerin hizalanmasında ve balansında kullanılan donanımların imalatı (jant balansında kullanılanlar hariç),
- Merkezi yağlama sistemlerinin imalatı,
- Hava taşıtı fırlatma donanımlarının, uçak gemilerinde kullanılan katapultların (kısa mesafede hava taşıtlarının havalanmasını sağlayan mekanizma) imalatı,
- Otomatik bowling salonu donanımlarının (örneğin; labut dizici) imalatı,

Kapsam dışı olanlar;

- Ev aletleri imalatı, bkz. 27.5,
- Fotokopi makineleri vb. imalatı, bkz. 28.23,
- Sert kauçuk, sert plastik ya da soğuk cam işleyen makinelerin imalatı, bkz. 28.49,
- Külçe kalıplarının imalatı, bkz. 28.91.

28. BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ MAKİNE VE EKİPMAN İMALATI

28.1 GENEL AMAÇLI MAKİNELERİN İMALATI

28.11 MOTOR VE TÜRBİN İMALATI; UÇAK, MOTORLU TAŞIT VE MOTOSİKLET MOTORLARI HARIÇ

- 28.11.1 İçten yanmalı pistonlu motor imalatı, motorlu taşıt, uçak ve motosiklet motorları hariç
- 28.11.2 Tüm içten yanmalı motorlar, dizel motorlar vb.lerinde yer alan pistonların, piston sekmanlarının, karbüratörlerin imalatı 28.11.03 İçten yanmalı motorlar için egzoz ve emme supaplarının imalatı
- 28.11.4 Türbin ve türbin parçalarının imalatı
- 28.11.5 Kazan türbin setlerinin imalatı
- 28.11.6 Türbin-jeneratör setlerinin imalatı
- 28.11.7 Sanayide kullanım amaçlı motor imalatı

28.12 AKIŞKAN GÜCÜ İLE ÇALIŞAN DONANIMLARIN İMALATI

- 28.12.0 Akışkan gücü ile çalışan donanımların imalatı
- 28.13 Diğer pompaların ve kompresörlerin imalatı
- 28.13.0 Diğer pompaların ve kompresörlerin imalatı
- 28.14 Diğer musluk ve vana imalatı
- 28.14.1 Ayar vanaları ve giriş muslukları dahil, sanayii muslukları ve vanalarının imalatı
- 28.14.2 Sıhhi tesisatta kullanılan musluk ve vana imalatı
- 28.14.3 Isıtmada kullanılan musluk ve vanaların imalatı

28.15 RULMAN, DİŞLİ/DİŞLİ TAKIMI, ŞANZİMAN VE TAHRİK TERTİBATI ELEMANLARININ İMALATI

- 28.15.1 Bilyeli veya makaralı rulman ve bunların parçalarının imalatı
- 28.15.2 Mekanik güç aktarma donanımlarının imalatı; aktarma milleri (şaftları) ve krankları: kam milleri, krank milleri, kranklar ve benzerleri, +rulman yatakları ve düz mil (şaft) rulmanları.
- 28.15.3 Dişliler/dişli takımlarının, şanzımanların, vites kutularının (29.32'de var) ve diğer hız değiştiricileri imalatı
- 28.15.4 Debriyaj ve mil (şaft) bağlantıları imalatı
- 28.15.5 Volan ve kasnak imalatı
- 28.15.6 Mafsallı bağlantı zinciri imalatı
- 28.15.7 Güç aktarım zinciri imalatı

28.2 GENEL AMAÇLI DİĞER MAKİNELERİN İMALATI**28.21 Fırın, ocak, soba ve brülör (ocak ateşleyicileri) imalatı**

- 28.21.1 Elektrikli ve diğer endüstriyel ve laboratuvar ocaklarının ve fırınlarının imalatı, çöp yakma fırınları dahil
- 28.21.2 Brülörlerin imalatı
- 28.21.3 Sabit bir yere monte edilen elektrikli sobaların ve yüzme havuzu için elektrikli ısıtıcıların imalatı
- 28.21.4 Sabit bir yere monte edilen güneşle ısıtma sistemleri, buharla ısıtma sistemleri, yağla ısıtma sistemleri ve benzeri ocak ve ısıtma donanımları gibi elektriksiz ev tipi ısıtma donanımları imalatı
- 28.21.5 Ev tipi elektrikli ısıtma aletleri (elektrikli hava ısıtmalı ocaklar, ısı pompaları, vb.), elektriksiz ev tipi hava ısıtmalı ocakların imalatı
- 28.21.6 Mekanik kömür atıcılar (stoker), ocak ızgaraları, kül boşaltma hazneleri vb. imalatı

28.22 Kaldırma ve taşıma donanımları imalatı

- 28.22.1 El veya motor gücü ile çalıştırılan kaldırma, taşıma, yükleme ya da boşaltma makinelerinin imalatı
- 28.22.2 Konveyör (taşıma bantları vb.), teleferikler vb. imalatı
- 28.22.3 Asansörler, yürüyen merdivenler ve yürüyen yolların imalatı
- 28.22.4 Kaldırma ve taşıma donanımları için özel parçaların imalatı

28.23 Büro makineleri ve donanımları imalatı (bilgisayarlar ve çevre birimleri hariç)

- 28.23.1 Hesap makineleri imalatı
- 28.23.2 Büro-tipi ciltleme donanımları imalatı (örn. plastik veya şerit ciltleme)
- 28.23.3 Madeni para sayma ve madeni para paketleme makineleri imalatı
- 28.23.4 Fotokopi makineleri imalatı
- 28.23.5 Toner kartuşları imalatı
- 28.23.6 Yazı tahtalarının (kara tahtalar, beyaz tahtalar vb.) imalatı
- 28.23.99 Diğer büro makineleri ve donanımları imalatı (bilgisayarlar ve çevre birimleri hariç)

28.24 Motorlu veya pnömatik (hava basınçlı) el aletlerinin imalatı

- 28.24.1 Elektrik motorlu veya elektrikli olmayan motorlu veya pnömatik el aletlerinin imalatı
- 28.24.99 Diğer motorlu veya pnömatik (hava basınçlı) el aletlerinin imalatı

28.25 Soğutma ve havalandırma donanımlarının imalatı, evde kullanılanlar hariç

- 28.25.1 Sanayii tipi soğutma veya dondurma donanımlarının imalatı; bileşenlerin montajı dahil
- 28.25.2 Motorlu taşıtlar için olanlar da dahil iklimlendirme cihazları (klimaların) imalatı
- 28.25.3 Evde kullanılanlar hariç vantilatörlerin imalatı
- 28.25.4 Isı değiştiricilerin (eşanjörlerin) imalatı
- 28.25.5 Hava ya da gazların sıvılaştırılmasında kullanılan makinelerin imalatı
- 28.25.6 Çatı havalandırma pervanelerinin (çatı altındaki üç köşeli yan duvardaki havalandırmalar, çatı vantilatörleri, vb.) imalatı

28.29 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer genel amaçlı makinelerin imalatı

- 28.29.0 Başka yerde sınıflandırılmamış diğer genel amaçlı makinelerin imalatı

28.3 TARIM VE ORMANCILIK MAKİNELERİ İMALATI**28.30 TARIM VE ORMANCILIK MAKİNELERİ İMALATI**

- 28.30.1 Tarım ve ormancılıkta kullanılan traktörlerin imalatı
- 28.30.2 Biçici makinelerin imalatı; çim biçme makineleri de dahil
- 28.30.3 Tarımsal amaçlı kendinden yüklemeli veya kendinden boşaltmalı romörkler veya yarı römork imalatı
- 28.30.4 Toprağın hazırlanması, ekilmesi veya gübrelenmesi için tarımsal makinelerin imalatı; sabanlar, gübre serpiciler, mibzerler, tırmıklar, diskarolar vb
- 28.30.5 Hasat veya harman makinelerinin imalatı; Biçer överler, harman dövücüler, ayıklayıcılar vb.
- 28.30.6 Süt sağma makinelerinin imalatı
- 28.30.7 Tarımsal kullanım amacıyla püskürtme makinelerinin imalatı
- 28.30.8 Tarımda kullanılan muhtelif makinelerin imalatı
- 28.30.99 Diğer tarım ve ormancılık makineleri imalatı; kümes hayvanları ve arıcılık makineleri ile hayvan yemleri hazırlamak için kullanılan donanımlar vb.,+yumurtaların, meyvelerin vb. temizlenmesi, tasnif edilmesi veya derecelendirilmesi için kullanılan makinelerin imalatı.

28.4 METAL İŞLEME MAKİNELERİ VE TAKIM TEZGAHLARI İMALATI**28.41 METAL İŞLEME MAKİNELERİNİN İMALATI**

- 28.41.1 Metal işleyen takım tezgahlarının imalatı
- 28.41.2 Tornalama, delme, öğütme, şekillendirme, planyalama, oyma, taşlama vb. için takım tezgahı imalatı
- 28.41.3 Damga ya da pres makineleri imalatı
- 28.41.4 Metal işlemede kullanılan delgi preslerinin, hidrolik preslerin, hidrolik frenlerin, şahmerdanların (elektrikli çekiçlerin), demir dövme makinelerinin vb. imalatı
- 28.41.99 Diğer metal işleme makinelerinin imalatı

28.49 DİĞER TAKIM TEZGAHLARININ İMALATI

- 28.49.0 Diğer takım tezgahlarının imalatı

28.9 DİĞER ÖZEL-AMAÇLI MAKİNELERİN İMALATI**28.91 METALÜRJİ MAKİNELERİ İMALATI**

- 28.91.1 Sıcak metallerin işlenmesine yönelik makine ve donanımların imalatı
- 28.91.2 Metal hadde makineleri ve bunlar için silindir imalatı

28.92 MADEN, TAŞ OCAĞI VE İNŞAAT MAKİNELERİ İMALATI

- 28.92.1 Delme kesme, sondaj, kuyu açma ve tünel açma makineleri(yeraltı kullanım için olsun ya da olmasın) imalatı
- 28.92.2 Eleme, tasnif etme, ayırma, yıkama, kırma ve benzeri yollarla minerallerin işlemden geçirilmesi için kullanılan makinelerin imalatı
- 28.92.3 Beton ve harç karıştırıcıları (mikserleri) imalatı
- 28.92.4 Harfiyat makinelerinin imalatı; buldozer, angledozer, greyder, kazıyıcı, düzleyici, mekanik kepçe, kepçeli yükleyici vb.
- 28.92.5 Temel kazığı çakma ve sökme makineleri, harç yayıcılar, zift (bitüm) ve asfalt yayıcılar, beton kaplama makineleri vb. imalatı
- 28.92.99 Diğer maden, taş ocağı ve inşaat makineleri imalatı

28.93 GIDA, İÇECEK VE TÜTÜN İŞLEME MAKİNELERİ İMALATI

- 28.93.1 Tarımsal kurutma makinelerinin imalatı
- 28.93.2 Süt ürünleri sanayii için makine imalatı
- 28.93.3 Değirmencilik sanayii için makine imalatı
- 28.93.4 Şarap, elma şarabı, meyve suları vb. yapımında kullanılan pres, ezici vb. imalatı
- 28.93.5 Unlu ürünler sanayii için ya da makarna, spagetti ya da benzer ürünleri yapmak için kullanılan makinelerin imalatı
- 28.93.6 Hayvansal ya da bitkisel katı ya da sıvı yağların hazırlanması ya da çıkarılmasına özgü makinelerin imalatı

- 28.93.7 Tütünün hazırlanmasında ve sigara, puro ve pipo tütünü imalinde veya çiğneme tütünleri ya da enfiye imalatında kullanılan makinelerin imalatı
- 28.93.8 Otel ve lokantalarda yiyeceklerin hazırlanmasına özgü makinelerin imalatı
- 28.93.99 Diğer gıda, içecek ve tütün işleme makineleri imalatı

28.94 TEKSTİL, GİYİM EŞYASI VE DERİ ÜRETİMİNDE KULLANILAN MAKİNELERİN İMALATI

- 28.94.1 Tekstil makineleri imalatı
- 28.94.2 Tekstil makineleri için yardımcı makine veya donanımların imalatı
- 28.94.3 Tekstil baskı makinelerinin imalatı
- 28.94.4 Kumaş işleme makineleri imalatı
- 28.94.5 Çamaşırhane makinelerinin imalatı
- 28.94.6 Dikiş makineleri, dikiş makineleri başları ve dikiş makineleri iğneleri (evde kullanım için olsun ya da olmasın) imalatı
- 28.94.7 Keçe ya da dokuma olmayan kumaşların üretilmesi ya da bitirilmesi için makinelerin imalatı
- 28.94.8 Deri makineleri imalatı
- 28.94.99 Diğer tekstil, giyim eşyası ve deri üretiminde kullanılan makinelerin imalatı

28.95 KAĞIT VE MUKAVVA ÜRETİMİNDE KULLANILAN MAKİNELERİN İMALATI

- 28.95.1 Kağıt hamuru yapımında kullanılan makine imalatı
- 28.95.2 Kağıt ve mukavva makinelerinin imalatı
- 28.95.3 Kağıt ve mukavva eşyaların üretiminde kullanılan makinelerin imalatı

28.96 PLASTİK VE KAÜÇÜK MAKİNELERİNİN İMALATI

- 28.96.1 Yumuşak kauçuk ya da plastiğin işlenmesinde, kauçuk ve plastik ürünlerin imalatında kullanılan makinelerin imalatı
- 28.96.99 Diğer plastik ve kauçuk makinelerinin imalatı

28.99 BAŞKA YERDE SINIFLANDIRILMAMIŞ DİĞER ÖZEL AMAÇLI MAKİNELERİN İMALATI

Bu sınıf başka yerde sınıflandırılmamış olan özel amaçlı makinelerin imalatını kapsamaktadır.

Bu sınıf aşağıdakileri kapsamaktadır; - ahşap, kağıt hamuru, kağıt veya karton ile diğer malzemeler için kurutucuların imalatı (tarımsal ürünler ve tekstil için olanlar hariç),- basım ve ciltleme makineleri ile çeşitli materyaller üzerine basımı destekleyici faaliyetler için kullanılan makinelerin imalatı,- kiremit, briket, şekilli seramik hamuru, boru, grafit elektrotu, yazı tahtası tebeşiri vb.lerinin üretilmesi için makine imalatı, - yarı iletken imalat makinelerinin imalatı,- özel amaçlar için çoklu görevlerde kullanılabilen endüstriyel robotların imalatı,- çeşitli özel amaçlı makineler ve donanımların imalatı:+elektrikli veya elektronik lamba, tüp ya da ampullerin montajı için kullanılan makineler+cam veya cam eşya, cam elyafı veya ipinin üretimi ya da sıcak işlenmesi için makineler,+izotopik ayırma için makine veya cihazlar,- lastik tekerlerin hizalanmasında ve balansında kullanılan donanımların imalatı (jant balansında kullanılanlar hariç),- merkezi yağlama sistemlerinin imalatı,- hava taşıtı fırlatma donanımlarının, uçak gemilerinde kullanılan katapultların (kısa mesafede uçakların havalandırmasını sağlayan mekanizma) ve ilgili donanımların imalatı,- bronzlaşmada kullanılan cihazların imalatı,- otomatik bowling salonu donanımlarının (örneğin labut dizici) imalatı,- dönme dolapların, salıncakların, poligonların ve diğer panayır alanı eğlence donanımlarının imalatı.

Kapsam dışı olanlar; - ev aletleri imalatı, bkz. 27.5, - fotokopi makineleri

2008 - AVRUPA EKONOMİK TOPLULUĞUNDA FAALİYETE GÖRE ÜRÜNLERİN İSTATİSTİKİ SINIFLAMASI, CPA 2008

2811 MOTOR VE TÜRBİN İMALATI

- 28.11.11: Deniz taşıtları için dıştan takmalı motorlar
- 28.11.12: Deniz taşıtları için kıvılcım ateşlemeli motorlar; diğer motorlar
- 28.11.13: Diğer sıkıştırma ateşlemeli içten yanmalı pistonlu motorlar
- 28.11.21: Su buharı türbinleri ve diğer buhar türbinleri
- 28.11.22: Hidrolik türbinler ve su çarkları
- 28.11.23: Gaz türbinleri (turbo jetler ve turbo pervaneler hariç)
- 28.11.24: Rüzgar türbinleri
- 28.11.31: Su buharı türbinlerinin ve diğer buhar türbinlerinin parçaları
- 28.11.32: Hidrolik türbinlerin ve su çarklarının parçaları, regülatörler dahil
- 28.11.33: Gaz türbini parçaları (turbo jetler ve turbo pervaneler hariç)
- 28.11.41: Kıvılcım ateşlemeli içten yanmalı motorların parçaları (hava taşıtı motoru parçaları hariç)
- 28.11.42: Başka yerde sınıflandırılmamış diğer motorlar için parçalar
- 28.11.99: Motor ve türbin (hava taşıtı, motorlu taşıt ve motosiklet motorları hariç) imalatının bir parçası olarak taşeronluk işlemleri

2812 AKIŞKAN GÜCÜ İLE ÇALIŞAN EKİPMANLAR

- 28.12.11: Doğrusal hareketli hidrolik ve pnömatik motorlar (silindirler)
- 28.12.12: Döner hareketli hidrolik ve pnömatik motorlar
- 28.12.13: Hidrolik pompalar
- 28.12.14: Hidrolik ve pnömatik valfler
- 28.12.15: Hidrolik takımlar (tertibatlar)
- 28.12.16: Hidrolik sistemler
- 28.12.20: Akışkan gücü ile çalışan ekipmanların parçaları
- 28.12.99: Akışkan gücü ile çalışan ekipman imalatının bir parçası olarak taşeronluk işlemleri

2813 DİĞER POMPALARIN VE KOMPRESÖRLERİN İMALATI

- 28.13.11: Pompalar (yakıt, yağlama, soğutma ve beton harcı için)
- 28.13.12: Diğer ileri geri pozitif yer değiştirmeli (deplasmanlı) pompalar (sıvılar için)
- 28.13.13: Diğer dönel, pozitif yer değiştirmeli (deplasmanlı) pompalar (sıvılar için)
- 28.13.14: Diğer santrifüjlü pompalar, sıvılar için; diğer pompalar
- 28.13.21: Vakum pompaları
- 28.13.22: El veya ayakla çalışan hava pompaları
- 28.13.23: Kompresörler, soğutma ekipmanları için
- 28.13.24: Hava kompresörleri (çekilebilir olması için tekerlekli bir şasi üzerine monte edilmiş)
- 28.13.25: Turbo kompresörler
- 28.13.26: İleri geri yer değiştirmeli (deplasmanlı) kompresörler
- 28.13.27: Dönel yer değiştirmeli (deplasmanlı) kompresörler (tek veya çok şaftlı)
- 28.13.28: Diğer kompresörler
- 28.13.31: Pompa parçaları; sıvı elevatörlerinin parçaları
- 28.13.32: Hava veya vakum pompalarının parçaları; hava veya gaz kompresörlerinin parçaları, aspiratörlerin ve davlumbazların parçaları
- 28.13.99: Diğer pompa ve kompresör imalatının bir parçası olarak taşeronluk işlemleri

2814 MUSLUK VANA VALF İMALATI

- 28.14.11: Basınç düşürme, kontrol, test ve güvenlik valfleri
- 28.14.12: Musluk, tıkaç ve valfler (eviye, lavabo, klozet, küvet ve benzeri sabit eşyalar için); merkezi ısıtma radyatör valfleri

- 28.14.13: İşlem kontrol valfleri, sürgülü valfler, glob valfler ve diğer valfler
 28.14.20: Musluk, valf ve benzeri ürünlerin parçaları
 28.14.99: Musluk ve valf imalatının bir parçası olarak taşeronluk işlemleri

2811 RULMAN DIŞLI/DİŞLİ TAKIM İMALATI

- 28.15.10: Bilyeli veya makaralı rulmanlar (mil yatakları)
 28.15.21: Mafsallı bağlantı zincirleri, demirden veya çelikten
 28.15.22: Aktarma milleri (şaftları) (kam ve krank milleri dahil) ve kranklar
 28.15.23: Yatak kovanları ve kaymalı mil (şaft) yatakları
 28.15.24: Dişli ve dişli takımları; bilyalı veya makaralı vidalar; vites kutusu ve diğer hız değiştiriciler
 28.15.25: Volanlar ve kasnaklar (kasnak blokları dahil)
 28.15.26: Debriyajlar ve mil (şaft) kaplinler, universal mafsallar dahil
 28.15.31: Bilyeler, iğneler ve makaralar; bilyeli veya makaralı rulmanların parçaları
 28.15.32: Mafsallı bağlantı zinciri parçaları, demirden veya çelikten
 28.15.39: Başka yerde sınıflandırılmamış rulmanların ve tahrik tertibatı elemanlarının parçaları
 28.15.99: Rulman, dişli, dişli takımı ve tahrik tertibatı elemanları imalatının bir parçası olarak taşeronluk işlemleri

2821 FIRIN OCAK VE BRÜLÖR İMALATI

- 28.21.11: Ocak brülörleri (ocak ateşleyicileri); mekanik kömür atıcılar (stoker), ocak ızgaraları; mekanik kül boşaltıcılar ve benzerleri
 28.21.12: Sanayii ve laboratuvar ocak ve fırınları (elektriksiz), çöp yakma fırınları dahil, fakat ekmek ve unlu mamul fırınları hariç
 28.21.13: Sanayii ve laboratuvar ocak ve fırınları (elektrikli); endüksiyon veya dielektrik ısıtma ekipmanları
 28.21.14: Ocak brülörlerinin (ocak ateşleyicileri), ocakların (sanayii ocakları) ve fırınların parçaları
 28.21.99: Fırın, ocak (sanayii ocakları) ve ocak brülörleri (ocak ateşleyicileri) imalatının bir parçası olarak taşeronluk işlemleri

2822 KALDIRMA VE TAŞIMA EKİPMANLARI

- 28.22.11: Başka yerde sınıflandırılmamış vinç palangaları ve yük asansörleri
 28.22.12: Maden ocağı ağızlarına kurulan bocurgatlar; özellikle yeraltı kullanımları için tasarlanmış bocurgatlar; diğer bocurgatlar; demir ırgatlar
 28.22.13: Krikolar; taşıtları kaldırmak için kullanılan kaldırma tertibatları (araç liftleri vb.)
 28.22.14: Kaldırma ve taşıma kuleleri; vinçler; hareketli kaldırma kafesleri, portal vinçler (tekerlekli büyük taşıyıcılar) ve vinçli küçük yük arabaları (vinçli kamyonlar hariç)
 28.22.15: Forkliftler (çatallı kaldırıcı), diğer yük arabaları; demir yolu platformlarında kullanılan türde çekiciler
 28.22.16: Asansörler, skipli yük asansörleri, yürüyen merdivenler ve yürüyen yollar
 28.22.17: Pnömatik ve diğer devamlı hareketli asansör ve konveyörler (eşya veya malzeme taşımak için)
 28.22.18: Diğer kaldırma, taşıma, yükleme veya boşaltma makineleri
 28.22.19: Kaldırma ve taşıma ekipmanlarının parçaları
 28.22.20: Kovalar, kepçeler, kürekler, kısıkaçlar ve kancalar (vinç, ekskavatör ve benzerleri için)
 28.22.99: Taşıma ve kaldırma ekipmanları imalatının bir parçası olarak taşeronluk işlemleri

2823 BÜRO MAKİNELERİ VE EKİPMANLARI İMALATI

- 28.23.11: Daktilolar ve kelime işlemci makineler
 28.23.12: Elektronik hesap makineleri ve hesaplama fonksiyonu da bulunan cepte taşınabilir veri kayıt, çoğaltma ve gösterme makineleri
 28.23.13: Muhasebe makineleri, yazar kasalar, posta damgalama makineleri, bilet verme makineleri ve benzeri makineler (hesaplama makineli olanlar)
 28.23.21: Fotokopi cihazları (optik bir sistem içeren veya kontak türde olanlar) ve termokopi cihazları
 28.23.22: Ofset baskı makineleri (tabaka kağıt beslemeli, büro tipi)
 28.23.23: Diğer büro makineleri
 28.23.24: Daktilo ve hesap makinelerinin parça ve aksesuarları

- 28.23.25: Diğer büro makinelerinin parça ve aksesuarları
 28.23.26: Fotokopi makinelerinin parça ve aksesuarları
 28.23.91: Büro ve hesap makineleri imalat hizmetleri (bilgisayar ve çevre birimleri hariç)
 28.23.99: Büro makineleri ve ekipmanları imalatının bir parçası olarak taşeronluk işlemleri (bilgisayar ve çevre birimleri hariç)

2824 MOTORLU VEYA PNÖMATİK EL ALETLERİ

- 28.24.11: Elektromekanik aletler (el ile kullanılan, elektrik motoru üstünde olanlar)
 28.24.12: Diğer taşınabilir motorlu el aletleri
 28.24.21: Elektromekanik aletlerin parçaları (el ile kullanılan, elektrik motorlu olanlar)
 28.24.22: Diğer taşınabilir motorlu el aletlerinin parçaları
 28.24.99: Motorlu el aletleri imalatının bir parçası olarak taşeronluk işlemleri

2825 SOĞUTMA VE HAVALANDIRMA DONANIMLARI

- 28.25.11: Isı değiştirici birimler (eşanjörler) ve hava veya diğer gazların sıvılaştırılmasında kullanılan makineler
 28.25.12: İklimlendirme (klimalar) cihazları
 28.25.13: Soğutma ve dondurma ekipmanları ve ısıtma pompaları (ev tipi olanlar hariç)
 28.25.14: Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve cihazlar, gazların filtrelenmesi ve arıtılması için
 28.25.20: Vantilatörler (masa, zemin, duvar, pencere, tavan veya çatı için olanlar hariç)
 28.25.30: Soğutucu ve dondurucu ekipmanların ve ısıtma pompalarının parçaları (sanayii tipi)
 28.25.99: Soğutma ve havalandırma donanımları (evde kullanılanlar hariç) imalatının bir parçası olarak taşeronluk işlemleri

2829 BYS DİĞER GENEL AMAÇ MAKİNELER

- 28.29.11: Gaz veya su gazı jeneratörleri; asetilen gazı jeneratörleri ve benzerleri; damıtma veya rektifiye araçları
 28.29.12: Filtreleme veya arıtma makineleri ve cihazları, sıvılar için
 28.29.13: Yağ filtreleri, yakıt filtreleri ve hava filtreleri, içten yanmalı motorlar için
 28.29.21: Şişeleri veya diğer muhafaza kaplarını temizleme, doldurma, paketleme veya ambalajlama için makineler
 28.29.22: Yangın söndürücüler, püskürtme tabancaları, buhar veya kum püskürtme makineleri ile benzeri mekanik cihazlar (tarımsal amaçlı kullanılanlar hariç)
 28.29.23: Metal tabakalardan contalar; mekanik salmastralar
 28.29.31: Baskül ve kantarlar, sanayii tipi; konveyörlerdeki ürünlerin sürekli ölçümü için tartılar; sabit ağırlıklı tartılar ve önceden belirlenen bir ağırlığa göre ölçüm yapan tartılar
 28.29.32: Kişisel veya ev tipi tartı aletleri ve baskülleri
 28.29.39: Diğer tartma ve ölçüm makineleri
 28.29.41: Başka yerde sınıflandırılmamış santrifüjler
 28.29.42: Kalender veya diğer hadde makineleri (metal ve cam hariç)
 28.29.43: Otomatik ürün satış (vending) makineleri
 28.29.50: Bulaşık makineleri, sanayii tipi
 28.29.60: Başka yerde sınıflandırılmamış makineler, maddelerin ısı değişimi yoluyla işlenmesi için olanlar
 28.29.70 : Elektrikli olmayan makine ve cihazlar (alevle lehimleme, sert lehimleme veya kaynak yapma için olanlar) ve bunların parçaları; gazla çalışan yüzey temperleme (menevişleme) makine ve cihazları
 28.29.81: Gaz veya su gazı jeneratörlerinin parçaları
 28.29.82: Santrifüjlerin parçaları; sıvı veya gazlar için filtreleme veya arıtma makine ve cihazlarının parçaları
 28.29.83: Kalender veya diğer hadde makinelerinin parçaları; spreyleme makinelerinin parçaları, tartma makineleri için ağırlıklar (kilo, gram vb.)
 28.29.84: Başka yerde sınıflandırılmamış makine parçaları, elektrik bağlantı parçası içermeyenler
 28.29.85: Bulaşık makinesinin parçaları; temizleme, doldurma, paketleme veya ambalajlama makinelerinin parçaları
 28.29.86: Alevle lehimleme, sert lehimleme veya kaynak yapma için kullanılan elektrikli olmayan makine ve cihazların parçaları; gazla çalışan yüzey temperleme (menevişleme) makine ve cihazlarının parçaları

28.29.99: Başka yerde sınıflandırılmamış diğer genel amaçlı makine imalatının bir parçası olarak taşeronluk işlemleri

2830 TARIM VE ORMANCILIK MAKİNELERİ

- 28.30.10: Yaya kontrollü traktörler
- 28.30.21: Traktörler, motor gücü < 37 kW olanlar
- 28.30.22: Traktörler, motor gücü > 37 kW fakat motor gücü < 59 kW olanlar
- 28.30.23: Traktörler, motor gücü > 59 kW olanlar
- 28.30.31: Pulluklar
- 28.30.32: Tırmıklar, skarifikatörler (kazıyıcılar), kültivatörler, ot temizleyiciler ve çapa makineleri (elle kullanılanlar hariç)
- 28.30.33: Mibzerler, fide ve fidan dikim makineleri
- 28.30.34: Gübre yayma ve saçma makineleri
- 28.30.39: Diğer toprak makineleri
- 28.30.40: Çim biçme makineleri, çimenlik, park veya spor sahaları için
- 28.30.51: Başka yerde sınıflandırılmamış çim biçme makineleri (traktörlere monte etmek için kesici barlar dahil)
- 28.30.52: Saman yapma makineleri
- 28.30.53: Ot ve saman balyalama makineleri (ot ve samanları toplayıp demet ve balya yapmaya özgü olanlar dahil, balyaları kaldırma fonksiyonu dahil)
- 28.30.54: Kök ve yumru hasat makineleri
- 28.30.59: Başka yerde sınıflandırılmamış hasat ve harman makineleri
- 28.30.60: Sıvı veya toz atma, dağıtma veya püskürtme makineleri, tarım veya bahçecilik için 28.30.70 : Kendinden yüklemeli veya kendinden boşaltmalı römork veya yarı römorklar (tarım için)
- 28.30.81: Temizleme, tasnif etme veya derecelendirme makineleri (yumurta, meyve ve diğer tarımsal ürünler için) (tohum, tahıl veya kuru baklagiller hariç)
- 28.30.82: Süt sağma makineleri
- 28.30.83: Hayvan yemi hazırlama makineleri ve cihazları
- 28.30.84: Cıvıçlar için ana makineleri ve kuluçka makineleri
- 28.30.85: Kümes hayvanları muhafaza makineleri
- 28.30.86: Başka yerde sınıflandırılmamış tarım, bahçecilik, ormancılık, kümes hayvancılığı veya arıcılık amaçlı makineler
- 28.30.91: Başka yerde sınıflandırılmamış hasat ve harman makinelerinin parçaları
- 28.30.92: Toprak makinelerinin parçaları
- 28.30.93: Diğer tarım makinelerinin parçaları
- 28.30.94: Başka yerde sınıflandırılmamış süt ve süt ürünleri makinelerinin parçaları
- 28.30.99: Tarım ve ormancılık makineleri imalatının bir parçası olarak taşeronluk işlemleri

2841 METAL İŞLEME MAKİNELERİ

- 28.41.11: Takım tezgahları, metal işlemek için (lazer, ultrason ve benzerleriyle talaşlı işleyenler)
- 28.41.12: İşleme merkezleri, tek istasyonlu makineler ve çok istasyonlu transfer makineleri (metal işleme için)
- 28.41.21: Torna tezgahları, metalleri talaşlı işlemek için
- 28.41.22: Takım tezgahları, metal delme, raybalama (borlama) veya frezeleme için; başka yerde sınıflandırılmamış takım tezgahları, metallere set (diş) açma veya yiv açma için
- 28.41.23: Takım tezgahları (çapak temizleme, bileyleme, taşlama veya metali başka şekillerde tamamlama için)
- 28.41.24: Takım tezgahları, metalleri planyalamak, biçmek, kesip ayırmak veya başka şekillerde kesmek için olanlar
- 28.41.31: Makineler, metalleri bükme, katlama ve düzleştirme için olanlar
- 28.41.32: Makineler, metalleri makasla kesme, zımba (delme) ve kertikleme (gedik açma) için olanlar
- 28.41.33: Başka yerde sınıflandırılmamış demir dövme veya kalıpla baskı tezgahları ve çekiçleri; hidrolik presler ve presler, metal işleme için olanlar
- 28.41.34: Başka yerde sınıflandırılmamış takım tezgahları, metalleri, sinterlenmiş metal karbürleri veya sermetleri işlemek için olanlar (talaşsız işleyerek)

- 28.41.40: Metal işleme takım tezgahlarının parça ve aksesuarları
- 28.41.99: Metal işleme makineleri imalatının bir parçası olarak taşeronluk işlemleri 2849 Diğer Takım Tezgahları
- 28.49.11: Takım tezgahları, taş, seramik, beton veya benzeri mineral malzemeleri işlemek veya camı soğuk işlemek için olanlar
- 28.49.12: Takım tezgahları, ahşap, mantar, kemik, sert kauçuk, sert plastik veya benzeri sert malzemeleri işlemek için olanlar; elektro kaplama makineleri
- 28.49.21: Takım tutucuları ve kendinden açılan pafta kafaları, takım tezgahları için
- 28.49.22: Takım tezgahları için işlenecek parça tutucuları
- 28.49.23: Takım tezgahları için bölme başlıkları ve diğer özel ek parçalar
- 28.49.24: Takım tezgahlarının parça ve aksesuarları, ahşap, mantar, taş, sert kauçuk ve benzeri sert malzemeleri işlemede kullanılanlar
- 28.49.99: Diğer takım tezgahı imalatının bir parçası olarak taşeronluk işlemleri

2891 METALÜRJİ MAKİNELERİ

- 28.91.11: Konvertörler (metalürji), döküm kepçeleri, kütük (ingot) kalıpları ve döküm makineleri; metal haddeleme makineleri
- 28.91.12: Metalürji makinelerinin parçaları; metal haddeleme makinelerinin parçaları
- 28.91.99: Metalürji makineleri imalatının bir parçası olarak taşeronluk işlemleri
- 2892 Maden Taş Ocağı ve İnşaat Makineleri
- 28.92.11: Sürekli hareketli elevatörler ve konveyörler, yeraltı kullanımı için
- 28.92.12: Kömür veya kaya kesicileri (havözler) ve tünel açma makineleri; diğer delme ve sondaj makineleri
- 28.92.21: Kendinden hareketli buldozerler ve angledozerler
- 28.92.22: Kendinden hareketli greyderler ve düzleyiciler
- 28.92.23: Kendinden hareketli kazıyıcılar (skreyper)
- 28.92.24: Kendinden hareketli toprak sıkıştırma makineleri ve yol silindirleri
- 28.92.25: Kendinden hareketli önden kepçeli yükleyiciler
- 28.92.26: Kendinden hareketli mekanik kepçeler, ekskavatörler ve kepçeli yükleyiciler, üst kısmı 360 derece dönebilenler (önden kepçeli yükleyiciler hariç)
- 28.92.27: Diğer kendinden hareketli mekanik kepçeler, ekskavatörler ve kepçeli yükleyiciler; madencilik için diğer kendinden hareketli makineler
- 28.92.28: Buldozer veya angledozer bıçakları
- 28.92.29: Damperli kamyonlar, kara yolu dışında kullanılanlar
- 28.92.30: Diğer kazı makineleri
- 28.92.40: Toprak, taş, cevher ve diğer mineral maddeleri tasnifleme, öğütme, karıştırma ve benzeri işlemler için makineler
- 28.92.50: Paletli traktörler
- 28.92.61: Delme, sondaj veya kazı makinelerinin parçaları; vinçlerin parçaları
- 28.92.62: Toprak, taş ve benzeri maddeleri tasnifleme, öğütme, karıştırma veya diğer işlemler için kullanılan makinelerin parçaları
- 28.92.99: Maden, taş ocağı ve inşaat makineleri imalatının bir parçası olarak taşeronluk

2893 GIDA İÇECEK TÜTÜN İŞLETME MAKİNELERİ

- 28.93.11: Santrifüjlü krema (kaymak) ayırıcıları
- 28.93.12: Süt ürünleri makineleri
- 28.93.13: Başka yerde sınıflandırılmamış makineler, hububat veya kurutulmuş sebzelerin işlenmesi veya öğütülmesi için
- 28.93.14: Şarap, elma şarabı, meyve suyu ve içeceklerin imalatında kullanılan makineler
- 28.93.15: Elektrikli olmayan fırınlar, ekmek ve diğer unlu mamuller için; ev tipi olmayan pişirme veya ısıtma cihazları
- 28.93.16: Kurutucular, tarımsal ürünler için
- 28.93.17: Başka yerde sınıflandırılmamış makineler, gıda ve içeceklerin (katı ve sıvı yağlar dahil) endüstriyel olarak hazırlanması veya imalatı için

- 28.93.19: Başka yerde sınıflandırılmamış makineler, tütünün hazırlanmasında veya işlenmesinde kullanılan
- 28.93.20: Tohumların, tanelerin veya kuru baklagillerin temizlenmesi, tasnif edilmesi veya derecelendirilmesi için kullanılan makineler
- 28.93.31: İçecek işleme makinelerinin parçaları
- 28.93.32: Gıda işleme makinelerinin parçaları
- 28.93.33: Tütün işleme makinelerinin parçaları
- 28.93.34: Tohumların, tanelerin veya kuru baklagillerin temizlenmesi, tasnif edilmesi veya derecelendirilmesinde kullanılan makinelerin parçaları
- 28.93.99: Gıda, içecek ve tütün işleme makineleri imalatının bir parçası olarak taşeronluk

2894 TEKSTİL GİYİM EŞYASI DERİ MAKİNELERİ

- 28.94.11: Suni ve sentetik tekstil malzemesinin ekstrüzyonu, çekilmesi, tekstüre edilmesi veya kesilmesi için makineler; tekstil elyafı hazırlama makineleri
- 28.94.12: Tekstil büküm makineleri; katlama, bükme, bobine sarma veya çile yapma makineleri
- 28.94.13: Dokuma makineleri
- 28.94.14: Örgü makineleri; dikiş-trikotaj makineleri ve benzerleri; tafting makineleri
- 28.94.15: Tekstil işleme amaçlı makinelerle kullanılan yardımcı makineler; baskı makineleri
- 28.94.21: Tekstil ipliği ve kumaşını yıkama, temizleme, sıkma, ütüleme, presleme, boyama, sarma ve benzerleri için makineler; keçe imalatında ve bitirilmesinde kullanılan makineler
- 28.94.22: Çamaşırhane tipi çamaşır makineleri; kuru temizleme makineleri; kurutma makineleri, kapasitesi > 10 Kg olanlar
- 28.94.23: Santrifüjlü çamaşır kurutma makineleri
- 28.94.24: Dikiş makineleri (ev tipi dikiş makineleri ve kitap dikme makineleri hariç)
- 28.94.30: Postların, ham derilerin ve derilerin işlenmesi, ayakkabı ve diğer eşyaların üretimi veya onarımı için makineler
- 28.94.40: Ev tipi dikiş makineleri
- 28.94.51: Dokuma ve bükme makinelerinin parça ve aksesuarları
- 28.94.52: Diğer tekstil ve giyim eşyası üretim makinelerinin ve deri işleme makine parçaları
- 28.94.99: Tekstil, giyim eşyası ve deri üretimi için kullanılan makinelerin imalatının bir parçası olarak taşeronluk işlemleri

2895 KAĞIT VE MUKAVVA MAKİNELERİ

- 28.95.11: Kağıt ve mukavva üretiminde kullanılan makineler, bunların parçaları hariç
- 28.95.12: Kağıt ve mukavva üretiminde kullanılan makinelerin parçaları
- 28.95.99: Kağıt ve mukavva üretiminde kullanılan makine imalatının bir parçası olarak taşeronluk işlemleri

2896 PLASTİK VE KAÜÇÜK MAKİNELERİ

- 28.96.10: Plastik ve kauçuk işlemek için veya bu malzemelerden ürün imalatı için kullanılan başka yerde sınıflandırılmamış makineler
- 28.96.20: Plastik ve kauçuk işlemek için veya bu malzemelerden ürün imalatı için kullanılan başka yerde sınıflandırılmamış makinelerin parçaları
- 28.96.99: Plastik ve kauçuk işlemek için kullanılan makinelerin imalatının bir parçası olarak taşeronluk işlemleri

2899 BYS DİĞER ÖZEL AMAÇ MAKİNELERİ

- 28.99.11: Kitap ciltleme makineleri, kitap dikim makineleri dahil
- 28.99.12: Dizgilerin, baskı kalıplarının ve tabakaların hazırlanması veya yapılması için makineler, cihazlar ve ekipmanlar
- 28.99.13: Ofset baskı makineleri, büro tipi olanlar hariç
- 28.99.14: Diğer baskı makineleri, büro tipi olanlar hariç
- 28.99.20: Yalnızca veya temel olarak yarı iletken bilyelerin veya yonga plakaların, yarı iletken aygıtların, elektronik entegre devrelerin veya düz panel ekranların imalatı için kullanılan makineler ve cihazlar
- 28.99.31: Kurutucular, odun, kağıt hamuru, kağıt veya mukavva için olanlar; başka yerde sınıflandırılmamış ev tipi olmayan kurutucular

- 28.99.32: Atlı-karıncalar, salıncaklar, atış stantları ve eğlence amaçlı diğer panayır araçları
- 28.99.39: Hava taşıtı kalkış ve iniş tertibatı, fren takımları ve benzerleri; tekerlek balans ekipmanları; başka yerde sınıflandırılmamış özel amaçlı makineler
- 28.99.40: Basım ve kitap ciltleme makinelerinin parçaları
- 28.99.51: Yalnızca veya temel olarak yarı iletken bilyelerin ve yonga plakaların, yarı iletken aygıtların, elektronik entegre devrelerin veya düz panel ekranların imalatı için kullanılan makine ve cihazların parçaları
- 28.99.52: Diğer özel amaçlı makinelerin parçaları
- 28.99.99: BYS diğer özel amaçlı makine imalatının bir parçası olarak taşeronluk işlemleri

MAKİNE GRUBU (84) HARMONİZE SİSTEM KODLARI VE ÜRÜN AÇIKLAMALARI

ENDÜSTRİYEL KLİMALAR	
8415	Klima cihazları-vantilatörlü, ısı, nem değiştirme tertibatlı
841810	Birden fazla dış kapılı kombine soğutucu-dondurucular
841850	Vitrin, tezgah vb. tipi soğutucu-dondurucular
841861	Kondenserleri ısı değiştiricisi fonksiyonu gören kompresörlü ünite
841869	Isı pompaları; diğer soğutucu-dondurucu tertibat
841891	Soğutucu/dondurucu cihazlara mahsus mobilyalar
841899	Soğutucu/dondurucu-ısı pompalarına ait aksam-parçalar
İNŞAAT VE MADENCİLİK MAKİNELERİ	
8429	Dozerler, greyder, skreyper, ekskavatör, küreyici, yükleyici vb
8430	Toprak, maden, cevheri taşıma, ayırma, seçme vb. iş makineleri
8431	Ağır iş makine ve cihazlarının aksamı, parçaları
8474	Toprak, taş, metal cevheri vb. ayıklama, eleme vb. için makineler
POMPA VE KOMPRESÖRLER	
8413	Sıvılar için pompalar, sıvı elevatörleri
8414	Hava-vakum pompası, hava/gaz kompresörü, vantilatör, aspiratör
METAL İŞLEME VE TAKIM TEZGAHLARI	
8456	Maddenin aşındırılarak işlenmesine mahsus makineler
8457	Metal işlemeye mahsus işleme merkezleri, istasyonlu tezgahlar
8458	Metallerin işlenmesine mahsus torna tezgahları
8459	Metalleri talaş kaldırarak işleyen makineli aletler-tezgahlar
8460	Çapak, pürüz temizleme, bileme, taşlama vb. için makineler
8461	Planya, vargel, yiv, zıvana, broş, dişli çark vb. tezgahları
8462	Metalleri dövme, işleme, kesme, şataflama presleri, makineleri
8463	Metal, sinterleşmiş metal karbür, sermetleri talaşsız işleme makineler
8464	Taş, seramik, beton, çimento, soğuk cam işleyen makineli aletler
8465	Ağaç, mantar, kemik, sert kauçuk, plastik vb. işleme makineleri
8466	[84.56-84.65]de ki makinelerin aksam-parçaları
8467	El ile kullanılan pnömatik/motorlu aletler
8468	Lehim ve kaynak yapmaya mahsus makine ve cihazlar
8515	Elektrik, lazer, ultrasonik vb. çalışan lehim, kaynak cihazları
GIDA MAKİNELERİ	
8434	Süt sağma, sütçülükte kullanılan makine ve cihazlar
8435	Şarap, meyve suları vb. için kullanılan presler, fulvarlar vb
8437	Tohumları temizleme, ayırma, öğütme, işleme makine ve cihazları
8438	Yiyecek/içecek sanayiinde kullanılan makine ve cihazlar
841720	Ekmek, pasta, bisküvi fırınları; elektriksiz
841931	Tarım ürünleri için kurutucular
841989	Pastörize, kondanse etme vb. işler için cihaz, tertibat
842111	Krema ayırıcılar (ekremözler)
842121	Suyun filtre edilmesi/arıtılmasına mahsus cihazlar
842122	İçeceklerin (su hariç) filtre edilmesi/arıtılması için cihazlar
847920	Hayvansal/bitkisel yağların çıkarılmasına mahsus makine ve cihazlar

REAKTÖR VE KAZANLAR	
8401	Nükleer reaktörler, kartuşları-yanıcı elemanlar
8402	Buhar jeneratörleri, kızgın su üreten kazanlar
8403	Buhar kazanları dışında kalan merkezi ısıtma kazanları
8404	Buhar kazanları, ısıtma kazanları için yardımcı cihazlar
TARIM MAKİNELERİ	
8432	Tarla, bahçe tarımında, ormancılıkta kullanılan makine, cihazlar
8433	Hasat, harman, biçme; ürünleri ayırma, temizleme makine, cihazları
8436	Tarım, ormancılık, kümes hayvancılığına mahsus makine, cihazlar
8478	Tütünün hazırlanması, işlenmesine mahsus makine ve cihazlar
842481	Tarla/bahçe ziraatına mahsus pülverizatörler
870110	T raktörler
870190	Traktör; diğer
871620	Tarımda kullanılan yüklemeli/boşaltmalı römork, yarı römorklar
VANALAR	
8481	Muslukçu, borucu eşyası-basınç düşürücü, termostatik valf dahil
HADDE VE DÖKÜM MAKİNELERİ	
8454	Tav ocakları, döküm potaları, külçe kalıpları, döküm makineleri
8455	Metalleri haddeleme makineleri, bunların silindirleri
8480	Metal dökümü için kasalar, plakalar, kalıp modelleri
TEKSTİL MAKİNELERİ	
8451	Dokuma maddelerini yıkama, kurutma, ütöleme makine ve cihazları
8445	Lifleri hazırlayan, iplik üreten-hazırlayan makineler
8447	Örgü tezgahları, gipür, tül, dantela, file imali makine, cihazları
8448	Yardımcı tekstil makine, cihazları ve aksam-parçalar
8452	Dikiş makineleri, mobilyaları, iğneleri, aksam-parçaları
8446	Dokuma tezgahları (makineleri)
8444	Dokuma maddelerinden lif imal eden, dokuyan, kesen makineler
8449	Keçe, mensucat imal makinelerinin aksam, parçaları
TÜRBİN, TURBO JET VE HİDROLİK SİLİNDİR	
8406	Buhar türbinleri
8410	Su türbinleri, çarklar vb. için regülatörler
8411	Turbojetler, turbo-propeller, diğer gaz türbinleri
8412	Diğer motorlar ve kuvvet üreten makineler
YÜK KALDIRMA, TAŞIMA VE İSTİFLEME MAKİNELERİ	
8425	Palanga, vinç (basamaklı hariç)bucurgat, ırgat, krikolar
8426	Gemi vinçleri, maçunalar, halatlı vinçler, döner köprüler
8427	Forkliftler; kaldırma, istifleme tertibatlı şaryolar
8428	Kaldırma, istifleme, yükleme, boşaltma makine ve cihazları
AMBALAJ MAKİNELERİ	
842230	Şişe, kutu vb. doldurma, kapsülleme, içecekleri gazlandırma makineleri
842240	Diğer paketleme/ambalajlama makineleri
842290	Bulaşık yıkama makinelerine ait aksam-parçalar
RULMANLAR	
8482	Her nevi rulmanlar

KAUÇUK VE PLASTİK MAKİNELERİ	
8477	Kauçuk, plastik eşya imal ve işleme makine ve cihazları
KAĞIT VE BASIM MAKİNELERİ	
8439	Kağıt hamuru, kağıt, karton imaline mahsus makine ve cihazlar
8440	Cilt makineleri, forma, yaprak dikme makineleri
8441	Kağıt hamuru, kağıt işleme, kesme makine ve cihazları
8442	Matbaacılıkta kullanılmak üzere hazırlanmış levhalar, silindirler ve tabedici unsurlar ve bunları hazırlayan makineler
844311	Bobin halindeki kağıda ofset baskı yapan makineler
844312	Tabaka kağıda ofset baskı yapan büro tipi makineler; kağıt ebadı <22x36 cm
844313	Ofset baskı yapan diğer makineler, kağıt ebadı ≤ 22 x 36 cm.
844314	Tipografik baskı yapan makine (bobin halindeki kağıda baskı yapan) (fleksografik baskı yapanlar hariç)
844315	Tipografik baskı yapan makine (bobin halindeki kağıda baskı yapan hariç) (fleksografik baskı yapanlar hariç)
844316	Fleksografik baskı yapan makineler
844317	Gravür baskı (tifdruk) yapan makine
844319	Diğer ofset baskı yapan makine-cihazlar
ENDÜSTRİYEL ISITICILAR	
8416	Akaryakıt, tozlaştırılmış katı yakıt veya gaz yakıtlı ocak brülörleri, mekanik kömür taşıyıcılar
8417	Sanayii veya laboratuvarlara mahsus elektrikli olmayan fırınlar ve ocaklar (çöp yakma fırınları dahil)
841919	Diğer elektriksiz anında/depolu su ısıtıcıları
841950	Isı değiştiriciler (eşanjörler)
ENDÜSTRİYEL YIKAMA VE KURUTMA MAKİNELERİ	
842219	Diğer bulaşık yıkama makineleri
842220	Şişeleri/diğer kapları temizleme/kurutma makineleri
842290	Bulaşık yıkama makinelerine ait aksam-parçalar
DERİ MAKİNELERİ	
8453	Post, deri ve köselelerin hazırlanması, dabaklanması veya işlenmesi, ayakkabı imaline-tamirine mahsus makine ve cihazlar
BÜRO MAKİNELERİ	
8470	Hesap, bilgi kaydeden ve bunları tekrar veren, muhasebe, damga basan, bilet basma ve verme vb makineler, yazar kasalar
8472	Diğer büro makineleri (teksir,adres basma, para ayırma-sayma-paketleme, kağıt para verme, kalem açma, zımba vb makineler)
8476	Otomatik satış makineleri (posta pulu, sigara, yiyecek veya içecek makineleri gibi) (para bozma makineleri dahil)
847310	Yazı ve kelime işlem makinelerine ait aksam, parça-aksesuarlar
847340	Büro için diğer makine ve cihazların aksam, parçası
MOTORLAR	
84082031	Tarım ve ormancılıkta kullanılan traktörler için dizel motor; güç≤ 50 kW
84082035	Tarım ve ormancılıkta kullanılan traktörler için dizel motor; 50 kW
84082037	Tarım ve ormancılıkta kullanılan traktörler için dizel motor; güç>100 kW

DİĞER MAKİNELER İLE AKSAMLARI	
8475	Elektrik veya elektronik ampullerin, tüplerin, valflerin montajına ve cam veya cam eşyanın imaline mahsus makineler
8479	kendine özgü bir fonksiyonu olan diğer makineler ve mekanik cihazlar
8483	Transmisyon milleri, kranklar; yatak kovanları ve mil yatakları; dişliler ve sistemleri; vidalar; dişli kutuları volan vb
8484	Diğer maddeler ile birleştirilmiş metal tabakalardan contalar, takım veya grup halinde contalar, mekanik salmastralar
8486	Yarı iletken disklerin, külçelerin, entegre devrelerin vb imalatında kullanılan makine ve cihazlar; aksam-parça-aksesuar
8487	Diğer makinelerin aksam ve parçaları (elektrik konnektörleri, izolatörler, bobinler, kontaklar vb aksam-parçalar hariç)
842119	Diğer santrifüjler
842139	Diğer motorlar için hava filtreleri
842410	Yangın söndürme cihazları (dolu/boş)
842420	Püskürtme tabancaları vb. cihazlar
842430	Buhar/kum püskürtme makine-cihazları
842489	Sıvı-toz püskürtme, dağıtma cihazları-diğer
842490	Püskürtücü, dağıtıcı, yangın söndürücülerin aksam-parçaları

MAKİNE AKŞAMLARI VE PARÇALARININ DIŞ TİCARET SINIFLAMALARI

MAKİNE	HS6	HS6 adı
Endüstriyel Klima	841590	Klima cihazlarının aksam-parçaları
	841899	Soğutucu/dondurucu-ısı pompalarına ait aksam-parçalar
İnşaat	843110	Palanga, bucurgat, ırgat, kriko, vinç vb. aksam, parçaları
	843120	Diğer yük arabalarının aksam, parçaları
	843131	Asansör, skipli asansör/yürüyen merdiven aksam, parçaları
	843139	Elevatör, konveyör, teleferik, hadde makineleri vb. aksam-parçaları
	843141	Kovalı, kepçeli, kürekli, kıskaçlı vb. makinelerin aksam parçaları
	843142	Buldozer ve angledozer bıçakları
	843143	Delme/sondaj makinelerinin aksam, parçaları
	843149	Ağır iş makinelerinin aksam-parçaları
	847490	Toprak, taş, cevher vb. ayıran, yıkayan vb. makinelerin parçaları
Pompa Kompresör	841391	Pompaların aksam-parçaları
	841392	Sıvı elevatörlerine ait aksam; parçalar
	841490	Hava, gaz pompası, kompresörü, vantilatör vb. aksamı, parçaları
Metal İşleme	846691	Taş, seramik, beton vb. işleyen makinelerin aksam-parçaları
	846692	Ağaç, mantar, kemik vb. işleyen makinelerin aksam-parçaları
	846693	[84.56-84.61]de ki makinelere ait aksam-parçalar
	846694	[84.62-84.63]de ki makinelere ait aksam-parçalar
	846791	Zincirli testereleere ait aksam; parçalar
	846792	Pnömatik aletlere ait aksam ve parçalar
	846799	El ile kullanılan motorlu aletlere ait aksam; parçalar
	846890	Lehim, kaynak yapmaya mahsus makine, cihazların aksamı
Gıda	851590	Elektrik, lazer, ultrasonik vb. kaynak cihazı aksam, parçaları
	843490	Sütçülükte kullanılan makine ve cihazların aksam, parçaları
	843590	Şarap, meyve suları vb. makinelere ait aksam; parçalar
	843790	Tohum ve tane işleme makinelerinin aksam, parçaları
Reaktör Kazan	843890	Yiyecek/içecek sanayii makine ve cihazlarının aksam, parçaları
	840120	İzotopik ayırım için makine ve cihazlar, bunların aksam, parçaları
	840140	Nükleer reaktörlerin aksam; parçaları
	840290	Buhar kazanı aksam, parçaları
	840390	Merkezi ısıtma kazanlarının aksam-parçaları
Tarım	840490	Buhar ve ısıtma kazanları için yardımcı cihazların aksam ve parçaları
	843290	Tarla, bahçe tarımında, ormancılıkta kullanılan makinenin aksam, parçası
	843390	Hasat makinelerine ait aksam; parçalar
	843691	Kümes hayvancılığı/civciv çıkartma makinelerinin aksam, parçaları
	843699	Diğer tarla, bahçe, kümes vb.makine ve cihazların aksam, parçaları
Vana	847890	Tütünü hazırlayan ve işleyen makinelerin aksam, parçaları
	848190	Musluklar, valfler vb. cihazların aksam, parçaları
Hadde Döküm	845490	Tav ocakları, döküm potaları, külçe kalıpları aksam-parçaları
	845590	Metalleri haddeleme makinelerinin aksam, parçaları

MAKİNE	HS6	HS6 adı
Tekstil	844820	Dokuma maddelerinden lif üreten, dokuyan, kesen makinelerin aksamı
	844832	Dokumaya elverişli lif hazırlayan makinelerin diğer aksam, parçaları
	844839	Dokumaya elver. lif hazırlayan makineler için aksam; parçalar
	844849	Dokuma makineleri/yardımcı makinelerinin aksam, parçaları
	844859	Örgü, dikiş, trikotaj makinelerinde kullanılan aksam; parçalar
	844900	Keçe, mensucat imal makinelerinin aksam, parçaları
	845190	Dokumaları yıkama, kurutma, ütöleme makinelerinin aksam, parçası
	845290	Dikiş makinelerinin mobilya, tabla, mahfaza ve diğer aksam ve parçaları
Türbin Turbojet	840690	Buhar türbinlerinin aksam-parçaları
	841090	Su türbinleri ve su çarkları için aksam; parçalar
	841191	Turbojetler/turbopropellerin aksam-parçaları
	841199	Diğer gaz türbinlerinin aksam-parçaları
	841290	Diğer motor, kuvvet üreten makinelere ait aksam, parçalar
Rulman	848291	Bilye, iğne, ve makaraların aksamı
	848299	Rulmanların diğer aksam, parçaları
Kauçuk Plastik	847790	Kauçuk/plastik eşya imal makinelerinin aksam-parçaları
Kağıt Basım	843991	Lifli selülozik maddelerden kağıt hamuru imaline için makine, cihazın aksamı
	843999	Kağıt/karton finisaj makine ve cihazın aksam-parçaları
	844090	Kitap/defter için forma, kağıt dikme, cilt makine ve cihazlarının aksam, parçaları
	844190	Kağıt hamuru, kağıt, karton işleyen makine, cihaz aksamı, parçası
	844240	Dizgi makineleri, matrisler, klişecilik makineleri vb. için aksam ve parçalar
	844391	Matbaa levha, silindir ve tabedici unsurları hazırlayan makine kullanılan aksam, parça
	844399	Baskı makinelerinin diğer maddelerden aksam, parçası
Endüstriyel Isıtıcılar	841690	Brülörlerin-mekanik kömür taşıyıcılarının aksam-parçaları
	841790	Elektriksiz sanayii, laboratuvar fırınlarının aksam, parçaları
Endüstriyel Yıkama Kurutma	842290	Bulaşık yıkama makinelerine ait aksam-parçalar
Deri	845390	Post, deri, kösele makinelerinin aksam, parçaları
Büro	847310	Yazı ve kelime işlem makinelere ait aksam, parça-aksesuarlar
	847340	Büro için diğer makine ve cihazların aksam, parçası
	847690	Otomatik satış makinelerinin aksam, parçaları
Diğer	842490	Püskürtücü, dağıtıcı, yangın söndürücülerin aksam-parçaları
	847590	Elektrik/elektronik ampul, tüp, valf montaj makineleri aksam/parça
	847990	Kendine özgü fonksiyonlu diğer makinelerin aksam, parçaları
	848390	Transmisyon mili, krank, kovan, dişli kutuları vb. parçaları
	848690	Yarı iletken disk, elektronik entegre devresi, düz panel göstergesi imal eden makinelere ait aksam, parça ve aksesuar
	848790	Bu fasılın başka yerinde yer almayan diğer makinelerin aksam, parçası

NOTLAR

Lined area for notes, featuring horizontal ruling lines and a large, light gray geometric watermark design.

NOTLAR

A series of horizontal lines for writing notes. A large, light gray geometric graphic, resembling a stylized 'Z' or a series of connected lines, is positioned in the bottom right corner of the page.

TÜRKİYE'NİN BÜYÜME MAKİNESİ

Bizim işimiz makineler üretmek. Teknolojiyi yaşamla buluşturan, çalıştıkça değer yaratan, dünyanın 200 ülkesinde kullanılan ve ihracatı milyarlarca doları bulan makineler...

Hepimiz ayrı ayrı, bambaşka işler yapan makineler üretsek de bir araya geldiğimizde büyük bir makineye dönüşüyoruz.

Ülkemizin refahı için tıkr tıkr çalışan bir büyüme makinesine.

TÜRKİYE'NİN
MAKİNECİLERİ

Biz üretiyoruz,
Türkiye büyüyor.

www.turkiyeninmakinecileri.org